

Møte tirsdag den 14. mai 2013 kl. 10

President: Dag Terje Andersen

Dagsorden (nr. 79):

1. Redegjørelse av utenriksministeren om viktige EU- og EØS-saker
2. Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om samtykke til ratifikasjon av valgfri protokoll av 18. desember 2002 til FN-konvensjonen av 10. desember 1984 mot tortur og annen grusom, umenneskelig eller nedverdiggende behandling eller straff (Innst. 225 S (2012–2013), jf. Prop. 56 S (2012–2013))
3. Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Borg-hild Tenden og Trine Skei Grande om en helhetlig gjennomgang av Norges engasjement i Afghanistan (Innst. 226 S (2012–2013), jf. Dokument 8:29 S (2012–2013))
4. Interpellasjon fra representanten Laila Gustavsen til utviklingsministeren:

«Det er én milliard funksjonshemmede i verden, 82 pst. av dem lever under fattigdomsgrensen. De fleste går ikke på skole og har heller ikke tilgang på helsetjenester. Likevel er det lite oppmerksomhet både i Norge og internasjonalt om behovet for å forsterke arbeidet rettet mot funksjonshemmede. En evaluering av norsk bistandsinnsats og feltarbeid i fire land gjort av Norad i 2012, viser at funksjonshemmedes rettigheter er lite integrert i norsk bistand generelt. De fleste land implementerer nå FN-konvensjonen for funksjonshemmedes rettigheter.

Hvilke muligheter ser statsråden for å forbedre funksjonshemmedes situasjon internasjonalt, og hva vil statsråden gjøre slik at funksjonshemmede kan bli en tydeligere målgruppe for norsk politikk internasjonalt?»
5. Interpellasjon fra representanten Eva Kristin Hansen til utviklingsministeren:

«Bistand har vært viktig for utvikling av fattige land i over femti år. Etter tusenårsskiftet har FN's tusenårs-mål vært en rettesnor for hva som er viktig å finansiere. Frem til 2015 skal verdenssamfunnet bli enige om ett nytt sett med mål. Dessverre viser det seg at mye av den økonomiske veksten som finner sted i land som mottar bistand, i liten grad fører til at folk kommer seg ut av fattigdom.

Hvilken rolle mener statsråden bistanden skal ha fremover, og hva mener statsråden bør være den viktigste forskjellen på tusenårs-målene og den nye globale dagsordenen etter 2015?»
6. Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Trine Skei Grande og Borghild Tenden om varig vern av havområdene utenfor Lofoten, Vesterålen og Senja (Innst. 288 S (2012–2013), jf. Dokument 8:35 S (2012–2013))
7. Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Oskar J. Grim-

- stad, Per-Willy Amundsen, Henning Skumsvoll, Harald T. Nesvik, Per Roar Bredvold og Torgeir Trældal om å oppheve forbud mot bruk av blyhagl til jakt (Innst. 289 S (2012–2013), jf. Dokument 8:42 S (2012–2013))
8. Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om endringer i vassdragsreguleringsloven, forurensningsloven, gen-teknologiloven og vannressursloven (Innst. 290 L (2012–2013), jf. Prop. 64 L (2012–2013))
9. Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om endringer i friluftslvsloven mv. (Innst. 292 L (2012–2013), jf. Prop. 84 L (2012–2013))
10. Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om endringer i småbåtloven (bruk av vannscooter) (Innst. 291 L (2012–2013), jf. Prop. 82 L (2012–2013))
11. Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om samtykke til tiltredelse av den internasjonale Hongkong-konvensjonen om sikker og miljømessig forsvarlig gjenvinning av skip av 15. mai 2009 (Innst. 293 S (2012–2013), jf. Prop. 73 S (2012–2013))
12. Innstilling fra næringskomiteen om endringer i statsbudsjettet for 2013 under Nærings- og handelsdepartementet (Cermaq ASA – statlig deltakelse i fortrinnsrettsemisjon) (Innst. 284 S (2012–2013), jf. Prop. 119 S (2012–2013))
13. Referat

Presidenten: Representantene Kåre Simensen og Tove Linnea Brandvik, som har vært permittert, har igjen tatt sete.

Den innkalte vararepresentant for Nordland fylke, Allan Johansen, har tatt sete.

Fra representantene Hans Frode Kielland *Asmyhr* og Torfinn *Opheim* foreligger søknad om permisjon i tiden fra og med 14. mai til og med 16. mai, begge for å delta i møte med medlemmer av Nordisk råd og medlemmer av Russlands parlament i Syktyvkar, Russland.

Disse søknader foreslås behandlet straks og innvilges. – Det anses vedtatt.

Fra første vararepresentant for Rogaland fylke, Laila *Thorsen*, foreligger søknad om fritak for å møte i Stortinget under representanten Torfinn Opheims permisjon, av velferdsgrunner.

Denne søknad foreslås behandlet straks og innvilges. – Det anses vedtatt.

Følgende vararepresentanter foreslås innkalt for å møte i permisjonstiden:

For Akershus fylke: Tom *Staahe* og Knut Tønnes *Steeners*

For Rogaland fylke: Siv-Len *Strandskog*
– Det anses vedtatt.

Presidenten: Knut Tønnes Steenersen og Siv-Len Strandskog er til stede og vil ta sete.

Før sakene på dagens kart tas opp til behandling, vil presidenten opplyse om at møtet i dag fortsetter utover kl. 16.

Sak nr. 1 [10:01:38]

Redegjørelse av utenriksministeren om viktige EU- og EØS-saker

Utenriksminister Espen Barth Eide [10:02:00]: EØS-avtalen og Norges øvrige avtaler med EU ligger til grunn for regjeringens europapolitikk. EØS-avtalen har vært i kraft i 19 år og virket i en periode som har vært preget av stabilitet og økonomisk vekst for Norge. Den har vært og er viktig for utviklingen i norsk økonomi, næringsliv og utenrikshandel. EØS-avtalen har også vist seg å være robust i møte med de store endringene i EU-samarbeidet som har funnet sted siden avtalen ble inngått.

Hovedprinsippet i EØS-avtalen er et enhetlig regelverk for det indre marked. Norge er gjennomgående tjent med utvikling av felles regler og standarder for virksomheten i det europeiske markedet. Norske bedrifter sikres likebehandling med EU-bedrifter i det indre marked bestående av hele 30 europeiske land. EØS-avtalen gir også nordmenn mulighet til å arbeide, studere og etablere seg i alle EØS-land.

Debatten i Stortinget den 9. april om Meld. St. 5 for 2012–2013 og utenriks- og forsvarskomiteens innstilling bekreftet den brede enigheten i Stortinget om EØS-avtalen og andre avtaler med EU som grunnlag for norsk europapolitikk. Jeg er glad for den enigheten.

Norge har valgt å utvikle samarbeidet med EU også på områder utenfor selve EØS-avtalen. Det omfatter Schengen-medlemskapet, annet justis- og politisamarbeid, asyl- og innvandringspørsmål samt samarbeid om utenriks- og sikkerhetspolitiske spørsmål. Regjeringen bygger videre på disse samarbeidsområdene. Samarbeidet med EU på justisområdet bygger på en erkjennelse av at grenseoverskridende utfordringer som kriminalitet bare kan møtes gjennom internasjonalt samarbeid.

Samarbeidet med EU på det utenriks- og sikkerhetspolitiske området er mindre formalisert og uten overgripende avtaler. Likevel er det nært. Det skyldes at det svært ofte er sammenfallende syn og interesser mellom Norge og EU i utenrikspolitiske spørsmål. Begge parter har gjensidig interesse av samarbeidet. EU lytter når Norge har noe å fortelle.

Som første norske minister har jeg ved et par anledninger blitt invitert til møter i Political and Security Committee, PSC, som er den stående komiteen for utenriksaker i Brussel. Her har jeg fått muligheten til å legge fram norske vurderinger og synspunkter på bl.a. nordområdene og viktige utenrikspolitiske temaer som Midtøsten og Myanmar. På tilsvarende måte har både min forgjenger og jeg møtt i utenrikskomiteen i Europaparlamentet. Slike møter med sentrale EU-fora er også en del av regjeringens aktive europapolitikk.

Vår aktive og gode dialog med EU om arktiske spørsmål over tid har bidratt til at EUs syn har utviklet seg i en meget positiv retning. Samarbeidet med EU på dette området har blitt sterkere og dypere de siste åtte årene. Jeg har lyst til å minne om at senere i dag begynner et viktig møte i Arktisk råd, der bl.a. spørsmål om EUs observatørskap skal diskuteres. Norge har et utenrikspolitisk handlingsrom i sitt samarbeid med EU som regjeringen bruker aktivt.

Regjeringen har gjennom de siste åtte årene arbeidet målrettet for å ivareta norske interesser overfor EU. Arbeidet med EUs kjemikalielovgivning, REACH, innsatsen på mattrykghetsområdet og arbeidet med forbrukerrettighetsdirektivet er gode eksempler på konkrete resultater av dette. Aktiv norsk tilnærming i tidlig fase basert på gode faglige argumenter har bidratt til løsninger i tråd med norske interesser.

Hjemfallsretten, gjeninnføringen av differensiert arbeidsgiveravgift og muligheten til å videreføre en restriktiv alkoholpolitikk viser også at regjeringen har lyktes i å bruke handlingsrommet som EØS-avtalen gir, for å sikre sentrale norske interesser og verdier.

Det er som kjent delte meninger i Stortinget om norsk EU-medlemskap. EØS-avtalen har imidlertid vært et grunnlag som seks norske regjeringer har kunnet basere seg på. EØS-avtalen knytter oss til et europeisk samarbeid som er i konstant utvikling. Vi blir ikke bare berørt av denne utviklingen; vi er en del av den. For å sikre norske interesser er vi derfor helt avhengig av å ha en aktiv europapolitikk.

En aktiv europapolitikk stiller krav til at vi tidlig og presist ser hvordan Norge berøres av nytt regelverk og av nye initiativer. Vi har god anledning til å delta i viktige EU-prosesser. Slik kan vi fremme norske vurderinger og interesser og samtidig bidra konstruktivt til gode europeiske helhetsløsninger.

EØS-tilknytningsformen gir oss riktignok ikke stemmerett i EUs organer, men vi har en rekke muligheter til å påvirke regelverksutviklingen i EU/EØS likevel. Ett eksempel er deltakelse i ekspertgrupper og komiteer.

Det krever årvåkenhet og kapasitet for å komme fram til de riktige norske posisjonene. Det er ikke bare en utfordring for embetsverket og politikere i regjeringsapparatet; det er en utfordring for hele det politiske Norge. Debattene må begynne tidligere, også i Stortinget, i partiene og i det offentlige ordskiftet. Dersom vi skal kunne påvirke, må vi ha klare oppfatninger. Vi må komme tidlig nok på banen. Bevisstgjøring, kunnskap, informasjon og engasjement om EØS utover de politiske organene er derfor en sentral del av en aktiv norsk europapolitikk.

I Norge har vi tradisjon for at norske synspunkter i viktige saker skal være bredt forankret og godt diskutert. Det betyr at vi ikke kan starte de europeiske debattene her hjemme først når direktivene foreligger. Debattene må heller ikke bare dreie seg om hvorvidt vi skal godta eller forkaste resultatene etter at EUs prosesser er ferdige. Europapolitikken krever mye av mange. Å påvirke EU som et ikke-medlemsland er mer omstendelig og mer krevende enn det er for et medlemsland.

Dette er en utfordring denne regjeringen har tatt på alvor – ikke minst gjelder dette i forhold til Stortinget. To stortingsmeldinger om norsk europapolitikk er lagt fram, i tillegg til omfattende oppfølgingstiltak. Innføringen av denne halvårlege redegjørelsen om viktige EU- og EØS-saker og jevnlig møter i Stortingets europautvalg har styrket informasjonen til Stortinget. Dette har gitt Stortinget bedre mulighet til å engasjere seg i norsk europapolitikk.

I Soria Moria-erklæringen fra 2005 varslet regjeringen at den ønsket å organisere og systematisere EU/EØS-arbeidet bedre. Målet var å fremme norske interesser overfor EU på en mer offensiv måte. Denne målsettingen ble lagt til grunn i St.meld. nr. 23 for 2005–2006, Om gjennomføring av europapolitikken, som inneholdt en omfattende handlingsplan. Tiltakene omfattet bl.a. tiltak for bedre samordning, kompetanse, åpenhet og dialog. Alle tiltakene i planen er i dag gjennomført eller under gjennomføring.

I 2010 oppnevnte regjeringen et forskningsbasert utvalg for å foreta en samlet gjennomgang av EØS-avtalen og Norges øvrige avtaler med EU. Utredningen ble videre fulgt opp gjennom Meld. St. 5 for 2012–2013, EØS-avtalen og Norges øvrige avtaler med EU, som vi nylig har behandlet i denne sal. Meldingen innebærer ikke noen grunnleggende endring i europapolitikken. Den gir i stedet en grundig gjennomgang og vurdering av hvordan utviklingen i EU påvirker EØS-samarbeidet, og hvordan vi kan møte dette på en måte som ivaretar norske interesser.

Med EØS-meldingen har vi lagt en klar ramme for europapolitikken til en ny rød-grønn regjering. Sentralt står bevisstgjøring, involvering og kunnskap. Regjeringen ønsker å trekke berørte parter mer systematisk og tidligere inn i arbeidet med EU- og EØS-saker. Vi mener det er viktig for å sikre at alle berørte får kunnskap. Det er rett og slett sentralt for at vi skal ha et velfungerende folkestyre i landet vårt.

Det sivile samfunn har gjennom sine nettverk betydelig informasjon. De kan gjøre vurderinger som vil kunne styrke norske innspill i Brussel. Nye initiativer bør derfor drøftes bredt med de berørte, samtidig som de behandles i EU – og altså ikke etter at direktivene og forordningene allerede er vedtatt.

Regjeringens mål er å styrke kunnskapen i befolkningen om vårt samarbeid og våre avtaler med EU. Vi vil kjempe for å ivareta norske interesser i hele bredden av Norges forbindelser med EU. Samtidig er det viktig å konsentrere den politiske innsatsen for å oppnå konkrete resultater. Regjeringen vil videreutvikle det årlige EU/EØS-arbeidsprogrammet til et mer strategisk verktøy. Vi vil bl.a. legge opp til en årlig identifisering av nye initiativer i EU, hvor berørte aktører trekkes inn i prosessen.

God forvaltning av Norges avtaler med EU forutsetter bevissthet og kunnskap om hvilket handlingsrom vi har. Regjeringen vil derfor arbeide for å styrke EU/EØS-kompetansen på alle nivåer i forvaltningen. Dette vil vi gjøre gjennom opplæringstiltak og bedre utnyttelse av eksisterende kompetanse.

Jeg vil særlig understreke betydningen av de norske nasjonale eksperter som tjenestegjør i Europakommisjonen og i EUs byråer. De opparbeider seg verdifull kompetanse,

og er et sentralt uformelt kontaktpunkt til EU som vi bør utnytte fullt ut.

Regjeringen vil også styrke Norges tilstedeværelse i Europaparlamentet ved å sekundere en nasjonal ekspert fra Utenriksdepartementet fra høsten av.

EU ser meget positivt på forholdet til Norge. Konklusjonene fra EUs råd 21. desember i fjor, om forbindelsene med EFTA-landene, og Europakommisjonens arbeidsdokument, med vekt på EØS-samarbeidet, er oppløftende sett med norske øyne. Det vises til bredden og dybden i samarbeidet mellom Norge og EU. Konklusjonene understreker at forholdet til Norge er kjennetegnet av høy grad av stabilitet og tett samarbeid gjennom EØS og øvrige avtaler med EU. Norges finansielle bidrag gjennom EØS-midlene samt våre store bidrag til Det internasjonale pengefondet, IMF, etter finanskrisen, høster anerkjennelse.

Både EUs råd og Europakommisjonen viser til gode erfaringer med Norge. De ønsker å styrke ytterligere samarbeidet på det justispolitiske, det utenrikspolitiske og det forsvarspolitiske området med oss. Videre vil EU videreføre det gode samarbeidet vi har om energi-, klima-, miljø- og ressursforvaltning for fisk. Ikke minst ivrer EU for å styrke samarbeidet i nordområdene og i Arktis.

Europakommisjonens arbeidsdokument slår fast at EØS-samarbeidet har fungert godt og vært tilstrekkelig fleksibelt til å tilpasse seg utviklingen i EU siden EØS-avtalen trådte i kraft. Samtidig er Europakommisjonen opptatt av utfordringer i den løpende forvaltningen av samarbeidet. Det dreier seg spesielt om å sikre en effektiv forvaltning av avtalen, slik at man oppnår såkalt rettshomogenitet i EØS-området. Regjeringen er enig i at en effektiv forvaltning av avtalen er viktig, og at begge parter har ansvar for å sikre dette.

Europakommisjonen påpeker videre i samme rapport at de vurderer det slik at den sveitsiske løsningen, basert på en lang rekke bilaterale enkeltavtaler med EU, har kommet til veis ende. Sveits har som respons til dette sagt seg villig til å innlede samtaler med sikte på å finne fram til et alternativt institusjonelt rammeverk.

Regjeringen har tatt grep for å redusere antall utestående saker. Samtidig må EØS-avtalens natur tas i betraktning. Innlemmelse av nye rettsakter i EØS-avtalen vil finne sted etter at EU har vedtatt nytt regelverk. Dette skyldes at EFTA-statene ikke er del av EUs beslutningsprosesser. Det vil derfor alltid være et visst antall rettsakter som er vedtatt i EU, men som ennå ikke er tatt inn i avtalen. Dessuten kan som kjent det være faglige, rettslige eller politiske utfordringer som gjør at det tar noe tid å få sakene avklart. Innsatsen for å redusere antall utestående saker har så langt gitt gode resultater.

EU har med virkning fra 1. januar 2011 etablert en ny tilsynsstruktur på finansmarkedsområdet. Formålet er å styrke tilsynet med hele den europeiske finanssektoren. Dette er svært viktig og riktig, og har vår fulle støtte. Om et slikt organ hadde eksistert før 2008, kunne mye ha sett annerledes ut i dag. Gjennom EØS-avtalen vil Norge kunne ta del i dette arbeidet. De tre nye tilsynsmyndighetene kan gi bindende pålegg til nasjonale myndigheter og individuelle markedsaktører. Dette reiser prinsipi-

pielle spørsmål knyttet til Grunnloven og til EØS-avtalens topilarstruktur. Løsningen må finnes innenfor våre konstitusjonelle rammer. Saken har vært grundig utredet, og diskusjoner med EU pågår fortsatt.

Som Stortinget er kjent med, er det viktig for regjeringen å bevare den norske innskytergarantiordningen for bankinnskudd på 2 mill. kr per innskyter per bank. I EU er denne grensen nå fullharmonisert til 100 000 euro. En tilpasning til EUs nivå ville innebære en reduksjon på om lag 60 pst. i det norske dekningsnivået. Regjeringen fortsetter arbeidet med å ivareta den norske posisjonen.

La meg også nevne jernbanepakke IV, som inneholder forslag om åpning for konkurranse for nasjonal passasjertransport med jernbane. I pakken foreslås det også å innføre krav til obligatorisk bruk av konkurranse ved offentlige kjøpskontrakter. Jernbanepakke IV er en viktig sak fordi den berører en transportsektor som regjeringen satser på. Regjeringen vil arbeide for at Norge i det kommende regelverket har handlingsrom for å kunne tilrettelegge for gode jernbanetjenester og sikre et godt samferdselstilbud over hele landet. For å få til dette er det igjen avgjørende at vi er tidlig ute med å fremme våre synspunkter og forslag til endringer overfor EUs organer. Arbeidet med direktivet er ennå langt fra i mål. Regjeringen har derfor ikke tatt stilling til eventuell innlemmelse.

Regjeringen prioriterer en høy standard for helse, miljø og sikkerhet i norsk arbeidsliv. Vi mener det er avgjørende at alle som arbeider i Norge, skal ha anstendige lønns- og arbeidsvilkår. Regjeringen har derfor lansert handlingsplanene 1 og 2 mot sosial dumping. Vi lanserer nå en ny handlingsplan 3. Blant tiltakene er overtredelsesgebyr for brudd på arbeidsmiljøloven, kollektiv søksmålsrett for fagforeninger ved brudd på innleiereguleringene og heving av straffnivået for brudd på allmenngjøringsloven og arbeidsmiljøloven.

La meg trekke fram eksempelet der ni verft anla sak mot staten ved Tariffnemnda fordi de mente allmenngjøringsforskriften var i strid med EØS-retten. Dom i denne såkalte verftsaken er nå avgitt. Høyesterett ga staten rett på alle punkter. Dommen var enstemmig og slår fast at allmenngjøringsforskriften for skips- og verftsindustrien er forenlig med EØS-retten. Verftsaken har stor betydning for arbeidstakersiden. Det er svært gledelig å kunne konstatere at det er helt i tråd med EØS-retten å ivareta arbeidstakeres rettigheter og motvirke sosial dumping. Dommen viser at EØS-avtalen gir oss et betydelig handlingsrom på dette området, og at muligheten til å bevare den norske arbeidslivsmodellen ivaretas.

En annen viktig sak på arbeidslivsområdet er forslaget til håndhevingsdirektiv. Direktivet skal sikre bedre håndhevelse av rettighetene til utsendte arbeidstakere, og at myndighetene i EØS-landene samarbeider tettere om dette. Vi arbeider nå aktivt for at direktivet ikke skal legge begrensninger på våre muligheter til å ha effektive og målrettede tiltak mot sosial dumping. Dette er en høyt prioritert sak for regjeringen. Arbeidsministeren diskuterte saken med ansvarlig Kommissær Lászlo Andor, senest på det regionale møtet i Den internasjonale arbeidsorganisasjonen, ILO, i Oslo i april, og EFTA-lande-

ne har utarbeidet en felles posisjon i tråd med den norske.

EØS-avtalen pålegger medlemslandene en plikt til å utbetale trygdeytelser til personer bosatt i andre EØS-land som om de var bosatt i utbetalingslandet, såfremt de øvrige vilkårene for ytelsen er oppfylt. Dette gjelder både pensjoner og andre trygdeytelser. Bilaterale trygdeavtaler og ILO-konvensjoner som Norge har inngått, innebærer også plikt til trygdeeksport, men begrenset til pensjoner. Disse avtalene sikrer også utbetalinger av ytelser fra andre avtaleland til personer bosatt i Norge.

Regjeringen er i ferd med å gjennomgå gjeldende bestemmelser om medlemskap i folketrygden og eksport av ytelser gitt i medhold av folketrygdloven, barnetrygdloven og kontantstøtteleven. Arbeidet er forankret i Arbeidsdepartementet, men utføres i samarbeid med andre berørte departementer.

Norge har vært fullverdig medlem av mange av EUs programsatsinger siden EØS-avtalen trådte i kraft. Dette er en viktig del av vårt samarbeid med EU. Gjennom programmene bidrar vi til grunnlaget for politikktutviklingen i Europa. Programmene sørger også for kunnskapsutveksling mellom norske og europeiske miljøer og gir oss muligheten til å bygge viktige nettverk. Norge har hatt stor nytte av deltakelsen i forrige programperiode. De fleste av EUs programmer avsluttes i 2013. EU utvikler nå nye programmer for perioden 2014–2020. Fra 2014 vil det bl.a. komme et felles rammeprogram for forskning og innovasjon kalt Horisont 2020. Forskningsprogrammet sto for om lag 70 pst. av det totale programbudsjettet i forrige periode. Prioriteringene i det nye programmet samsvarer godt med norsk forskningspolitikk. På norsk side arbeider vi nå med å vurdere EUs nye programmer og hvilke vi ønsker å delta i. Regjeringen vil i nær framtid komme tilbake med en endelig avgjørelse om norsk deltakelse.

Kroatia blir som kjent medlem av EU 1. juli 2013. Landet har søkt om tilslutning til EØS-avtalen i henhold til EØS-avtalens artikkel 128. Vi innledet formelle forhandlinger om utvidelse av EØS med Kroatia 15. mars i år. Forhandlingene forventes å være avsluttet i løpet av våren. Den nåværende perioden for EØS-finansieringsordningene og enkelte kvoter for fisk til EU utløper 30. april 2014. Regjeringen er i gang med å forberede seg til de kommende samtaler med EU om mulige løsninger for perioden etter 30. april 2014.

La meg også nevne den historiske avtalen mellom Serbia og Kosovo om å normalisere forholdet mellom landene. EU har her spilt en sentral rolle som tilrettelegger for samtaler. Avtalen er en viktig milepæl også for EUs nye utenrikstjeneste og for høyrepresentant Catherine Ashton, som har ledet dialogen.

Et sentralt element i avtalen er opprettelsen av et forbund for de serbisk dominerte kommunene i Kosovo, som nå skal gis økt grad av selvstyre. Som et resultat av avtalen åpnes det nå for medlemskapsforhandlinger med Serbia og en stabiliserings- og assosieringsavtale med Kosovo. I tillegg skaper avtalen et grunnlag for større politisk stabilitet og styrket økonomisk utvikling i hele regionen. Dette er en svært positiv utvikling.

Energi- og klimapolitikk er og forblir sentralt i Norges og EUs samarbeid. Dette fikk vi sist bekreftet under en større konferanse om gassens framtidige rolle i Europa, som Norge og Europakommisjonen holdt i Brussel i vinter. Norge er tett integrert med EU på energisektoren. Vi har felles interesser med EU i utvikling av et reelt indre energimarked med stabile og forutsigbare rammevilkår.

Samtidig er det behov for å justere virkemiddelbruken i EU/EØS-området slik at vi kan oppnå langsiktige og felles målsettinger. Situasjonen i dag er at prisen for CO₂-utslippkvoter er svært lav. Lav økonomisk aktivitet, som har gitt mindre utslipp enn forventet, er en vesentlig årsak til den lave kvoteprisen. Et så lavt prisnivå vil imidlertid svekke insentivene til utvikling og bruk av ny og mer klimavennlig teknologi. Norge støtter Europakommisjonens framstøt for å finne effektive tiltak som kan gi høyere kvotepris. Vi har i brev til Europakommisjonen gitt uttrykk for dette. Regjeringen foretrekker sletting av et visst antall kvoter, eventuelt i kombinasjon med en større årlig reduksjon av den samlede kvotemengden. Høyere priser er viktig for å styrke tilliten til kvotehandel som et virkningsfullt klimapolitisk instrument.

EU har nylig lagt fram en grønnbok om en klima- og energipakke fram mot 2030, en melding om framtiden for karbonfangst og lagring, CCS, i Europa og en rapport om utviklingen innen fornybar energi. Scenarier både fra EU og Det internasjonale energibyrået, IEA, indikerer at fossile energikilder fortsatt vil spille en vesentlig rolle både i Europa og globalt i lang tid framover. Hvis vi skal kunne imøtekomme klimautfordringene, må derfor CCS bli en del av løsningen. Norge vil politisk og gjennom EØS-midlene arbeide videre for at CCS-teknologi utvikles og tas i bruk også i Europa. EUs målsettinger for CCS demonstrasjonsanlegg er ennå ikke realiserte.

Fra norsk side støtter vi opp om tiltak som kan bidra til at det indre energimarkedet fungerer bedre. Et eksempel på dette er den tredje energimarkedspakken, som nå er i EØS-prosess. Et resultat av de nye elkablene som er planlagt fra Norge til Tyskland og Storbritannia, er mer velfungerende markeder.

Eurokrisen krever fortsatt ekstraordinære tiltak i flere land. I mars ble det enighet om en støttepakke for Kypros for å hjelpe landet med å håndtere krisen i landets store banksektor. Eurolandene har gitt løfte om opptil 10 mrd. euro i lån. Det er ventet at én milliard av dette beløpet dekkes av IMF. Flere av de største bankene på Kypros var ikke lenger solvente etter store tap bl.a. på greske statsobligasjoner og hadde ikke lenger tilgang til lån i markedet. Svake offentlige finanser og stort behov for ny kapital til bankene gjorde det nødvendig med bistand fra det internasjonale samfunnet. I den løsningen som til slutt ble funnet, må både aksjeeiere, obligasjonseiere og innskyttere ta store tap. Det begrenser byrden som kypriotiske skattebetalere må bære. Det er positivt at innskudd under 100 000 euro ble beskyttet i den endelige avtalen i tråd med intensjonene i EUs innskuddsgarantidirektiv. Norge bidrar også sammen med gruppen av EU-medlemsland som tilbyr faglig bistand til Hellas med reform av statlig forvaltning.

Arbeidet med å rydde opp etter finanskrisen har gitt ny

framdrift i kampen mot skatteunndragelser og hvitvasking knyttet til skatteparadiser. Dette er problemer Norge lenge har vært opptatt av å løse. Det er derfor positivt at det innad i EU nå går i retning av mer informasjonsutveksling av bankdata, slik Luxemburg nå bl.a. har sagt seg villig til.

Høy korrupsjon og svake styresett er et problem i mange land i Europa. Det svekker tilliten til demokratiet og begrenser evnen til å håndtere krisen. En annen viktig utfordring for demokratiet er ekstremisme – og da særlig høyreekstremisme. Det truer Europa dersom hatretorikken øker og får bredere plass i den allmenne politiske debatten.

Regjeringen følger denne utviklingen nøye. Gjennom EØS-midlene styrker vi innsatsen for å forsvare fundamentale rettigheter og bekjempe hatefulle ytringer i alle relevante programmer i de 15 mottakerlandene. I den støtten som gis til sivilt samfunn, stiller vi krav om å bidra til å bekjempe diskriminering og hatefulle ytringer. Vi stiller også krav om særskilte tiltak mot rasisme, xenofobi, antisemittisme, anti-rom og hatefulle ytringer i sosiale medier. I dette arbeidet samarbeider vi nært med Europarådet.

Europarådet spiller en stadig viktigere rolle i å bekjempe ekstremisme og verne om våre europeiske demokratier. Jeg kommer til å delta på ministermøtet i Europarådet om to dager, den 16. mai. Der vil jeg legge vekt på at alle medlemsland i Europarådet må leve opp til de standarder for demokrati og menneskerettigheter som de forpliktet seg til da de gikk inn i organisasjonen.

La meg også minne om regjeringens arbeid for romfolket ute i Europa gjennom EØS-midlene og Europarådet. I Bulgaria skal f.eks. 10 pst. av EØS-midlene knyttes til relevante tiltak for romfolket. Målet er å bedre levekår, styrke integreringen og bekjempe diskriminering. Programmer og prosjekter er under stadig utvikling. Fram til 2016 skal vi bruke om lag 300 mill. kr på ulike tiltak som er rettet mot rombefolkningen i ti av mottakerlandene i Sentral- og Sør-Europa. I Romania og Bulgaria skal vi minst bruke 205 av disse millionene. Vi skal også ta initiativ til en dialog med EU og aktuelle mottakerland om muligheten for å bruke eventuelle ubrukte EØS-midler i inneværende periode til økt innsats for romfolket.

EØS-midlene fokuserer på sosialt utsatte og sårbare grupper. Arbeidsledighet og økonomisk nedgang preger mange av landene som mottar EØS-midler. Det er naturlig å se på hvordan vi gjennom programmene kan ivareta det sosiale aspektet og motvirke fattigdom.

Vi tar også dette med oss i det videre arbeidet med EØS-midlene. Regjeringen har innledet et forberedende arbeid med sikte på kommende forhandlinger med EU om mulige løsninger etter 30. april 2014 når nåværende finansieringsordninger og fiskekvoter opphører. Et tilsvarende forberedende arbeid foregår også på EU-siden. Det foreligger ennå ingen tidsplan for når slike forhandlinger kan forventes innledet. Jeg vil komme tilbake til Stortinget om hva som vil være norske målsettinger i disse forhandlingene på det tidspunktet dette vil være aktuelt.

La meg også nevne at EU og Europarådet er blitt enige om et avtaleutkast om EUs tiltredelse til Den europeiske menneskerettskonvensjon. Forhandlingene mellom EU og Europarådets medlemsstater har vært ledet av Norge. Nå

skal EU-domstolen uttale seg om utkastet før Europarådets medlemsstater blir forelagt avtalen for tilslutning. Avtalen vil innebære en vesentlig styrking av menneskerettighetsvernet i Europa.

Krisetid er også endringstid. Selv om den økonomiske krisen i Europa langt fra er over, begynner vi allerede nå å se konturene av et endret EU. Dette påvirker Norge og er noe vi må forholde oss til.

Allerede før eurokrisen var det klart at Europa sto overfor store utfordringer med å sikre velstand, stabilitet og velferd i den stadig tøffere globale konkurransen. Mange europeiske land var preget av lav økonomisk vekst og svekket konkurransevne. I tillegg hadde det bygd seg opp betydelige makroøkonomiske ubalanser internt i euroområdet. Krisen forvandlet flere av disse utfordringene til presserende, dagsaktuelle spørsmål som undergravde mye av tilliten til eurosamarbeidet. Høy statsgjeld, høy og stigende arbeidsledighet og fall i produksjonen har ikke gjort det lettere å løse eurokrisen.

Samtidig som det er helt nødvendig å løse den akutte krisen, må vi også ha blikket rettet mot de langsiktige konsekvensene. Skritt for skritt har EU fått på plass framtidrettede tiltak, som vil ha virkning også lenge etter at krisen er over. Men for å sikre framtidig stabilitet i eurosamarbeidet må samordningen av den økonomiske politikken bli vesentlig bedre enn den var i årene før krisen. Det pågår nå en fordypning av samarbeidet i EU. Vi ser strengere regler komme og en større erkjennelse av at reglene faktisk må følges. Målet med å forsterke den økonomiske unionen er å gjenopprette tilliten til valutaunionen og styrke eurosamarbeidets bærekraft.

En følge av dette er at vi vil se et EU som beveger seg i ulike hastigheter, med større forskjell mellom landene som deltar i eurosamarbeidet og de som ikke gjør det.

Det er i eurososonen mye av utviklingen finner sted. Årsaken er ganske enkelt at mange av de mest presserende utfordringene gjelder nettopp eurosamarbeidet. Men også i et mer langsiktig perspektiv er det sannsynlig at eurososonen vil få både en raskere integrasjon og en annen type integrasjon enn EU for øvrig.

EU bygger nå nye og mer robuste strukturer for å bedre styringen i eurososonen. Regjeringen mener at dette er riktig og nødvendig for å støtte opp under økonomisk og finansiell stabilitet i hele Europa. Det er en erkjennelse i europeiske hovedsteder av at man også må gripe fatt i strukturelle utfordringer for å sikre vekst og sysselsetting. Men det haster. Vi risikerer at en hel generasjon unge arbeidsledige i Sør-Europa aldri kommer ut i arbeid. De sosiale konsekvensene av ungdomsarbeidsledigheten i land som Spania og Hellas er nesten ikke til å fatte for oss her hjemme.

Det som skal til, er ikke bare makroøkonomisk styring. Innovasjon og velfungerende arbeidsmarkeder står også sentralt. Nettopp i tøffe tider som nå må vi være bevisste på å ha en god dialog mellom arbeidstakere og arbeidsgivere for å dempe konfliktnivået. Vi trenger fordeling og velferdsordninger mer enn noensinne for å hindre at den økonomiske krisen fører til sosial nød. Dette var ett av temaene under ILOs regional konferanse som vi var vertskap

for i Oslo i april. På dette møtet var det et sentralt poeng å få fram at vi ikke bare kan se på de økonomiske aspektene, men også må forstå hva situasjonen i Europa betyr for mennesker og samfunn.

Mange av de tyngste løftene må tas på nasjonalt nivå. På europeisk nivå blir videreutvikling av det indre markedet nøkkelen til omstilling og vekst. Det involverer hele EU så vel som EFTA-landene i EØS. For Europas utfordringer kan ikke løses i eurososonen alene.

For regjeringen er det å sørge for arbeidsplasser den mest effektive strategien mot fattigdom. Med et Europa i finanskrisen og med stadig økende arbeidsledighet er det naturlig å se på om vi kan satse enda mer på å bekjempe arbeidsledighet – også gjennom vår bruk av EØS-midlene. I kommende periode vil vi derfor arbeide for å vri mer av EØS-midlene i nettopp den retningen.

Alt tyder på at det ikke er noen vilje til å endre selve traktatgrunnlaget i EU de nærmeste årene. Men det er opplagt at den akselererende integrasjonen vi ser på det økonomiske området, også betyr en tettere politisk integrasjon i en eller annen form. Hvilken form denne til sist vil få, og hvor raskt den vil komme, gjenstår å se. Dette dreier seg også om Europas globale rolle i en videre forstand.

For Norge reiser denne utviklingen viktige utfordringer som vi allerede nå må begynne å forholde oss til. Jeg vil her gjøre noen korte observasjoner. Også vi er tjent med at den økonomiske styringsevnen i eurososonen styrkes. Når det er sagt, må Norge innrette seg etter at utviklingen i EU-samarbeidet i økende grad skjer andre steder enn i de institusjonene Norge er knyttet til gjennom EØS-avtalen. Vi må følge denne utviklingen nøye. Om nødvendig må vi finne nye måter å fremme norske interesser på. Dersom EU endrer seg, må også våre arbeidsmetoder tilpasses. I dette bildet vil det være viktig for oss å videreutvikle våre gode og tette forbindelser med sentrale partnerland også innen europapolitikken. Jeg tenker da særlig på våre nordiske naboland, som har interesse av å opprettholde en samfunnsmodell som i hovedtrekk ligner på den norske. Jeg tenker også på Tyskland, som vi har et stadig nærmere forhold til både politisk og økonomisk.

Trygging av den norske samfunnsmodellen oppnår vi ikke ved å stenge verden ute. Det gjør vi ved å delta aktivt der hvor beslutninger som angår oss, utformes. Vi gjør det også gjennom praktisk engasjement i Europa bygget på norske grunnverdier. Eksempler på dette er vårt engasjement i Europarådet, Organisasjonen for sikkerhet og samarbeid i Europa – OSSE – EØS-midlene og vårt forestående formannskap i Organisasjonen for økonomisk samarbeid og utvikling – OECD – som har kamp mot arbeidsledighet og økonomisk ulikhet som hovedtema. Finansministeren og jeg vil lede ministermøtet i OECD i slutten av måneden i Paris.

I de tøffe økonomiske tidene som Europa nå gjennomlever, er våre gode relasjoner og vår aktive europapolitikk viktigere enn noensinne. EØS-avtalen dekker mange av de viktigste områdene i våre relasjoner med EU. Samtidig begrenser den oss ikke i å finne fram til gode løsninger på de områdene den ikke avklarer. Det er en kombinasjon jeg

tror vi som nasjon vil få anledning til å sette pris på også i årene som kommer.

Det som skal til, er ikke bare makroøkonomisk styring. Innovasjon og velfungerende arbeidsmarkeder står også sentralt. Nettopp i tøffe tider som nå må vi være bevisste på å ha en god dialog mellom arbeidstakere og arbeidsgivere for å dempe konfliktnivået. Vi trenger fordeling og velferdsordninger mer enn noensinne for å hindre at den økonomiske krisen fører til sosial nød. Dette var ett av temaene under ILOs regional konferanse som vi var vertskap for i Oslo i april. På dette møtet var det et sentralt poeng å få fram at vi ikke bare kan se på de økonomiske aspektene, men også må forstå hva situasjonen i Europa betyr for mennesker og samfunn.

Mange av de tyngste løftene må tas på nasjonalt nivå. På europeisk nivå blir videreutvikling av det indre markedet nøkkelen til omstilling og vekst. Det involverer hele EU så vel som EFTA-landene i EØS. For Europas utfordringer kan ikke løses i eurosone alene.

For regjeringen er det å sørge for arbeidsplasser den mest effektive strategien mot fattigdom. Med et Europa i finanskrisen og med stadig økende arbeidsledighet er det naturlig å se på om vi kan satse enda mer på å bekjempe arbeidsledighet – også gjennom vår bruk av EØS-midlene. I kommende periode vil vi derfor arbeide for å vri mer av EØS-midlene i nettopp den retningen.

Alt tyder på at det ikke er noen vilje til å endre selve traktatgrunnlaget i EU de nærmeste årene. Men det er opplagt at den akselererende integrasjonen vi ser på det økonomiske området, også betyr en tettere politisk integrasjon i en eller annen form. Hvilken form denne til sist vil få, og hvor raskt den vil komme, gjenstår å se. Dette dreier seg også om Europas globale rolle i en videre forstand.

For Norge reiser denne utviklingen viktige utfordringer som vi allerede nå må begynne å forholde oss til. Jeg vil her gjøre noen korte observasjoner. Også vi er tjent med at den økonomiske styringsevnen i eurosone styrkes. Når det er sagt, må Norge innrette seg etter at utviklingen i EU-samarbeidet i økende grad skjer andre steder enn i de institusjonene Norge er knyttet til gjennom EØS-avtalen. Vi må følge denne utviklingen nøye. Om nødvendig må vi finne nye måter å fremme norske interesser på. Dersom EU endrer seg, må også våre arbeidsmetoder tilpasses. I dette bildet vil det være viktig for oss å videreutvikle våre gode og tette forbindelser med sentrale partnerland også innen europapolitikken. Jeg tenker da særlig på våre nordiske naboland, som har interesse av å opprettholde en samfunnsmodell som i hovedtrekk ligner på den norske. Jeg tenker også på Tyskland, som vi har et stadig nærmere forhold til både politisk og økonomisk.

Trygging av den norske samfunnsmodellen oppnår vi ikke ved å stenge verden ute. Det gjør vi ved å delta aktivt der hvor beslutninger som angår oss, utformes. Vi gjør det også gjennom praktisk engasjement i Europa bygget på norske grunnverdier. Eksempler på dette er vårt engasjement i Europarådet, Organisasjonen for sikkerhet og samarbeid i Europa – OSSE – EØS-midlene og vårt forestående formannskap i Organisasjonen for økonomisk samarbeid og utvikling – OECD – som har kamp mot ar-

beidsledighet og økonomisk ulikhet som hovedtema. Finansministeren og jeg vil lede ministermøtet i OECD i slutten av måneden i Paris.

I de tøffe økonomiske tidene som Europa nå gjennomlever, er våre gode relasjoner og vår aktive europapolitikk viktigere enn noensinne. EØS-avtalen dekker mange av de viktigste områdene i våre relasjoner med EU. Samtidig begrenser den oss ikke i å finne fram til gode løsninger på de områdene den ikke avklarer. Det er en kombinasjon jeg tror vi som nasjon vil få anledning til å sette pris på også i årene som kommer.

Presidenten: Presidenten vil foreslå at utenriksministerens redegjørelse om viktige EU- og EØS-saker legges ut for behandling i et senere møte. – Det anses vedtatt.

Sak nr. 2 [10:33:49]

Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om samtykke til ratifikasjon av valgfri protokoll av 18. desember 2002 til FN-konvensjonen av 10. desember 1984 mot tortur og annen grusom, umenneskelig eller nedverdiggende behandling eller straff (Innst. 225 S (2012–2013), jf. Prop. 56 S (2012–2013))

Presidenten: Etter ønske fra utenriks- og forsvarskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden begrenses til 40 minutter og fordeles med inntil 5 minutter til hvert parti og inntil 5 minutter til medlem av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det gis anledning til replikkordskifte på inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlem av regjeringen innenfor den fordelte taletid.

Videre blir det foreslått at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Snorre Serigstad Valen (SV) [10:34:46] (ordfører for saken): I dag ratifiseres – i hvert fall formodentlig, siden det er bred enighet i komiteen – valgfri protokoll til FN-konvensjonen av 10. desember 1984 mot tortur og annen grusom, umenneskelig eller nedverdiggende behandling eller straff. Norge undertegnet denne protokollen i 2003, og den trådte i kraft i 2006. Det er verdt å merke seg at det foreslås at Stortingets ombudsmann for forvaltningen, kjent som Sivilombudsmannen, utpekes som den nasjonale forebyggende mekanismen i samsvar med protokollens hensikt og funksjon.

Denne protokollen er et supplement til FN's torturkonvensjon, og det kan være verdt å nevne at FN's underkomité for forebygging av tortur skal kunne besøke alle steder i Norge, både i offentlig og privat regi, som bedriver frihetsberøvelse som definert i protokollen. I Norge vil det innebære både fengsler, selvfølgelig, og arrester, men også barnevernsinstitusjoner, utlendingsforvaring, altså Trandum, og militær arrest samt tvangstiltak og frihets-

berøvelse overfor psykiatriske pasienter eller mennesker med rusmiddelproblemer.

Det er noe uenighet i komiteen vedrørende Sivilombudsmannens rolle. Der skriver Fremskrittspartiet – og jeg kan jo sitere merknaden fra Fremskrittspartiets medlemmer i komiteen – at de «støtter ikke regjeringens forslag om at Stortingets ombudsmann for forvaltningen skal fungere som nasjonal forebyggende mekanisme». De påpeker at «Sivilombudsmannen er et organ for Stortinget, og det bør derfor ikke være regjeringen som foreslår tilleggsoppgaver for ham», og de viser også til at flere høringsinstanser er skeptiske til denne ordningen. Til det er det verdt å nevne at Fremskrittspartiet tidligere har sluttet seg til denne ordningen, og da kan jeg jo lese opp fra Innst. 264 S for 2009–2010, der også Fremskrittspartiet er med på følgende merknad:

«Komiteen ber derfor regjeringen legge til rette for at Sivilombudsmannen skal kunne oppfylle de krav OPCAT stiller, slik at OPCAT snarest mulig kan ratifiseres.»

Derfor var vi av den overbevisning at dette er en sak det er enighet om i Stortinget, og jeg regner med at Fremskrittspartiet kan redegjøre for hvorfor de har snudd.

Da er det ikke særlig mer å legge til.

Karin S. Woldseth (FrP) [10:37:52]: Det må ikke være tvil om at vi selvsagt støtter ratifikasjonen. Det skulle bare mangle at ikke Norge som et av de landene som ratifiserte konvensjonen allerede i 1986, og et land som er meget høyt på banen hva gjelder hvordan andre land oppfører seg i forhold til tortur eller andre former for grusomheter, umenneskelig eller nedverdiggende behandling, skulle ratifisere den frivillige tilleggsprotokollen. Og det er ikke et øyeblikk for tidlig, spør du meg: Syv år har gått siden protokollen trådte i kraft, så det er på høy tid at vi får ratifisert den.

Særlig i en verden hvor vold og tortur er en del av hverdagen i mange land, både fra organiserte kriminelle og – ikke minst – fra stat og myndigheter, er det svært viktig å ha en forebyggende mekanisme som faktisk kan gi råd og lytte til dem som er utsatt for overgrep fra myndigheter eller andre. Det er hele komiteen enig om. Norge har også signert og ratifisert den europeiske torturkonvensjonen og vært part av den siden 1989.

Europarådsdelegasjonen har nettopp sendt sitt forslag til nytt medlem av CPT til Strasbourg. Det arbeidet som gjøres der, er svært viktig, og at Norge er med, er nødvendig for å vise at vi tar denne problemstillingen på alvor. Vi har også våre utfordringer, som CPT har påpekt, når det gjelder både varetektsfengsling og tvungent psykisk helsevern. Det er greit at vi også får dette opp på et globalt nivå.

Det er helt riktig som saksordføreren sier, at vi skiller oss fra resten av komiteen når det gjelder den nasjonale forebyggende mekanismen. I likhet med flere av høringsinstansene støtter vi at en ny nasjonal institusjon for menneskerettigheter får denne oppgaven. Det er selvsagt flere grunner til det. I 2009 hadde vi en nasjonal institusjon for menneskerettigheter. Her ligger endringen – det kan jeg

opplyse saksordføreren om. Nå skal vi opprette en ny. Da er det viktig å lytte til de instansene som faktisk blir berørt og som berøres, og det har vi gjort. Det er grunnen til at vi har et annet syn enn resten av komiteen.

Denne nasjonale institusjonen for menneskerettigheter er en institusjon som skal være uavhengig og fristilt politisk påvirkning i det hele tatt. Dessuten bør nettopp en forebyggende mekanisme ligge innenfor mandatet til denne nye institusjonen. I likhet med flere av høringsinstansene liker vi heller ikke sammenblandingen av rollene. Jeg vil også understreke at jeg ikke på noen måte ønsker å sette spørsmålsteget ved Sivilombudsmannens integritet og tillit. Men ønsket er at vi holder de ulike tingene fra hverandre.

Vi har ikke noen alternative forslag i dag. Det kommer vi tilbake til når bevilgningsvedtak og lovendringer kommer.

Ine M. Eriksen Søreide (H) [10:41:38]: Kampen mot tortur og annen grusom nedverdiggende eller umenneskelig behandling eller straff er viktig og riktig. Norge bør spille en aktiv rolle i å bekjempe den praksisen. Det er både substansielt og symbolsk viktig at vi nå underskriver tilleggsprotokollen. Jeg vil i likhet med min kollega Karin Woldseth understreke at det ikke er en dag for tidlig. Det har altså gått sju år siden tilleggsprotokollen trådte i kraft. Fra 5. desember i fjor hadde tilleggsprotokollen 65 parter, inkludert Sverige og Danmark, – men altså ikke Norge. Jeg merker meg også at det er en bred enighet om denne ratifikasjonen. Det er både i komiteen og blant høringsinstansene en klar støtte til at Norge tiltrer denne protokollen.

Det formelle rammeverket rundt slikt arbeid er viktig. Protokollen medfører noen tilleggsforpliktelser i tillegg til det som allerede følger av konvensjonen. Det ene er plikt til å tilrettelegge for besøk fra FNs underkomite for forebygging. Det er plikt til å opprette, utpeke eller opprettholde ett eller flere uavhengige nasjonale besøksorganer for forebygging av tortur og annen grusom, umenneskelig og nedverdiggende behandling eller straff, en såkalt nasjonal forebyggende mekanisme. Og det er plikt til å samarbeide med Underkomiteen for forebygging og den eller de nasjonale forebyggende mekanismene.

Høyre støtter at Sivilombudsmannen utpekes til nasjonal forebyggende mekanisme med de funksjoner dette medfører, men vil understreke at det krever at en særskilt vokter mekanismens uavhengighet, og at ombudsmannen må være sin nye rolle veldig bevisst. Det grepet som gjøres ved at Sivilombudsmannen alene utpekes til nasjonal forebyggende mekanisme, men at Nasjonal institusjon for menneskerettigheter og det sivile samfunn gis anledning til å bidra i mekanismens arbeid gjennom rådgivende utvalg, framstår derfor som fornuftig.

Kjell Arvid Svendsen (KrF) [10:44:04]: Konvensjonen av 10. desember 1984 mot tortur og annen grusom, umenneskelig eller nedverdiggende behandling eller straff ble ratifisert av Norge to år etter at den ble vedtatt. Der har vi forpliktet oss til å treffe effektive og lovmessige forvaltningsmessige og rettslige tiltak for å forhindre torturhandlinger og andre former for grusom umenneskelig eller

nedverdiggende behandling eller straff. Når generalforsamlingen vedtok i 2002 en valgfri protokoll til dette, som ble underskrevet av Norge i 2003 og trådte i kraft i 2006, utarbeidet av en åpen arbeidsgruppe opprettet av FNs menneskerettighetsorganisasjon, hvor vi fra Norge var representert med representanter fra Utenriksdepartementet, så er – som det er sagt tidligere – tiden moden for at vi nå ratifiserer denne. Kristelig Folkeparti er glad for at en samlet komité står bak at vi nå ønsker å ratifisere denne protokollen.

Protokollen ble vedtatt for å etablere et forebyggende system med regelmessig besøk fra bl.a. uavhengige internasjonale organer. Men den forplikter oss til å legge til rette for besøk av FNs underkomite for forebygging og til å samarbeide med komiteen, og – kanskje det viktigste – er plikten til å opprette, utpeke eller opprettholde en eller flere uavhengige nasjonale forebyggende mekanismer som oppfyller protokollens krav. Som det er sagt, har det vært diskusjon både blant høringsinstansene og i komiteen om hvilket organ som skal fungere som den nasjonale forebyggende mekanismen. Vi i Kristelig Folkeparti sammen med flertallet i komiteen merker oss samarbeidet mellom flere departementer, og ser positivt på at Stortingets ombudsmann for forvaltningen skal ha hovedansvaret for denne oppfølgingen, og vi ser fram til de lover og forskriftsendingene som må komme på grunn av dette valget.

Når vi nå ratifiserer denne protokollen, viser vi at Norge ansvarliggjøres i arbeidet mot tortur og annen grusom umenneskelig eller nedverdiggende behandling eller straff. Det er viktig at alle steder for frihetsberøvelse i Norge blir kontrollert jevnlig, som det står i en enstemmig merknad fra komiteen.

Utenriksminister Espen Barth Eide [10:46:46]: Det er gledelig at det er tverrpolitisk enighet om at Norge skal ratifisere den valgfrie protokollen til FNs torturkonvensjon. Dette vil bidra til å styrke det forebyggende arbeidet mot tortur og annen grusom, umenneskelig og nedverdiggende behandling og straff i Norge. Det vil også styrke Norges troverdighet og påvirkningskraft i det internasjonale arbeidet mot tortur.

Innen ett år etter ratifisering må Norge utpeke en eller flere nasjonale forebyggende mekanismer. De skal foreta regelmessige besøk til steder for frihetsberøvelse nettopp for å forebygge tortur.

Regjeringen har som kjent foreslått å utpeke Sivilombudsmannen som nasjonal forebyggende mekanisme. Jeg mener at det er mange gode grunner til å velge denne løsningen. La meg nevne tre:

For det første: Rollen som nasjonal forebyggende mekanisme passer godt inn i Sivilombudsmannens eksisterende mandat. Embetet har lang erfaring med kontroll av forvaltningen, inkludert steder for frihetsberøvelse, og har stor gjennomslagskraft.

For det andre mener jeg at vi bør utpeke kun ett organ som nasjonal forebyggende mekanisme. Da får vi en enhetlig praksis, klare ansvarsforhold og et synlig kontaktpunkt.

For det tredje: Dersom Sivilombudsmannen blir nasjonal mekanisme, vil det ligge godt til rette for at han kan utveksle erfaringer med andre nordiske land. Danmark, Sverige og Finland har utpekt sine parlamentariske ombudsmenn til denne rollen.

Regjeringen mener det er viktig at det sivile samfunn og Nasjonal institusjon for menneskerettigheter får anledning til å bidra i den nasjonale mekanismens arbeid, og vi foreslår derfor at ombudsmannen etablerer et rådgivende utvalg.

Komiteens innstilling vitner om bred enighet om at Sivilombudsmannen bør utpekes som nasjonal mekanisme med – som vi hørte – unntak av Fremskrittspartiets medlemmer. Som representanten Serigstad Valen påpekte, vil jeg også minne om at kontroll- og konstitusjonskomiteen i sin innstilling til Sivilombudsmannens årsmelding for 2009 enstemmig ba regjeringen om å legge opp til at ombudsmannen skulle oppfylle de krav som protokollen stiller, slik at den snarest mulig kan ratifiseres. Regjeringen har derfor ansett at den har et mandat fra Stortinget til å foreslå denne løsningen. Jeg vil også understreke at Sivilombudsmannen er positiv til å påta seg denne oppgaven.

Fremskrittspartiets medlemmer i utenriks- og forsvarskomiteen har også vist til at en rekke høringsinstanser er skeptiske til det de mener er en sammenblanding av ulike funksjoner, og at den nasjonale forebyggende mekanismen skal være et fritt og uavhengig organ uten politisk påvirkning.

Jeg vil da minne om at de aller fleste høringsinstansene var enige om at Sivilombudsmannen bør utpekes som nasjonal forebyggende mekanisme, enten alene eller sammen med andre organer. Det er riktig at flere frivillige organisasjoner var kritiske til Sivilombudsmannen alene skulle utpekes. De mente det ville innebære en helt annen rolle og andre oppgaver enn Sivilombudsmannen har i dag, og at ombudsmannen ikke har nødvendig tverrfaglig kompetanse. Noen stilte seg også spørsmål ved om ombudsmannen har tilstrekkelig uavhengighet fra styrende myndigheter.

Til det siste: Regjeringen mener at Sivilombudsmannen utvilsomt oppfyller protokollens krav om funksjonsmessig uavhengighet. I dag har Sivilombudsmannen først og fremst en etterprøvende rolle overfor forvaltningen, og vil måtte innta en mer proaktiv og oppsøkende rolle som nasjonal forebyggende mekanisme.

Regjeringen anser ikke at det er noen motsetning mellom Sivilombudsmannens rolle som klageinstans og rollen som nasjonal forebyggende mekanisme. Tvert imot mener vi at kombinasjonen av disse rollene vil gi verdifull merverdi.

Til bekymringen om at Sivilombudsmannen ikke har nødvendig tverrfaglig kompetanse: Regjeringen er enig i at ombudsmannen ikke besitter nødvendig faglig bredde per i dag, men dette kan endres med økte bevilgninger og samarbeid med andre relevante aktører, som det også legges opp til.

Justisdepartementet tar sikte på å fremme en proposisjon om endringer i sivilombudsmannsloven i løpet av vårsesjonen. I denne proposisjonen vil Stortinget bli in-

vitert til å utpeke Sivilombudsmannen som nasjonal forebyggende mekanisme ved å ta inn en ny paragraf i loven som fastslår at han har denne funksjonen.

Jeg mener det vil være klokt å velge Sivilombudsmannen til nasjonal forebyggende mekanisme. Med det følger vi de andre nordiske landenes modell, og vi utnytter ombudsmannens unike samfunnsposisjon til å styrke det forebyggende arbeidet mot tortur og annen grusom, umenneskelig og nedverdiggende behandling og straff i Norge.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Karin S. Woldseth (FrP) [10:51:31]: Først vil jeg takke utenriksministeren for at han tok seg bryet med å lese opp Fremskrittspartiets politikk på området. Det er interessant at man får dette opplest to ganger fra talerstolen av andre representanter enn Fremskrittspartiets, så tusen takk for det!

Jeg har et spørsmål til utenriksministeren angående tidsbruk. Dette er ikke den eneste konvensjonen vi ikke greier å ratifisere innenfor normaltid, så jeg vil spørre utenriksministeren: Hva er det som tar så utrolig lang tid når det gjelder å få ratifisert konvensjoner i Norge?

Utenriksminister Espen Barth Eide [10:52:11]: Vi legger for det første stor vekt på det internasjonale menneskerettighetsarbeidet, at vi skal ta det på stort alvor når vi ratifiserer og innlemmer i norsk lovgivning. Jeg tror det må være lov å si at vi kanskje er enda grundigere enn enkelte andre land jeg vet om, når det gjelder å sjekke samsvaret mellom de forpliktelser vi påtar oss, og de som allerede gjelder i Norge, og å sikre at vi faktisk er i stand til å etterleve alle forpliktelsene. Det tar noen ganger enda mer tid enn for land som kanskje tar det noe mindre alvorlig. Til gjengjeld blir det en skikkelig etterlevelse i etterkant.

Det er jo ikke slik at mens vi har ventet på denne ratifikasjonen, har det forekommet omfattende mengder tortur og grusom behandling. Det er ikke slik at regelverket ikke har gjeldt. Det er altså tilleggsprotokollen vi snakker om, med de institusjonelle løsninger som følger av det.

Karin S. Woldseth (FrP) [10:53:12]: Jeg har enda et spørsmål til utenriksministeren, og det gjelder denne tilleggsprotokollen. Den åpner for at man skal få innsyn. Det har jo allerede CPT og torturkommisjonen i Europarådet i dag. Det blir ikke dobbelt opp og masse besøk i de ulike lukkede institusjonene nå? Hva er det som er forskjellen, egentlig?

Utenriksminister Espen Barth Eide [10:53:42]: Jeg tror jeg vil besvare representanten Woldseths spørsmål med å si at det er både et godt formål å implementere og ratifisere så fort som mulig, og det er et godt formål å sørge for at alle hjemmелеkser er gjort på en skikkelig måte før man kommer dit. I det spenningsfeltet oppdager vi at det av og til tar tid, men jeg konstaterer at det er tverrpolitisk glede over at vi nå er der vi er.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

Flere har heller ikke bedt om ordet til sak nr. 2.

Sak nr. 3 [10:54:19]

Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Borghild Tenden og Trine Skei Grande om en helhetlig gjennomgang av Norges engasjement i Afghanistan (Innst. 226 S (2012–2013), jf. Dokument 8:29 S (2012–2013))

Presidenten: Etter ønske fra utenriks- og forsvarskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden begrenses til 40 minutter og fordeles med inntil 5 minutter til hvert parti og inntil 5 minutter til medlem av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det gis anledning til replikkordskifte på inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlem av regjeringen innenfor den fordelte taletid.

Videre blir det foreslått at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Sverre Myrli (A) [10:55:13] (ordfører for saken): Det internasjonale engasjementet i Afghanistan har preget den internasjonale og den nasjonale politiske debatten i ti år – naturlig nok.

Det internasjonale samfunnet mente at noe måtte gjøres i Afghanistan. ISAF-operasjonen har vært en stor operasjon og en langvarig operasjon. Før eller seinere måtte tida komme da afghanerne sjøl skulle overta ansvaret for sikkerheten i eget land. Der er vi nå. Afganske myndigheter overtar gradvis mer og mer, og det internasjonale militære engasjementet trappes ned og blir etter hvert utfaset – også det norske.

La meg presisere at det militære engasjementet trappes ned, men det sivile engasjementet må videreføres, kanskje også trappes opp. Norge må bidra til sosial utvikling i Afghanistan i lang tid framover. Vi skal ikke glemme Afghanistan.

Nylig feiret vi frigjørings- og veterandagen i Norge. Vi bør benytte enhver anledning til å takke de ca. 8 000 norske kvinner og menn som har tjenestegjort i Afghanistan. Ti nordmenn har mistet livet i innsatsen for fred i Afghanistan. Vi skal aldri glemme dem.

Venstre har fremmet et forslag om at det skal foretas en helhetlig gjennomgang av Norges engasjement i Afghanistan – det vil si, det er egentlig litt forvirrende hva Venstre mener, for i representantforslagets overskrift heter det at det er et forslag om en helhetlig gjennomgang av Norges engasjement i Afghanistan, mens i sjølve forslaget heter det en uavhengig og helhetlig gjennomgang av Norges engasjement i Afghanistan. Hvilke nyanser som ligger i det, kan jo Venstres Borghild Tenden, som jeg nå ser står på talerlista, presisere i sitt innlegg, men vi må ta utgangspunkt i at det er ordlyden i sjølve forslaget som er det mest presise, og at det er det Venstre mener, og jeg vil bruke litt tid på det.

Det kan virke som det i det offentlige ordsiftet og den politiske debatten i Norge har blitt svært populært når vi snakker om viktige politiske spørsmål, å gjennomføre uavhengige gjennomganger, evalueringer og granskninger. Ja, det er nesten ikke grenser for hvilke saker som det er forslag om at det skal foretas uavhengige gjennomganger, evalueringer eller granskninger av. Alt fra sjukehusutbygging til nå engasjementet i Afghanistan skal altså uavhengige gjennomgå.

Vi må evaluere Norges innsats i Afghanistan. En enstemmig utenriks- og forsvarskomiteé er enig med Venstre i at vi skal gjennomføre en evaluering av vårt engasjement i Afghanistan, og at vi gjør det når transisjonsprosessen med avviklingen av ISAF er sluttført til neste år. Da er tida inne for å gjøre det. Det er vi enige om alle sammen. Men det er Stortinget som har ansvar for å foreta den evalueringa. Vi kan ikke «outsource» det til noen uavhengige.

Å fatte politiske beslutninger er å veie ulike hensyn opp mot hverandre. Det er sjelden det finnes ett svar som er riktig og én løsning som er gal. Det er alltid nyanser. Ulike hensyn må veies opp mot hverandre, og så fattes det til slutt en politisk beslutning. Det er de som har fattet den politiske beslutningen, som står inne for og har ansvar for det vedtak som er fattet. Det er Det norske storting som har fattet beslutningen om Norges engasjement i Afghanistan, bidrag i ISAF, sivilt engasjement, bistand osv. Da er det også Stortinget som har ansvar for å foreta den evalueringen når den tid kommer. Det kan vi ikke overlate til noen andre.

Tom Staahle (FrP) [11:00:33]: Sakens ordfører holdt et godt innlegg, som jeg i stor grad støtter opp om. Jeg kommer tilbake til noe av det jeg er litt uenig i, helt til slutt i mitt innlegg.

Forslagsstillerne ønsker en helhetlig og systematisk gjennomgang av Norges engasjement i Afghanistan. Det er i utgangspunktet et naturlig ønske, og det er et fromt ønske. Men det er likevel et spørsmål om timing, og timingen er i denne sammenheng litt gal.

Debatten om vårt engasjement i Afghanistan har vært og er omfattende i norsk offentlighet. Det har den vært gjennom år. Stortinget får seg forelagt en årlig redegjørelse, og det er en årlig debatt om dette temaet. Den står også på dagsordenen i offentligheten over tid. Når det nå er lagt et løp for at prosessen med avvikling av ISAF skal sluttføres i 2014, er det naturlig å ta opp spørsmålet om en gjennomgang av denne innsatsen på det tidspunktet – ikke nå.

Forsvaret selv har løpende evalueringer og vurderinger av det arbeidet de gjør på vegne av Norge, og dette er en del av ordsiftet når Stortinget får seg forelagt informasjon. Sånn sett har Stortinget et godt grunnlag for å forstå det som er og har vært situasjonen der nede.

For Fremskrittspartiet er det mer naturlig å peke på viktigheten av å etablere en reell praksis som avklarar hvilket omfang og hvilken varighet de ulike oppdrag skal ha, før de iverksettes – at vi blir bedre på det. Det må stilles krav til klare målsettinger om hva oppdraget skal løse, og hvordan det er tenkt løst. Man må også definere hvilke ressurser det er hensiktsmessig å bidra med, både rent politisk og

fra eksempelvis Forsvarets side. Videre er det viktig at det foreligger konkrete beslutningsgrunnlag for hvordan framtidige operasjoner skal finansieres. Det er avgjørende at det foreligger klare rammer for hvor lenge de enkelte styrker skal bindes opp i oppdragene. I den forbindelse er det også av avgjørende betydning at man sikres tilstrekkelig rotasjon av personale.

Representanten Myrli var inne på noen historiske data om antallet skadde og drepte norske soldater i internasjonale operasjoner gjennom disse ti årene. Jeg er helt enig med representanten Myrli i at vi aldri må glemme den innsatsen våre kvinner og menn har nedlagt i sin tjeneste, og de offer de har måttet bære.

Om kort tid sender vi av gårde styrker ned til Adenbukta. Komiteen fikk god informasjon om det arbeidet og den innsatsen de skal gjøre, og om hvordan dette oppdraget er tenkt løst. Det ga den tryggheten som er nødvendig for at vi kan sende våre menn og kvinner ut i internasjonale operasjoner, slik vi nå skal.

Så må jeg til slutt komme inn på det jeg er litt uenig med representanten Myrli i, nemlig det han tok opp om temaet uavhengige gjennomganger. En generell betraktning har jeg lyst til å ta fra denne talerstolen: Det er viktig at vi faktisk har uavhengige gjennomganger av ulike temaer, nettopp for å sikre at vi får kartlagt de ulike ting som er viktige for at Stortinget senere skal kunne fatte riktige beslutninger, og også for å få vurdert om de beslutningene man faktisk har fattet i ulike saker, er gjort på et korrekt grunnlag. Jeg syntes bare det var naturlig å bringe det på bane.

Ine M. Eriksen Søreide (H) [11:05:12] (komiteens leder): På en dag som denne, når vi diskuterer den innsatsen våre menn og kvinner i uniform gjør og har gjort gjennom et langt engasjement i Afghanistan, er det viktig å minne om den innsatsen de faktisk har lagt ned. Det er mennesker som gir alt for at vi andre skal være trygge. Den innsatsen fortjener vår dypeste respekt og anerkjennelse.

Det er ingen uenighet om at vi skal lære av deltagelsen i Afghanistan. Det er den mest omfattende og komplekse internasjonale operasjonen vi har deltatt i – ikke minst med et vidt spekter av virkemidler, både sivile og militære. Vi må lære, og vi må høste erfaringer i flere sektorer. Et godt utgangspunkt for diskusjonen er å minne oss om hvorfor vi deltar i Afghanistan. Et ønske om å forhindre at Afghanistan igjen skulle bli en frihavn for terrorisme, er grunnen til Norges engasjement gjennom over ti år i Afghanistan. Det er det vi må måle innsatsen ut fra når den tid kommer.

Det er heller ingen tvil om at Norge skal ut og delta i internasjonale operasjoner igjen, kanskje med samme fullspektrum av virkemidler, kanskje med andre virkemidler enn i dag.

Jeg kan ikke akkurat si at jeg liker forsøkene på å gjøre dette til en konfliktsak. Vi er alle enige om at vi skal ha en grundig evaluering av vår innsats i Afghanistan når tidspunktet for det er riktig. Det er ingen uenighet om sakens substans, men spørsmålet er timingen og hvilke signaler vi sender.

La meg bruke litt tid på det. Mange tror at Norge er ute av Afghanistan. Det er vi på ingen måte. Vi er til stede

med ca. halvparten av det bidraget vi har hatt på det meste. Vi har ca. 260 soldater i Afghanistan. Vi har spesialstyrkene, som er ute i farlige oppdrag hver eneste dag, vi har Telemark bataljon, som driver et politimentoreringssteam som også er ute i farlige oppdrag, og vi har også nå taktisk flytransport en periode til. Det signalet vi sender ved å skulle sette i gang en evaluering nå – før de prosessene vi har igangsatt, er ferdige, og mens vi fortsatt er tungt til stede – ville etter min og Høyres oppfatning være helt galt. Dessuten er Afghanistan – og også vår innsats – inne i en kritisk fase. 2014 er året da transisjonen skal være fullført, og det er varslet presidentvalg i april. Posisjoneringen foran det valget er allerede i full gang, og ved komiteens siste besøk i Afghanistan i 2012 fikk vi gode beskrivelser av dette. Det betyr at det kommer til å være krevende på veldig mange felt i Afghanistan framover, og ressursene til våre tilstedeværende, både sivile og militære, bør være fullt konsentrert på det oppdraget vi skal løse.

Debatten og erfaringsinnhentinga pågår løpende. Det betyr at man også klarer å ivareta historikken – frykten for at ting skal gå tapt underveis til en større evaluering, klarer vi på mange måter å ivareta. NORAD har gjort omfattende evalueringer av norsk utviklingsinnsats. Det har kommet rapporter og evalueringer fra Forsvaret og fra forskningsinstitusjoner som NUPI, både på eget initiativ og på bestilling. Det skjer selvfølgelig en erfaringsoverføring fra den ene kontingenten til den neste. Vi høster altså mange erfaringer.

Noen syns å ville legge opp til en slags gransking. Det er etter min oppfatning unødvendig, fordi det viktigste er en systematisert og erfaringsbasert læring der vi går inn i hvilke ting vi har lært, og hva vi skal gjøre bedre neste gang. Ikke minst har engasjementet vårt i Afghanistan blitt fulgt opp med løpende debatt – både politisk og ellers i samfunnet – og det har hatt en samlet støtte i Stortinget.

Afghanistan-redegjørelsen er et verdifullt tilskudd i så måte. Vi skal ha den neste 4. juni, med debatt 6. juni. Når det er sagt, er det selvfølgelig mye man kan evaluere særskilt. Kanskje bør vi spesielt vurdere bruken av den såkalt norske modellen, der man har hatt et klart skille mellom sivil og militær innsats.

Det er også viktig, som regjeringa skriver i sitt svarbrev til komiteen, å evaluere i samarbeid med våre allierte, ikke minst gjøre den militære evalueringa innenfor rammen av NATO. Den norske militære innsatsen inngår i en koalisjon, hvilket betyr at norske strategiske valg heller ikke har skjedd i en isolasjon.

Snorre Serigstad Valen (SV) [11:10:19]: Alle husker hvor de var 11. september 2001. Det angrepet var det verste terrorangrepet i fredstid noensinne. Det var brutalt, og det var umenneskelig. Det forandret vår verden, og så fikk det helt avgjørende konsekvenser for hele tiåret vi har vært igjennom – også i Norge. Vi vedtok ganske raskt en ny og omstridt terrorlov, f.eks. Debatten om religion og ekstremisme hardnet til, nye fiendebilder ble skapt, og etter en opprinnelig bølge med dyp sympati og solidaritet med USA ble verdenssamfunnet dypt splittet som følge av USAs globale krig mot terror.

Norge sluttet seg raskt til USAs krig i Afghanistan, og debatten som foranlediget Norges mest omfattende utenlandsoperasjon noensinne, må kunne sies å være noe man ikke kan være særlig stolt av, uansett hvilken holdning man hadde til Norges engasjement på det tidspunktet.

Jeg mener at krigen illustrerte en av utfordringene med Norges NATO-medlemskap, fordi en behandlet et brutalt terrorangrep som et uttrykk for en konvensjonell og summarisk form for krigføring ved å bruke NATOs artikkel 5. Jeg tror ikke at jeg tar for hardt i, og jeg tror heller ikke så mange vil være uenig når jeg sier at mange norske politikeres forhold til krigen og den bruken av makt som vi ble med på i 2001, var preget av naivitet og manglende vilje til å sette seg inn i både Afghanistans og krigens virkelighet.

Da det omsider ble en stortingsdebatt om Norges deltagelse i desember 2001 – etter press fra Fremskrittspartiet og SV – ble mitt parti nærmest latterliggjort for våre advarsler mot en lang og blodig krig. Når jeg sier det, er det ikke for å si «hva var det jeg sa», men det er en erkjennelse av at alle partier og alle politikere – både de som var for, og de som var imot krigen – har måttet lære mye de siste ti årene. Mye av den kunnskapen burde vi hatt på forhånd.

Krigen er vunnet, nå gjenstår å vinne freden, sa Hilde Frafjord Johnson fra Kristelig Folkeparti i desember 2001. Man kunne ikke tatt mer feil enn det. Titusener av mennesker har mistet livet i Afghanistan og Pakistan nå tolv år senere. Store militære ressurser er brukt, og 8 000 modige norske menn og kvinner har tjenestegjort i Afghanistan.

La meg først understreke at politisk uenighet om engasjementet i Afghanistan på ingen måte innebærer noe mindre respekt eller heder til alle dem som har tatt den største risikoen og båret en stor byrde for Norge. Det burde være unødvendig å påpeke, men det er nå engang en sånn debatt vi har hatt i Norge. Det synes jeg er synd, for vi har en plikt til å diskutere grundig hvordan, når og hvor vårt demokrati skal benytte sine mest ytterliggående virkemidler. Ti norske soldater har mistet livet for Norge i Afghanistan, om lag 140 har blitt skadd. Vi minnes de falne sammen – og tenker på, og skal ta vare på, de skadde sammen.

Det sier seg selv at en krig med et så komplisert og skiftende rasjonale, så omfattende kamphandlinger og over så lang tid må gjennomgås og evalueres grundig. Var det riktig å gå inn? Hva er konsekvensene lokalt, regionalt og for oss selv over tid? Hva har vi gjort rett, og hva har vi gjort galt? Dette er spørsmål som det norske samfunnet har plikt til å søke svar på, og som vi har en plikt til å søke svar på. Der er jeg helt enig med forslagsstillerne.

Så er det også sånn at situasjonen i Afghanistan forandrer seg raskt. Jeg synes også forslagsstillerne i Venstre har et godt poeng i at viktig informasjon og læring kan gå tapt. Derfor hadde ikke jeg hatt noe imot om vi hadde startet et slikt arbeid nå. Men jeg registrerer at det er det stor uenighet om i Stortinget, og at det ikke er flertall for et sånt arbeid nå.

Jeg vil gi ros til Venstre, og ikke minst fordi Venstre, da de styrte landet, ikke var villige til å ta denne debatten. At

de er villige til å gå gjennom den erkjennelsesprosessen nå, synes jeg er veldig positivt, og jeg mener det er veldig bra at både stortingsflertallet og – ikke minst – utenriksministeren så tydelig varslar at det er naturlig å komme tilbake til en helhetlig evaluering av hele innsatsen i Afghanistan. Det kommer også SV til å være en pådriver for.

Det kan være ubehagelig for en fredsnasjon som Norge å innse krigens egentlige virkelighet bak talene, pressemeldingene og pressebildene over tolv år. Men det plikter vi å gjøre, både for befolkningen i Afghanistan og for de 8 000 nordmennene og Forsvaret som har tjenestegjort der.

Kjell Arvid Svendsen (KrF) [11:15:30]: Norges engasjement i Afghanistan er stort og har vart i mange år. La meg si det helt klart: Kristelig Folkeparti mener at dette må evalueres grundig. I likhet med alle andre partier i utenriks- og forsvarskomiteen er vi åpne for det. Ja, vi ser fram til at evalueringen kommer. Vi har helt sikkert mye å lære av den. Det gjelder både den sivile utviklingsbistanden til Afghanistan, støtten til den politiske prosessen og ikke minst til det militære engasjementet vi har hatt i over ti år.

I brev fra regjeringen til komiteen fikk vi tidlig opplyst at den mente at en evaluering ikke burde gjennomføres før i 2014. Det året markerer en viktig milepæl ved at afghanske sikkerhetsstyrker skal overta hovedansvaret for landets sikkerhet. Store utenlandsstyrker er i ferd med å trekkes ut, men langt fra helt.

Vi tar til etterretning at Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet mener en slik evaluering ikke bør igangsettes før i 2014. Samtidig er vi fornøyd med at en enstemmig komité er positiv til en evaluering og uttaler i komiteens innstilling at «forslagsstillernes intensjon om en helhetlig gjennomgang vil bli ivarettatt».

At Kristelig Folkeparti er positive til en evaluering, fikk vi også bekreftet på vårt landsmøte i slutten av april. Der ble det vedtatt at Kristelig Folkeparti vil ha en bred evaluering av Afghanistan-innsatsen.

I Kristelig Folkeparti har vi notert oss at NORAD allerede har sørget for å få gjennomført en grundig evaluering av den sivile utviklingsbistanden gjennom det siste tiåret. Den evalueringen ble ferdig i fjor og hadde både kritiske og konstruktive konklusjoner.

Neste steg må bli en mer helhetlig gjennomgang, der både utviklingsbistanden, den politiske prosessen og det militære engasjementet for sikkerhet evalueres i sammenheng. Fra vår side kan vi godt tenke oss at Stortinget gis anledning til å diskutere premissene og rammene for en slik vurdering. Venstres forslag gir noen konstruktive innspill til det, men det finnes sikkert flere.

Det vil helt sikkert bli gjort evalueringer av NATOs samlede bidrag i Afghanistan. Vi må få derfor avklare i hvilken grad vi skal avgrense en evaluering til den norske innsatsen. Det kan bli et for smalt mandat. Det er også viktig å se på hvordan Norge har brukt sine muligheter til å påvirke de strategiske valgene som ble gjort for det internasjonale samfunnets bidrag til utviklingsbistanden, den politiske utviklingen og de militære strategiene.

Når det gjelder Norges spesifikke bidrag, kan det være verdt å se på hvordan de inngikk i den samlede strategien

til den internasjonale alliansen og forholdet til de afghanske myndighetene. Et interessant spørsmål når det gjelder det militære engasjementet, er hvordan Norge utnyttet det handlingsrommet vi hadde innen den felles, overordnede strategien. Erfaringene fra samarbeid med andre partnere kan også bli verdifulle å ha med seg videre – for om oppdragene blir annerledes, kan det hende at mange av partnerne er de samme.

Jeg nevner disse problemstillingene mest for å illustrere betydningen av at vi klargjør rammene for den evalueringen som bør komme. Verdien av en evaluering vil jo avhenge av mandatet, uavhengigheten og kompetansen til dem som skal utføre undersøkelsen.

Forberedelsen av et slikt evalueringsoppdrag krever gjennomtenkning og tid til konsultasjoner. Nå er det jo snart bare en sommerferie og et regjeringsskifte igjen, og så står vi ved starten av 2014.

Verdien av en slik evaluering dreier seg ikke bare om etterpåklokskap – det vil det sikkert bli mer enn nok av det – men det dreier seg også om å skaffe seg et best mulig grunnlag for erfaringsbaserte strategiske valg for videreføringen av norsk bistand i årene som kommer, den framtidige politiske prosessen for å skape stabilitet og bedre styresett og arbeidet for en varig forbedring av sikkerhets-situasjonen til et folk som gjennom mange tiår har lidd av intern konflikt og krig, terror og grove brudd på fundamentale menneskerettigheter. Det er langt igjen til Afghanistans folk får leve i noe som ligner fred, velstand og trygghet. Det er derfor viktig at vi gjør kloke valg for framtiden, og at vi lærer av historien.

Lars Peder Brekk (Sp) [11:20:26]: Komiteens merknader og innstillingen er kort, og det er heldigvis forbillig enighet og samstemthet i denne saken. Vi slår alle ring rundt det engasjementet som våre soldater – kvinner og menn – fortsatt i dag gjør i Afghanistan. Selv om det internasjonale samfunnet har begynt å avvikle engasjementet i Afghanistan, skjer det fortsatt en komplisert internasjonal operasjon for å motarbeide internasjonal terrorisme i Afghanistan.

Jeg har sagt det før: En grundig evaluering og helhetlig gjennomgang av innsatsen i Afghanistan skal skje, men dette skal skje etter at vi har avvirket hovedsaken av vår innsats i landet, ikke midt inne i en vanskelig situasjon, som det fortsatt er i Afghanistan.

Borghild Tenden (V) [11:21:32]: Venstre er dessverre ikke representert i utenriks- og forsvarskomiteen i denne perioden, men som forslagsstiller ønsker jeg å knytte noen kommentarer til innstillingen vi behandler i dag.

La meg aller først understreke at dette en sak Venstre har vært opptatt av lenge. Til tross for det langvarige norske nærværet i Afghanistan, som nå delvis går mot slutten, er det så langt ikke tatt noe initiativ til en helhetlig og systematisk gjennomgang av dette engasjementet.

Samtidig vet vi at alle som har vært i Afghanistan, både militære og sivile, sitter på viktig erfaringer og kunnskaper som bør samles og systematiseres. Dette er en av grunnene til at vi har fremmet forslaget. Det er viktig å ha åpen-

het rundt hva som har fungert, og være ydmyk om hva som burde vært gjort annerledes.

For det andre mener vi at vi skylder de norske soldatene og andre som har bidratt i Afghanistan, en ordentlig og offentlig tilbakemelding om hva deres bidrag har betydd.

For det tredje er det avgjørende at det gjøres opp status for Norges innsats så langt – for eventuelt å justere innretningen på innsatsen i fortsettelsen, men også for å være bedre forberedt på liknende operasjoner dersom Norge blir bedt om å bidra med styrker utenfor NATOs tradisjonelle kjerneområde i fremtiden.

En gjennomgang slik som vi tar til orde for, bør bl.a. ha som mandat å evaluere det opprinnelige oppdraget Norge forpliktet seg til: strategisk og operasjonelt, samarbeidet og samordningen mellom sivilt og militært engasjement, sikkerhetssituasjonen for norsk personell og oppfølging av personell etter endt oppdrag.

Evalueringen bør også omfatte veteranoppfølging. De fleste som kommer hjem fra oppdrag i Afghanistan, klarer seg fint. Man må likevel ikke glemme at et slikt oppdrag er av en natur som innebærer risiko for både fysiske og psykiske skader, og det påhviler den norske stat et moralsk ansvar for å sørge for at de som har fått slike skader, får den hjelpen og oppfølgingen de trenger. Jeg er glad for at flere har vært inne på det her i dag.

Vi mener det er et selvstendig mål at evalueringen som gjøres, er helhetlig. Det vil si at man må se på alle aspekter knyttet til Norges engasjement i Afghanistan, samt at man fra regjeringens side sikrer uavhengighet i en slik gjennomgang.

I denne sal har det tidligere vært reist innvendinger om at en slik gjennomgang vil være for tidlig, gitt at Norge fortsatt vil ha et visst militært engasjement i Afghanistan i tiden som kommer, samt at Norges sivile bistandsengasjement vil fortsette på et høyt nivå. Det er jeg uenig i. Dette bør slett ikke være noe hinder for å påbegynne en helhetlig gjennomgang og evaluere Norges innsats så langt. Dette kan gi verdifull innsikt i hvordan man kan forbedre Norges engasjement i tiden som kommer.

Den sivile delen av Norges tilstedeværelse, som vil utgjøre hoveddelen av Norges engasjement i Afghanistan i tiden fremover, vil åpenbart kunne nyte godt av dette.

Videre har det blitt argumentert mot en slik gjennomgang med at dette vil kunne innebære å gi et feil signal til de menn og kvinner som tjenestegjør, og har tjenestegjort, i Afghanistan. Venstre deler ikke en slik oppfatning – snarere tvert imot. Jeg vil understreke at forslaget om å evaluere innsatsen bl.a. ble fremmet på grunn av alle innspillene som har kommet fra dem som har gjort jobben – enten militært eller sivilt – i Afghanistan, og som har sagt at det er viktig at man får en ordentlig gjennomgang av det oppdraget de har utført. Det skylder vi dem.

I brevet fra utenriksministeren og forsvarsministeren til komiteen om forslaget fremgår det at det vil være «naturlig å komme tilbake til spørsmålet om en gjennomgang av hele innsatsen» når transisjonsprosessen er sluttført en gang mot slutten av 2014. Det har komiteen sluttet seg til, og komiteen anser derfor at intensjonene i vårt forslag dermed er ivarettatt.

Jeg er imidlertid ikke enig i at man må vente til etter 2014, men mener at man allerede nå bør sette i gang prosessen med en helhetlig gjennomgang. Jeg har også merket meg at andre opposisjonspartier, særlig Kristelig Folkeparti, i media har gått langt i å ta til orde for dette. Jeg forventer derfor at Kristelig Folkeparti vil stemme for vårt forslag, som er omdelt i salen. Det forslaget som er omdelt, er selvsagt – hvis det skulle være tvil – det som gjelder.

Helt avslutningsvis til representanten Sverre Myrli: Uavhengighet betyr at vi vil ha en uholdt gjennomgang med mange aktører. Så skal Stortinget selvsagt vurdere dette i ettertid.

Presidenten: Ønsker representanten å ta opp det omtalte forslaget?

Borghild Tenden (V) [11:26:25]: Ja, jeg gjorde for så vidt det.

Presidenten: Da har representanten Borghild Tenden tatt opp det forslaget hun refererte til.

Utenriksminister Espen Barth Eide [11:26:44]: Jeg vil begynne med å si at jeg stiller meg fullt og helt bak og er helt enig i den vurderingen som gjøres av komiteen. Det er helt essensielt at vi i Norge har en skikkelig, grundig, åpen og ærlig gjennomgang – en evaluering av det vi har vært med på i Afghanistan. Jeg mener det også er riktig å si at evalueringen bør gjøres på det mest egnede tidspunkt, nemlig når den operasjonene vi nå er inne i, er avsluttet. Det er den ikke nå.

Jeg har lyst til å understreke et poeng som komitélederen meget tydelig og riktig – etter mitt syn riktig – ga uttrykk for: Det er ikke slik at det nesten er over, det er faktisk nå vi går inn i den aller viktigste fasen. Det er nå selve transisjonen skjer. Det er ikke hva vi gjorde isolert sett i 2008 eller i 2002 – eller i 2012 for den saks skyld – som er hovedpoenget med innsatsen. Det var å forberede afghanerne på å overta ansvaret selv, og det er akkurat den fasen vi nå har gått inn i. Etter min mening er det det underligst tenkelige spørsmål å evaluere oppdraget. Det blir omtrent som å evaluere byggingen av et hus mens man er nesten ferdig, men ikke har satt på taket – for så å konkludere med at det regner inn.

Derfor mener jeg det er riktig, som komiteen sier, å legge opp til at vi gjør dette når oppdraget er gjennomført. Så vil vi fortsatt forholde oss til Afghanistan i mange år etterpå, men det er dette jeg mener må evalueres. Det er i dette lys vi kan si hva som var riktig, hva som var galt, hva som bør gjentas, og hva som ikke bør gjentas. Jeg er allerede nå helt sikker på at vi kommer til å finne mye læring i ting hvor man har funnet gode løsninger, som man gjerne tar videre om en ny, lignende operasjon skulle gjentas. Jeg er like sikker på at vi kommer til å gjøre mange funn på ting som bør gjøres annerledes.

Jeg har veldig lyst til å si – og jeg har jobbet daglig med Afghanistan og med norsk Afghanistan-politikk, uansett hvilken tittel jeg har hatt, siden 2005 – at det har vært veldig mye læring underveis. For det første driver Forsva-

ret massiv egenlæring hele tiden. Det ligger i Forsvarets natur, det heter «Lessons Learned», og det drives det mye av. Det har vært gjort mange justeringer i doktrine og innretning underveis – som forsvarsministeren vil si mer om. Det har vært gjort en betydelig tilpasning i forståelsen av hvordan den sivile innsatsen skal innrettes. Der har man prøvd, feilet og justert.

Jeg vil allerede nå varsle at når vi kommer til neste redegjørelse, altså den 4. juni med debatt 6. juni, kommer jeg til å bruke mye av min tid til å snakke om oppsummeringen av det såkalte PRT-konseptet, for det er nemlig i ferd med å bli avsluttet nå. Ikke bare er vår PRT nå nedlagt, men de aller fleste andre er det eller er i aller siste fase. Der er det allerede en del observasjoner å ta. Der er jeg enig med komitélederen: Det kan være at vi er uenig om hvilken konklusjon vi trekker, men det er en viktig diskusjon å ta.

Så har det vært gjort mye arbeid med å forstå betydningen av å involvere grupper som opprinnelig ble ekskludert. Norge var et av de landene som først sa at det måtte være en form for dialog med Taliban. Vi var omtrent alene. Nå er alle enige om det, fra afghanske myndigheter til amerikanere og alle andre. Vi var også tidlig ute med å si at man trengte et mer regionalt perspektiv. Det er nå opplest og vedtatt som sannhet. Det har vært betydelig egenlæring i andre land og i vårt land, og jeg mener at vi underveis har gjort kloke observasjoner som vi bør oppsummere når tiden er inne.

Men det aller viktigste poenget for meg er at en slik evaluering, som for øvrig bør være solid forankret i Stortinget – det er Stortinget som har tatt beslutninger, det er Stortinget som har sendt ut, og det betyr ikke at man ikke skal trekke inn annen kompetanse, men oppsummeringen må jo til slutt skje her i denne sal, slik jeg forstår vårt demokratiske system – må ta høyde for at det er grenser for Norges handlingsrom. Norge er med i FN. Det er Sikkerhetsrådet som har skapt de politiske rammene for innsatsen i Afghanistan. Det var jo først Sikkerhetsrådets aksept av USAs krav om selvforsvar etter artikkel 51 i FN-pakten og deretter FN-mandatet til ISAF som la de politiske rammene, det politiske ansvaret. Så er det altså i NATO og ISAF at de militære og strategiske beslutningene er tatt. Der sitter Norge som ett av medlemslandene, men det er ikke beslutninger hvert enkelt land tar hver for seg. Så evalueringen kan ikke bare evaluere Norge, men må forstå Norge i den brede sammenhengen som Norge inngår i, når vi innenfor rammen av FN og NATO går inn i en slik operasjon. Til slutt må det vi gjør ta høyde for at svært mange nordmenn har stilt opp. Soldater – flere enn 8 000 – bistandsarbeidere, diplomater og folk fra frivillige organisasjoner har stilt opp i mange år, og det er utrolig viktig, uansett hvordan vi gjør det, at vi viser den størst mulige respekt for det arbeidet de har nedlagt.

M a r i t N y b a c k hadde her overtatt presidentplassen.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Borghild Tenden (V) [11:32:11]: En forsker ved navn Arne Strand ved Chr. Michelsens Institutt har uttalt at han frykter at vesentlig informasjon kan gå tapt hvis man venter med en evaluering. Mitt spørsmål blir da: Er statsråden uenig i det?

Utenriksminister Espen Barth Eide [11:32:37]: Til spørsmålet fra representanten Tenden vil jeg si at, ja, det er jeg uenig i, nettopp fordi jeg kjenner til hvordan både de militære og sivile organisasjonene faktisk samler opp og tar vare på informasjon allerede, men vi skal ta det med oss som en god påminnelse. Siden vi nå vet at alle er enige om at det skal evalueres, er det bare å samle på bruddstykker av informasjon allerede nå for å ta det med videre, men jeg er trygg på at dette er så grundig gjennomdokumentert i både militære og sivile kanaler at jeg rett og slett ikke er bekymret for at denne informasjonen forvitrer. Det drives bl.a. en betydelig debriefing av personell som har hatt nøkkelposisjoner, nettopp som en del av den løpende, naturlige læringen som uansett pågår under og etter en slik operasjon.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen [11:33:47]: Vårt engasjement i Afghanistan har vært omfattende, komplisert og risikofyllt. Mer enn 8 300 norske kvinner og menn har tjenestegjort i Afghanistan det siste tiåret. Vi har hele tiden lagt stor vekt på en sterk politisk og offentlig forankring for vårt engasjement. Jeg vil, som utenriksministeren understreket i sitt innlegg, uttrykke tilfredshet med komiteens innstilling.

Da vi, sammen med våre allierte og partnere, engasjerte oss i Afghanistan i 2001, var vårt klare og overordnede mandat, med forankring i et enstemmig FNs sikkerhetsråd, å unngå at Afghanistan igjen skulle bli et arnested for internasjonal terrorisme. For å nå dette målet har vi arbeidet for økt sikkerhet i landet. Dette har vi bl.a. gjort gjennom et internasjonalt militært engasjement for å etablere sikkerhet og for å støtte oppbygging av afghanske sikkerhetsstyrker.

Har så vår felles militære innsats hatt en effekt? Det må jeg besvare med et klart ja. I løpet av de siste ti årene har de internasjonale styrkene nedkjempet al-Qaida, og andre terrororganisasjoner har fått redusert spillerom i Afghanistan. Vi har også bistått afghanerne med å ivareta sikkerheten i eget land, og vi har bidratt med oppbyggingen og opplæringen av afghanske sikkerhetsstyrker. Det er dermed lagt et godt grunnlag for at Afghanistan på sikt selv kan overta og ivareta ansvaret for landets og borgernes egen sikkerhet.

Det er i denne sammenheng viktig å huske på at Afghanistan er et sammensatt land med mange ulike makt-havere og en lang krigs- og konflikthistorie. I Faryab har dette vært spesielt tydelig. Der klarte vi å opprettholde relativ stabilitet, bl.a. ved å tilrettelegge for ukentlig dialog mellom partene. Samtidig var vi forberedt på at konflikten og maktinteressene ville kunne komme tydeligere frem igjen etter at vi trakk oss ut av Faryab.

De afghanske myndighetene er nå i ferd med å overta sikkerhetsansvaret i hele landet. I dag lever om lag 87 pst.

av den afghanske befolkning i områder der sikkerhetsansvaret enten er overført eller er i ferd med å overføres til afghanske styrker. Prosessen med overføring av sikkerhetsansvaret vil være fullført innen utgangen av 2014. Dette betyr også at vi nærmer oss slutten av det oppdraget den internasjonale militære stabiliseringsstyrken, ISAF, påtok seg i desember 2001. NATO planlegger å videreføre støtte til Afghanistan i form av rådgivning og opplæring av afghanske sikkerhetsstyrker også etter avslutningen av ISAF-operasjonen, men under et nytt navn og et helt nytt mandat.

Forsvaret gjennomfører en løpende gjennomgang av de militære operasjonene i Afghanistan, så vel som oppfølging av personell som har tjenestegjort i landet. Målet har hele tiden vært å trekke lærdom, benytte denne i pågående operasjoner og justere for eventuelle nye militære bidrag. I løpet av denne tiden har vi i Norge etablert en nødvendig og omfattende veteranpolitikk med en helt annen oppfølging av den enkelte soldat, nettopp som et resultat av denne erfaringen. Det faktum at vi har mistet ti soldater i Afghanistan, og at flere soldater har fått alvorlige skader, har gjort det ekstra viktig å ha en full gjennomgang av både det militære engasjementet og det andre engasjementet vårt når tiden er inne for det.

Norges militære innsats inngår som en del av en bred NATO-ledet internasjonal styrke. I dag bidrar 50 land til ISAF. Med hensyn til en helhetlig vurdering av de militære operasjonene, mener regjeringen at vårt militære engasjement må ses i en helhetlig kontekst. Vårt engasjement har over tid også endret karakter i takt med utviklingen på bakken og vil bli ytterligere endret frem mot – og etter – avviklingen av ISAF i slutten av 2014.

Det er derfor naturlig at den endelige evalueringsprosessen foretas på et senere tidspunkt, og at den også blir gjennomført innenfor rammen av NATO. Mye av den norske innsatsen har vært innenfor langvarig institusjonsbygging, og de samlede resultatene kan man ikke forvente å se på kort sikt.

Selv om vi går mot avvikling av ISAF, må vi huske på at transisjonsprosessen ikke vil være slutført før ved utgangen av 2014. Overføring av sikkerhetsansvar i noen av de mest krevende og vanskelige områdene i øst og sør gjenstår. Når det er gjennomført, er det naturlig å komme tilbake til spørsmålet om en gjennomgang av hele innsatsen i Afghanistan.

Presidenten: De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Svein Roald Hansen (A) [11:39:03]: Denne debatten har vist at det er bred enighet om at vi skal lære av det vi har gjort i Afghanistan. Det er viktig å ta med seg de erfaringene – jeg hadde nær sagt selvsagt – og så er det uenighet om hvilket tidspunkt som er best egnet. Jeg er selvsagt enig med dem som mener at dette ikke er tidspunktet for å gjøre det. Likevel tror jeg vi har behov for mer gjennomtenkning av hva det er vi skal lære av, og hvorfor vi skal lære det vi skal lære. Det er der jeg synes forslagsstillerens ønske om en «uavhengig og helhetlig gjennomgang» ska-

per assosiasjoner – som representanten Sverre Myrli også pekte på – i retning av en granskning, altså av at man ikke bare skal lære for å forbedre, men at man skal lære for å spørre: Gjorde vi rett?

Som vi har hørt statsråden understreke, og som vi har hørt hele tiden, ikke minst fra Forsvaret selv og fra forsvarssjefen: Forsvaret har lært hele tiden, og de har justert arbeidsmetoder, utstyr osv. i lys av erfaringen de har hentet fra starten og utover, men også i lys av endringer i situasjonen, også i lys av endringer i oppdraget – fra å skulle skape sikkerhet og opprettholde sikkerhet til nå å lære opp afghanske sikkerhetsstyrker og så overlate det til dem. Den sivile innsatsen er på samme måte løpende evaluert.

Hvorfor skal vi lære? Jo, for å bli bedre i nye operasjoner vi måtte bli kallet til. Selv om de etter all sannsynlighet vil være annerledes, vil det også kunne være læring å hente. Den læringen må gjøres løpende, men den kan etter mitt skjønn ikke gjøres uavhengig av dem som sto i jobben.

Er det noe i nærheten av en slags granskning man ønsker – om det var rett å gå inn, om det var rett av Norge å delta? Det er et politisk spørsmål som denne salen må vurdere. Det var og har vært bred støtte hele tiden. Det er ingen uavhengige organer som kan overprøve Stortingets beslutninger, men det kan vurderes om operasjonen som helhet har vært optimal, om det var rett balanse mellom militær, sivil og politisk innsats gjennom disse ti årene. Var vår optimisme for stor i forhold til hva man skulle oppnå – i tillegg til å forhindre at Afghanistan skulle forbli et arnested for internasjonal terror? Var vi for optimistiske i troen på at vi kunne omdanne Afghanistan til et mer stabilt og demokratisk samfunn?

Dette er også viktige vurderinger å gjøre, men igjen: Dette kan ikke gjøres ved å se på Norges innsats alene. Vi var ett av noen og førti land, og det var tross alt det amerikanske fotavtrykket som var det sterkeste, som har vært det sterkeste, og som vil være det sterkeste også når vi nå går over i en ny fase etter 2014.

Sverre Myrli (A) [11:42:17]: Jeg syns dagens debatt har vært veldig god, jeg syns vi har fått satt viktige temaer på dagsordenen, og vi er stort sett enige, men det er noen nyanser og lite grann som skiller oss. Jeg syns også at dette er en god debatt om Afghanistan, sjøl om innfallsvinkelen er litt annerledes her enn i mange andre Afghanistan-debatter vi har hatt, og denne debatten er et eksempel på at de som sier at det ikke finnes noen debatt i det norske storting om Norges engasjement i Afghanistan, tar feil. Jeg legger også merke til at de som til stadighet hevder dette i pressen, nok en gang glimrer med sitt fravær når Stortinget debatterer noe som har med Afghanistan å gjøre.

Som sagt syns jeg debatten har vært veldig god. Vi er enige om det aller meste – bare litt uenighet om tidspunktet. Så syns jeg også det er gledelig at Venstres taler slo fast at det er Stortinget som har ansvaret for at engasjementet vårt i Afghanistan blir gjennomgått og evaluert. Jeg la også merke til at Venstres taler – med mindre jeg overhørte noe – ikke brukte begrepet «uavhengig» i sitt innlegg, før hun helt på slutten kommenterte det jeg sa i mitt første innlegg.

Så som sagt: Med noen nyanser er vi enige om at vi skal gjøre dette på en skikkelig og ordentlig måte, og det er Stortinget som har ansvaret for at gjennomgang og evaluering finner sted.

Helt til slutt vil jeg bare presisere og igjen bruke noen sekunder på begrepet «uavhengig»: Det er ingen som er uavhengig i disse spørsmålene! Det finnes ingen uavhengig oppfatning av om det var riktig av Norge å bidra i ISAF-styrken. Det finnes ingen uavhengig oppfatning av hvordan det norske militære bidraget skulle være. Skulle vi bidra med kjøretøyer, med fly, med helikoptre? Det finnes ingen uavhengige synspunkter på det. Skulle bistanden vår innrettes slik eller slik? Det finnes argumenter for og det finnes argumenter mot, og det er ulike nyanser, men det er jo ingen uavhengige oppfatninger! Det er mitt poeng.

Med disse ord, og nå som debatten forhåpentligvis snart er slutt, vil jeg avslutte med å si at jeg tror vi skal finne gode løsninger på dette, og vi kommer til å lære av bidraget vårt i Afghanistan. Og la meg bare understreke nok en gang – og der synes jeg også komitélederen hadde veldig gode poenger – at vi er langt fra ute av Afghanistan. Vi kommer fortsatt til å ha et sterkt nærvær i Afghanistan.

Presidenten: Før debatten er slutt, vil presidenten også gi ordet til representanten Borghild Tenden. Vær så god.

Borghild Tenden (V) [11:45:21]: Jeg skal være veldig kort, men jeg måtte ta ordet, for jeg hadde en følelse en periode av at noen – noen få – prøvde å tillegge Venstre noe annet enn det som var intensjonen med dette forslaget vårt, og debatten har heller ikke overbevist meg; jeg forstår fortsatt ikke hvorfor man ikke kan påbegynne deler av evalueringen. En evaluering består av flere deler, og det kunne man påbegynne nå, og dét er – som jeg også sa i innlegget mitt – et sterkt ønske fra dem som står i jobben, som representanten Hansen snakket så varmt om i sitt innlegg.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 3.

Sak nr. 4 [11:46:14]

Interpellasjon fra representanten Laila Gustavsen til utviklingsministeren:

«Det er én milliard funksjonshemmede i verden, 82 pst. av dem lever under fattigdomsgrensen. De fleste går ikke på skole og har heller ikke tilgang på helsetjenester. Likevel er det lite oppmerksomhet både i Norge og internasjonalt om behovet for å forsterke arbeidet rettet mot funksjonshemmede. En evaluering av norsk bistandsinnsats og feltarbeid i fire land gjort av Norad i 2012, viser at funksjonshemmedes rettigheter er lite integrert i norsk bistand generelt. De fleste land implementerer nå FN-konvensjonen for funksjonshemmedes rettigheter.

Hvilke muligheter ser statsråden for å forbedre funksjonshemmedes situasjon internasjonalt, og hva vil statsråden gjøre slik at funksjonshemmede kan bli en tydeligere målgruppe for norsk politikk internasjonalt?»

Laila Gustavsen (A) [11:47:25]: Verden svikter de funksjonshemmede hver eneste dag. Det er behov for en global dugnad for å inkludere funksjonshemmede i det internasjonale arbeidet som gjøres, og ikke minst gjøre funksjonshemmede til målgruppe for utenriks- og utviklingspolitikken. Det er bakgrunnen for at jeg løfter denne saken i dag i form av denne interpellasjonen. Vi ønsker handling.

Fordommer og mangel på ressurser er de største hindringene folk med funksjonsnedsettelse møter.

Per i dag mangler ni av ti funksjonshemmede i fattige land tilgang til skolegang og utdanning. Bakgrunnen for det er både strukturell og individuell: Den handler om økonomi, tilgang på skole og utdanning, at folk lever i krigs- og konfliktområder, men også holdninger, skam og reell diskriminering. Mye av årsaken ligger også i at foreldre og omgivelser kanskje mangler tro på at unge mennesker med funksjonsnedsettelse skal kunne klare seg på skolen. Konsekvensene er at de blir isolert hjemme, med få muligheter for jobb, familie og et sosialt liv. Er du så uheldig å bli født funksjonshemmet i en fattig familie i slummen i Kampala, Rio eller Yangon i en stor søskenflokk, er du altså nesten dømt til å tape. Dette må vi gjøre noe med. Og når jeg sier «vi», mener jeg hele det internasjonale samfunnet, inkludert Norge.

Norad-rapporten «Mainstreaming disability in the new development paradigm» fastslår at Norge gjennom de siste ti årene har mislyktes med å inkludere funksjonshemmede i sitt internasjonale bistandsarbeid. Evalueringen slår fast at det har vært mangel på vilje til å jobbe for å inkludere disse menneskene i Norges internasjonale arbeid, og at dette kanskje heller aldri har vært reelt prioritert hos myndighetene. Det kan også være at Norge har gjort mer enn det rapporten viser, den er tross alt en gjennomgang i kun fire land, men likevel er det uakseptabelt at vi i vår utenriks- og utviklingspolitikk svikter dem som sitter aller nederst ved bordet når godene deles ut – de funksjonshemmede.

Det finnes dessverre veldig mange eksempler på hvorfor det er viktig å ta tak i dette:

- Av de 10 pst. i verden som ikke går på skole, er ni av ti funksjonshemmede.
- Av verdens funksjonshemmede bor 70 pst. i utviklingsland og 82 pst. lever under fattigdomsgrensen, i henhold til FNs statistikk.
- Kvinnelige funksjonshemmede er svært utsatt for vold og seksuelle overgrep. Overgriperne utnytter kanskje at kvinnene er blinde, døve eller ikke i stand til å bevege seg, og dermed heller ikke oppfatter en fare eller kan fortelle om hvem overgriperen er.
- Funksjonshemmede kvinner som blir gift, blir i veldig mange land helt avhengig av at mannen tar vare på dem. Hvis han bestemmer seg for å slutte med å ta vare på henne, og hun ikke har familie som stiller opp, er hun kanskje dømt til et liv på gaten.
- Funksjonshemmede er svært sårbare for menneskehandel og ulovlig organhandel.
- Funksjonshemmede er oftere enn andre utsatt for vold.
- I mange land ses funksjonshemming på som en type straff, med de konsekvenser at den funksjonshem-

mede selv eller hele familien blir utstøtt fra lokalsamfunnet.

- Krig, landminer, meslinger, polio og andre sykdommer skaper fortsatt nye funksjonshemninger.

Funksjonshemmede er utenrikspolitikk, og ratifiseringen av FN-konvensjonen er en mulighet vi ikke kan la gå fra oss til også å løfte funksjonshemmede i utenrikspolitikken generelt og i norsk bistand spesielt. 23. september skal FN diskutere hvordan funksjonshemmede kan bli inkludert i de nye tusenårsmålene. Jeg håper på en sterk norsk stemme.

I stortingsmeldingen Dele for å skape løftes funksjonshemmede fram som en viktig målgruppe. Det er jeg svært glad for. Som det også står i stortingsmeldingen: Norsk utviklingspolitikk er rettighetsbasert. Det er ethvert lands eget ansvar å ivareta sine innbyggers rettigheter, men norsk utviklingspolitikk skal støtte opp om det arbeidet i den internasjonale og nasjonale dialogen. Dette er godt beskrevet i stortingsmeldingen.

Norge støtter rettighetsarbeid for funksjonshemmede direkte, f.eks. gjennom å støtte funksjonshemmedes interesseorganisasjoner. Likemannsarbeid er en viktig modell, det samme er bistandsprosjekter direkte via de funksjonshemmedes organisasjoner. Men hvis en skal lykkes enda bedre enn i dag, må vi støtte opp om funksjonshemmedes organisasjoner også lokalt og bygge også denne delen av det sivile samfunnet.

I stortingsmeldingen varsles også at arbeidet for funksjonshemmedes rettigheter særlig vil prioriteres innen relevante områder som utdanningsbistand, humanitær bistand, helse og kvinnesatsing. Dette er jeg selvfølgelig helt enig i, men samtidig tror jeg det er viktig å gå inn i disse problemstillingene med et åpent sinn. Det kan også være relevant, viktig og også ganske enkelt å inkludere funksjonshemmede som målgruppe også innen andre sektorer.

Hva må så til?

For Arbeiderpartiets del tror vi på en kombinasjon av en bred strategi og målrettede tiltak. Det har vært oppskriften her hjemme når vi har jobbet for bedre tilrettelegging og muligheter for funksjonshemmede i Norge. Det må også opp på dagsordenen nå.

De nye tusenårsmålene, som vi skal diskutere i neste interpellasjonsdebatt, må også ta opp i seg funksjonshemmede som en viktig målgruppe for arbeidet. En lykkes ikke med å bekjempe fattigdom uten en tydelig adressering av disse utfordringene.

Viktigere enn at vi inkluderer funksjonshemmede, er det at landene selv inkluderer funksjonshemmede. Men det er som det alltid er med den rosa elefanten i rommet: Noen må snakke om den og bringe den på banen. Det må være et ansvar for Norge og for andre donorland.

Vi må gjøre hva vi kan for å hindre at nye funksjonshemninger oppstår med bakgrunn i krig, konflikt og sykdommer.

Vi trenger også å lære av de prosjektene som lykkes, og det må utvikles gode målemetoder for og innhentes fakta om hva vi til enhver tid har oppnådd.

Jeg tror også at vi trenger bevilgninger til sivil samfunn og likemannsarbeid, men vi trenger også tydelige krav til

organisasjonene. Vi trenger rett og slett å mobilisere en bred allianse for å lykkes. I dag er det fortsatt for få organisasjoner som løfter dette temaet, så vi er derfor nødt til å prioritere å involvere organisasjonene enda sterkere for å lykkes i arbeidet framover.

Vi er også helt enige om at vi må prioritere rettighetsarbeid, helse og utdanning. Det er tross alt de aller, aller viktigste sektorene å ta tak i.

Jeg sa i stad at norsk utviklingspolitikk er rettighetsbasert. Det er vi alle enige om, og det er da også opp til hvert land selv å ivareta sine borgere, men det er viktig at norsk utviklingspolitikk vektlegger og støtter opp under det arbeidet i den internasjonale og nasjonale dagsordenen.

Spørsmålet er jo da: Hvilke muligheter ser statsråden for å forbedre funksjonshemmedes situasjon internasjonalt, og hva tenker statsråden å gjøre for at funksjonshemmede kan bli en tydeligere målgruppe for norsk politikk internasjonalt?

Statsråd Heikki Eidsvoll Holmås [11:55:23]: Det er, som interpellanten Laila Gustavsen sa, omtrent en milliard mennesker, noe som tilsvarer omtrent 15 pst. av verdens befolkning, som lever med en eller annen form for funksjonsnedsettelse. De er overrepresentert i fattige befolkningsgrupper og i land i konflikt, og de er særlig utsatt for diskriminering og utelatelse.

For å nå FNs tusenårsmål – som vi skal diskutere litt mer i debatten etterpå – og for å sikre en bærekraftig utvikling og rettferdig fordeling må personer som har funksjonsnedsettelser, inkluderes. Nettopp derfor fastslår vi i den stortingsmeldingen som jeg la fram tidligere i vår, om demokrati, rettferdig fordeling og vekst i utviklingspolitikken, at Norge skal arbeide for funksjonshemmede gjennom nasjonal og internasjonal dialog. I stortingsmeldingen står det:

«Norsk utviklingspolitikk er rettighetsbasert. Det er hvert lands eget ansvar å ivareta sine innbyggers rettigheter, men norsk utviklingspolitikk skal vektlegge og støtte opp om dette arbeidet i den internasjonale og nasjonale dialogen. Norge støtter rettighetsarbeid for funksjonshemmede direkte, for eksempel gjennom å støtte funksjonshemmedes interesseorganisasjoner. Arbeid for funksjonshemmedes rettigheter vil særlig prioriteres innen relevante områder som utdanningsbistand, humanitær bistand, helse og i kvinnesatsingen.»

De internasjonale menneskerettighetene er med andre ord det normative grunnlaget for norsk utviklingspolitikk. Det betyr at vi skal arbeide for ikke-diskriminering og for inkludering av alle mennesker, og jeg kommer tilbake til dette.

Jeg vil gjerne få begynne med å være konkret på det vi gjør og ønsker å gjøre av operativt arbeid innenfor utdanning, den humanitære innsatsen og arbeidet vårt med helse og for å styrke kvinners rettigheter. Deretter vil jeg si litt mer om hva det er vi gjør for å få løftet de verdiene vi slåss for, internasjonalt.

For det første: Vi har særlig gode erfaringer som vi vil bygge videre på, innenfor utdanningsbistand og humanitær bistand til personer med funksjonsnedsettelser. Innen-

for utdanning er vi særlig opptatt av å gi barn tilgang til grunnskole i konflikt- og katastroferammede områder, for her er andelen barn med funksjonsnedsettelse høyere enn andre steder, og barn med funksjonshemninger utgjør en tredjedel av barna som står uten utdanning.

I budsjettet vårt for i år har Norge bevilget 75 mill. kr ekstra for å nå barn som er i krise og konflikt, sånn at de også kan få innvilget sin rett til utdanning. I Nepal arbeider vi systematisk med å sette unger med spesielle behov på dagsordenen mellom givere og myndigheter. For å få gjennomslag er vi helt avhengig av pålitelig informasjon, som vi bl.a. får fra Atlas-alliansen her i Norge. En kampanje i regi av Redd Barna rettet mot marginaliserte grupper bidro til at 650 nye barn ble innrullert i skolen, hvorav 59 barn med nedsatt funksjonsevne og 212 med lavkastebakgrunn – folk som er daliter. Det er de samme som Operasjon Dagsverk i fjor hadde et engasjement for å klare å støtte i Nepal.

Det er viktig at alle aktører i bistandsarbeidet i sitt arbeid inkluderer problemstillinger knyttet til personer med funksjonsnedsettelse. Det gjelder forvaltningen av støtte til organisasjoner som jobber med utdanning, bl.a. i utlysninger, i søknader og i rapportering.

Det andre området jeg mener at det er viktig å trekke fram, er vår humanitære innsats, for her er det viktig å få løftet opp personer med funksjonsnedsettelse. Norge deltar i det internasjonale arbeidet under Minekonvensjonen og Konvensjonen om klaseammunisjon, og vi jobber for at færre mennesker skal rammes av ødeleggende våpen. I år har Norge presidentskapet for Konvensjonen om klaseammunisjon. Denne lederrollen bruker vi til å løfte fram ofrene og framheve at deres situasjon er et menneskerettighetsspørsmål som angår en langt større gruppe mennesker med funksjonsnedsettelse.

Det er også viktig at norske humanitære aktører har kompetanse og bevissthet rundt integrering av funksjonshemmede i sitt arbeid. Utenriksdepartementet kommer derfor til å gå i dialog med strategiske partnere innen humanitært arbeid for å få en systematisk tilnærming til problematikken rundt planlegging, dokumentasjon og rapportering av innsatsen for personer med funksjonsnedsettelse i ulike prosjekter. Vi vet at det er det vi spør om, som blir fokusert på, og derfor er det viktig for oss å spørre om hvordan jobben overfor folk med funksjonsnedsettelse blir gjort.

Det er ikke nødvendigvis vanskelig å legge til rette for at alle funksjonshemmede skal ha de samme mulighetene som alle andre. Det kan dreie seg om yrkesopplæring, kredittordninger, utdanning og arbeidsutplassering for å styrke sine muligheter til selvforsørging under humanitære kriser. Norge støtter Det internasjonale Røde Kors' mineappell og spesialfond for funksjonshemmede. De tilbyr fysisk rehabilitering til mineofre, og arbeider for å redusere den fysiske, sosiale og økonomiske belastningen av miner og andre eksplosiver på individer og samfunn. Norge støtter rehabiliteringen av mineofre i mange land og arbeider også internasjonalt for ofrene for væpnet vold.

Likestilling står helt sentralt i vår regjeringens utviklingsarbeid. Her er også personer med funksjonsnedsettelse

viktige. Kvinner med funksjonsnedsettelse opplever ofte en dobbel diskriminering. Dessverre opplever de – akkurat som Laila Gustavsen var inne på – også ofte overgrep. FNs generalsekretærs globale strategi for kvinner og barn vil være førende for de norske prioriteringene framover. Strategien skal styrke både kvinner og helsetilbud rettet mot kvinner i de 49 fattigste landene.

Under årets møte i FNs kvinnekommisjon, som hadde vold mot kvinner som hovedtema, arbeidet Norge for at jenter og kvinner med nedsatt funksjonsevne ble nevnt som særlig sårbare individer. Vi lyktes med å sikre at Kvinnekommisjonens slutterklæring understreket behovet for å arbeide, fremme og beskytte rettighetene til jenter og kvinner med nedsatt funksjonsevne.

Over til en del av det andre arbeidet som vi utfører: La meg først få understreke hvor viktig samarbeidet med det sivile samfunn er når vi forsøker å løfte opp denne saken internasjonalt. Atlas-alliansen, Norges paraplyorganisasjon for arbeidet med funksjonshemmede, er en viktig partner i arbeidet for funksjonshemmede, og får i år bevilget 81 mill. kr til sitt arbeid. Det er viktig at andre sivilsamfunnsaktører også er klar over behovet for å inkludere denne gruppen, og at de kjenner til hvordan det kan gjøres på en best mulig måte.

I det normative arbeidet vårt vil jeg trekke fram tre forskjellige spor. Det ene er de styrende organene til de viktigste internasjonale organisasjonene, som tross alt forvalter store pengesummer og gjør et viktig arbeid. Det er folkeretten og menneskerettighetene, samt behovet for å skape mer detaljert fakta.

I FNs styrerom er vi aktive der vi deltar. Vi har bl.a. tatt opp funksjonshemmedes rettigheter i UNICEFs styre. UNICEF er en av disse to FN-organisasjonene som mottar mest penger fra Norge. Det gjør vi for å sikre en helhetlig tilnærming til tematikken og for å forankre inkludering av personer med funksjonsnedsettelse i institusjoner som har internasjonal anerkjennelse. Hvis UNICEF går foran på dette området, vil mange andre følge etter.

Også i møtene til UNESCO, UN Women og Verdens helseorganisasjon øker Norge vektleggingen av behovet, og vi vil fortsette å gjøre det for å inkludere personer med funksjonsnedsettelse og for å sørge for at organisasjonene er klar over hva slags forventninger vi har til deres innsats.

WHO – Verdens helseorganisasjon – er viktig. Den er viktig og gjorde seg selv viktig med resolusjonen «Disability», som ble vedtatt på styremøtet i januar, og som blir endelig behandlet på helseforsamlingen som nå er rett rundt hjørnet, i mai. Resolusjonen som Norge støtter, inneholder konkrete anbefalinger til medlemsstatene om å iverksette konvensjonen om rettighetene til personer med nedsatt funksjonsevne, vedta handlingsplaner, samle inn statistikk, styrke rehabilitering, men også å tilby medlemslandene støtte til dette arbeidet. Det er på den måten vi kan bidra til å sørge for å snakke om den rosa elefanten i rommet, som Laila Gustavsen nevnte.

For å bidra til en samlet innsats i FN har Norge besluttet å støtte de fondene, et multidonorfond, til FNs partnerskap for å fremme rettighetene til personer med funksjonsnedsettelse, med 3 mill. kr i 2013.

Det andre punktet som jeg vil trekke fram, er funksjonshemmedes rettigheter. Dessverre ser vi fortsatt tilløp til at denne tematikken blir forstått ut fra et medisinsk eller velferdsrettet ståsted, og ikke ut fra et rettighetsståsted. Dette mener vi er utdatert og bidrar til å undergrave viktige prinsipper om verdighet, likhet og ikke-diskriminering. For det er i dag 130 land som har ratifisert konvensjonen for personer med funksjonsnedsettelse, og jeg er glad for at Stortinget nå har vedtatt at Norge vil ratifisere konvensjonen til sommeren.

Konvensjonen er viktig for å inkludere personer med funksjonsnedsettelse i Norge, men den vil også veilede oss og forplikte oss til å inkludere personer med funksjonsnedsettelse i utviklingslandene, både normativt og i det arbeidet vi gjør ute i felt.

En viktig mekanisme for å holde myndighetene ansvarlig er FNs menneskerettighetsråds landhøringer, også kjent som UPR, eller Universal Periodic Review. Vi benytter oss flittig av retten til å stille spørsmål, og vi ser at forholdene for personer med funksjonsnedsettelse er et aspekt som vi bør inkludere i større grad i de landhøringene.

Vi har også en jobb å gjøre fra norsk side. Vi arbeider i disse dager med en gjennomgang av utviklingssamarbeidet for å vurdere mer presist hvordan vi kan inkludere personer med funksjonsnedsettelse i utviklingsarbeidet på en enda bedre måte. Vi henter inn informasjon fra sivilsamfunnsorganisasjonene, og vi utarbeider en veileder for rettighetsbasering av utviklingssamarbeidet, der funksjonshemmede og arbeidet med dem får en rolle.

Laila Gustavsen (A) [12:05:50]: Takk til utviklingsministeren for et godt og fyldig svar.

Jeg er veldig glad for det utviklingsministeren sier om at konvensjonen vil forplikte Norge. Jeg tror det er en veldig riktig tilnærming. Det å bruke det arbeidet som nå skjer med konvensjonen i alle de landene som ratifiserer, er faktisk en veldig viktig brekkstang til å sette situasjonen for funksjonshemmede på dagsordenen i de ulike landene.

Jeg synes også det er viktige signaler som statsråden gir – at tusenårsmålene også må inkludere funksjonshemmede, som ett av perspektivene. Ikke minst er det viktig at alle som mottar støtte innenfor prioriterte norske områder, skal inkludere funksjonshemmede i forbindelse med planlegging av prosjektene. Jeg tror det kan være med på å skape en bred allianse for å få løftet dette viktige temaet framover.

Så var statsråden inne på Verdens helseorganisasjon og det som foregår i FN. Det som også foregår i FN, i WHO og for så vidt også i Verdensbanken, er å utvikle indikatorer for å kunne måle utviklingen for funksjonshemmede. OECD har heller ikke kriterier for det. I fjor arrangerte OECD en konferanse om «Aid Effectiveness». Sluttokumentet derfra inneholdt bl.a. at man skal legge vekt på mottakerbasert samarbeid, legge vekt på målbar utvikling og gode indikatorer, og at all bistand skal være effektiv. OECD slår også fast at funksjonshemmede skal være en viktig gruppe å ta hensyn til.

Vi vet at i og med at funksjonshemmede er blant verdens fattigste, må bedring for funksjonshemmede faktisk

være mulig å måle. En helt konkret oppgave blir da å ta fatt på å følge opp overfor OECD og andre og utvikle indikatorer slik at tiltakene vi setter i verk, treffer og når ut til personer med funksjonsnedsettelse. Vi kunne f.eks. ha foreslått at OECD utreder dette spørsmålet.

Så var utviklingsministeren inne på høynivåmøtet som skal være i september i år, med temaet funksjonshemming og utviklingspolitikk. Jeg er glad for at utviklingsministeren understreker at Norge skal være aktiv, også denne gangen. Spørsmålet er hva utviklingsministeren ser for seg av aktiviteter – på hvilken måte skal Norge være aktiv i forbindelse med høynivåmøtet i september?

Statsråd Heikki Eidsvoll Holmås [12:08:59]: Noe av det som er ekstremt viktig, var jo Laila Gustavsen inne på, nemlig spørsmålet om indikatorer og fakta. Vi vet jo hvordan det funker. Dilemmaet i alle slags vurderinger og målesystemer er: Det man spør etter, og det man måler, er det som man blir opptatt av å levere på. Det har to sider. Den ene siden er at det er ikke alltid måleindikatorene er gode nok, og dermed måler man feil. Det er også ekstremt viktig at man har måleindikatorer for å kunne måle om man oppnår det man vil. Derfor er jeg helt enig i at vi arbeider for å utvikle gode måleindikatorer i alle slags organisasjoner der man setter standarder, som i OECD og i Verdensbanken. Der er dette viktig å ta med.

Så vil jeg si én ting til: Vi hadde besøk av Anthony Lake, UNICEF-sjefen, i forrige uke – han er en bra fyr. Han trakk spesielt fram én ting, som representanten Gustavsen også trakk fram i sitt innlegg. Problemet er at hvis man når veldig mange med f.eks. utdanning, men ikke alle, er det som oftest de svakeste gruppene, de som bor lengst fra byene, de som har funksjonsnedsettelse, som faller utenfor. Derfor må man – og det er jeg veldig opptatt av når det gjelder de nye tusenårsmålene – for det første ha en politikk der man er opptatt av å nå alle, ikke bare nesten alle, men alle. Hvis ikke er det de svakeste som faller utenfor til slutt. For det andre må man sørge for å måle om man faktisk lykkes med dette underveis.

Hans poeng var veldig enkelt: Når vi nå ser på tusenårsmålene og ser på hvem som f.eks. har fått skolegang, er det veldig mange som har fått skolegang, men enkelte ganger kan man se at det nærmest bidrar til å øke ulikhetene mellom de som får skolegang, og de som ikke får skolegang, fordi de som sto svakest i utgangspunktet, har ikke fått tilgang til tjenester. Derfor er gratis tjenester – gratis skolegang, gratis helstilbud, de tingene der – helt avgjørende og at vi hele tiden har dem som har det vanskeligst som et utgangspunkt, når man skal lage systemene.

Men «faktafinning» er ekstremt viktig. Vi har et samarbeid med Statistisk sentralbyrå og Verdens helseorganisasjon, som får mer støtte til kartlegging av funksjonshemmedes levekår i detalj, spesielt adgangen til helsetjenester, arbeid, samferdsel og utdanning. Det er viktig arbeid.

Jeg vil bare til slutt si at det er en lang vei å gå før mennesker med funksjonsnedsettelse har like muligheter til å ta del i samfunnet, men jeg mener at både hjemme og i verden skal vi ta vår del av ansvaret for at det skal bli like muligheter.

Peter Skovholt Gitmark (H) [12:12:20]: Verden svikter de funksjonshemmede hver dag. Det gjør dessverre også den norske regjering.

Funksjonshemmede er verdens største minoritet, men får allikevel en for liten plass i norsk utviklingspolitikk.

En av fem verdensborgere, over en milliard mennesker, har en eller annen form for funksjonsnedsettelse. Beregninger fra Verdens helseorganisasjon og Verdensbanken viser at nesten 200 millioner funksjonshemmede i fattige land opplever store vanskeligheter i sin hverdag.

I dag vet vi mye om hva som er situasjonen for mennesker med funksjonsnedsettelser, både her i Norge og i andre deler av verden. Fra å være en gruppe som i mange tilfeller har vært bortgjemt, ofte institusjonalisert og sykkeliggjort, har mennesker med funksjonsnedsettelser her i Norge i større grad blitt tydelige samfunnsaktører. I vårt land er i dag mange med funksjonshemminger aktive i politikk og næringsliv, og vi har også svært aktive organisasjoner for funksjonshemmede, som er viktige stemmer i samfunnsdebatten.

Dessverre er ikke situasjonen den samme i fattige land. Det har bl.a. blitt bekreftet gjennom rapporten World report on disability, som Verdens helseorganisasjon og Verdensbanken lanserte i 2011. Denne rapporten dokumenterer og belyser situasjonen for mennesker med funksjonsnedsettelser globalt – og det er tankevekkende lesning. Gjennom det store arbeidet som ble lagt ned med denne kartleggingen, anslår nå WHO at mennesker med funksjonsnedsettelser utgjør om lag en milliard mennesker. Det er 15 pst. av verdens befolkning, og antallet øker grunnet aldrende befolkning, kroniske sykdommer, naturkatastrofer, manglende helsetjenester og konflikter.

World report on disability belyser også forskjellene mellom funksjonshemmede i rike og i fattige land, og at disse forskjellene øker. Rapporten dokumenterer at funksjonsnedsettelser forekommer hyppigere i den fattige delen av verden enn i den rikeste. Samtidig sier rapporten at mennesker med funksjonsnedsettelser oftere enn andre lever i fattigdom, har lavere utdanning, lavere arbeidsdeltakelse og dårligere tilgang til helsetjenester og rehabilitering, som noen av utfordringene. Faktisk anslår nå UNESCO at 90–95 pst. av alle funksjonshemmede barn i utviklingsland ikke får gå på skole. Ved at flere funksjonshemmede hadde kommet i arbeid, kunne fattige lands BNP økt med inntil 7 pst., ifølge ILO.

Gjennom utviklingssamarbeidet har Norge mulighet for å legge til rette for at bistanden også skal nå funksjonshemmede barn og voksne i fattige land. Til tross for tidligere føringer fra Stortinget har norsk utviklingspolitikk feilet i å nå ut til mennesker med funksjonsnedsettelser. Dette stadfester en stor evaluering av norsk bistand gjennomført i 2012 av Nordic Consulting Group på oppdrag fra Norad. Evalueringen dokumenterer at norske myndigheter har neglisjert Stortingets vedtak om å fremme funksjonshemmede som et menneskerettighetstema i utviklingssamarbeidet. Rapporten går faktisk så langt som å si at regjeringen bevisst har utelatt funksjonshemmedes rettigheter som et tema i norsk utviklingssamarbeid. Det gjelder både Norges bilaterale og multilaterale

bistand samt bistand kanalisert gjennom det sivile samfunn.

Rapporten viser videre til at norsk utdanningsbistand ikke har inkludert funksjonshemmede barn i sin streben etter å bidra til å nå FNs tusenårsmål 2: Sikre utdanning for alle. Norge har også de siste årene sluttet å etterspørre hvordan funksjonshemmede blir ivaretatt i de prosjekter og programmer som støttes av Norad og UD.

Jeg kan likevel glede meg over positive ord fra statsråden og legge til at statsråden og denne regjering blir vurdert ut fra handlinger – ikke ord.

Målet om fattigdomsbekjempelse kan ikke nås dersom funksjonshemmede ikke inkluderes i tiltak for å sikre bærekraftig utvikling, fattigdomsreduksjon og menneskerettigheter. Vi vil ikke oppnå målet om bedre helse og likestilling mellom kjønnene dersom vi ikke setter dette arbeidet i fokus og innarbeider funksjonshemming som et tverrgående tema i norsk bistand. Det må gjøres ved hjelp av klare politiske og forvaltningsmessige krav til mottakere av norsk bistand.

Ingen krav har ennå blitt stilt til mottakere av norske bistandsmidler – verken norske organisasjoner, FN-institusjoner eller fattige lands myndigheter. Skal vi tillate at nye generasjoner funksjonshemmede vokser opp uten skolegang, helsetjenester eller jobb, eller de omkommer i katastrofer fordi vi ikke bruker de mulighetene vi har?

Mabel fra Malawi er tolv år og døvblind. Da hun ble født, merket moren at hun var annerledes enn tvillingbroren. Da broren begynte på skolen, visste foreldrene fortsatt ikke hva som var i veien med Mabel. Hun fikk ikke begynne på skolen. Foreldrene tok henne med til et ressursenter for blinde, hvor de endelig fikk vite at hun var døvblind. Foreldrene ville ikke akseptere Mabels utfordringer. Da faren døde, ble situasjonen enda vanskeligere. Da Mabel var ti år orket ikke moren mer og tok henne med til Chisombezi Deafblind Centre, som er støttet av Atlasalliansen. Etter to år på senteret har hun lært tegnspråk og andre ferdigheter hun trenger for å komme gjennom livet og ta vare på seg selv. Ved å utnytte det lille synet hun har, har hun nå lært å lese.

Denne historien viser så tydelig hvorfor Norge må prioritere funksjonshemmede (presidenten klubber) og sette menneskerettigheter øverst blant våre utviklingspolitiske mål (presidenten klubber).

Presidenten: Presidenten vil minne om at taletiden faktisk ikke er en minimumstid, men en maksimumstid.

Kjell Arvid Svendsen (KrF) [12:17:48]: De funksjonshemmede i utviklingsland er blant verdens aller mest vanskeligstilte mennesker. De blir ofte oversett. De blir diskriminert, og de får liten plass i de fleste rike lands utviklingspolitikk. Det skjer særlig når utviklingspolitikken domineres av nasjonenes interessenekning i stedet for verditenkning om alles menneskeverd og rettferdig fordeling.

I fjor ble funksjonshemmedes plass i norsk utviklingspolitikk grundig evaluert av Nordic Consulting Group. Konklusjonen var relativt kritisk. De funksjonshemmedes situasjon og rettigheter har blitt tillagt liten vekt i norsk

utviklingspolitikk de senere årene. Rapporten hevder at under 2 pst. av norsk bistand har inkludert funksjonshemmede. Derfor får regjeringen kritikk for å neglisjere en stor gruppe mennesker i fattige samarbeidsland.

Dette er ikke godt nok. Derfor vil jeg gi honnør til representanten Gustavsen som har reist denne interpellasjonen. Jeg håper at vi alle – på tvers av partiskiller – bruker denne anledningen til å gi et klart signal om å inkludere de funksjonshemmede sterkere i norsk utviklingspolitikk i årene som kommer.

Jeg hadde store forhåpninger om at den nye stortingsmeldingen, Dele for å skape, skulle støtte evalueringen og gi konkrete og forpliktende løfter om et løft for de funksjonshemmedes plass i norsk utviklingspolitikk. I en melding om rettferdig fordeling burde dette stå sentralt.

Jeg øyner et håp om det da jeg på side 18 i innledningskapitlet så ordet «funksjonshemmede» nevnt i en avsnittsoverskrift om rettigheter. Det sto to setninger om saken, og det er verdt å lese opp:

«Norge støtter rettighetsarbeid for funksjonshemmede direkte, for eksempel gjennom å støtte funksjonshemmedes interesseorganisasjoner. Arbeid for funksjonshemmedes rettigheter vil særlig prioriteres innen relevante områder som utdanningsbistand, humanitær bistand, helse og i kvinnesatsingen.»

Dette beskriver vel mest hva Norge allerede gjør – i beskjedent omfang – men siden det sto i innledningskapitlet, regnet jeg med at de to setningene ville bli fulgt opp av mer konkrete forpliktelser senere i meldingen, i kapitlene der man går grundigere inn i viktige utviklingsoppgaver. Men jeg må si at jeg ble skuffet: En slik utdypning er ikke å finne i meldingen.

Fra Kristelig Folkepartis side regner vi med at komiteen vil vurdere å gi noen utdypende merknader om dette i sin behandling av Meld. St. 25 for 2012–2013 om utviklingspolitikken. I år blir FN-konvensjonen om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne ratifisert av Norge. Norge vil da få forsterket sine folkerettslige forpliktelser i arbeidet for funksjonshemmede. Dette må bli fulgt opp av noe mer enn ord og dialog, selv om også det hører med. Det er ikke nok når det i Meld. St. 25 for 2012–2013 står:

«Det er hvert lands eget ansvar å ivareta sine innbyggers rettigheter, men norsk utviklingspolitikk skal vektlegge og støtte opp om dette arbeidet i den internasjonale og nasjonale dialogen.»

Denne debatten viser at Stortinget har større forventninger enn ord og dialog. Bistandsbudsjettet gir rom for større innsats i kampen for de funksjonshemmede. Flere frivillige organisasjoner har pekt på dette. Atlas-alliansen, UNICEF Norge og Plan Norge har i et eget brev til komiteen tatt opp behovet for å løfte arbeidet for de funksjonshemmede. Dette støtter vi fra Kristelig Folkepartis side helhjertet opp om, og vi håper det kan bli bekreftet gjennom Stortingets behandling av den utviklingspolitiske stortingsmeldingen senere i vår.

Tore Nordtun (A) [12:22:04]: Personer med nedsatt funksjonsevne møter omfattende barrierer innen helsetjenester, utdanning, arbeidsliv og transport. Rapporter som

vi har sett, viser også at de har dårligere helse, dårligere utdanning og dårligere økonomi enn resten av befolkningen.

Vi ser også at når katastrofer rammer, det være seg krig, væpnede konflikter eller naturkatastrofer, er det de som i utgangspunktet har det vanskeligst, som rammes hardest også da.

Krykker, høreapparater, proteser og rullestoler har sjelden høy prioritet når masser av mennesker har akutt behov for hjelp. Særlig har barn med nedsatt funksjonsevne en tendens til å bli usynlige. Utdanningsnivået er lavt – som utviklingsministeren sa, antas en tredjedel av barna å stå uten utdanning. Disse barna er mer utsatt for seksuell utnyttelse og vold enn andre. Mange gjemmes bort eller tvinges til å livnære seg som tiggere.

Også kvinner kommer i bakleksen når krisene rammer. Kvinner med funksjonsnedsettelse utsettes også for vold og overgrep, og ikke minst i en krisesituasjon er det ekstra vanskelig for dem å komme seg unna. Derfor er det på tide at Norge, som er internasjonalt anerkjent for sitt arbeid mot vold og overgrep mot kvinner, inkluderer kvinner med funksjonsnedsettelse i dette arbeidet. La meg også understreke at det er viktig å nå denne gruppen i sammenheng med tiltak for reproduktiv helse for kvinner.

For kort tid tilbake vedtok Stortinget å ratifisere FN-konvensjonen om rettigheter for mennesker med nedsatt funksjonsevne. For å sikre at gode ønsker følges opp med konkrete tiltak, er det nå viktig at vi bidrar til å utforme klare indikatorer og etablere gode rapporteringsrutiner.

Det er nå på tide med et løft i bistandspolitikken for å bedre situasjonen for mennesker med funksjonshemming, og særlig med tanke på barn og kvinner.

Spørsmålet blir om vi faktisk prioriterer å beskytte mennesker med funksjonsnedsettelse. Jeg tror dessverre at svaret i mange tilfeller er nei. Noe skyldes holdninger, både i vårt eget land og i landene vi samarbeider med, til mennesker som oppleves som annerledes, og noe kan skyldes at hjelp til mange med funksjonsnedsettelse krever individuell behandling og tilpassing i situasjoner hvor tusener av andre har behov for hjelp.

Dette er en viktig debatt. Jeg er glad for utviklingsministerens understreking av at funksjonshemmede skal bli inkludert i utviklingsarbeidet, og at denne inkluderingen skal skje som et resultat av en rettighetsbasert tilnærming, basert på prinsippene om likeverd og ikke-diskriminering. La oss i fellesskap bidra til at mennesker med funksjonsnedsettelse sikres en tilstrekkelig plass i den globale satsingen på utdannings- og helseområdet, og at vi sørger for at denne gruppen også vies særlig oppmerksomhet når katastrofene rammer.

Sylvi Graham (H) [12:25:47]: Jeg vil også gjerne gi honnør til interpellanten for at denne interpellasjonen er satt på dagsordenen, ikke minst siden Stortinget nettopp har vedtatt ratifisering av FN-konvensjonen om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne – selv om det, i parentes bemerket, tok sin tid å nå.

Denne ratifiseringen gir oss forpliktelser. Hovedformålet til konvensjonen er å sikre personer med nedsatt funksjonsevne like muligheter til å realisere sine menneske-

rettigheter, og bygge ned hindre som vanskeliggjør det. Konvensjonen skal bidra til å motvirke diskriminering på grunn av nedsatt funksjonsevne.

Norge har nå bekjent seg til de verdier som her er beskrevet. Dette er verdier i et samfunn, sånn som Høyre og jeg ser det, eller et normativt grunnlag, som statsråden kalte det. Men resolusjonens forpliktelser stopper ikke ved riksgrensen. Dette er standarder som vi ønsker skal være gjeldende i vårt samfunn. Da kan vi intet mindre enn mene at det er standarder og verdier som vi også må ønske for andres samfunn.

Interpellanten viser til at det har vært lite oppmerksomhet internasjonalt, og ikke minst i Norge, om behovet for å forsterke arbeidet rettet mot funksjonshemmede. Ja, vi har kanskje gått svært stille i dørene, for vi har ikke feiet skikkelig for vår egen dør. I og med at Norge brukte om lag syv år fra vi undertegnet til vi ratifiserte FN-konvensjonen, har vi ikke engang vært noe foregangsland. Signalene vi har sendt ut, har vel heller kanskje vært: Dette haster jo ikke så fryktelig. Forkjempere for funksjonshemmedes rettigheter i mange land har ønsket å kunne holde Norge opp som en ledestjerne, og har ventet på vår ratifisering. Det var som utenriksministeren sa tidligere i dag: EU lytter når Norge har noe å fortelle – så også i denne saken.

Men nå er vi i gang med å feie for egen dør og vil måtte ta en aktiv posisjon som pådrivere for å bedre situasjonen for funksjonshemmede i de land der Norge gjør en bistandsinnsats.

Norad-rapporten fra 2012 er ikke gledelig lesning, men gir forslag og inspirasjon til hva som kan bedre vår innsats på dette feltet. Inkluderingen av funksjonshemmede er et menneskerettighets spørsmål. Det er en utfordring som ethvert samfunn må adressere, og som Norge til enhver tid må tydeliggjøre. Det må kreves respekt for gjeldende sivile, politiske, økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter til mennesker med nedsatt funksjonsevne. Mange land har gått et stykke vei i forståelsen av funksjonshemming. Det skal ikke lenger være «bare» en helseutfordring. Det er ikke primært et sosialpolitisk spørsmål om hjelpeordninger, men et spørsmål om rettslig likestilling – ja, menneskerettigheter. Alle samfunn må strebe etter å bygge ned de funksjonshemmende barrierene. Derfor må Norge prioritere denne tematikken politisk overfor de land man engasjerer seg utviklingspolitisk med. Norge bør også kreve støtte til likemannsarbeidet og forkjemperne i de funksjonshemmedes egne organisasjoner. Atlas-alliansen har vært trukket fram tidligere. De er gode medspillere, både her hjemme og der ute.

Jeg ønsker at statsråden skal ta med seg denne enkle sammenhengen: Det som gis oppmerksomhet, får oppmerksomhet – eller som statsråden selv sa: Det vi spør om, er det som får fokus. Rettigheter for mennesker med nedsatt funksjonsevne, er et spørsmål om styresett, deltagelse, ikke-diskriminering og ansvarlighet. Det er et spørsmål om økonomi og fysisk infrastruktur også, men først og fremst et spørsmål om holdninger og oppmerksomhet om menneskerettighetene. Det å stille krav er å ta på alvor, enten det gjelder våre samarbeidspartnere i utenrikspolitikken eller våre egne skoleunger. Derfor håper jeg at statsråden

vil ta med seg dette og bruke den anledningen han nå har fått, både gjennom ratifiseringen og ved at tematikken er satt så behørig på dagsordenen av interpellanten – som jeg igjen berømmer for det.

Laila Gustavsen (A) [12:30:24]: Tusen takk for en god debatt.

Jeg har også lyst til å si at jeg synes det har vært en viktig debatt. For første gang i løpet av denne perioden har vi reist som et eget tema en debatt om funksjonshemmede i utenriks- og utviklingspolitikken, i form av en interpellasjonsdebatt.

Skovholt Gitmark kan gjerne si at det kom sent, og kritisere regjeringen – det er selvfølgelig opposisjonens viktigste jobb. Men det er kanskje ryddig for ens egen del å innrømme at hvis en går igjennom representanten Skovholt Gitmarks talerinnlegg i løpet av denne perioden, ser en at ordet «funksjonshemmede» heller ikke i denne representantens talerinnlegg har vært oftest oppe. Det kom seg etter at jeg hadde fremmet denne interpellasjonen. Da oppfattet også Høyre at dette var et viktig tema. Jeg sier ikke dette for å hovere, jeg sier det fordi jeg tror vi alle erkjenner – uavhengig av parti og politisk tilhørighet – at vi har vært for dårlige. Vi har gjort en for dårlig jobb med å løfte dette temaet – både i Norge og internasjonalt – i vår utviklingspolitikk.

Jeg er veldig glad for statsrådets signaler, for det første at han nå har tenkt å utvikle en type strategi, en handlingsplan – en kan kalle det hva en vil. Å inkludere organisasjonene i dette arbeidet tror jeg er veldig viktig. Jeg er også veldig glad for signalene fra statsråden om at vi skal være aktive på alle de arenaene vi har og er representert på, både i diskusjonen som vi nå skal over i, og når det gjelder å ha funksjonshemmede som en av målgruppene – for å nå ut til alle i forbindelse med tusenårsårene. Jeg synes det eksempelvis statsråden kom med, fra UNICEF, var veldig relevant og veldig godt. Men vi har også mange andre arenaer der vi kan ta opp dette temaet, og der vi kan jobbe med det på en mye bredere og mer grundig måte enn det vi alle erkjenner at vi har gjort i løpet av de siste årene.

Vi har etatsstyringsdialogen, som jeg i hvert fall da jeg i forrige periode var statssekretær, opplevde var en veldig viktig arena for å kunne løfte viktige politiske temaer. Vi har hele den jobben som statsråden var inne på, som handler om hva vi gjør i FN, og hva vi gjør overfor de multilaterale organisasjonene. Men vi har også ambassadene våre som viktige politiske møteplasser lokalt, og som viktige arenaer der vi kan sette dette på kartet.

Tusen takk for debatten. Jeg ser fram til handling på dette feltet i framtiden.

Statsråd Heikki Eidsvoll Holmås [12:33:35]: Jeg kan begynne med å si tusen takk til Laila Gustavsen for å reise denne debatten. Jeg oppfatter det slik at det Laila Gustavsen i mange sammenhenger gjør, er at hun ser behovet for å diskutere hvordan funksjonshemmede som gruppe kan inkluderes – har det som et tydelig mål – og ikke blir glemt i norsk utviklingspolitikk. Det vil jeg gi representanten ros for.

Jeg vil også gi ros til Sylvi Graham for et veldig konstruktivt – etter min oppfatning – innlegg, der hun balanse- rer nettopp de tingene som jeg synes det er viktig å ta med seg videre, nemlig å se på hvor vi har vært for dårlige, og hvordan kan vi løfte arbeidet på en bedre måte.

Jeg vil gjerne bare understreke at jeg ser på dette som et grunnleggende menneskerettighetsspørsmål. Det er ut fra det vi er nødt til å se på arbeidet mot diskriminering og arbeidet for muligheten til å leve sitt liv på lik linje med alle andre mennesker. Menneskerettighetsspørsmålet kjenner vi til. Det er tydelig forankret at det har nasjonalstaten ansvar for. Jeg synes man fra Peter Skovholt Gitmarks side skal være forsiktig med å si at regjeringen har sviktet funksjonshemmede hver dag. Det mener jeg for det første er feil. For det andre mener jeg det er viktig å plassere ansvaret der det ligger – hos det enkelte land.

Vi må gjøre det vi kan for å styrke grupper og organisasjoner som jobber for funksjonshemmedes rettigheter, både i Norge og internasjonalt. Som sagt, Atlas-alliansen får 81 mill. kr og er en av de store organisasjonene som får. Det er fordi de er en sivilsamfunnsorganisasjon, som dermed har mulighet til å bygge allianser i andre land – og gjøre jobben der den trengs. Det er begrenset hva vi i Norge kan gjøre, men vi skal gjøre det vi kan. Folk må rotte seg sammen og gjøre jobben selv. Derfor har jeg veldig sterk tro på sivilsamfunnet.

Grunnen til at vi gjennomførte evalueringen, var for å se på hvordan vi kan gjøre jobben bedre. Evalueringen kom i fjor. Der pekes det på de stedene der dette har funket godt. Vår støtte har i mange land bidratt veldig tydelig til å bygge opp sterke brukerorganisasjoner og organisasjoner som jobber for funksjonshemmedes rettigheter. Det mener jeg er avgjørende viktig.

Det andre er at en kommer med en rekke forslag til hvordan vi kan gjøre en bedre jobb. Den ballen tar vi. Vi har vært i dialog med organisasjonene. Vi skal fortsette å være i dialog med sivilsamfunnsorganisasjonene i Norge for å få innspill fram til vi legger fram hvordan vi vil jobbe med dette framover. En av de tingene som er varslet, bare gjentar jeg: Vi kommer til å lage en veileder for hvordan arbeidet skal gjøres, sånn at alle som jobber med norsk bistand, vet hvordan en best kan jobbe for funksjonshemmedes rettigheter.

Presidenten: Debatten i sak nr. 4 er dermed omme.

Sak nr. 5 [12:36:45]

Interpellasjon fra representanten Eva Kristin Hansen til utviklingsministeren:

«Bistand har vært viktig for utvikling av fattige land i over femti år. Etter tusenårsskiftet har FNs tusenårsmål vært en rettesnor for hva som er viktig å finansiere. Frem til 2015 skal verdenssamfunnet bli enige om ett nytt sett med mål. Dessverre viser det seg at mye av den økonomiske veksten som finner sted i land som mottar bistand, i liten grad fører til at folk kommer seg ut av fattigdom.

Hvilken rolle mener statsråden bistanden skal ha frem-

over, og hva mener statsråden bør være den viktigste forskjellen på tusenårsmålene og den nye globale dagsordenen etter 2015?»

Eva Kristin Hansen (A) [12:37:40]: Vi lever i en spennende tid, da de nye utviklingsmålene som skal gjelde etter 2015, skal utformes. Vi vet ikke helt hvordan de endelig vil se ut, men arbeidet pågår for fullt. Det er viktig at Norge kommer med tydelige prioriteringer når det gjelder hva vi mener de skal omfatte.

Under Rio+20-konferansen i fjor ble det bestemt at det skal lages nye mål for bærekraftig utvikling for å se ulike ting i sammenheng, og at målene skal være universelle. Det er viktig og bra.

Fordeling og økonomisk vekst er en forutsetning for utvikling i land. Jeg tror aldri bistand vil få mennesker ut av varig fattigdom. Det må skje gjennom endringer i de enkelte land. Dessverre ser vi at i altfor mange land som opplever økonomisk vekst, evner man ikke å få befolkningen ut av fattigdom. 1,2 milliarder mennesker lever i ekstrem fattigdom. Over 70 pst. av disse bor i mellominntektsland. Dette er et resultat av urettferdig fordeling innad i land. Den virkeligheten er det viktig å ta inn over seg. I altfor lang tid har vi kanskje fokusert for mye på fordeling mellom land og ikke like mye på fordeling innad i land. Beklageligvis ser vi at ulikhet innad i land nesten er blitt en global trend. Det mener jeg må reflekteres i utviklingspolitikken. Det må settes høyere på den internasjonale dagsordenen og ses i sammenheng med arbeidet med de nye tusenårsmålene.

Om ikke lenge skal Stortinget behandle stortingsmeldingen om fordeling, Dele for å skape. Denne meldingen tar nettopp tak i disse utfordringene. Jeg mener det er bra at regjeringen vil ha en strategi for å få en bærekraftig vekst og for å bedre den økonomiske fordelingen.

Mellominntektsland kan ikke forvente bistand i all framtid. Tvert imot må de innse at på et tidspunkt vil den ta slutt og de må ta ansvar for egne innbyggere, dvs. sikre dem gode tjenester som utdanning og helse, jobbe for økt sysselsetting og, ikke minst, ha et bærekraftig skattesystem. Mange av de landene som har hatt økonomisk vekst, har en arbeidsstokk hvor det er store inntektsforskjeller. Dette gjør at mange aldri får gitt ungene sine utdanning, det rammer folks muligheter, og det rammer livskvaliteten. Jeg mener derfor at i utforming av de nye tusenårsmålene må fordeling være en del av det perspektivet man legger til grunn, og at rettferdig fordeling må komme inn som et eget utviklingsmål.

Norge har gode erfaringer med å skape og dele, men det er selvfølgelig ikke sånn at andre land bare kan kopiere vår måte å gjøre ting på. Det er viktig at vi deler våre erfaringer med de landene som ønsker det. I tillegg er det viktig at land i sør også deler erfaringer med hverandre, og derfor mener jeg at det som ligger i fordelingsmeldingen om å støtte opp og være med på å finansiere et sånt samarbeid, er bra. Skal land få mer rettferdig fordeling, må det være en ønsket politikk. Folks muligheter til å organisere seg, til å delta i samfunnet og til å få til endringer nedenfra, er nødvendig for at det skal skje. Demokrati er en forutset-

ning, og for å få mer demokrati er det behov for en styrking av sivilsamfunn og støtte til dem som jobber for demokrati og menneskerettigheter. Jeg mener at å støtte arbeidstaker- og arbeidsgiverorganisasjoner for å få et mer ordnet og anstendig arbeidsliv også er en viktig og god ting.

Norge har vært et av de landene som har jobbet for at energi skal stå høyt på den utviklingspolitiske dagsordenen. Når 20 pst. av verdens befolkning ikke har tilgang på elektrisitet, har vi en utfordring, kanskje særlig når det gjelder å skape arbeidsplasser. Derfor mener jeg at tilgang til energi bør være et av de nye områdene som bør tas inn i de nye tusenårsmålene.

Mange land har også tilgang på store naturressurser, men de har ikke nødvendigvis forvaltet dem på en god måte. Ingen land kan bestemme hvordan andre land skal ta vare på sine ressurser, men et land som Norge har en naturlig forutsetning for å dele erfaringer, ikke minst for hvordan det er mulig å la hele befolkningen nyte godt av de ressursene landet har, og hvordan det er mulig å bruke skattesystemet for å få en mer rettferdig fordeling. Olje for utvikling og Skatt for utvikling er programmer jeg mener er fornuftige bidrag i den sammenheng.

Matvaresikkerhet og et bærekraftig landbruk står helt sentralt for vekst og utvikling i land. I en tid hvor man opplever mangel på ressurser, press på matjorden og klimaendringer vil det få direkte innvirkning for verdens matproduksjon, og det er alvorlig. I tillegg har dette en kvinnesdimensjon da vi vet at i Afrika står kvinner for rundt 80 pst. av produksjonen av lokal mat, men mangler mange rettigheter, som rett til eiendom og arv. Likestilling og styrking av kvinneorganisasjoner bør derfor være en fortsatt prioritet for Norge, og likestilling generelt bør være et av de viktigste områdene Norge skal løfte i arbeidet med tusenårsmålene, fordi vi ser at kvinners og jenters rettigheter er truet. Vi ser det i internasjonale fora, hvor vi i den senere tid har fått en del underlige allianser mellom konservative og reaksjonære regimer, særlig når det gjelder kvinners seksuelle og reproduktive rettigheter og helse. Det jobbes aktivt for å hindre jenter og kvinner disse rettighetene, og her må vi holde fanen høyt.

Når vi tenker likestilling, må vi ikke glemme at jenter også skal sikres rett til utdanning. Utdanning er en sentral del av diskusjonen rundt de nye målene, og i forbindelse med den debatten tror jeg det er viktig særlig å vektlegge at alle skal ha lik tilgang. Marginaliserte og utsatte grupper, som personer med nedsatt funksjonsevne – som vi diskuterte i stad – og barn i krig og konflikt, må omfattes.

Av de tusenårsmålene vi har i dag, er hele tre av dem viet til helse. Mødre- og barnedødeligheten er redusert, andelen av aids, malaria og tuberkulose det samme, men når det gjelder f.eks. mødre- og barnedødelighet, er vi ikke i mål. Derfor er det viktig å fortsette det arbeidet som gjøres overfor denne gruppen. Norge har gått i front internasjonalt her, og det finnes ikke en grunn i verden til at vi ikke skal fortsette med å gjøre det. Verdens fattige kvinner og barn trenger et land og ledere som står opp for dem.

Utvikling handler om mer enn å gi bistand. Jeg mener f.eks. at kampen for åpenhet og mot skatteparadis er viktig. Korrupsjon og skatteunndragelser skaper fattigdom og

urettferdighet, og det rammer fellesskapet. Når milliarder av dollar går ulovlig ut av land, har vi et problem. Derfor er jeg glad for at Norge over flere år har hatt dette høyt på agendaen, og det må vi fortsatt ha.

Helt til slutt: Debatten om tusenårsmålene er viktig, men jeg tror ikke jeg kan få gjentatt ofte nok at en bedre fordeling og å skape vekst i land er det som kan få folk ut av varig fattigdom, og derfor må det tydeligere inn i den diskusjonen vi skal ha om tusenårsmålene. Jeg er spent på svaret fra statsråden og gleder meg til debatten her i dag.

Statsråd Heikki Eidsvoll Holmås [12:45:14]: Jeg takker for muligheten til å ta denne debatten – jeg skal være så freidig å si at jeg selv inviterte til denne debatten i en tidligere debatt vi hadde. Jeg mener at vi med denne debatten får en god innspillsrunde tidlig på hva som skal være Norges posisjon når det gjelder diskusjonen om de nye utviklingsmålene. Vi har tusenårsmålene i dag, vi har utviklingsmålene, som representanten Eva Kristin Hansen nevnte – bærekraftmålene, Sustainable Development Goals – som det på Rio+20-møtet i fjor ble vedtatt at vi skulle ha. Vi har all interesse av at vi får på plass ett sett med nye mål for den internasjonale utviklingsdagsordenen i tiden som kommer. Hva de skal hete, får vi komme tilbake til, det er mange som river seg lite grann i hodet og sier at vi der er for kompliserte foreløpig.

Hvorfor er dette viktig? Jo, fordi tusenårsmålene har funket, og de gir oss nyttige erfaringer som vi skal bygge videre på. De nye utviklingsmålene som kommer til å bli fastsatt, vil ha stor innflytelse på hvordan vi arbeider med utvikling og bistand i årene som kommer. Bistand har vært og er viktig for å bekjempe fattigdom og bidra til utvikling. Det var viktig for Norge etter krigen, det var viktig i Øst-Europa, og har vært og er fremdeles viktig som et grunnlag for vekst i Afrika, Asia og Latin-Amerika.

Bistand kan aldri bekjempe fattigdom alene. Det at folk organiserer seg, at de har muligheten til å kjempe for sine egne rettigheter og rettferdighet i utviklingen av sitt eget land, er det som er det sentrale. For å spissformulere: Du avskaffer ikke fattigdom ved bare å hjelpe de fattige, du avskaffer fattigdom ved å avskaffe årsaken til at mennesker blir fattige. Nasjonale myndigheter må derfor følge opp gjennom å prioritere grep på sine egne budsjetter, legge til rette for næringslivet og investeringer, kreve inn skatter og avgifter – det er rystende hvor lav skatteandelen er i en rekke utviklingsland i verden i dag – og de må sette av ressurser i forvaltningen til drift og kontroll. Sånn oppnår vi en mer bærekraftig utvikling basert på nasjonalt ansvar og eierskap.

Bistand og internasjonale investeringer åpner for en internasjonal dialog. Det gjør at vi får snakket med hverandre helt konkret og direkte på en annen måte om menneskerettigheter og styresett. I tillegg driver vi bistand på en måte som gjør at man kan bidra til institusjonsbygging, til å bedre menneskerettigheter, til andre styresettutfordringer – som Eva Kristin Hansen snakket om, med tanke på åpenhet, mangel på kontroll med pengestrømmer inn og ut av land – og til å styrke krefter som kan holde regjeringen til ansvar.

Det er to prinsipper som jeg synes er viktig. Det ene er at når jeg kommer og møter folk, så spør de ofte: Kan du hjelpe oss? Da sier jeg alltid at de må holde regjeringen sin ansvarlig, at vi samarbeider med regjeringen for å bidra til utvikling. Det andre prinsippet er det som handler om at man må få muligheten til å ta ansvar. Land må selv ta ansvar for sin egen utvikling, men vi kan være der og «backe» dem i omstillingen. Vi skal ikke drive skoler, utdanning og helsevesen i godt fungerende land. Det skal landene selv gjøre, og så skal vi bidra til at de kan skaffe seg de inntektene de trenger for å gjøre denne jobben selv. På den måten bygger bistanden institusjoner som tjener innbyggere og sikrer rettighetene deres, som vi diskuterte i stad, eksempelvis ved at jenter får utdanning, at funksjonshemmede får utdanning, og at menn aksepterer kvinner som fullverdige samfunnsaktører. På den måten får bistanden en normativ funksjon, som gir systemet en dytt i det jeg vil mene er en positiv retning.

Det er noen som tror at vi driver på med bistand bare for å være gode. Nei, det gjør vi ikke. Bistand er politikk på lik linje med all annen politikk vi driver med her i Norge. Måten vi støtter på, og hva vi støtter, er faktisk et spørsmål om hva slags verdier vi mener skal styre samfunnet.

Tusenårsmålene har vært retningsgivende for internasjonalt utviklingsarbeid og bruken av bistandsmidler, men viktigere enn det: Tusenårsmålene har fungert for å mobilisere verdenssamfunnet for å nå noen enkle, konkrete mål. Siden 1990 har verden klart å halvere andelen som lever i ekstrem fattigdom – selv om målet på 1,25 dollar er fryktelig lavt, det er 7–8 kroner om dagen. Verden har klart å øke andelen for grunnskoleutdanning fra 81 pst. til 90 pst. og samtidig redusere forskjellen mellom antallet jenter og gutter som får utdanning. Like fullt er det fremdeles mange som går i skolen, men som ikke får noe læringsutbytte. Vi har klart å redusere barnedødeligheten i verden fra 12,4 millioner i 1990 til 6,9 millioner i 2011, og det betyr altså at det er 14 000 færre barn under fem år som dør i dag, sammenliknet med 1990. En av årsakene til at tusenårsmålene har funket, er at de er få, de er lette å forstå, de er mål-bare, og de er realistiske. Den erfaringen må vi ta med oss i prosessen med å lage nye utviklingsmål for verden.

I arbeidet med å lage nye utviklingsmål mener jeg at vi i Norge særlig bør bidra på de områdene der vi vet at det ikke vil være andre som gjør jobben med å fremme målene, og der vi har et spesielt engasjement – der vi mener at noe er viktig. Det er veldig mange ting som er viktige for utvikling, og derfor synes jeg det er bra å ha denne debatten i dag, slik at jeg også kan få innspill fra dere, og vi kan få debattert på en ordentlig måte.

Som representanten Eva Kristin Hansen var inne på tidligere, peker jo dette mot at vi bør bruke vårt spesielle engasjement for likestilling, der Norge anses å være ledende i verden, til å løfte stemmen på vegne av likestilling. Vi er et land som har vist, og vi viser det i politikken i dag, hvordan vi er opptatt av likestilling. Kvinnelig sysselsetting i Norge har steget kontinuerlig de siste 30 årene, og vi ser hvordan det bidrar til å gi kvinner større makt i samfunnet, samtidig som det bidrar til å øke velstanden i Norge. Begge deler er veldig bra, og her har vi erfaringer som vi kan dele med

andre. Og det er sterke motkrefter. Når det gjelder seksuelle og reproduktive helse- og rettighetsspørsmål, er det er mange folk som går mot oss. EU har ikke en tydelig stemme, for der er det forskjellige standpunkter. Vi i Norge kan ha en tydelig stemme.

Videre prioriterer vi helse. Der har statsminister Jens Stoltenberg selv tatt et særlig ansvar, og der fortsetter vi hele tiden å følge opp. Det gjelder særlig mødrehelse og barns helserettigheter, der vi over lang tid har vært en stor aktør.

Når det gjelder det spørsmålet som representanten Eva Kristin Hansen trakk opp om energi, er det mange som snakker om at energi var et manglende tusenårsmål. Vi hadde en konsultasjon, som en del av de store FN-konsultasjoner som har vært, om hvilke mål vi skal ha for fremtiden. Der var det tydelig, når vi hadde konsultasjoner i Norge, at folk mener at energi er et mål som er viktig å få fram. Da vil jeg si en ting om det. Energi er etter min oppfatning, hva skal vi si, en nøkkel for å klare å kombinere to brede krefter og to brede trender som ofte har stått imot hverandre. Utviklingsland har sagt: Vi vil ha utvikling, gi oss energi – vi gir blaffen i hvilken form energien kommer! Det betyr i mange sammenhenger som fossil energi. Miljøbevegelsen har sagt: Vi må kutte i CO₂-utslippene! FNs generalsekretær har lagt opp til en satsing på energi, som sier at vi skal ha miljøvennlig energi, samtidig som alle skal ha energitilgang og drive mer effektivt enn vi gjør i dag. Det mener jeg er en av de sakene som ikke alle sier er viktig nok til å få inn i de nye utviklingsmålene, men der jeg mener Norge har en særlig rolle, fordi vi både har vist at vi har klart å skape utvikling gjennom vannkraften og har et enstemmig storting som har satt ambisiøse mål for hvordan vi skal klare å redusere våre egne CO₂-utslipp, og hvordan vi skal klare å jobbe for en grønnere verden. Det er en av de tingene som jeg mener vi kan løfte fram spesielt.

I tillegg mener jeg – og der vil vi se hvordan det går med behandlingen av stortingsmeldingen om rettferdig fordeling, Dele for å skape – at vi må stå på for at rettferdighetshensyn skal gjennomsyre alle tusenårsmålene, nettopp med utgangspunkt i det tema vi hadde i den forrige interpellasjonsdebatten, der vi så hvordan f.eks. funksjonshemmede ikke får den nødvendige muligheten til utdanningstilgang fordi ikke alle adresseres. Vi ser at man først gir utdanningstilbud til dem det er enklest å nå. Vi må snu på dette og si at vi må sørge for å gi utdanningstilbud, helse-tilbud og andre tilbud til dem som er vanskeligst å nå, for det er det som fremmer rettferdighet i et samfunn.

Det andre vi må gjøre, er etter min oppfatning å diskutere hvordan vi kan få større inntektslikhet innad i land. Det er et mål som jeg mener er viktig. Vi skal ikke bare ha vekst. Av og til har jeg kritisert høyresiden for å si at de først og fremst er opptatt av jobber. Det er ikke vi. Vi er først og fremst opptatt av anstendige jobber. Det å ha anstendige jobber, det å ha et arbeidsforhold og en god lønn å leve av, er blitt veldig aktualisert i forbindelse med de ulykkene som har vært i Bangladesh den siste tiden.

Det er noen av de temaene som vi skal være med på. Så skal vi samtidig være med på å utvikle målene for utdanning, og målene på områdene vi mener er viktige.

Eva Kristin Hansen (A) [12:55:38]: Først vil jeg takke statsråden for et veldig godt og grundig svar, og jeg liker særlig det han tar opp om å få mennesker ut av varig fattigdom ikke alene handler om å gi bistand. Det at land selv følger opp og tar stort ansvar for å legge til rette for næringsliv, arbeidsplasser, for å kreve inn skatter og avgifter til fellesskapets beste og ikke minst ha kontrollrutiner i egen forvaltning og bekjempe korrupsjon er helt avgjørende, mener jeg.

Statsråden var også inne på at Norge i arbeidet med å utvikle de nye tusenårsmålene bør bidra der vi kan tilføre noe spesielt, og der ingen andre kan spille den samme rollen. Det er jeg helt enig i og kanskje særlig når det gjelder likestilling. Det kan jeg ikke gjenta nok, for der har vi, som jeg også nevnte i mitt innlegg, en ganske krevende situasjon nå om dagen, der det er flere land som aktivt motarbeider kvinners rettigheter og muligheter. Og det er ikke gitt i arbeidet med tusenårsmålene at det er enkelt å få alle ting på plass. Derfor må vi holde den fanen veldig høyt.

Så er jeg enig med statsråden i at Norge må ta et lederansvar internasjonalt når det gjelder energi. Så får vi se hvordan det blir reflektert i de nye målene. Men jeg mener det er viktig å holde den saken varm, fordi det er så utrolig viktig for å få til utvikling i land.

Samtidig som Norge skal spille en lederrolle på enkelte områder, må vi ikke miste av syne at vi for en del av de målene vi har i dag, ikke har fått gode nok resultater. Arbeidet med flere av dem må man fortsette med også etter 2015. Man trenger f.eks. å videreføre arbeidet med barne- og mødre dødelighet.

Statsråden inviterte Stortinget til å komme med innspill og har egentlig flere ganger invitert til den debatten vi har i dag, og det synes jeg er veldig bra. Flere på Stortinget har også fått veldig gode innspill fra utsiden av dette huset. For eksempel har Redd Barna sendt oss innspill om at vi i arbeidet med de nye målene må se på kvalitet og resultater i tillegg til kvantitet, at det er ikke nok å gå på skole, man må også lære. Så har vi også fått innspill om at målene må ha konkrete indikatorer og delmål for å identifisere marginaliserte grupper, og at vi bør ha en rettighetsbasert tilnærming. Andre har også sendt oss innspill om at det er viktig å prioritere miljøvern, klimaendringer og grønnere utvikling og har framhevet det som viktig i arbeidet med tusenårsmålene. Det mener jeg er gode innspill som statsråden kan ta med seg tilbake i det arbeidet han gjør.

Men det jeg kanskje synes har vært mest oppløftende med mange av de innspillene vi har fått her på Stortinget, er at folk er opptatt av rettferdig fordeling. Det synes jeg er en sunn og god utvikling i diskusjonen vi har i Norge. Vi kan ikke fortsette å gi bistand i all evighet – spesielt ikke til mellominntektsland. Vi får ikke bukt med fattigdommen hvis vi ikke gjør noe med fordeling, men jeg tror at bistand på en måte kan bidra til å sende land i positiv retning. På veien mot at land skal ta ansvar selv, mener jeg det er viktig at vi fortsatt gir bistand, men de må ta ansvar.

Statsråd Heikki Eidsvoll Holmås [12:58:50]: Tusen takk for de innspillene. Jeg er helt enig med representanten Hansen i at vi på de områdene vi kan gjøre en spesiell jobb

har troverdighet, bør kjøre knallhardt. Noen ganger handler det om å ta en rolle som vi vet at det er færre som tar. For eksempel i spørsmålet om rettferdig fordeling er det altfor lite trykk. Det er veldig mange som er opptatt av bare å gjøre noe med de konkrete resultatene eller problemene, men som ikke ser hvordan det har sammenheng med rettferdig fordeling. Jeg opplever at det er veldig stor bevegelse der bare de par siste årene. I løpet av det siste året har f.eks. World Economic Forum i Davos begynt å løfte opp problemet med større ulikhet som et problem for veksten. Jeg vil ikke si at det er en umoralsk, men en litt pussig inngang å si at hvis vi ikke kan tjene mer penger, må vi vel gjøre noe med ulikhetene. Det bedre å ha det moralske utgangspunktet og si at det faktisk er slik at samfunn med små forskjeller er bedre samfunn, mer rettferdige samfunn. Men ok – vi tar de allierte vi kan få, og kjemper kampen sammen der det kan gjøres. The Economist har løftet opp dette som et problem fordi man i USA nå ser hvordan økte skolepenger i en god del undervisningsinstitusjoner – bl.a. en tredobling i California de siste årene etter finanskrisen – har gjort at folk som er flinke på skolen, ikke får mulighet til å ta høyere utdanning, og dermed går man glipp av en haug med talenter. Hvis man ikke har like rettigheter og like muligheter til utdanning, er det faktisk slik at man taper noe demokratisk i et samfunn – hvis ikke alle har tilgang til utdanning – og man taper noe for nasjonens mulighet til å drive videre.

Men som jeg nevnte, vi løfter rettferdig fordelingsperspektivet, og FNs Human Development Report, som kom nå tidligere i vår, sa veldig klart og tydelig fra om det. Mange av målene vi har oppnådd i helse- og utdanningssektoren, er tapt på grunn av at ulikhetene i et samfunn har økt. Rettferdig fordeling blir løftet opp av oss, og likestilling likeså. Når det gjelder energi, mener jeg det er viktig å gjøre noe, for det er få andre som gjør den jobben. Jeg er også livredd for at energi blir en miljøsak. Det må være en kombinasjon, det må være den saken der vi klarer å forene utviklingslandene som ønsker utvikling og retten til utvikling, og miljøsaken og behovet for å sørge for at utviklingen er så fornybar og grønn som mulig.

I tillegg la Stoltenberg i fjor fram rapporten om barne- og mødre helse.

I tillegg er det flere andre mål, og det er helt riktig som Eva Kristin Hansen sier: Vi må fortsette å slåss for at tusenårsmålene som gjelder i dag, blir oppnådd innen utgangen. Både innenfor spørsmålet om matsikkerhet og innenfor spørsmålet om utdanning er det helt riktig: Kvaliteten og tilgangen for bl.a. unge jenter til ungdomsskole er det avgjørende viktig at vi slåss for i neste runde.

Karin S. Woldseth (FrP) [13:02:20]: Først vil jeg takke interpellanten for å ta opp et viktig og nødvendig tema å diskutere. Ingenting er vel bedre enn at mål som skal vare langt inn i framtiden, faktisk er felles, og at det i så stor grad som mulig er en enstemmig forankring på det.

De gjeldende tusenårsmålene fram til 2015 synes jeg kanskje er det aller viktigste i denne debatten, og interpellanten og for så vidt også utviklingsministeren var inne på at vi er nødt til å holde i dem. Fremdeles er det 6 millio-

ner barn under fem år som dør. Det er fremdeles 61 millioner barn som ikke går på skole. Så lenge vi ikke har greid å lykkes med å oppfylle de målene, får vi heller ikke lene oss tilbake og se på nye mål. Jeg synes det derfor er viktig at statsråden tar med seg det også, at vi er nødt til å holde i det som er, til vi har nådd målene, for først da kan vi være fornøyd. Vi kan være delfornøyd med delopnåelse av målene, men vi kan altså ikke være fornøyd før vi har oppnådd veldig gode resultater.

Jeg kommer nå akkurat fra Oslo Freedom Forum, hvor sesjonen som jeg rakk å være med på innimellom debattene her, handlet om kvinner i truede situasjoner – krig og konflikt. Der fikk vi høre om Egypt, der fikk vi høre om Kongo og Mali, og vi fikk se «inside» fra Syria. Jeg må si at jeg gikk derfra med en vond klump i magen. Jeg synes også at det er særlig viktig med kvinner og barn i krig og konflikt, og at det blir et av de målene som kanskje blir løftet litt høyere. Jeg tror ikke det blir en fredeligere verden, dessverre, jeg tror at verden vil fortsette å være full av konflikter og motsetninger. Da er det desto viktigere at vi har mål å forholde oss til.

I går hadde jeg gleden av å ha møte med Raymond Baker fra Global Financial Integrity. Han fortalte at mellom 892 milliarder dollar og 1,1 billion dollar går uregistrert ut av utviklingsland. Det er fryktelig mye penger. Utviklingslandene er dermed en netto tilfører av midler til resten av verden. 60 pst. av dette er skatteunndragelser og skatteparadis, som interpellanten var inne på, og kun 5 pst. er korrupsjon utover landegrensene. Da foreslo han ulike virkemidler, som jeg gjerne kan dele, men et av dem som faktisk er relevant, og som ikke er kontroversielt for noen – vil jeg tro – må være at bankene får vite hvem som står bak selskaper. I altfor mange selskaper er det fond, en stiftelse – det er ingen fysisk identifiserbar person som er kontoeier i bankene. Får man det på plass, er det noen som er ansvarlig. Det betyr også at man i mye større utstrekning enn i dag faktisk kan fange opp dette.

Baker sa også at det var en fullstendig mangel på politisk vilje til å gjøre noe med dette. USA, der han selv kommer fra, var vel ikke akkurat et land hvor man skulle begynne å tulle med dette, for i USA er korrupsjon lovlig hvis det foregår i utlandet, men det er ikke lovlig i landet – også USA har litt å lære.

Vi vet at det er snakk om enorme summer – 1,1 billion dollar. Hadde disse pengene kunnet forvaltes og blitt brukt i de landene de egentlig var ment å brukes i, kan vi tenke oss at velferden ville blitt bedre – kanskje barnedødeligheten hadde gått ned, kanskje flere barn hadde fått gå på skole. Konsekvensene er mange med små virkemidler, og jeg håper statsråden tar dem med seg.

Dag Terje Andersen hadde her gjeninntatt presidentplassen.

Peter Skovholt Gitmark (H) [13:07:43]: Tusenårsmålene er en suksess. Målene er konkrete, og de har bidratt og bidrar til utvikling.

90 pst. av verdens barn går nå på skole. Det er redusert fra 108 millioner barn som ikke gikk på skole i 1999, til

61 millioner nå. Både Ine M. Eriksen Søreide og jeg selv har ved flere anledninger i Stortinget satt dette på dagsordenen, og vi ønsker et sterkere fokus på utdanning i norsk utviklingspolitikk, men vi får glede oss over trendene.

Barnedødeligheten er kraftig redusert, og de tusenårsmålene som nå ligger, må i utarbeidelsen av nye ikke slippes av syne. Prosessen nå er vesentlig annerledes enn utarbeidelsen av tusenårsmålene. Det har blitt sagt, uten at jeg kan verifisere det, at tusenårsmålene kom til på en serviett skrevet av Kofi Annan. Det er ikke den mest inkluderende prosessen jeg kjenner, men det sier litt annet om dagens prosess, som nå er en lang og inkluderende prosess. FNs høypanel for post 2015 har arbeidet et år og legger i disse dager frem sin rapport. Rio+20 er en åpen arbeidsgruppe, og FNs generalforsamling får et dokument fra den i september 2014.

Hovedproblemet med dagens tusenårsmål er at de er ekskluderende, eller de er prosentvise. Det gjør at mennesker rammet av krig og konflikt, minoriteter og funksjonshemmede ofte utelates. Det er dem som er enklest å nå, som nås først. Det betyr at de fattigste og de marginaliserte glemmes i altfor stor grad.

Jeg er glad for hva statsråden sier om å være lyttende og på søken etter Norges posisjon. Det mener jeg er en god tilnærming. Det er en tilnærming som også Høyre har. Vi hadde bl.a. seminar sammen med Redd Barna i Stortinget, hvor vi også var på jakt etter hva som burde være de styrende prinsippene for utarbeidelsen av nye utviklingsmål.

Det er likevel noen prinsipper som jeg ønsker å trekke frem i debatten, som kjennetegner Høyres posisjoner. Det første er like rettigheter og ikke-diskriminering. Funksjonshemmede må ikke lenger holdes utenfor, marginaliserte må med, og målene må være inkluderende, og ikke ekskluderende. Vi trenger konkrete mål – og det kan vi lære fra dagens tusenårsmål også – konkrete mål og indikatorer med gode overvåkingsmekanismer.

Ekstrem fattigdom må utryddes. Mulighetene er der, det er en lavhengende frukt – den må plukkes, og den må med. Det handler også om noe mer – det handler om mer rettferdig fordeling. Det er et helt klart mål, fra venstresiden til høyresiden i norsk politikk, å bidra til mer rettferdig fordeling.

Utdanning og helsetilbud for alle er klare målsettinger – ikke lenger for to tredjedeler, en prosentmessig del, men for alle. Det er mål som må kombinere kvantitet og kvalitet. Det er 20 pst. forskjell i læringsutbyttet mellom de rikeste og de fattigste landene. Det er 130 millioner barn som går på skole uten å lære å skrive skikkelig. Utdanning er en menneskerett. En av de beste investeringer vi gjør, er i utdanning.

Bærekraftig forvaltning av miljø og klima er noe som absolutt må med i et fattigdomsreduserende perspektiv, og ikke minst i det aller viktigste av dem alle – et samfunnsperspektiv og et bærekraftperspektiv. Legger man fremtiden til grunn, og kombinerer det med fattigdomsutryddelse, er de som i dag er rammet hardest av klimaendringer, de som har aller minst. Målene må gjelde alle land. Det må være logisk knyttet sammen. La meg også slå fast at alle land er ansvarlig for egen befolknings vel-

ferd, men det internasjonale samfunnet kan selvsagt hjelpe.

Personlig har jeg et slagord: «All equal, all different». Det mener jeg er et godt slagord, som også skal inkludere norsk politikk. Likestilling er en forutsetning for utvikling og fattigdomsreduksjon. La meg også nevne energi, som er kombinasjonen av arbeid, helse og økonomisk utdanning på fattigdomsbekjempelse.

Takk til interpellanten for diskusjonen.

Snorre Serigstad Valen (SV) [13:12:55]: Jeg vil også takke interpellanten for å holde denne veldig viktige saken varm.

Vi lever i utrolig viktige tider. De som sitter der oppe på galleriet nå, kommer til å bli gamle i en verden som vil se helt, helt annerledes ut enn den gjør i dag.

Erfaringene fra de siste tiårene viser oss at økonomisk vekst alene ikke er nok for å bekjempe fattigdom. Interpellanten har helt rett når hun påpeker dette. Tvert imot finnes det i mange land grelle eksempler på at frislipp av markeds mekanismer, privatisering, strukturtilpasningsprogrammer og invitasjoner til store internasjonale selskaper til å utvinne naturressurser har ført til større forskjeller, om ikke helt andre mekanismer som arbeidstakerrettigheter, fordelingsmekanismer i form av god lønnsdannelse og gode, pålitelige skattesystemer er på plass. Kort sagt må samfunnskontrakten være til stede, og det må være rettferdighet i landet. Det må være en opplevelse av rettferdighet, og det må være en følelse av samhold, som bare kan komme av at du føler at du bor sammen med likemenn og likekvinner. Det er vi bortskjemt med i Norge, det har vi hatt så lenge, men også i Norge er det et resultat av lang politisk kamp med tidvis sterke motsetninger.

Vi ser det i Europa nå også. Når det sosiale perspektivet svekkes, når arbeidstakerrettigheter svekkes, når strukturreformer som svekker fagbevegelsenes rolle, gjennomføres, kan selv rike lands økonomiske utfordringer føre til store, store forskjeller og dyp sosial nød. Den katastrofen vi ser i Spania og Hellas nå, er politisk skapt. Det er ingen naturkatastrofe.

Mange av de perspektivene vi skal diskutere i utviklingspolitikken framover, viser fellestrekkene mellom rike og fattige land på en måte som vi har vært altfor dårlige på å løfte fram før. Når f.eks. rike selskaper internfakturerer store verdier ut av Sverige, som har hatt en stor debatt om dette, er det mange av de samme mekanismene som når rike, store selskaper internfakturerer og stjeler verdier ut av fattige land.

Derfor er jeg helt enig i statsrådets premiss: Vi må angripe de strukturelle årsakene til fattigdom. Økonomisk vekst må være inkluderende. Da må vi også ta globale grep. Vi må fremme rettferdige utvinningsavtaler for naturressurser, vi må fremme lik og rettferdig fordeling som verdi og som mål i seg selv, og så må vi gå i front for å bekjempe korrupsjon, kapitalflukt og skatteparadis.

Det var mye snakk om enighet. Det er det mye av i salen, og dette skulle man tro det var bred enighet om blant alle politiske partier i Norge. Men jeg er faktisk nødt til å utfordre Fremskrittspartiet litt, for representan-

ten Gjermund Hagesæter uttalte i Aftenposten den 3. mars 2008 – det er ikke så mange år siden – følgende:

«De gir sunn skattekonkurranse (...) Hvis vi ikke hadde hatt skatteparadis (...) hadde vi hatt et langt høyere skattenivå i dag.»

Dette sa Hagesæter under overskriften «Hyller skatteparadisene» i Aftenposten. Men poenget her er ikke skattekonkurransens «race to the bottom»-logikk, som er ille nok i seg selv, og som jeg er sterkt politisk uenig i, men det at skatteparadis skaper hemmelighold. De holder i live korrupsjon, de holder i live ulovlig våpenhandel og har dermed medansvar for død og ødeleggelse, og de representerer i bunn og grunn tyveri fra verdens folk. Jeg er veldig stolt av at den rød-grønne regjeringen har en så tydelig linje mot skatteparadis og ulovlig kapitalflukt, som vi skal følge opp nå når vi arbeider videre med meldingen Dele for å skape.

Det er et perspektiv til jeg vil løfte fram som sentralt i arbeidet med nye utviklingsmål: likestilling, kvinners reproduktive og seksuelle rettigheter. Verdens reaksjonære og kvinnefiendtlige regimer og land har i større grad enn før funnet sammen, og truer ikke bare de grunnleggende rettighetene til kvinnene som bor i disse landene, men kvinner i alle land, gjennom sine angrep på kvinners rettigheter i FNs organer og andre internasjonale fora.

De frihetene kvinner har kjempet fram, er ikke vunnet for alltid – ikke i Norge, og ikke i noen andre land. Norge står i en særstilling, og har et spesielt ansvar for å være en progressiv kraft i likestillingsspørsmål, også fordi vi ikke er medlem av EU. Dermed slipper vi å kompromisse med land som Malta og Polen før vi uttaler oss om f.eks. kvinners seksuelle rettigheter og retten til abort.

En mer likestilt verden er den enkleste veien til en mer rettferdig fordelt verden – det må komme til uttrykk i alt vi gjør framover.

Svein Roald Hansen (A) [13:18:04]: Tusenårsmålene har vært viktige. De har gjort utviklingsarbeidet mer målrettet, konsentrert innsatsen om sentrale oppgaver, og gjort det lettere å vurdere resultater. Mye er oppnådd. Antallet som lever i ekstrem fattigdom, er halvert. Ni av ti barn får nå grunnskoleutdanning. Men enda mer gjenstår.

Derfor kan ikke disse oppgavene legges til side når vi skal sette nye mål. Men samtidig må vi ta inn over oss de endringer som er skjedd internasjonalt de siste ti-femten årene. Vi ser en sterk økonomisk utvikling i mange utviklingsland. I Afrika har en rekke land nå en økonomisk vekst blant de høyeste i verden. De såkalte BRICS-landene har sterk økonomisk vekst og gjør seg i stadig større grad gjeldende internasjonalt.

Klimatrusselen øker, presset på både fornybare og ikke-fornybare naturressurser vokser, og behovet for energi vokser. Hurtig befolkningsvekst i mange land øker behovet for at det skapes jobber, slik at ungdom skal få arbeid og muligheten til å bruke sin utdanning.

Den arabiske våren er bare et eksempel på en sosial uro, skapt av mangel på demokrati og fravær av sosial og økonomisk framgang. Dette vil vi se mer av hvis det ikke lykkes å skape en økonomisk utvikling i fattige land

og mellominntektsland som produserer arbeidsplasser og økonomisk og sosial framgang for folk flest.

Alt dette skaper nye rammer for utviklingspolitikken. Derfor må utviklingspolitikken i sterkere grad rettes inn mot sentrale innsatsfaktorer som er grunnlaget for økonomisk vekst. Utdanning og helse vil fortsatt være viktige faktorer, men de er ikke tilstrekkelige. Det trengs energi, og det trengs en bedre fordelingspolitikk.

Derfor er det gledelig å se at regjeringens stortingsmelding Dele for å skape får så entydig støtte i det utviklingspolitiske miljøet. Fokusering på en rettferdig fordeling er også blant de målsettingene som flere av bistandsorganisasjonene har sendt oss som innspill til denne interpellasjonsdebatten.

Vekst og fordeling må gå hånd i hånd hvis den økonomiske og sosiale utviklingen i land skal bli bærekraftig. Men hvis den også skal underbygge en demokratisk utvikling, må økonomisk framgang komme alle innbyggere til del. Det er bare slik man kan utvikle et samfunn som bygger bro over gamle motsetninger, enten de er av stammemessig, kulturmessig eller religiøs art.

Rettferdig fordeling må være ett av målene for utviklingsarbeidet etter 2015. Det samme må energi være, slik det også ble konkludert med på høynivåmøtet her i Oslo i april. Vi kan bare trekke lærdom fra vår egen historie: Hva har ikke vannkraften betydd for vår utvikling fra et fattigsamfunn til vi nå troner på toppen av kransekaka?

Det er flere lærdommer å trekke fra vår utviklingshistorie enn energiens betydning – betydningen av rettferdig fordeling og små forskjeller og de siste tiårene: likestillings rolle, kvinnes inntog i arbeidslivet. Dette er mye viktigere enn oljen og gassen. Da jeg nevnte dette for en besøkende fra Sør-Sudan, var svaret at der var det kvinnene som gjorde jobben, i hvert fall på landsbygda. Så i noen land er det kanskje mennene som må inn i arbeidslivet.

Jeg er enig med Eva Kristin Hansen i at likestilling, kvinnes stilling, fortsatt må være blant de prioriterte oppgavene også etter 2015.

Forvaltning av naturressurser, både de fornybare og de ikke-fornybare, slik vi gjør gjennom programmene Olje for Utvikling og Fisk for Utvikling, er viktige bidrag inn i en utviklingsstrategi i andre land, men det har også betydning for finansiering av velferden. Skatt for Utvikling kan bli et svært viktig utviklingsprogram i land som får i gang den økonomiske veksten. Det vil være med på å sikre en rettferdig fordeling, og det vil være med på å sikre at man finansierer viktige tjenester, som utdanning og helse. Det handler om institusjonsbygging og om samfunnsbygging.

Når det gjelder utviklingsarbeid, sies det at det er nød nok til alle. Det er i hvert fall mange oppgaver å velge mellom når man skal plukke ut målene videre. Jeg tror det er viktig å velge de målene som er sentrale elementer i en strategi for økonomisk vekst og rettferdig fordeling, for det er bare det som kan gi bærekraft økonomisk sett, sosialt sett, demokratisk sett og klimamessig sett.

Kjell Ingolf Ropstad (KrF) [13:23:02]: La meg først får lov til å takke representanten Eva Kristin Hansen for

at hun reiser denne interpellasjonen, og statsråd Eidsvoll Holmås for et godt og imøtekommende svar, som løfter opp mange punkter som det er bred enighet om i denne sal.

Interpellasjonen reiser spørsmål som står sentralt i den internasjonale utviklingsdebatten. Hvilken rolle skal bistanden ha i tiden framover? Og hva bør være den viktigste forskjellen på de tusenårsmål FN har satt opp fram mot 2015, og det nye settet globale utviklingsmål som skal gjelde etter 2015?

FNs tusenårsmål er et relativt vellykket kapittel i arbeidet med å mobilisere verdenssamfunnet til felles kamp mot fattigdom og for sosial og økonomisk utvikling. Det er grunner til det. Målene har vært få, tydelige, konkrete og enkle å kommunisere. De fleste målene har også vært målbar i tilgjengelig statistikk, selv om tallene fra de fattigste landene nok er usikre eller mangler.

De sentrale målene er så tydelige at også skolebarn i fattige og rike land har kunnet forstå og kjenne dem. De gir håp om et bedre liv. Dermed har en rekke aktører kunnet samarbeide om å nå målene. Store ressurser er mobilisert. Statenes anstrengelser har fått økt støtte fra ikke-offentlige aktører. Både frivillige organisasjoner, bedrifter, private stiftelser og enkeltpersoner har bidratt til reformer og finansiering.

Samtidig er det klart at et fåtall klare og målbar tusenårsmål ikke kan romme alle sider av utviklingsarbeidet. Utviklingspolitikken må også ha en bredere agenda.

Utfordringen er å kunne kombinere dette. Det er en betydelig fare for at når forskjellige aktører nå kjemper for å få sine ulike problemstillinger og interesser inn på den nye globale dagsordenen, vil den bli mer utflytende og diffus. Dermed kan den miste kraft som et tydelig mobiliseringsgrunnlag og som en enkel og forståelig motiveringskilde.

Fra Kristelig Folkepartis side vil vi derfor understreke behovet for at Norge må jobbe for tydelige, konkrete og få tusenårsmål også etter 2015. Mye av det brede politiske reformarbeidet må vi følge opp på en annen måte i det internasjonale nettverket av institusjoner som jobber med utviklingsspørsmål. Risikoen ellers er at vi opplever samme mønster som i oppfølgingen av en filmsuksess. Der er det slik at eneren ofte får brakoppslutning og skrur opp forventningene, mens toeren ikke blir like håndfast og vellykket.

Fra Kristelig Folkepartis side har vi merket oss hva Meld. St. 25 for 2012–2013 sier om hvilke mål regjeringen spesielt vil kjempe for å få inn i FNs nye utviklingsmål. Det dreier seg om viktige problemstillinger – ikke minst gjelder det fordelingsperspektivet, som også representanten Hansen var inne på i sitt innlegg i stad, men også at nasjonal økonomisk vekst følges av økt ulikhet, slik at mange av de fattige forblir fattige.

Dette har vært en rød tråd i Kristelig Folkepartis utviklingspolitikk gjennom flere tiår. Politikken må bidra til at de vanskeligstilte kommer ut av sin nød, ut av fattigdom og ut av sin avmakt, og oppnår sine grunnleggende menneskelige rettigheter og et verdig liv. Vi er glad for at den nye utviklingsministeren, som Kristelig Folkeparti, har en sunn skepsis til «trickle down»-teorien. Dermed er vi mer på linje. Men vi er som kjent mer skuffet over regjeringens

manglende vilje til å bruke oljefondet til å investere og til å skape vekst i de fattigste landene.

Kristelig Folkeparti ser det av samme grunn som svært viktig å beholde et fokus på målene om utdanning for alle og helsetjenester for alle – også de fattigste. Vi har til nå savnet en bekreftelse fra regjeringen på at de har dette som prioriterte punkter i sin påvirkningsstrategi for de nye tusenårsmålene. Derfor har vi inkludert dette som ett av de punktene som ligger i det Dokument 8-forslaget som vi fra Kristelig Folkeparti har lagt fram for Stortinget, og som skal behandles senere i vår. Men jeg har håp om at også denne debatten kan bidra til en avklaring av dette punktet. Vi mener bl.a. at kampen for skolegang for alle må kombineres med krav til skolenes læringskvalitet. Det er ikke nok å stue flere barn inn i klasserommene; de må også få kvalifiserte lærere og læremidler, som sikrer at de faktisk får godt utbytte av skoletiden.

Ine M. Eriksen Søreide (H) [13:27:53]: Også jeg vil takke interpellanten for å reise en viktig problemstilling. Dette var også temaet på et seminar Høyre arrangerte i mars – hvordan man kan sette en ny agenda etter 2015, og hvilke mål vi da skal ha for oss.

Det er flere som har vært inne på et viktig og vesentlig poeng i løpet av debatten, nemlig at de nye tusenårsmålene ikke bare kan handle om kvantitet; de må også handle om kvalitet – eller sagt på en annen måte: Hvordan når vi dem som er vanskeligst å nå?

Spørsmålet mange stiller seg, er om det er mulig å utrydde f.eks. fattigdom innen 2030. Det er mange tendenser som går i riktig retning. Antallet barn som dør hvert år, er redusert fra 12 millioner til ca. 7 millioner. Vi har fått halvert andelen barn som er utenfor skolegang, og ikke minst har flere og flere mennesker, ca. 600 millioner mennesker, de senere årene blitt løftet varig ut av fattigdom. Med andre ord: Hvis vi fortsetter i samme tempo, vil bare 4 pst. av verdens befolkning være fattige i 2030.

Men – og det er et stort men – de som nå står igjen, er de som er aller vanskeligst å nå. Som mange har vært inne på tidligere i diskusjonen: Det kan være funksjonshemmede, det kan være mennesker ellers – og særlig barn – som bor på landsbygda, som er vanskelige å nå med mange tilbud. Det gjør at jobben for å nå de mest marginaliserte kommer til å være vanskeligere enn den jobben man har hatt fram til nå. Det illustrerer på mange måter også noe av utfordringen med tusenårsmålene, nemlig at man ser stor framgang der det er lett å krysse av i boksen, der det er lett å telle. Men man må aldri glemme de langsiktige utviklingseffektene, som altså er vel så viktige som det man kan måle fra det ene året til det andre.

Vi har også noen utfordringer med å nå de neste tusenårsmålene med hensyn til å finne kriterier som er både målbare og enkle å forstå, og som også gir gode målesystemer for hvordan vi kan se og måle utvikling over tid. Resultatene av disse tusenårsmålene ser vi ikke før om et par år – i hvert fall et par år etter 2015 da de offisielt går ut – men likevel er det behov for å finne nye kriterier, nye mål, og også å finne en måte å måle dem på. Det er ingen tvil om at de tusenårsmålene vi har i dag, har hatt en mo-

biliserende effekt, og de har bidratt til å trekke utviklinga i riktig retning selv om man ikke når alle målene. Men de har iallfall hatt en mobiliserende og viktig effekt.

Samtidig er det fortsatt en del utfordringer som gjenstår, og en av de utfordringene er noe som kan løses relativt enkelt. UNICEFs generaldirektør Anthony Lake var i Oslo i forrige uke. Han hadde møter med både utviklingsministeren og med komiteen. Et av de temaene som han peker på, og som UNICEF har pekt på mye i det siste, har vært problematikken rundt barn og ernæring. For det første er det slik at flere og flere barn – og den utviklingen vil bare fortsette – bor i urbane strøk. Det vil si at det er utfordringer med ikke minst vann- og sanitærforhold og næring. Mange barn får i dag mat, men de får ikke næring. De mangler grunnleggende vitaminer, noe som gjør at de slutter å vokse og hjernen slutter å utvikle seg. I dag er 160 millioner barn rammet av såkalt «stunting», dvs. at i de aller fleste tilfeller er det slik at hvis man ikke klarer å håndtere dette før toårsalder, vil utviklingen være irreversibel. Uansett hvor god undervisning en får i løpet av hele livet, vil en tape ca. to års skolegang fordi hjernen også slutter å utvikle seg.

I Jemen er 60 pst. av alle barn utsatt for dette, og i India er 48 pst. av alle barn utsatt for dette. Det er 160 millioner barn på verdensbasis, og det er det enkelt å løse. Derfor har UNICEF og flere nå satt i gang et større prosjekt som heter «Step-Up Nutrition», som er et veldig godt tiltak for å bidra til at man ikke bare gir barn mat, men gir barn næringsrik mat. Det er helt avgjørende.

Så til slutt et par ord om utdanning. Utdanning er ekstremt viktig – det er en sak vi har diskutert i denne salen mange ganger – men man må også huske på at det er viktig av andre årsaker enn bare utdanning, og jeg skal gi et eksempel på det. Når jenter får utdanning, utsettes i gjennomsnitt giftealderen til jenter fra ca. 14 til ca. 17 år. De får også færre barn, og det å få barn senere og å få færre barn, reduserer både barne- og mødredødeligheten – altså er det å investere i utdanning en god sirkel som har betydning for mye mer enn akkurat selve utdanningen.

Eva Kristin Hansen (A) [13:33:11]: Først må jeg si at dette har vært en veldig god debatt. Jeg bruker alltid å forvente gode debatter særlig fra medlemmene i utenriks- og forsvarskomiteen, men den har vært veldig interessant i dag.

Først har jeg lyst til å si litt om diskusjonen som går rundt de målene vi har fram til 2015, som både representanten Woldseth og representanten Skovholt Gitmark var inne på. Der er jeg helt enig i at vi må holde på de målene og følge dem videre, for målene er ikke nådd. Jeg er helt enig med representanten Woldseth i at vi ikke kan lene oss tilbake – det går ikke an. Mødre dør fortsatt i barsel, mange unger får aldri gå på skole og folk dør av tuberkulose og malaria. Vi har så store utfordringer at de målene må følges tett også framover – det er jeg helt enig i.

Jeg er også helt enig med representanten Skovholt Gitmark som tar opp det at tusenårsmålene virker. Ja, de gjør jo det. De er lette å måle, de er konkrete, de virker og vi ser jo resultater. Men samtidig er jeg enig med representanten

Eriksen Søreide som sa her i stad, at selv om målene på en måte virker, når man ikke nødvendigvis dem som er vanskeligst å nå, altså de marginaliserte gruppene som funksjonshemmede og barn i krig og konflikt. Jeg mener at det er en viktig del av debatten som vi skal ta med oss videre. Dette er utrolig gode poenger, for dette er mennesker som aldri har blitt nådd. Den diskusjonen vi hadde tidligere i dag om funksjonshemmede, er et eksempel på at kanskje spesielt den gruppen også må løftes opp.

Så synes jeg det var bra det representanten Woldseth tok opp om kapitalflukt og skatteparadis. Jeg mener at når penger renner ut av land, slik som det gjør, er det omtrent et ran, og det er jo noen som tjener på det. Der må vi intensivere innsatsen. Jeg syntes også det var interessant å høre om det møtet representanten Woldseth hadde vært på når det gjaldt hvordan USA stiller seg til denne typen diskusjoner. Det er litt krevende i og med at det er et relativt stort land, og som er en ganske viktig aktør internasjonalt. Det syntes jeg var veldig interessant.

Så registrerte jeg det representanten Snorre Serigstad Valen tok opp om et tidligere oppslag i Aftenposten. Men jeg oppfattet ikke representanten Woldseth som å være på den linjen i det hele tatt – bare så det er sagt. Jeg synes tvert imot hun hadde mange gode innspill, også det innspillet hun kom med om at bankene må få vite hvem som står bak skapene i forbindelse med hele denne skattediskusjonen, er veldig viktig.

Så lanserte representanten Skovholt Gitmark Høyres posisjoner i denne diskusjonen. Jeg kan ikke se at det var noe banebrytende. Jeg føler på en måte at vi er ganske omforent i denne salen i mange viktige ting som gjelder tusenårsmålene.

Så til slutt til innlegget til representanten Ropstad om utdanning og helse. Jeg mener helt åpenbart at man skal jobbe videre både med de målene vi har i dag og med de målene man skal ha etter 2015 med utdanning og helse, men jeg mener at det ikke står i konflikt med at Norge skal ta en særskilt lederrolle på enkelte områder, som f.eks. likestilling eller energi. Jeg mener at det ikke står i konflikt med hverandre, og jeg er veldig spent på hvordan disse målene endelig blir seende ut.

Nok en gang: Takk for en veldig fin debatt her i dag!

Statsråd Heikki Eidsvoll Holmås [13:36:22]: Tusen takk for en god debatt.

Jeg må bare få begynne med å si at jeg slutter meg 100 pst. til det innlegget som Karin S. Woldseth hadde. Derfor må jeg innrømme at det er komplett uforståelig for meg, når hun sier at det er behov for en sterkere innsats på alle de områdene som hun nevner, at Fremskrittspartiet kutter såpass dramatisk i bistandsbudsjettet som de gjør. Det er også komplett uforståelig for meg at spriket i Fremskrittspartiet kan være så stort som det er mellom Gjermund Hagesæter og Karin S. Woldseth. Men jeg håper at det blir Karin S. Woldseth som vinner kampen om Fremskrittspartiets sjel i dette spørsmålet, for maken til form for bagatellisering av ulempene og det forferdelige med skatteparadis som Gjermund Hagesæter beskrev den gangen, er det ikke mulig for meg å si noe om.

La meg bare ta ett eksempel når det gjelder akkurat dette spørsmålet. Vi har i alle år sagt at det foregår et ran av de fattigste landene, og det fikk representanten Woldseth også beskrevet i det møtet som hun hadde – for øvrig med en stiftelse som Norge er med på å støtte, og som også jeg også har møter med jevnlig. Det er et ran som foregår av de fattigste landene, men det som skjer nå i verden, er at en får et momentum fordi en har fått en endret situasjon. Akkurat slik som Snorre Serigstad Valen sier: En ser nå at de rike landene også oppdager at de blir ranet gjennom de samme skatteparadisene.

Bare helt kort: I Storbritannia var det en debatt om dette i parlamentet. De pekte på at Starbucks, som er en stor amerikansk kaffekjede, nesten ikke betalte skatt overhodet til Storbritannia – mindre enn en vanlig kaffebar på hjørnet – på grunn av at de flyttet alle pengene ut gjennom skatteparadis til andre land som royalties for det å drive. Da ser en at utviklingsland, på samme måte som oss, får problemer med å finansiere. Det er en kjempebra innsats på utdanning og helse, og det er et problem at skatteinntektene er for lave. Men skattedebatten er frisk i Norge, og den kommer til å bli frisk i mange andre land også.

Men la meg ta fatt i én av de tingene som Ine M. Eriksen Søreide trakk opp, og det gjaldt spørsmålet om kvaliteten i skolen. Der er vi helt enige. Jeg vil også si at nettopp der har vi satt i gang et arbeid. Vi støtter opp en pilot i UNESCO, som heter PISA for Development, som ser på hvordan vi gjennom måleredskaper kan bedre kvaliteten i utdanningsinstitusjoner. Det er egentlig ikke tallet 61 millioner som står uten utdanning som er det sentrale, det er de 250 millionene som ikke kan lese og skrive ordentlig selv om de har gått på skole.

Til Kjell Ingolf Ropstad vil jeg bare si at heldigvis er det slik at oppfølgerne noen ganger er veldig gode. Vi hadde Iron Man 3, som er det siste eksempelet på en god oppfølger av en serie, og jeg håper at det samme skal kunne skje for utviklingsmålene. Nå blir høynivåpanelet presentert i løpet av denne måneden eller begynnelsen av neste måned. Da tar regjeringen en innstilling og en debatt om dette, så får vi det presentert, og vi får en åpen debatt i samfunnet i Norge.

Tusen takk for en god debatt.

Presidenten: Debatten i sak nr. 5 er dermed avsluttet.

Sak nr. 6 [13:39:32]

Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Trine Skei Grande og Borghild Tenden om varig vern av havområdene utenfor Lofoten, Vesterålen og Senja (Innst. 288 S (2012–2013), jf. Dokument 8:35 S (2012–2013))

Presidenten: Etter ønske fra energi- og miljøkomiteen vil presidenten foreslå at taletiden begrenses til 40 minutter og fordeles med inntil 5 minutter til hvert parti og inntil 5 minutter til medlem av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det gis anledning til

replikordskifte på inntil fem replikker med svar etter innlegg fra medlem av regjeringen innenfor den fordelte taletid.

Videre blir det foreslått at de som måtte tegne seg på takerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Bendiks H. Arnesen (A) [13:40:35] (ordfører for saken): Stortinget skal nå behandle et forslag fra partiet Venstres to representanter fra Oslo og Akershus om varig vern av Nordland VI, Nordland VII og Troms II. Personlig hadde jeg ikke trodd at et slikt forslag ville komme, men nå ligger det altså her. Jeg synes det er gledelig at en samlet komité går mot forslaget, fordi det har så mange negative konsekvenser.

I innstillingen foreligger det en del forskjellige merknader og forslag som jeg regner med at det enkelte partis representanter selv vil redegjøre for.

Når jeg starter dette innlegget slik jeg gjør, er det fordi jeg ikke har hørt noen høye rop fra nord om mer vern, og fordi jeg har store ambisjoner på vegne av den nordlige landsdelen. Dette har jeg fordi vi i nord er så rike på naturressurser. Vi snakker her om viktige ressurser som hele verden har et skrikende behov for. Jeg tenker da særlig på de rike fiskeriressursene, de gode forholdene for produksjon av reine og trygge landbruksvarer, mineralforekomstene i våre fjell og mange typer energi inklusiv olje og gass. I tillegg er den nordlige landsdelen et stadig mer yndet reisemål for turister fra inn- og utland, og dette er noe som stadig er i utvikling.

Som innbygger i den nordlige landsdelen er jeg stolt av landsdelen og alt den har å by på. Skal dette kunne gi oss virksomhet og en trygg bosetting, må vi se på hvordan disse ressursene kan utnyttes på en måte som alle er best tjent med.

Jeg er derfor glad for at Arbeiderpartiet på sitt landsmøte for kort tid siden vedtok å konsekvensutrede områdene Nordland VI, Nordland VII og Troms II for å se på hvilke muligheter som ligger her. Jeg er selvfølgelig også glad for at LO-kongressen sa det samme. Påstandene om at en konsekvensutredning automatisk betyr utvinning, er etter min mening bare en avsporing.

Jeg legger ikke skjul på at jeg ønsker meg økt aktivitet i nord, men selvfølgelig ikke for enhver pris. Jeg har selv bodd hele mitt liv eksakt i det geografiske området vi her snakker om, og det skal jeg fortsette med. Jeg må derfor si at jeg blir veldig provosert når folk uten blygsel beskylder meg for å ville ødelegge mitt eget hjemsted fordi jeg vil ha økt næringsaktivitet og derav en voksende og trygg bosetting. Den største frykten jeg har når det gjelder dette området, er at vi skal ødelegges av at våre unge drar bort fordi det ikke finnes attraktive og framtidsrettede jobber for alle typer yrker. Her som andre steder trenger vi fiskere, bønder, industriarbeidere og akademikere osv. for å ha et komplett samfunn med utdanning, arbeid, bolyst og trivsel. Skal vi få dette til, må vi se på alle muligheter, og vi må kunne la næringer leve side om side, slik de gjør det i andre deler av landet.

Jeg forventer ikke at anleggskranene og arbeidsplassene hjemme i nord skal stå like tett som her hos forslagsstillerne i Oslo og Akershus, men jeg hadde virkelig håpet og trodd at alle kunne unne oss å se på mulighetene for å utnytte de ressursene vi har rett utenfor stuedøra vår. Dette ville det foreliggende forslaget sette en effektiv stopper for om det hadde blitt vedtatt.

Jeg ser fram til denne viktige debatten.

Oskar J. Grimstad (FrP) [13:44:56]: Framstegspartiet er og har vore tydeleg i denne saka lenge. Framstegspartiet vil opne for petroleumsverksemd i alle lovande område utanfor Nord-Noreg, også Nordland VI, Nordland VII og Troms II, men med dei strengaste krav til miljø, sikkerheit og beredskap og til sameksistens med andre næringar, spesielt fiskeri- og havbruksnæringsa.

Ei konsekvensutgreiing av olje- og gassaktiviteten i Nordland VI, Nordland VII og Troms II burde vore sett i gang for lengst, og denne utgreiinga ville sørgje for å klargjere under kva for føresetnader desse områda kunne bli opna. Også landsdelen spør etter denne aktiviteten, og det var veldig godt å høyre innlegget til representanten Bendiks H. Arnesen i den samanheng. Vi forstår godt at landsdelen vil bli ein del av den aktiviteten som petroleumssektoren representerer.

Det verkar derfor underleg for svært mange at framfor å vurdere krava til opning er ein meir opptatt av å lage symbolpolitikk av Lofoten, Vesterålen og Senja, trass i at det er eit stort politisk fleirtal som ønskjer opning, men då under dei strengaste miljøkrava. Og ja, vi er kjende med dei mange naturgitte forholda som det må takast omsyn til. Det vil bli gjort.

Også for framtidig utbygging av infrastruktur er denne delen av kysten svært viktig, slik at ein får ein kostnadseffektiv og samfunnsøkonomisk løysing gjennom å halde fram røyrutbygginga vidare oppover mot Barentshavet.

For landsdelen, Nordland/Troms–Senja, som ønskjer petroleumsaktiviteten og arbeidsplassar, er det svært negativt at dette ikkje kjem på plass, då ein faktisk risikerer ei forbigåing ved at etableringane som elles ville kome til nettopp denne landsdelen, kjem lenger nord.

Vi i Framstegspartiet er, som eg sa, tydelege på at vi støttar opning og medfølgjande etablering av servicenæringer til petroleumssektoren til nytte og glede for folk. No er det den nordlige landsdelen sin tur. Det er derfor heilt uaktuelt for Framstegspartiet å støtte ei varig freding i form av ei petroleumsfri sone i dette havområdet.

Siri A. Meling (H) [13:47:31]: Petroleumsnæringsen er vår viktigste næring og bidrar med store verdier til samfunnet både finansielt, industrielt og når det gjelder å bygge kompetanse. Mer enn 250 000 menneske i dette landet arbeider direkte eller indirekte i denne næringen, og disse 250 000 menneskene kommer fra, nær sagt, alle landets kommuner.

Bare for å illustrere hvor mye petroleumsnæringsen betyr for oss finansielt, var andelen som kom fra denne næringen av Norges BNP i 2011, 26 pst. Det utgjorde 32 pst. av statens inntekter, 26 pst. av de samlede investeringene i

Norge og 51 pst. av Norges samlede eksport. Det sier litt om betydningen denne næringen har for Norge. Vi har en 40 år lang historie som oljenasjon, og flere av feltene våre er etter hvert kommet over i en mer moden fase. Norge hadde sin høyeste oljeproduksjon i 2001, og siden den gang er oljeproduksjonen fra norsk sokkel nærmest halvert. En del av denne nedgangen kompenseres ved at vi utviner mer gass, slik at vi holder totalproduksjonen på nivå i hvert fall fram mot 2020.

Nå har vi heldigvis gjort en del lovende funn både i modne områder i Nordsjøen og nord i Barentshavet, men i tillegg til dette trenger vi å gjøre mange nye funn fremover for å erstatte den produksjonen som har falt knyttet til at felt har blitt mer modne.

For Høyre er det viktig å opprettholde et forutsigbart og høyt tempo når det gjelder å åpne nye områder for petroleumsaktivitet. Det er viktig for å opprettholde produksjonsvolumet utover 2020. Dette er ikke en ambisjon bare Høyre har, denne ambisjonen har et tverrpolitisk storting gjennom behandlingen av siste petroleumsmelding sagt at det legger til grunn. Denne ambisjonen betyr også at vi må åpne lovende områder for petroleumsaktivitet, som disse områdene utenfor Lofoten, Vesterålen og Senja.

Høyre er tydelig på at vi ønsker en konsekvensutredning for Nordland VI, Nordland VII og Troms II. En konsekvensutredning for oss er ikke et spørsmål om vi skal åpne, men et spørsmål om på hvilke vilkår vi skal åpne for petroleumsaktivitet i disse områdene.

Det handler om å stimulere til en industriutvikling i vår nordlige landsdel. Høyre ønsker at regionen rundt Lofoten, Vesterålen og Senja skal kunne ta del i det oljeeventyret som ressursene i deres havområder gir grunnlag for. Vi ønsker at de som i dag går i barnehagen i Lofoten og Vesterålen, skal ha mulighet til å finne interessante arbeidsplasser og slå seg ned i denne landsdelen og ha en fremtid der.

Skal vi få til en skikkelig industriutvikling, trenger vi å ha langsiktige, forutsigbare horisonter, og fra Høyres side ønsker vi at landsdelen også skal kunne få utnytte de olje- og gassressursene som med stor sannsynlighet ligger rett utenfor stuedøra. En klar forutsetning for dette er at vi stiller høye krav til helse, miljø og sikkerhet og til god sameksistens med andre næringer, ikke minst fiskerinæringen. Det handler om å stille krav, og det handler om å stille kunnskapsbaserte krav, og er det noe vi etter hvert har fått ganske mye av knyttet til disse områdene, er det ikke minst kunnskap. Det betyr at vi har muligheten til å stille fornuftige, kunnskapsbaserte krav til rammen for denne type aktivitet.

Høyre bifaller ikke forslaget fra Venstre – tvert imot, vi ønsker å få på plass en konsekvensutredning så snart som mulig, og vi ønsker å åpne disse områdene for olje- og gassaktivitet. Vi ønsker å gi denne muligheten til en hel landsdel.

Lars Egeland (SV) [13:52:13]: IEA har slått fast at om verden skal ha noen som helst mulighet til å nå FNs mål om maksimal temperaturøkning på to grader, må to tredjedeler av de fossile ressursene som vi kjenner til i dag, for-

bli i bakken eller under havbunnen. Den store oppgaven både internasjonalt og nasjonalt er altså å komme vekk fra avhengigheten av fossil energi og over på fornybare energiformer. Det gjelder selvfølgelig også Norge.

Men den gode nyheten for oss er jo at vi er bedre i stand enn noen andre land til å klare den jobben, fordi oljen har gitt oss økonomiske muskler. Samtidig har den ført til en todelt økonomi, med en fastlandsindustri som ikke har råd til å betale oljelønninger, og et press på kostnader i offentlige tjenester – et press som ikke minst fører til redusert befolkningstall i mange kommuner i vårt land.

Det betyr at vi må velge hvilke områder som skal forbli petroleumsfrie. Utenfor Lofoten, Vesterålen og Senja fins sannsynligvis omtrent 1 pst. av våre kjente fossile ressurser. Samtidig har 70 pst. av torsken, seien, silda, hysa i havområdet som er avgrenset av Norge, Danmark, britiske øyer, Island og polområdet – 70 pst. av disse fiskeressursene – en tilhørighet til den smale kontinentalsokkelen utenfor Lofoten, Vesterålen og Senja. Dette er vår regnskog. Dette er ikke symbolpolitikk. Her er det over 6 000 arbeidsplasser knyttet til fiske og reiseliv, mens petroleumsindustrien vil gi 400–1 100 arbeidsplasser i noen år. Verdien av fiskeressursene overstiger mange, mange, mange ganger verdiene av oljen og gassen som fins i dette området.

Jeg nevner dette som en bakgrunn for at SV mener at det er viktig å sørge for varig bruk av disse havområdene og ikke åpne for olje- eller gassvirksomhet som setter fiskeressursene og naturen i fare. Dette er også regjeringas politikk i denne stortingsperioden.

Så er det ingen hemmelighet at det er ulike meninger om dette både i posisjonen og i opposisjonen. For SV har dette vært så viktig at vi i to forvaltningsplaner har fått gjennomslag for å stoppe petroleumsvirksomhet i disse kystnære havområdene. Vi vil vinne også neste runde, i tråd med hva undersøkelser viser at folkeflertallet mener, sjøl om det er grunn til å tro at stortingsflertallet mener det motsatte.

Det betyr at dagens behandling er mest egnet til å vise at i Stortinget er det et stort flertall for konsekvensutredning – og trolig åpning – i Lofoten, slik Venstres samarbeidspartnere Høyre og Fremskrittspartiet skriver i sine merknader: Vi skal «holde et forutsigbart og høyt tempo når det gjelder å åpne nye områder». Skulle SV stemt for Venstres forslag, hadde vi åpnet for en fristilling av partier som ville ført til et vedtak om konsekvensutredning og åpning av Lofoten, Vesterålen og Senja i denne stortingsperioden. Dette er bakgrunnen for at regjeringspartiene står samlet om merknaden om ikke å åpne for petroleumsvirksomhet i denne stortingsperioden, og nettopp peker på viktigheten av den omfattende kunnskapsinnhentinga, som for øvrig vil pågå inn i neste stortingsperiode.

Erling Sande (Sp) [13:55:58] (leiar i komiteen): Forvaltartanken står sterkt i Senterpartiet – ressursane på jordkloden er ikkje noko vi har fått til eige for vår generasjon, men det er noko vi forvaltar på vegner av dei som kjem etter oss. Difor har Senterpartiet vore oppteke av å gå varsam fram i petroleumpolitikken – både med tanke på at

petroleumsressursane ikkje er fornybare, og at det difor er riktig at dei blir forvalta i eit langsiktig perspektiv, og fordi modningstid gjev kunnskap om naturen si sårbarheit og også gjev ny og sikrare teknologi.

Det har aldri vore god norsk petroleumspolitikkk å opne alt på ein gong – vi har råd til å la nokre område liggje. Tanken om ikkje å opne for petroleumsvirksomheit utanfor Lofoten, Vesterålen og Senja har gjenklang ikkje berre i Oslo og Akershus, men også i andre delar av landet – ikkje minst i den nordlege landsdelen.

Havområda utanfor Lofoten, Vesterålen og Senja utgjør verdifulle og sårbare område. Det er viktige gyte- og oppvekstområde for våre viktigaste fiskestammar, det er hekke- og overvintringsområde for utsette sjøfuglbestandar, og dei har store førekomsttar av botnvegetasjon og korallar. Ny kunnskap har ytterlegare bekrefta desse verdiane.

Kartlegginga av dei viktige havområda i nord viser at havet vårt er reint og rikt, ureiningsgraden er i all hovudsak lav, og dei store fiskebestandane er i god forfatning. På den andre sida viser kartlegginga at havklimaet er i endring, og at situasjonen kan endre seg uavhengig av, men også avhengig av kva aktivitet vi har i dei konkrete områda.

Vi vil stadig trenge meir kunnskap om desse utviklingsstrekka og kva som ligg bak dei. Men vi må samtidig forvalte ut frå den kunnskapen vi har i dag, kombinert med prinsippet om å vere føre var.

Dei store havområda i nord er ikkje berre verdifulle ut frå eit naturmangfaldsperspektiv. Vi haustar enorme ressursar ut av dette havområdet i form av fisk og sjødyr. Det er også aukande havbruksaktivitet langs kysten vår.

For Senterpartiet har ikkje varig-vern-omgrepet vore vanleg å ta i bruk. Vi meiner at god forvaltning er det beste vern. Difor kjem vi heller ikkje til å stemme for varig vern i Stortinget i dag. Vi har likevel vore veldig tydelege på at vi ikkje ynskjer å opne desse områda for petroleumsvirksomheit, nettopp med bakgrunn i naturverdiar og næringsverdiar som er der i dag, og ut frå eit føre-var-perspektiv. I desse områda skal fisken og naturen ha forkjørsrett. Det å satse på dei fornybare næringane i desse områda er altså ikkje eit utslag av eit ynske om varig vern, men det er eit ynske om å forvalte dei rike naturressursane som er i dette området, på ein berekraftig måte, med mål om å skape aktivitet og også ringverknader lokalt.

Eg meiner at vi står oss på ein meir nyansert debatt enn det enkelte prøver å framføre når det gjeld Lofoten og Vesterålen. Det må gå an å vere stolt av norsk petroleumsnæring sine oppnådde resultat for verdiskaping, tryggleik og teknologi, men likevel ha eit standpunkt om at ikkje alle norske havområde skal opnast for petroleumsvirksomheit.

Eg er også usamd i den tendensen særleg representantane for Høgre og Framstegspartiet har til å gjere spørsmålet om petroleumsutvinning i desse områda til eit vere eller ikkje vere for norsk petroleumsnæring. Det er ikkje riktig, og det tener heller ikkje denne store og viktige næringa for landet vårt.

Kjell Ingolf Ropstad (KrF) [13:59:49]: Oljenæringa har bidratt med enorm kompetanse, med verdiskaping og teknologi for landet vårt. Det er en viktig næring som vi

alle skal være glad for at vi har fått lov til å ha, og som vi skal ha i lang tid framover. I Kristelig Folkeparti er vi opptatt av forutsigbarhet for næringa, og derfor har vi valgt å gi nye tillatelser hele tiden til nye områder, men med veldig tydelig føre-var-holdning og en veldig tydelig holdning til hvilke områder som skal åpnes. Derfor kommer vi til å støtte bl.a. åpning av Barentshavet Sør. Men vi har også vært tydelige på at det er noen områder som er så sårbare at vi ikke ønsker å åpne dem. Derfor har vi klart signalisert i alle vedtak i Stortinget i denne perioden at vi ikke ønsker åpning i Jan Mayen. På samme måte mener vi at Lofoten, Vesterålen og Senja er områder som heller ikke bør åpnes. Noen områder er bare for sårbare. Flere har brukt sine innlegg til å si hvorfor Lofoten–Vesterålen–Senja er et av de områdene med alle særegenhetene vi finner i dette området: Det verdenskjente landskapet som er der, de enorme, rike naturressursene og den levende historien.

Derfor skal jeg ikke gå mer inn på det, men jeg skal nevne et annet punkt som jeg synes er viktig. Det er, som representanten Sande tok opp, at noen framstiller dette som et være eller ikke være for oljenæringa. Ressursanslagene som gjelder for Nordland VI og VII og Troms II, er ca. like store som for Johan Sverdrup alene, men Johan Sverdrup er ett funn, mens dette dreier seg om mange små funn. Det i seg selv mener jeg viser at Johan Sverdrup – med alle kurvene mange av oss har sett, der utvinningstempoet stuper – allerede har fylt behovet for Lofoten, Vesterålen og Senja. Derfor burde en sagt klart og tydelig nei, at det ikke er noen vits i det.

Så er det også slik at aktivitetsnivået nå er utrolig høyt. Vi ser at på Johan Sverdrup, som på andre funn i Nordsjøen, finnes det i modne felt og områder nye funn. Det at Stortinget har sagt nei til Lofoten og Vesterålen-utvinning, har gjort at en har klart å finne disse områdene. Det tror jeg også vil være fasiten framover.

Jeg har lagt merke til at det er mange i næringslivet, og for så vidt i oljebransjen også, som har vært tydelig på at dette ikke er et område som det er et must å åpne nå. Jeg vil nevne Eivind Reiten, som er tydelig på det – interessant. Vi skal behandle mange petroleumsføremønstre på Stortinget de neste ukene, og kontraktene der går til utlandet. Det er ikke nødvendigvis i Norge verdiskapingen skjer på disse områdene. Jeg synes det også er interessant å trekke paralleller til Yme-skandalen, der en ser hva som skjer når mange av de kompliserte utbyggingene havner i utlandet. Det er ikke samme kontrollen over prosjektene – uten nødvendigvis å dra parallellen helt ut.

For meg dreier ofte slike spørsmål seg dessverre om lokale forhold og lokale ønsker om å skape mer vekst. Jeg kommer selv fra et distriktsområde som hele tiden er opptatt av å få ungdommen tilbake. Det tror jeg er en holdning som preger alle distrikt. Når jeg selv har fått lov til å besøke Lofoten flere ganger, er det noe av det som ligger til grunn: Ja, men gi meg et alternativ. Jeg er opptatt av å skape alternativ i alle distriktsområder. Det interessante da jeg var i Lofoten sist, var å se den enorme veksten som er der. Det er ikke så fraflyttingstruet som noen vil ha det til. Dermed er det heller ikke et være eller ikke være for området. Som vi skriver i merknadene våre: Det er bare

å se på arbeidsplassene knyttet til fiskeri og turisme – det er om lag 6 000 – mens anslaget for arbeidsplasser i forbindelse med en åpning er beskjedent. Det er 5 pst. sannsynlighet for 1 100 arbeidsplasser, og 95 pst. sannsynlighet for 400 arbeidsplasser i en lang og stor region. Det er lett å kaste seg på denne biten fordi en ønsker en utvikling. Det er store penger som er i omløp når oljebransjen kommer. Men det bunner egentlig i et verdivalg for framtiden, om hvilke områder som er for sårbare til å åpne. Kristelig Folkeparti mener at vi har råd til å vente med de aller mest sårbare områdene, slik som Lofoten, Vesterålen og Senja.

Derfor vil vi satse på de fornybare ressursene, vi vil satse videre på næringsutvikling som kan skape vekst i regionene.

Til slutt vil jeg ta opp Kristelig Folkepartis forslag om at vi ønsker petroleumsfrie soner.

L a i l a D å v ø y hadde her overtatt presidentplassen.

Presidenten: Representanten Kjell Ingolf Ropstad har tatt opp det forslaget han refererte til.

Trine Skei Grande (V) [14:05:15]: Jeg har lyst til å stille ett spørsmål: Om ikke her – hvor da? Om ikke Lofoten og Vesterålen er et naturområde som er helt unikt og spesielt, hvilket område skal vi ta vare på da? Hvis det er sånn at det fins ett område langs hele Norskekysten som vi sier at er så viktig å ta vare på at vi ikke skal lete etter olje – og det ikke er her – så lurer jeg på: Hvor da?

Er det slik at vi skal bore overalt? Det må jo være svaret. Hvis ikke dette er verdt å ta vare på, er det ingenting som er verdt å ta vare på. Dette er det naturområdet som er Norges svar på Great Barrier Reef, det er Norges svar på Grand Canyon. Australia klarer det, USA klarer det – de klarer å vise disse områdene fram og gjøre de til enorme fordeler for sine land, både som reklame, turistmål og næringsutviklingsområder – det har de landene klart. Hva er det representanten Bendiks Harald Arnesen drømmer om å se? Han drømmer om å se anleggstrafikk og heisekraner. Anleggstrafikk og heisekraner – det er det han drømmer om! Ser dere for dere australske politikere drømme om å se anleggstrafikk og heisekraner i Great Barrier Reef? Ser dere amerikanske politikere drømme om å se anleggstrafikk og heisekraner i Grand Canyon? Det sier noe om hvilke drømmer vi har, og hvilke muligheter vi har i disse områdene for å utvikle disse områdene, og de ressursene som vi sitter på.

Det er faktisk slik fra Vår Herres side at kontinentalsokkelen forbi Lofoten er så smal og liten at vi vil faktisk se plattformene fra land, og vi vil oppleve at en liten ulykke vil få katastrofale følger. Når det i dag skjer ulykker på Statfjord eller langt til havs, skal det faktisk ganske mye til at den oljen når norskekysten. I dette området vil det få katastrofale følger med en gang.

Så er vi så heldige at alle de proteinkildene som ligger i fiskeressursene, har funnet ut at de skal yngle på ett sted, så vi kan drive med oljeproduksjon de andre stedene. De har samlet all yngling på ett sted, slik at vi kan ta vare på det ene stedet når det gjelder proteinproduksjon, og så kan

vi lage olje de andre stedene. Så heldige har vi vært fra naturens side at vi har fått samlet alt dette på ett sted. Da spør jeg igjen: Hvis vi ikke skal bevare dette, hva er det vi skal bevare da? Hva er det som er verdt å ta vare på, hvis ikke dette er verdt å ta vare på? Det syns jeg ikke jeg får noen gode svar på.

Å bygge en leitebrønn – som du i og for seg får sponset fra norske skattemyndigheter – koster nesten 1 mrd. kr. Tenk deg om dette Stortinget hadde bestemt seg for å bruke 1 mrd. kr for å utvikle næringsliv, reiseliv, fiskerinæring og videreføring av fisk i dette området. En trenger bare én leitebrønn, og vi skulle ha klart å gjøre underverker for området – som ikke er så nedadgående som Bendiks Harald Arnesen prøver å framstille det som. Det er helt riktig som Kristelig Folkepartis representant sier, at dette er et område med masse muligheter.

Det er slik at folket vil ikke ha oljeaktivitet. Det er mulig noen av de store partiene i denne salen fryktelig gjerne vil, men folket vil ikke ha det. Det er mulig Bendiks Harald Arnesen snakker med noen på kveldstid som vil ha oljeplattformer, men folket i Lofoten vil ikke ha det. Folket i Vesterålen vil ikke ha det. Folket i hele Nordland vil faktisk ikke ha dette. Dette er et av de områdene som vi kan utvikle til å bli en av de plassene vi virkelig kan vise fram Norge på det beste. Eller vi kan utvikle det til et område der du kan se heisekraner og anleggstrafikk.

Bendiks Harald Arnesen har rett i én ting han sa. Han sa at forslaget fra Venstre vil sette en effektiv stopper for hans visjon for Lofoten. Det er helt riktig – det var også meninga.

Statsråd Bård Vegar Solhjell [14:10:26]: Regjeringa ønskjer å leggje til rette for verdiskaping gjennom berekraftig bruk av ressursar og økosystemtenester frå havområda og samtidig halde oppe økosystemas struktur, verke-måte, produktivitet og naturmangfald. For det formålet har regjeringa etablert forvaltingsplanane for havområda som verktøy for ei heilskapleg økosystembasert forvaltning, der ein balanserer omsynet til verdiskaping og behovet for å ta vare på økosystema. Med forvaltingsplanen for Nordsjøen og Skagerrak, som nyleg vart lagd fram, har regjeringa dekt alle norske havområde med forvaltingsplanar. Dei har vekt internasjonal merksemd og medverka til at Noreg har vorte eit føregangslend for ei heilskapleg og økosystembasert forvaltning av havområda. Mange land følgjer arbeidet med betydeleg interesse, og statsrådene deira tek det opp med meg, viser interesse og vil samarbeide med oss om det.

Barentshavet og havområda utanfor Lofoten har unike naturverdiar og store fornybare fiskeressursar. Lofoten, Vesterålen og Senja er gyteområde for den største torskebestanden i verda. Sild, hyse og sei gyter òg her. Nesten all norsk fangst av torsk og hyse, høvesvis 93 pst. og 85 pst., vert gjord i Barentshavet og Lofoten-området. Talet er òg høgt for sild, reker og sei.

Området Barentshavet–Lofoten har ca. 5 millionar hek-kande par sjøfugl. Røst har den største sjøfuglkolonien langs det europeiske fastlandet. Fuglefjella har stor inter-nasjonal verdi.

Havbotnen vert kartlagd gjennom MAREANO-programmet. Nye artar og naturtypar vert oppdaga. Det er gjort mange funn av truga og sårbare artar og naturtypar. Korallrev har eit stort biologisk mangfald, og ein antek at det har stor betydning som oppvekst- og leveområde for fisk.

Dei heilskaplege rammene for petroleumsverksemd vert fastlagde i forvaltingsplanane for kvart enkelt havområde. I den oppdaterte forvaltingsplanen for Barentshavet–Lofoten i 2011 vedtok regjeringa, med tilslutning frå Stortinget si etterpølgjande tilslutning, ikkje å gjennomføre konsekvensutgreiing etter petroleumsloven i Nordland VII og Troms II, og i uopna delar av Troms IV, V og VI i denne stortingsperioden. I dei opna delane av Nordland VI vil det ikkje vere petroleumsverksemd i denne stortingsperioden.

Oppsummert er mi oppfatning at forvaltingsplanane utgjer ein god måte å forvalte våre viktige havområde på.

Så vil eg berre knyte eit par korte kommentarar til debatten så langt. Eg sat og hørde på innlegga, og med etterhald om at det kan ha gløppe i eit ord eller ei setning, trur eg ikkje nokon av innlegga frå dei tre største partia, og heller ikkje innlegget frå Kristeleg Folkeparti, nemnde klimaendring eller klima med eitt ord.

Dette er jo først og fremst ein debatt som dreiar seg om vern av dei aktuelle områda, så på ein måte kan eg skjønne at det er mest i sentrum. Men i 2013 kan vi ikkje i Noreg diskutere vår olje- og petroleumpolitikk og saker om petroleumsutvinning utan at vi ser på dei globale klimaendringane, ganske enkelt fordi vi veit at størstedelen av våre fossile ressursar må verte liggjande under bakken på havbotnen dersom vi skal ha sjanse til å nå dei felles måla som dei fleste partia i denne salen støttar. Det kjem til å vere med oss i alle dei avgjerdene vi skal ta om havområda framover.

Så veit eg at enkelte seier at det eine havområdet ikkje er verre enn det andre, og på ein måte er det riktig at det vil vere viktig i alle avgjerder, men det er ein forskjell fordi ressursanslaga for desse områda er dominerte av olje, mens ressursanslaga for ein del andre felt og område som vi diskuterer, er dominerte av gass. Og i klimasamanheng er det betydeleg forskjell mellom olje og gass, og det er som kjent endå større forskjell mellom olje og kol.

Heilt til slutt vil eg slutte meg til det som fleire før meg har sagt, at eg synest vi skal snakke om områda utanfor Vesterålen, Lofoten og Senja i den optimistiske tonen som områda fortener. Nordområda i Noreg har ikkje hatt ei liknande positiv utvikling på tiår som dei har no. Det at Lofoten og Vesterålen opplever dette no, heng saman med heilt andre ting enn petroleumsnæringa. Det heng saman med befolkningsvekst, med innvandring til områda og med varige moglegheiter som finst her.

Så vil eg òg seie at sjølv om representanten Skei Grande og Venstre hamna i dårleg selskap, heldt ho eit glimrande innlegg.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Oskar J. Grimstad (FrP) [14:15:36]: Statsråden har rett i at det var lite i alle fall eg nemnde om klima. Men statsråden var innom IEA, Det internasjonale energibyrået. Dei seier jo at basert på at behovet i verda for petroleumsprodukt er konstant og til og med aukande, bør Noreg produsere så mykje petroleumsprodukt som ein berre kan fordi vårt uttak av nettopp dette produktet og vår produksjon er den mest miljøvennlege som finst i verda. Meiner då statsråden at vi skal erstatte norske petroleumsprodukt med utanlandske, som er verre for klimaet?

Statsråd Bård Vegar Solhjell [14:16:18]: Eg har òg fått med meg ei utsegn frå ein representant som var i Noreg, som vart tolka i den retninga, men det som står i rapporten, er ein gjennomgang av korleis vi må sjå på dei samla ressursane dersom vi skal nå togradersmålet, gitt visse føresetnader. Vi snakkar om 50 pst. sjanse for å nå togradersmålet og ein føresetnad om at vi har betydeleg suksess med CCS. I så fall vil det bety at vi må kraftig ned på kol, ein god del ned på olje, mens gass antakeleg kan vekse i nokre tiår framover.

Grunnproblemet er at sjølv om Noreg heldigvis produserer petroleum med mindre utslepp enn mange andre – vi er på nivå med mange av dei beste – kjem utsleppa først og fremst frå bruken. Og det vert jo ikkje betre med fossil energibruk, anten det er frå bil eller anna, om det kjem frå Noreg eller Saudi-Arabia eller Venezuela. Grunnproblemet er vår bruk av fossil energi, at vi må nytte andre energikjelder, og at vi derfor må la vesentlege delar av våre oljeressursar, òg i Noreg, verte liggjande i framtida.

Oskar J. Grimstad (FrP) [14:17:33]: Eg fekk ikkje svar på det eg spurde om: Når verdas produksjon av petroleumsprodukt er som han er, og til og med er aukande, og vi står for den mest miljøvennlege produksjonen, er det då naturleg at vi reduserer vår produksjon, og at vi som erstatning for den vil sjå at andre produsentar vil måtte produsere det som vi då ikkje produserer, meir klimaskadeleg og meir miljøfiendtleg?

Statsråd Bård Vegar Solhjell [14:17:58]: Det var ikkje det eg argumenterte for, og det er ikkje det vi diskuterer i dag. Vi diskuterer nokre område der vi kanskje skal opne for ei konsekvensutgreiing i framtida, som nokre vil, fordi vi kanskje skal ha petroleumsaktivitet om 10–20 år – ein eller annan gong langt inn i framtida. Det å ikkje opne område der vi skal produsere langt inn i framtida, på eit tidspunkt då verda må ha lågare oljeproduksjon, er openbert fornuftig. Men at vi skulle skru av kranene på petroleumsproduksjonen i dag, ville ikkje gje nokon umiddelbar effekt. Vi er avhengige av at verda klarer å lage ein avtale som set ein pris på CO₂. Men klarer vi det, om verda lukkast med vår klimapolitikk, vil det føre til lågare etterspørsel etter fossil energi, særleg det som har høge CO₂-utslepp, som olje og endå meir kol, og då vil vi sjå at det å opne nye felt i dag, ikkje har den same lønnsmda. Og som representanten Skei Grande så bra sa det: Viss vi ikkje skal la vere å opne områda utanfor Lofoten, kvar skal vi då la vere å opne?

Siri A. Meling (H) [14:19:17]: Denne representanten fra IEA som statsråden refererte til, er en av direktørene i IEA, Fatih Birol. Så det er ingen hvem som helst som har oppmuntret Norge til å produsere det vi kan, nettopp fordi vi er blant de mest miljøvennlige produsenter i verden.

Men tilbake til at statsråden savnet ordet «klima» i vårt innlegg. Jeg synes kanskje statsråden trekker argumentasjonen vel langt når han på den ene siden nå åpner Barentshavet sørøst og på den andre siden ikke vil åpne utenfor Lofoten–Vesterålen og argumenterer med klima som årsak. Med all respekt for estimater og hva som måtte ligge av olje og gass i de ulike områdene, vet vi faktisk ikke så veldig mye om dette, så jeg synes det er en syltynn argumentasjon. Kanskje statsråden har litt bedre argumenter på lur?

Statsråd Bård Vegar Solhjell [14:20:12]: Eg har mange argument på lur, men lat oss halde oss til denne debatten no.

Det er riktig at estimat er usikre, men dei estimata vi har, er vel at – etter hugsen – det i Barentshavet sørøst ligg på 80–85 pst. gass, og i området utanfor Lofoten, Vesterålen og Senja trur eg det er to tredjedelar olje. Dei to områda er veldig ulike, men områda utanfor Lofoten, Vesterålen og Senja og områda i Barentshavet sørøst er ulike på veldig mange andre område òg. For eksempel er Barentshavet sørøst ganske likt resten av Barentshavet når det gjeld miljøverdiar. Det har vi tidlegare nøyte vurdert. Sanninga er vel at det hadde vorte teke med i same slengen viss om det ikkje var fordi det då var eit omstridd område – mens mange av oss her har argumentert svært godt for at områda utanfor Lofoten, Vesterålen og Senja er spesielle. Eg synest derfor det er heilt på sin plass, som det vart sagt her: Kvar skal ein ikkje ha petroleumaktivitet utanfor Noreg viss ein skal ha det utanfor Lofoten?

Kjell Ingolf Ropstad (KrF) [14:21:26]: Til debatten om IEA: Jeg er litt opptatt av at en ikke skal gjøre det IEA sier, til det eneste sanne om alt, selv om en absolutt skal lytte til IEA. Når en ser på ressursanslagene, som statsråden helt riktig peker på, er det tydelig at det er gass det kommer til å være mer behov for i 2035, mens behovet for olje og kull kommer til å gå ned. Men det er som statsråden helt riktig sier, et 50-50 anslag. Det er en usikkerhet i om det i seg selv er nok for å nå togradersmålet. Jeg ville bare si – siden statsråden nevnte Kristelig Folkeparti i tilknytning til klima – at vi vil være opptatt av å redusere norsk oljetempo. Derfor er jeg heller ikke redd for at det eventuelt vil være en nedgang i tiden framover. Samtidig kan jeg ikke la anledningen gå fra meg til å si at jeg er enig i at det er stor forskjell på Lofoten, Vesterålen og andre områder. Men som jeg sa i mitt innlegg: Ressursanslagene er ca. like for f.eks. Johan Sverdrup og i Lofoten og Vesterålen. Har statsråden god samvittighet for å si ja til de områdene – hvis det er så viktig som han antyder?

Statsråd Bård Vegar Solhjell [14:22:31]: Lat meg først få seie at eg synest representanten Ropstad hadde ei

nyttig påpeiking i starten. Det er svært usikkert korleis ulike fossilenergjar – og balansen mellom dei – vil påverke klimaet i framtida. Det er ulike premisser som ligg til grunn. Viss ein f.eks. seier at ein vil ha 80 pst. sjanse for å nå togradersmålet, er delen fossile ressursar langt større. Ein kan ikkje avgjere kva for energikjelder ein får – det er antakeleg pris som vil bite på det.

Så til spørsmålet: Eg har ganske godt samvit for viktige delar av norsk petroleumspolitik. Då vi i si tid fann olje i Noreg, kjende vi ikkje til klimaproblemet. Oljen har vore til stor glede og nytte for Noreg, men no må eg seie at mitt samvit aller mest er knytt til ei gradvis dreining av den politikken. Det viktigaste er å hindre at vi tek gale beslutningar som opnar felt for framtida, og at vi kan fortsetje å utnytte mange av dei ressursane vi har, og som det er behov for.

Trine Skei Grande (V) [14:23:51]: Jeg tror ikke at jeg og statsråden er veldig uenige om dette. Men da Erik Solheim var statsråd, startet han et prosjekt om verdensarvområdet i Lofoten, noe jeg mener er en kjempestor mulighet for å utvikle både reiseliv, næringsliv og den merkevaren Lofoten er for omverdenen. Så jeg har lyst til å spørre statsråden hva han tenker om det arbeidet. Er det et arbeid som kan tas opp igjen, og gir det ikke store muligheter for å utvikle Lofoten?

Statsråd Bård Vegar Solhjell [14:24:23]: Eg trur det er eit ganske stort potensial i det. Det arbeidet vart midlertidig stoppa fordi ein for nokre år sidan lokalt ikkje ønskte å gå vidare med det før forvaltingsplanen, siste runde, vart lagd fram. Det var blant dei politiske leiarane i regionen stor interesse for å gå vidare med oljeutvinning, og ein var redd for at dette kunne vere ei avgrensing. Så vart det gjort eit nytt vedtak i regionrådet om å forsøkje å gå vidare. Eg har i ettertid hatt i alle fall eitt eller to møte med dei om det. Vi har avventa det noko, bl.a. på grunn av den kunnskapsinnhentinga som no pågår. Eg trur faktisk det er no i mai den rapporten vi har bestilt om verdsarven – og potensialet der – kjem. Så med litt atterhald: Eg er ikkje heilt oppdatert på timinga, men eg trur eg at det om kort tid vil kome ein offentleg rapport om dette. Då er det etter det naturleg å kike på kva for måtar ein skal jobbe vidare med det temaet på, og om det framleis har den naudsynte lokale støtta.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Tor-Arne Strøm (A) [14:25:52]: Enten er du for, eller så er du imot. Denne debatten bærer preg av det.

Jeg synes det er ganske forunderlig når representanten Trine Skei Grande går opp på talerstolen med noen galluper som viser at folk i Nordland – i Nord-Norge – er imot. Jeg oppfatter det nesten sånn at hele Nord-Norge er imot at man skal ha en konsekvensutredning av Nordland IV og VII og Troms II. Jeg synes det er forunderlig.

Representanten Trine Skei Grande stiller masse spørsmål, så jeg ønsker å stille henne spørsmål om hvor hun

har dette fra. Ett kommunestyre i Lofoten og Vesterålen har sagt nei til konsekvensutredning, og det er Røst. Det er flertall også for at man ønsker en konsekvensutredning av disse områdene. Jeg skjønner ikke hva som er problemet med en konsekvensutredning. Her snakker man nesten som om man skal åpne disse områdene ganske snart. Nei, det er først konsekvensutredning, og så vil det gå mange år før man eventuelt åpner opp områdene. Det er det det er snakk om. Jeg henviser bl.a. til deler av Nordland VI, som ble lukket – jeg tar forbehold – i år 2000, med statsråd Olav Akselsen. Den er ennå ikke åpnet. Jeg synes man skal holde tunga litt beint i munnen akkurat når det gjelder den biten, og ikke snakke om åpning.

Den største miljøtrusselen er ikke at man går i gang i disse områdene. Den største miljøtrusselen er tanktrafikken langs kysten. Den er det ingen som nevner i denne diskusjonen – nei, for dette er blitt en symbolsak, som en del andre saker i denne salen. Jeg vil vise til at jeg faktisk synes det er viktig å ta med seg at den nordnorske befolkningen har krav på mulighetene for en konsekvensutredning, for muligheten for industriell vekst og sysselsetting i sameksistens med fiskeri- og reiseliv.

Jeg vil ta med en ting til når det gjelder bosetting: I Nord-Norge sliter vi med fraflytting og en skeiv og uheldig alderssammensetning. I 1960, for 50 år siden, var det litt over 237 000 innbyggere i Nordland. Ved inngangen til 2011 var tallet redusert med 1 000. Det er kanskje ikke så dramatisk, men når Norges befolkning i samme periode økte med nesten 1,4 millioner mennesker, ser vi at Nordland ikke kommer spesielt godt ut. Rogaland, som i 1960 hadde tilnærmet samme innbyggertall som Nordland, har i samme periode hatt en økning på nesten 200 000 mennesker, noe som nesten utelukkende kan tilskrives petroleumsvirksomhet. Jeg synes det sier litt om utviklingen i disse områdene. Derfor er det så viktig for oss å sette i gang en konsekvensutredning og se på mulighetene for at disse områdene kan åpnes. Det er ikke snakk om å starte boring i morgen.

Ivar Kristiansen (H) [14:29:07]: Det er mange som bruker ordet «drømmer» i denne debatten. Jeg tror drømmene er ganske jevnt fordelt over det ganske land. Jeg tror det er mange foreldre rundt om i Distrikts-Norge – i Utkant-Norge – som har en drøm om å la sin sønn eller datter få lov til å vokse opp i egen region og se en mulighet for utvikling i sin region, på samme måten som man ser vekst og utvikling på «Gullkysten», fra Trøndelag-grensen og sørover – ikke minst med de mange heisekraner som man ser i denne regionen. Ingen skal legge skjul på at petroleumsaktivitet er forbundet med risiko. Men Havforskningsinstituttet har jo sagt noe om risiko – hvis man tar seg bryderiet med å lese om hva verstefallskonsekvensene kan bli i form av et potensielt uhell.

Da burde man absolutt ikke ha satt i gang virksomhet i Norskehavet og definitivt ikke i Barentshavet. Man burde stanse all skipstrafikk. Man burde også ha den respekt for lokaldemokratiet – som representanten Strøm var inne på – at man lyttet til at her sier altså ti av elleve kommuner ja til konsekvensutredning. Man burde ha satt seg inn

i, og reflektert litt rundt, hva slags utfall det har for disse enorme områdene. Dette er ikke et begrenset område. Men vi ser den svært bedrøvelige befolkningsutviklingen disse regionene har hatt de siste 25–30 årene, hvor eksportartikkel nr. 1 har vært å sende gutter og jenter sørover, til denne regionen i særdeles, men også i spesiell grad til Vestlandet.

Jeg tror at når vi har en debatt som dette, må man ta i betraktning at Nordland VI og VII og Troms II er et enormt geografisk område. Det er ingen som snakker om å drive noen form for politisk russisk rulett eller næringsmessig russisk rulett, eller om å stikke produksjonssporet i et korallrev. Man må ikke glemme at dette er en virksomhet der vi har 40 års erfaring, med verdens toppstandard innenfor teknologi og miljø. Derfor tror jeg faktisk at de som utviser den aller, aller største motstand mot at denne delen også kan bli vurdert i form av noe annet enn UNESCO-status, altså er en gjeng som går rundt heisekranene og anleggsmaskinene i denne delen av landet. Så vær så snill i debatten ikke å prate på vegne av dem som bor i denne regionen, som hver dag kjemper for å finne ut hvordan de skal skaffe en jobb for fremtiden til sin datter eller sønn.

Irene Lange Nordahl (Sp) [14:32:40]: Debatten om oljeaktivitet utenfor Lofoten, Vesterålen og Senja skaper et stort engasjement. Dette gjelder både de som er for å åpne, og – ikke minst – de som er imot.

I denne saken er debatten i nord og sør ulik. Mens debatten i nord handler om å ta hensyn til fiskeriinteressene og til ønsket om mer regional utvikling og muligheter for ungdom, preges debatten i sør av kampanjer og slagord, der Lofoten, Vesterålen og Senja blir et slags ikon for det uberørte Norge.

Jeg kommer selv fra Sørreisa i Troms, som ligger rett innenfor Senja. Havområdet utenfor er Nordland VII og Troms II. Jeg kjenner derfor veldig godt til hvilke holdninger folk i regionen har til dette spørsmålet.

La meg derfor slå fast følgende: Det er i dag betydelig aktivitet både på land og i havet i dette området. Én ting er helt sikkert: Folket i nord ønsker ikke mer vern, hverken på land eller på hav. Folket i nord ønsker ikke å bli et utstillingsvindu for uberørt natur. Det folket i nord derimot er opptatt av, er aktivitet som kan skape utvikling i egen region og for egen ungdom.

I dag er det stor fiskeri- og havbruksaktivitet i området, og Senja er et av landsdelens største tyngdepunkt for sjømatnæringen. Folket i nord har ambisjoner om å ta aktivt del i veksten for havbruksnæringen, der Nord-Norge har naturgitte fortrinn. Det samme gjelder innenfor mineralnæringen, som har et stort potensial i nord, også på Senja. For å få dette til trengs ikke mer vern. Det trengs en aktiv politikk som gir grunnlag for optimisme i nord.

Hvorvidt vi i framtiden skal ha oljeaktivitet i områdene utenfor Lofoten, Vesterålen og Senja, vil i stor utstrekning handle om hvordan denne næringen klarer å leve sammen med fiskeri- og havbruksnæringen langs kysten. Finner vi gode løsninger for samhandling og teknologi som gjør dette sikkert nok, er jeg optimistisk med tanke på at det en gang i framtiden skal være mulig å få til. Det har historien vist oss.

Det som imidlertid blir klart understreket i denne debatten, er at det er et særdeles stort sprik mellom Fremskrittspartiet og Høyre – som vil gå rett på åpning av hele området – og Venstre og til dels Kristelig Folkeparti, som vil ha varig vern. Det er med respekt å melde helt motsatt syn disse står for. Jeg spør derfor: Hvilken felles politikk har disse fire partiene på dette området? Velgerne må få vite om det er full åpning for oljeaktivitet i hele området som gjelder, eller om det er varig vern som er disse fire partienes felles politikk. Det har velgerne krav på å få vite før valget.

Når Venstre og Kristelig Folkeparti slår seg på brystet og sier at de går inn for varig vern, har det ingen troverdighet – når de samtidig har tenkt seg inn i et samarbeid med Høyre og Fremskrittspartiet, som sier «drill, baby drill».

Bendiks H. Arnesen (A) [14:35:55]: Jeg merket meg at antall arbeidsplasser innen olje- og gassindustrien på en måte blir bagatellisert. En rapport fra IRIS viser at vi i dag har ca. 10 000 arbeidsplasser knyttet til olje- og gassbransjen i nord. Alle vet hva det har hatt å si, særlig for de stedene der industrien er, men også for hele landsdelen.

Ikke uventet har dette vært en debatt med store sprik i oppfatning, og aller størst er spriket innad mellom opposisjonspartiene – slik også representantene Lange Nordahl var inne på. Her sier Fremskrittspartiet og Høyre at de vil ha et høyt tempo i petroleumsaktiviteten. Det virker som om de vil bore fortest mulig. Samtidig sier deres kommende regjeringspartner Venstre at de vil ha et varig vern av området – noe som betyr langt mer enn å verne olje og gass, slik jeg ser det. Vi er vant med vern i nord. Kristelig Folkeparti sier jo omtrent det samme.

Jeg respekterer selvfølgelig at det er forskjellig syn i en så viktig sak, men slutt nå å snakke om regjeringspartienes sprik, så lenge sprikene er langt større i opposisjonen. Jeg er bekymret for den handlingslammelsen dette kan gi dersom det skulle snu etter valget og opposisjonen skulle få styringen. Jeg er glad for at dagens regjeringspartier hittil har klart å finne felles løsninger som har gitt framdrift og utvikling også for petroleumsnæringen i nord, samtidig som miljøsidene har blitt ivaretatt.

Ja, jeg snakker faktisk også med folk i nord og i Lofoten og Vesterålen, så rart det kanskje kan høres. Men jeg oppfatter det slik at folk der er opptatt av at næringer skal kunne leve side om side også der nord, og at det skal kunne finnes måter å utnytte ressursene på som ivaretar både næringslivet og naturen vår – slik det har gjort det i over 40 år i andre deler av landet. Det må ikke være et overordnet mål å hermetisere den nordlige landsdelen, uten å se på alle muligheter for nye ben å stå på også der.

Jeg hører hva representanten Skei Grande sier, men fremtiden må ikke bli slik i nord at vi bare skal vises fram til folk som kommer nordover for å se hvordan vi ser ut, vi som klamrer oss fast der oppe i et vernet område.

Siri A. Meling (H) [14:39:03]: Jeg tar ordet fordi det har kommet frem litt ulike påstander som jeg har lyst til å kommentere.

Representanten Sande sier at Høyre og Fremskrittspar-

tiet fremstiller dette som om åpning i disse områdene utenfor Lofoten og Vesterålen skulle være et være eller ikke være for næringen. Det er med respekt å melde ikke riktig fremstilt. Det som er mitt budskap, er at vi har en utfordring med tanke på å opprettholde produksjonsvolum utover 2020. Skal vi klare å nå den ambisjonen, er vi nødt til å åpne nye områder. Områdene ved Lofoten og Vesterålen er ganske mye undersøkt. Vi vet at det er lovende områder med hensyn til faktisk å gjøre drivverdige funn. Derfor er det viktig for oss å få åpnet disse områdene for å opprettholde volum.

Når representanten Kjell Ingolf Ropstad viser til det høye aktivitetsnivået nå, som er argument mot ikke å åpne, har jeg bare lyst til å minne om at vi snakker om lange le-tider for at produksjonen faktisk settes i gang. Det betyr at om vi åpnet områdene i dag, ville det gjerne gå 10–20 år før områdene faktisk var i produksjon. Det å argumentere med et høyt aktivitetsnivå i dag, blir feil i forhold til disse lange le-tidene. I dette landet har vi klart å bygge mye industri med basis i olje- og gassressursene våre. Skal vi klare å videreutvikle og ha ny innovasjon i næringen, er vi nødt til å gi næringen nye utfordringer. Det gjør vi bl.a. ved å stille strenge krav til god sameksistens, miljøhensyn osv. Det er det som på en måte driver industrien og produktene videre. Skal vi fortsette å ha en stor industri knyttet til dette – en stor oljeteknologiindustri – er det viktig at vi åpner opp for nye områder.

Representanten Trine Skei Grande stilte spørsmålet om hvis vi ikke verner her, hvor skal vi da verne? Hun henviser til at vi vil se plattformer fra land, vi vil se heisekraner, anleggstrafikk osv. Nå har det skjedd ganske mye gjennom vår 40 år lange oljehistorie – noe jeg går ut fra at representanten Trine Skei Grande også har fått med seg – nemlig at det bl.a. skjer veldig mye mer under vann, «subsea», i dag. Det at det skal ligge plattformer på havoverflaten, trenger ikke være noen selvfølge. Det er klart at med den smale sokkelen som er utenfor Lofoten, og som åpenbart representerer utfordringer, er det klart at det går an å tenke seg mange løsninger som er forenlig både med det som måtte være av estetikk, og det som måtte være av hensyn til andre næringer. Det er klart at gjennom teknologi og produkter kan vi ivareta også den type hensyn til god sameksistens.

Til Bård Vegar Solhjell, som etterlyste klima når det gjelder dette, har jeg bare lyst til å minne om at petroleumsnæringen også må forholde seg til EUs kvotesystem. De er omfattet av dette systemet og de ambisjonene som ligger der.

Lars Egeland (SV) [14:42:24]: Jeg er veldig enig med Bendiks H. Arnesen i at det er grunn til å være glad for at regjeringa har greid å finne en felles løsning med tanke på oljeboring i Lofoten, Vesterålen og Senja i de åtte årene vi har regjert. Jeg er helt sikker på at vi skal få det til i fire nye år.

Jeg tror det er mange ungdommer som – jeg har snakket med mange av dem – vil ha seg frabedt at middelaldrende menn skyver ungdommen foran seg og krever oljeboring på deres vegne. Ikke på mine vegne, sier mange ungdommer.

Trine Skei Grande spurte om hvilke områder som skal være petroleumsfrie, om ikke Lofoten. Det nærmeste svaret kommer vel egentlig fra Siri A. Meling, som svarte at det ikke er grunn til å tenke seg at noen områder skal være petroleumsfrie, løsningen ligger i teknologi.

Ivar Kristiansen svarte ved å raljere over alt annet som kunne være farlig. Det betyr altså at man ser helt bort fra klimautfordringene. Her om dagen fikk vi nye tall over klimautslipp i Norge. De gir delvis grunn til optimisme, fordi de går ned og ikke har vært lavere siden 1995. For industrien er det 40 pst. nedgang i forhold til 1990 og 50 pst. produktivtvekst og bolig har en voldsom nedgang. Men det er en vesentlig versting, og det er olje- og gassindustrien, som ligger 70 pst. over utslippene i 1990. Er vi opptatt av å klare å nå klimamålene, må det skje noe på dette området. Det store dilemmaet er at utbyggingen av Lofoten, Vesterålen og Senja trolig ikke vil være lønnsom hvis verdens forbruk av fossil energi blir tilpasset 2-gradersmålet.

Så har det vært uenighet om hva folket mener i denne saken. Gallupene viser tydelig at folk sier nei til oljeboring i Lofoten, Vesterålen og Senja, men det er et knapt flertall for konsekvensutredning etter petroleumsloven. Det vet vi, og det er viktig å få fram at det ikke er et spørsmål om hvorvidt man skal åpne eller ikke, men det er et spørsmål om på hvilket grunnlag man skal åpne. Det er altså en planlegging for åpning.

Så sier flere at spørsmålet om boring i Lofoten, Vesterålen og Senja gjelder om 10–20 år. Men Lofoten kan jo ikke vente i 20 år. Jeg er redd for at man her har kommet inn på et blindspor som gjør at man sitter og venter på oljen i stedet for å utvikle de næringene som finnes i Lofoten. Verdensarv alene vil f.eks. kunne gi flere arbeidsplasser i forvaltning, reiseliv og overnatting enn olje og gass.

Trine Skei Grande (V) [14:45:38]: Regjeringa har laget en hel valgkampstrategi som handler om begrepet «å snakke ned». Det å kritisere regjeringa er å snakke ned. Det har jeg lært.

Det jeg stusser over, er behovet for å snakke ned denne regionen. I et enkelt Google-søk mens jeg satt her, fant jeg en kilde som jeg antar kommer fra området, nemlig Lofotposten, som publiserte en artikkel for et par måneder siden, der det står:

«I 2011 tronet Lofoten alene på toppen, men nå har Salten utlignet, går det fram av Indeks Nordland for 2013.

Indeks Nordland blir gitt ut av Nordland fylkeskommune, NAV Nordland, Kunnskapsparke AS Bodø, NHO Nordland, Nordlandsbanken ASA og Innovasjon Norge.»

– Det er ingen fra Oslo, jeg tror det bare er folk nordfra. Videre sto det:

«En av årsakene til at Lofoten fortsatt er best, er at regionen scorer helt på topp i vekst i sysselsettingen de siste fem årene. Når det gjelder omsetning, er det en liten tilbakegang, mens Lofoten kan notere en pen økning på området befolkningsvekst.

Det er en meget positiv befolkningsutvikling i Nordland – så positiv at vi kan notere vekst i folketallet i

over halvparten av kommunene i fylket, sier en svært glad næringsråd Arve Knutsen i Nordland fylkeskommune.»

Det er næringspotensial i denne regionen – det er et stort potensial. Men jeg mener at man blir lurt hvis man tror det er olje som skal være løsningen når olje faktisk kan være problemet. Her har man blitt lurt med hensyn til hvor mange arbeidsplasser dette utgjør. Den her i salen som bør være entusiastisk for antall arbeidsplasser, er representanten Meling, for hun representerer en region som virkelig vil få arbeidsplasser hvis vi bygger ut denne regionen. Det er i Stavanger disse arbeidsplassene kommer. Sjøl om det har blitt noe vekst i områder knyttet til og rundt Brønnøysund, er dette ganske lite sammenlignet med den veksten som har kommet i representanten Melings valgregion. Jeg skjønner entusiasmen fra det området.

Irene Lange Nordahl mente at man ikke skulle snakke om ulikheter i regjeringspartienes politikk på området. Det hadde jeg ikke nevnt. Jeg hadde ikke tatt det opp med ett ord. Det har alltid vært sånn at vi har to partier på sosialistisk side og to på borgerlig side som har kjempet for å stoppe utbygging. Alle disse partiene har klart å stoppe det i regjering. Jeg har tiltro til at i en rød-grønn regjering vil fortsatt SV og Senterpartiet kjempe for å stoppe en Lofoten-utbygging, og jeg skal forsikre om at dersom vi får en ny regjering, skal Kristelig Folkeparti og Venstre kjempe for å stoppe en Lofoten-utbygging. Det har vi gjort før, og vi skal gjøre det igjen.

Statsråd Bård Vegar Solhjell [14:48:47]: Dette har i alle fall vore ein debatt. Kor klargjerande han har vore, kan vel diskuteras – men litt i kjente spor.

Det eg ville ta opp i sluttfasen, var eigentleg måten vi snakkar om og diskuterer regionen Nord-Noreg på. Eg seier det også til mine gode venner og kollegaer i Senterpartiet og Arbeidarpartiet, som eg samarbeider godt med, og som har vore oppe her: Er Nord-Noreg ein region som er verna ihel utan moglegheiter, og som no står i fare for å stå på heilt bar bakke i framtida? Det er ikkje i det heile mitt bilete. Eg vil snarare seie at eg opplever Nord-Noreg no som ein region med større moglegheiter. Eg vil seie at sju-åtte år med raud-grøn regjering til dels har litt av æra for det, men eg trur det er andre ting òg. Men det er større moglegheiter enn på veldig lenge. Det er mange næringar med stort potensial og utvikling, som oppdrett, fiske, reiseliv, olje, forskning, mineralnæring osv. Det er heller ikkje sånn at storparten av arealet i Nord-Noreg er verna, berre ein ganske liten del av nasjonalparkar og andre verneområde finst der. Viss vi skal snakke om eit område i Noreg der det er ganske mykje vern, så er det Gudbrandsdalen. Det er eit område der det verkeleg er store nasjonalparkar. Lesja er vel den kommunen i Noreg som har mest vern. Kor ille har det gått med Nord-Gudbrandsdalen? Vel, ein rapport som er laga nyleg, viser at dei har om lag 200 mill. kr i omsetning knytt til desse verneområda. Det er hundretusenvis av overnattingsdøgn i nasjonalparkane, og ein tener store pengar på at dei har verte populære utfartsområde. Har dei utfordringar med det? Ja, heilt sikkert, men eg trur òg det høyrer med til biletet at vi må fortelje historiene om dei

moglegheitene som ligg i alle regionane våre. Eg kjenner det igjen frå Sogn og Fjordane der eg sjølv har vakse opp. Der har ein også hatt ein del av dei same utfordringane, men det er eit fantastisk fylke med store moglegheiter, og ein har klart å utnytte dei på ein god måte. Der er utfordringar, ja visst, men vi som politikarar og leiarar må òg fortelje om og få fram dei positive moglegheitene som ligg i regionane våre, særleg i ei tid der Nord-Noreg kanskje vil få større moglegheiter enn dei har hatt på mange tiår. Det synest eg, uansett standpunkt i denne saka, er viktig at vi gjer i framtida.

Henning Skumsvoll (FrP) [14:51:44]: Jeg må ta ordet for å imøtegå representanten Egeland på en del punkter. Han sier at regjeringspartiene har funnet sammen. Ja, men ikke i det åpne rom. De har funnet sammen under Jens Stoltenbergs pisk, for det er jo en kjensgjerning at størsteparten av arbeiderpartirepresentantene som ikke sitter i det sentrale Oslo og østlandsområdet, de er jo for at vi skal gå videre nettopp med dette å utvikle Nord-Norge som en oljeregion.

Så sier Egeland at middelaldrende menn skyver ungdommen foran seg. Er det som et slags alibi å forstå? Det må være kommunestyrerepresentantene som er middelaldrende. Tross alt har ti av elleve kommunestyre i Lofoten gått inn for at man skal utvikle oljeindustrien videre. Egeland spør om hvilke områder som skal være petroleumsfrie. Til det er svaret: Trenger det å være områder som er petroleumsfrie? Vi skal utvikle den industrien, og det vil Fremskrittspartiet, det vil Høyre, og det vil deler av Arbeiderpartiet. Den industrien har i 40 år vist at den har svært gode og sikre arbeidsmetoder, og det må man kunne greie i Lofoten og Senja og det området også.

Det ble sagt at industrien på land har redusert utslipene betydelig de siste ti-femten år – det vet jeg, fordi jeg har vært en del av den industrien, og det er meget bra – men at olje- og gassindustrien er en versting. Ja, det er mulig det, men det er en kjensgjerning at det som produseres på norsk sektor, det har noe av det minste utslippet som fins. At det blir brent andre steder i verden, det har vi ikke vært så opptatt av i Norge. Bare vi har fått solgt det og fått det inn i vårt statsbudsjett eller vår «pengebinge», har det vært akseptabelt. Det må vi jo fortsette med, ellers vil vi få problemer i dette landet.

Så er det uttalelsen om verdensarvprosjektet. Det som vil skje hvis man går for langt med det prosjektet, er at man vil legge et klamt teppe over dette området i nord. Uttalelsen om at verdensarvprosjektet vil gi flere arbeidsplasser enn petroleumsvirksomheten, det tror jeg ingenting på. Vi kan ha begge deler. Vi kan ha et arbeidsliv som har et mangfold, også olje, og det er det vi må satse på.

Skei Grande har nok kanskje litt rett i at Stavanger får arbeidsplasser, men det som er godt for Stavanger, er også godt for Norge. Det er et klart flertall i denne sal som vil gå videre med oljearbeidet i Nord-Norge.

Bendiks H. Arnesen (A) [14:55:04]: Det er sikkert noen som mener at man haler ut debatten, men det er en så viktig debatt at den skal vare lenge.

Når representanten Skei Grande sier at jeg snakker ned landsdelen og regionen, synes jeg det er drøy kost å få slike beskyldninger mot seg. Jeg har brukt 44 år av mitt liv i politikken på å prate opp den landsdelen jeg bor i, og som jeg har tenkt å bo i så lenge det er pust i meg. Jeg har forsøkt å bidra så godt jeg kan for å få aktivitet, økt bosetting og flere arbeidsplasser. Det er det som skal til for å overleve. Jeg vil ha aktivitet og bosetting som man har det ellers i landet, som man har det i sør. Vi har nå sett virkninger i Hammerfest, etter hvert begynner vi å se det i Harstad, vi har sett det på Helgeland, osv., og det er det jeg ønsker vi skal få mer av, enten det er i olje, gass eller andre næringer. Jeg kan ikke skjønne at det er å snakke ned landsdelen at man ønsker seg mer folk og større aktivitet.

Det rare er at når man snakker om Nord-Norge, så skal det være et enten–eller, men ellers i landet skal det være et både–og. Hvorfor er det slik? Jeg setter pris på gode debatter, men la det nå gå på et saklig nivå og uten å tillegge folk oppfatninger som de slett ikke har gitt uttrykk for. Jeg har hatt denne holdningen til petroleum og til andre ting i hele mitt politiske liv, og hvis det var sånn at jeg ikke snakket i tråd med det som var flertallet av folkets oppfatning, så hadde jeg neppe blitt valgt til Stortinget fire perioder. Da må jeg si jeg synes det er drøyt å bli beskyldt for å snakke landsdelen ned. Er det noe som rører meg innerst i sjelen, så er det å få sånne beskyldninger mot meg. Det er den landsdelen jeg har kjempet mest for i mitt politiske liv. La nå saklighetsnivået rå også i denne debatten.

Tor-Arne Strøm (A) [14:57:56]: Det var egentlig det også jeg skulle ta ordet for, dette nærmest å bli beskyldt for å snakke landsdelen ned når man ønsker aktivitet. Nei, i de årene jeg har vært på Stortinget, har jeg snakket landsdelen opp, for jeg er opptatt av næringsutvikling, jeg er opptatt av arbeidsplasser, jeg er opptatt av at ungdommen skal komme hjem for å være der, for å trives og ha spennende jobber å gå til. Det skal være et mangfold.

Jeg var på et prosjekt hjemme på Helgeland i mellomjulen som heter – jeg har nevnt det før – «Vi vil heim». Det var 50 ungdommer som var til stede der, og jeg snakket med mange av dem, og da vil jeg si at jeg snakker med folket. De ønsker seg hjem til spennende arbeidsplasser. De viser til Hammerfest, de viser til Sandnessjøen, til hva som har skjedd, og til den utviklingen som har vært der. Hvis du går noen år tilbake og ser hvor annerledes situasjonen var i Sandnessjøen – for det var der aktiviteten begynte – da var det stor arbeidsledighet og pessimisme, men nå rår optimismen i dette området, og det er veldig bra. Jeg synes derfor debatten når det gjelder akkurat dette, bør være litt mer nyansert. Jeg synes det er viktig at man har flere ben å stå på.

På Helgeland er det bra med vernede områder. Men skal man ikke utnytte de naturressursene man har? Det er jo nettopp det som er viktig i denne sammenhengen, at man gjør det i sameksistens og på en sånn måte at man får noe som ikke dør nær sagt av seg selv, i forhold til fiskeri osv. Man må ha en sammenheng i disse tingene, sånn at man gjør det på en skikkelig og ordentlig måte. Når man snakker om at man skal ha alternative arbeidsplasser, hva er det

man snakker om da? Er det sånn at man skal flytte ut statlige arbeidsplasser fra Oslo og rundt omkring i distrikterne? Jeg var inne på Stortinget da det skjedde fra 2001 til 2005. Det var et spetakkel og bråk uten like da man skulle flytte noen arbeidsplasser rundt omkring, til Bodø og andre steder. Vi husker tilbake til akkurat den biten. Derfor er det viktig at vi tar i bruk naturressursene våre.

Jeg har et utklipp her av noe som sto på trykk i mange aviser, der det blir henvist til at ungdommen er imot oljeaktivitet – nei, det er nemlig motsatt. Det er mange ungdommer som er for oljeaktivitet, og som ønsker alternative arbeidsplasser, bl.a. i Lofoten–Vesterålen-området. Det synes jeg man skal ta på alvor. Man må ikke se svart-hvitt på denne debatten. Man må også ta med at det er andre som ønsker annen aktivitet også i disse områdene, bl.a. når det gjelder olje og gass. Det synes jeg man skal ta med seg i det videre arbeidet, når man ser at det også er ungdom som ønsker å utvikle seg og få en framtid i nord og en framtid i landsdelen. Det er henvist flere ganger både til Sandnessjøen og til det som skjer bl.a. i Hammerfest.

Presidenten: Representanten Lars Egeland har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Lars Egeland (SV) [15:01:04]: Jeg tegnet meg til representanten Skumsvolls innlegg. Det var jo avklarende at han var helt uforstående til spørsmålet om noen områder trenger å være petroleumsfrie! Og så trodde han ikke på det jeg sa om verdensarv. Dette var ikke et tall jeg bare slengte ut. Kilden er professor Allan Sande ved Universitetet i Nordland, som har jobbet i mange år med verdensarv, og som sier at her er det et potensial på minst 600 arbeidsplasser. Verdensarv handler jo ikke bare om natur, det handler også om kulturen omkring fiskerier, altså det som har vært næringen i Lofoten, og det store problemet er hvis verdensarven blir parkert i påvente av arbeidsplasser knyttet til olje om 10 eller 20 år. Det ville være tragisk, og jeg tror du har mange andre utviklingsmuligheter av næringslivet i Lofoten som kan bli parkert i påvente av olje.

Jeg tror at dette er en sak som på mange måter ligner på de to EU-avstemningene vi har hatt (presidenten klubber), hvor de store partiene ikke representerer folkeviljen (presidenten klubber) og hvor konfliktene er mye av de samme.

Presidenten: Representanten Trine Skei Grande har også hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Trine Skei Grande (V) [15:02:30]: Sist jeg var i Lofoten, som ikke var så mange uker siden, var jeg på et folkemøte i Ballstad hvor det var stappfullt til randen, og det var én arbeiderpartimann i salen – en tidligere fiskeriminister – som var den eneste som argumenterte for oljeboring. Det er selvfølgelig mulig at de var hentet fra Oslo og kledd ut som nordlendinger, og det er mulig at de hadde lagt seg til dialekten, og at dette bare var tull og et spill for galleriet for å lure meg. Men å

påstå at det gjelder all den folkelige motstanden, det er feil!

Så skjønner jeg at det er Arbeiderpartiet som har monopol på begrepet «snakke ned» – det skal vi andre ikke bruke, for det er det noen andre som har retten til å bruke. Jeg vil forbeholde meg retten til å mene at når noen framstiller sin egen region som en fraflyttingsregion uten muligheter, og at dette er det eneste som kan redde dem, så snakker man regionen ned. Jeg mener at det er mye større drivkraft i denne regionen enn at det må komme noen utenfra og pumpe opp oljen for å klare å redde dem. Jeg har mye større tro på Lofoten enn som så.

Irene Lange Nordahl (Sp) [15:03:56]: La meg først få si at jeg er uendelig stolt over den landsdelen jeg bor i, og jeg er veldig opptatt av å skape muligheter og optimisme, ikke minst på vegne av våre ungdommer i nord.

Det har blitt hevdet at ungdom i nord er imot oljeaktivitet i nord – og «nord» er så mangt, det er ikke bare Lofoten og Vesterålen og Senja; «nord» er store havområder. Da må jeg bare få opplyse om at det er et betydelig engasjement og interesse blant ungdommen for oljeaktivitet i nord. Jeg kan bl.a. vise til at søkningen til petroleumsrettet utdanning i nord er doblet i løpet av få år. Jeg synes det er veldig gledelig at ungdommen i nord kvalifiserer seg også for denne næringen i vår egen landsdel. Det er nettopp det at ungdom satser som gjør det mulig å skape ringvirkninger og optimisme!

La meg også vise til at da Aker Solutions etablerte sin avdeling i Tromsø, kom det over 1 000 søknader til 300 stillinger, og veldig mange av søkerne var utflyttede nordlendinger som ønsket å flytte hjem.

I morgen skal jeg delta på åpningen av Statoils Drift Nord i Harstad – en stor seier for alle dem av oss som har kjempet denne kampen i mange år. Vi må ha flere beslutningsfunksjoner nordover, og de kommer.

Jeg er en stor entusiast på Nord-Norges vegne og for at ungdommen skal ha mulighet til å skape optimisme og framtid i nord. Jeg er også en levende entusiast for sjømatnæringen, mineralnæringen, reiselivet, den maritime næringen og ikke minst for det arktiske landbruket. Derfor er jeg opptatt av at vi skal ta mulighetene i bruk – til beste for hele folket i nord. Da trenger vi ikke mer vern. Vi trenger å gå forsiktig fram, også for nye næringer.

Vi må bare sørge for at vi legger til rette for at Nord-Norge skal få sin andel av mulighetene i dette landet. De mulighetene skal verken forbli her i Oslo eller i Stavanger eller i andre deler av landet. Vi må ta i bruk de mulighetene som ligger for å skape optimisme i nord. Vi ønsker å rage til topps i nord – på de positive statistikkene, ikke på de negative. Jeg ser en gryende optimisme, ungdommen ønsker å satse, og da må ikke Stortinget bidra til å stanse den optimismen som nå ligger til grunn for utviklingen i nord.

Oskar J. Grimstad (FrP) [15:06:32]: Det er i grunnen underleg å høyre representanten Lange Nordahl når ho raljerer over dei borgarlege og over kor lite samla dei er. Det er nok å minne om snøscooter-debatten, så ser ein kor samla dei raud-grøne er! Og vidare, når vi ser representan-

ten Egeland sine innlegg kontra Lange Nordahl sine innlegg, kan ein jo spørje kven som har svikta sin landsdel. Eg er iallfall ikkje i tvil om kva namn eg skal setje på det.

Vi ser også at denne faren for at landsdelen blir forbi-køyrd i form av at aktiviteten skjer lenger nord, som gjer at ein mister framtidige arbeidsplassar, er høgst aktuelt for dette området som vi no snakkar om. For vi har dessverre i dag eksempel på dette. Det fylket som energi- og miljøkomiteen sin leiar kjem frå, er sterkt underrepresentert når det gjeld petroleumsarbeidsplassar, fordi ein ikkje var vaken nok og sørgde for at ein fekk arbeidsplassar knytt til nettopp denne næringa. Vi var nyleg på besøk og hørde talet på arbeidsplassar der – eg er glad for kvar einaste ein, det vil eg understreke – og når vi veit at det i fylket nordafor er 25 000 arbeidsplassar knytt til denne næringa, då klarar ein å sjå kor viktig denne næringa er både for folk, for landsdelen og ikkje minst for nasjonen.

Eg må seie det er ei glede å høyre representantane Arnesen og Strøm sine innlegg. Dei kjempar for arbeidsplassar og for at ein skal få lov til å utvikle seg også i Nordland og Troms, og det er det all grunn til å ha all respekt for. I alle fall føler eg at deira innlegg er meir reelle i forhold til framtidsmoglegheiter enn det vi høyrer frå Senterpartiet, og spesielt frå representanten Lange Nordahl.

Erling Sande (Sp) [15:08:32]: Eg er einig med statsråden i at det har vore ein debatt, men eg er ikkje så sikker på om eg synest det har vore ein god debatt. Eg synest vi skuldar denne salen meir enn å tillegge kvarandre personlege eigenskapar som handlar om at ein skuldar kvarandre for å «snakke ned» eigen landsdel eller «svikte» eigen landsdel. På den andre sida må også vi som ikkje ynskjer å opne desse områda, bli truidd på at vi òg er glade i den nordlege landsdelen vår. Vi er òg opptekne av vekst, utvikling og sysselsetting og av å få ungdommen tilbake til den landsdelen, sjølv om vi har ei anna oppskrift enn dei som ynskjer å opne for petroleumsverksemd i desse områda. Så det håpar eg kan prege framtidige debattar som vi skal ha i denne salen om dette temaet.

Så har også spørsmålet om kva ein legg i «konsekvensutgreiing» vore kommentert, noko vi ofte endar opp med i desse debattane: Er det eit spørsmål om ein skal opne eller ikkje, eller er det som representanten Meling seier, ikkje eit spørsmål om det, men eit spørsmål om kva for premiss som skal liggje til grunn når ein opnar eit område? Vel, historia tilseier at det er representanten Meling som har rett. Eg trur det ikkje nødvendigvis var sånn at dei kommune-styrerepresentantane som uttala seg om dette temaet i Lofoten og Vesterålen, la det til grunn, men at dei kanskje la Strøm og Arnesen sin definisjon av konsekvensutgreiing til grunn, og kanskje opplever at dei no blir teke til inntekt for å ynskje å opne området, mens det dei eigentleg ynskte, var meir kunnskap og ikkje noko meir enn det.

Så viser til slutt representanten Grimstad til Sogn og Fjordane. Vel, eg synest svaret til representanten Grimstad er litt for enkelt. Det er ikkje sånn at Sogn og Fjordane ikkje bad om ringverknader av petroleumsnæringa. Snarare viser eksemplet Sogn og Fjordane at det ikkje er nokon automatikk i at eit fylke får store ringverknader av pet-

roleumsnæring, sjølv om det skjer rett utanfor stovedøra. Det bør òg vere ein tankekross for dei som ynskjer petroleumsverksemd i Lofoten og Vesterålen, men også i andre område langs kysten vår.

Bendiks H. Arnesen (A) [15:11:13]: Hvis noen mener at jeg er engasjert for Nord-Norge og denne saken, så er det helt korrekt. Derfor må jeg si noen ord til.

Jeg har gang på gang i denne debatten og her i dag sagt at jeg vil at Nord-Norge skal ha flere bein å stå på, altså ikke bare petroleum, bare fisk eller bare hotellovernattinger, slik det kunne høres ut på meg i et innlegg tidligere i dag. Det er flere enn meg som vil akkurat dette. Derfor har jeg også vært på mange møter i nord, med stort oppmøte, som har det samme synet som meg. Ja, jeg har faktisk fått kritikk for at jeg ikke har gjort mer for at man i nord skal få flere bein å stå på, og det er en kritikk jeg selvfølgelig tar til etterretning.

Det er ikke bare olje og gass vi vil ha. Vi vil ha et allsidig næringsliv som gir arbeidsplasser, bosetting og forutsigbarhet og en langsiktig tro på at der oppe går det an å bo og å etablere seg – dit kan vi fare, eller der vil vi bli. Det er ikke et for og imot dette dreier seg om, dette dreier seg om et både-og, at vi får se på alle muligheter for at også den nordlige landsdelen skal gis flere bein å stå på.

Vi trenger fiskere, vi trenger gårdbrukere, vi trenger hotellansatte – kanskje mer nå enn før vi begynte å få petroleumsnæringen til nord – men vi trenger også mer. Det må jeg be om at man viser en viss forståelse for. Jeg tror faktisk at dette også blir resultatet av denne debatten i tiden som kommer. Jeg har selvfølgelig, som representanten Sande var inne på, respekt for alle syn, men jeg må bli trodd på at jeg vil at Nord-Norge skal ha en god framtid med mange bein å stå på.

Torgeir Trældal (FrP) [15:13:46]: Jeg kommer selv også fra Nord-Norge, og jeg er enig med mange av de representantene som har vært oppe og sagt hvor viktig dette er for framtiden til Nord-Norge. Vi har dessverre i dag en regjering som ønsker å verne Nord-Norge. Vi har kommuner som blir vernet på kryss og tvers. I Saltdal kommune har man faktisk vernet 75 pst. av hele kommunen. De har problemer med å drive næringsvirksomhet fordi man har vernet alt det de vil ha industritomter og andre ting på. På denne måten kan vi ikke ha det oppe i Nord-Norge.

Nord-Norge sliter i dag med fraflytting. Går man inn i demografien og ser på fraflyttingen, ser man at den dessverre skjer med dem mellom 20 og 40 år – med andre ord de personene som skal jobbe og gi noe tilbake til samfunnet for å holde det gående. Om man også går inn og ser på meningsmålinger om man er for eller imot at man skal åpne, ser man at det gjerne er folk over 50 år som sier at nei, man ønsker å ha det som man alltid har hatt det. Men går man inn og ser på dem som skal leve og ha framtiden der, ungdommen, så sier de at jo, vi ønsker det, for vi ønsker å ha en jobb å gå til. Da kan også de som er ute og tar en utdanning, flytte hjem og få en jobb og være hjemme der de trives best.

Vi ser også av demografien at Vesterålen i løpet av 2030

vil miste 10 000 innbyggere hvis det fortsetter på samme måte som nå. 10 000 innbyggere tilsvarer at hele Vågan kommune og Svolvær vil være borte. Da er det ikke vits i å ha mer Lofoten. Man kan ikke leve på at man har tyske bobilturister, man er faktisk nødt til å ha noe å jobbe med. Derfor er det viktig at man gjør det. Og det er ikke bare Vesterålen: I hele Ofoten og Hålogaland, der jeg kommer fra, er det stor entusiasme i bl.a. industrien, som nå holder på å gjøre seg klar til oljeeventyret. De er ute etter å gjøre de testene og få de kvalifikasjonene de skal ha for å komme ut i oljeeventyret. Vi ser nyetablerte sveisebedrifter, vi ser mange positive ting, men det vil vi ikke få se hvis vi ikke får dette til å skje.

Noen er også redd for at man skal få en oljelekkasje eller et utbrudd som skal skade Lofoten. Hvis man følger med på hvordan Golfstrømmen går, er det sånn at hvis man får en «blowout» i Lofoten, går den antagelig opp og havner inni Ofoten og der hvor jeg kommer fra. Men får du derimot en «blowout» nå på Helgeland, da havner den i Lofoten. Men det snakker ingen om.

Så jeg vil si at nå synes jeg det er på tide at vi hører på det Nord-Norge selv vil. Nord-Norge ønsker at det skjer noe, at de får være med på framtiden og får arbeidsplasser og vekst. Der har vi muligheter, og da må vi tydeligvis ha et regjeringsskifte.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 6.

Sak nr. 7 [15:16:43]

Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Oskar J. Grimstad, Per-Willy Amundsen, Henning Skumsvoll, Harald T. Nesvik, Per Roar Bredvold og Torgeir Trældal om å oppheve forbud mot bruk av blyhagl til jakt (Innst. 289 S (2012–2013), jf. Dokument 8:42 S (2012–2013))

Presidenten: Etter ønske fra energi- og miljøkomiteen vil presidenten foreslå at taletiden begrenses til 40 minutter, og fordeles med inntil 5 minutter til hvert parti og inntil 5 minutter til medlem av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det gis anledning til replikkordskifte på inntil fem replikker med svar etter innlegg fra medlem av regjeringen innenfor den fordelte taletid.

Videre blir det foreslått at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter. – Det anses vedtatt.

Torstein Rudihagen (A) [15:18:04] (ordfører for saka): I representantforslaget blir det foresleget at Stortinget ber regjeringa fremme forslag om å oppheve forbudet mot bruk av blyhagl til jakt.

I innstillinga tek Framstegspartiet opp dette forslaget, men dei står òg saman med Høgre og Kristeleg Folkeparti om ein merknad og eit forslag om berre å oppheve forbudet mot bruk av blyhagl ved jakt på fastmark og open sjø. Det er litt uklart kva Framstegspartiet vil, men eg reknar med

at Framstegspartiet og mindretalet elles gjer greie for sine egne forslag.

Fleirtalet, Arbeiderpartiet, SV og Senterpartiet, innstiller på at forslaget blir lagt ved protokollen. Det gjer vi fordi vi meiner at det er riktig å innhente ytterlegare kunnskap om effekten blyhaglbruk utanom våtmarksområde og skytebanar har for helse og miljø. I dette arbeidet må departementet ha nær kontakt med Norges Jeger- og Fiskerforbund, som har teke opp og argumentert for å fjerne forbudet mot bruk av blyhagl ved jakt på fastmark og over sjø.

Vi meiner at ein eventuell ny kunnskap av betydning må føre til ei ny vurdering av dette forbudet.

Med bakgrunn i informasjon frå Miljøverndepartementet i brev til komiteen frå 4. april synest eg nok det er drastisk å fjerne dette forbudet no utan vidare. Vi har hatt eit forbod sidan 2005, og departementet skriv at forbudet er ein viktig del av det nasjonale arbeidet mot spreiding av bly, og vidare at til grunn for forbudet ligg ei konsekvensutgreiing frå 2001, og at det er departementets vurdering at det er gode faglege grunnar for eit totalforbod.

Det er eit faktum at bly er eit tungmetall som ikkje blir brote ned i naturen, og som hopar seg opp i næringskjedene. Det verkar giftig for planter og dyr allereie i små konsentrasjonar og kan gje kroniske giftverknader for mange organismar. Det er derfor etter mitt skjønning ikkje uproblematisk å bruke blyhagl ute i naturen.

Når det gjeld våtmark og på skytebane meiner Norges Jeger- og Fiskerforbund at forbudet bør haldast i hevd. Her er det god dokumentasjon på skadeverknadene. Derimot hevdar Norges Jeger- og Fiskerforbund at det er lita forståing hos jegerane for forbod av bruk på fastmark og ope vatn på grunn av manglande fagleg dokumentasjon av den reelle faren ved bruk av blyhagl her.

Eg meiner det er viktig at vi legg til rette for at det vi kan kalle folkesporten – småviltjakt med hagle ute i naturen – får halde fram. Det er òg viktig at ein bruker ein ammunisjon som fører til minst mogleg skadeskyting og mest mogleg effektiv og human avlaving. Samtidig er det viktig at vi ikkje gjer noko som forgifter naturen og det økologiske systemet.

Eg registrerer at det er usemje om skadeverknadene ved bruk av blyhagl på fastmark er godt nok dokumentert, godt nok til at det forsvarer eit forbod. Det er òg usemje om alternativ ammunisjon til blyhagl er godt nok diskutert.

Eg trur derfor at det er nyttig om departementet i nær kontakt med Norges Jeger- og Fiskerforbund ser om det er ny relevant kunnskap å hente som kan gje grunnlag for ei ny vurdering og ei eventuell endring av dette forbudet.

Oskar J. Grimstad (FrP) [15:22:05]: I Noreg har vi hatt eit totalforbod mot blyhagl sidan 2005, og organisasjonar som organiserer jaktmiljøa har i aukande grad teke til motmæle mot dette forbudet. Framstegspartiet viser til at mange har etterlyst ei fagleg grunngeving for totalforbudet mot bruk av blyhagl. Det er ikkje framlagd god, fagleg dokumentasjon, basert på den erfaringa ein har no, om at bly utgjer ei reell forureiningsfare i skogen, på fjellet eller ved sjøfugljakt over ope vatn.

Det er òg kjent at i Sverige vart det fremma totalforbod mot blyhagl. Men grundige utgreiingar konkluderte med at forureiningsfaren ved bruk av blyhagl på fastmark var så liten at det ikkje forsvarte eit forbod. Riksdagen avviste derfor dette forslaget. Til jakt på fastmark er blyhagl framleis den einaste hagltypen som humant avlivar viltet, og som er trygt å spise. I jaktmiljøa viser ein til at blyhaglforbodet fører til fleire skadeskytingar, noko som er svært uønskt.

Framstegspartiet meiner derfor at forbodet er altfor omfattande, og at det bør mjukast opp og at ein bør tillate blyhagl til jakt på fjellet, i skogen og over ope vatn. Ja, ikkje berre bør forbodet mjukast opp, det bør etter vår meining fjernast, då ingen ønskjer å forureine eller øydeleggje naturen gjennom forureinande aktivitet og bruk av blyhagl i område der det bevisleg kan utgjere eit skadepotensial, som i våtmarksområde og på skytebaner. Dette er velkjent av jegerar og blir derfor respektert, og det er bakgrunnen for vårt primærsyn.

Det er òg kjent at Norges Jeger- og Fiskerforbund ønskjer å få innført på nytt blyammunisjon til bruk på flatmark og over ope hav, og at dei meiner det manglar fagleg grunnlag for totalforbod mot bruk av blyhagl til jakt.

Eg tek med dette opp Framstegspartiets forslag i saka og det forslaget vi står saman med andre om.

Presidenten: Representanten Oskar J. Grimstad har tatt opp de forslagene han refererte til.

Bjørn Lødemel (H) [15:24:23]: Forslagsstillarane reiser ein viktig debatt med framlegget om å oppheve forbodet mot bruk av blyhagl. Ein har no fått erfaring frå fleire år med forbod, og då er det fornuftig å vurdere om forbodet har fungert etter hensikta.

Debatten om bly i hagleammunisjon har gått føre seg i mange år. I 1990 la Syse-regjeringa fram forslag om å innføre ei miljøavgift for bly. Det vart ikkje eit generelt forbod mot blyhagl, men i 1991 vart det innført eit forbod mot bruk av blyhagl til jakt på ender, gjæser og vadarar med unntak av rugde.

1. januar 2005 vart det innført forbod mot blyhaglammunisjon. Formålet var å redusere mengda med bly som vart spreidd i naturen. Det var uro for at dyr og menneske kunne bli forgifta ved at dei fekk i seg blyhagl, og at bly er forureining i naturen.

Forslaget om å forby blyhagl har ført til mange og til dels opprivande debattar. Norges Jeger- og Fiskerforbund har vore ein aktiv part i denne debatten, og eit viktig tale- røyr for jegerinteressene. Då debatten gjekk sist, var organisasjonen samd i utfordringane som var knytte til jakt på fuglar i våtmarksområda, og dei meinte at eit forbod primært burde rette seg mot jakt i våtmarksområde, og ikkje jakt på nærare definerte artar.

Høgre er uroa over at det er påvist betydelege skadeverknader av blyhagl ved bruk til jakt i og ved våtmarksområde. Derfor ønskjer ikkje Høgre at ein skal reversere forbodet mot all bruk av blyhagl. Høgre ønskjer å halde fast på forbodet mot blyhagl i våtmarksområde og på skytebaner, men Høgre ønskjer å oppheve forbodet mot bruk

av blyhagl ved jakt på fastmark og over open sjø til det fullgode alternativ er på plass. Høgre er einig med forslagsstillerane i at dei fleste alternativa til blyhagl ennå ikkje kan vise til like gode resultat som blyhagl.

Omsynet til human jakt og mest mogleg effektiv avliving av viltet må vegast opp mot forureiningsfaren. Eit viktig moment som også talar for å tillate bruk av blyhagl ved jakt, er at det i resten av Europa er tillate med bruk av blyhagl ved jakt, med unntak av i Danmark og Nederland, der det er totalforbod. I Sverige og Finland er det restriksjonar på kvar det er lovleg å bruke blyhagl.

Hovudgrunnen ein har til å bruke blyhagl til jakt er human avliving av viltet. Grunnlaget for samfunnet sin aksept for jakt kviler også i stor grad på at jakta blir utført på ein akseptabel måte som både tek omsyn til human avliving av viltet og sikkerheita for dei som er på jakt. Ein jeger har stor respekt for levande dyr og fuglar som ein jaktar på, og ein viktig del av jakta er at dei blir avliva på ein human måte. Ein føresetnad for dette er at jegeren nyttar våpen og ammunisjon som er eigna for den type jakt ein skal drive. Det er fleire faktorar ein må vektlegge når ein vurderer ulike patroner og dei ulike haglmateriale sine eigenskapar. Bly fyller krava til haglmateriale på ein svært god måte, og er særleg godt eigna som haglmateriale. Bly er tungt på same tid som det er bløtt. Denne kombinasjonen gjer også at bly heller ikkje betyr rikosjettfare, korkkje for jegeren eller andre som er i nærleiken av der hagleskot blir fyrte av. Bruk av stålhagl i område med bart fjell eller mykje stein vil bety ein fare for rikosjett.

Når det gjeld alternativ til bly, er det fleire på marknaden i dag. Det er ulike typar hagl med ulike eigenskapar, tyngd og prisklassar. Dei lette typane av tinn, sink og stål mister raskt anslagsenergi. Derfor eignar ikkje desse seg til anna enn det aller minste viltet. Når det gjeld dei tyngre typane av vismut og tungsten, kan ikkje dei brukast i alle typar hagler. Det er også svært dyr ammunisjon, og kvaliteten varierer. Tungstenammunisjon er av volfram, som også har negative konsekvensar for miljøet. Det same har fleire av alternativa til bly.

Det er ikkje tvil om at bly er i særstilling det beste haglmaterialet. Derfor er det også rett å oppheve forbodet mot bruk av blyhagl på fastmark og over open sjø for å sikre at det blir mest mogleg human jakt, og for å hindre unødige skadeskyting.

Lars Egeland (SV) [15:28:49]: Fra jegerhold hevdes det at alternativene til blyhagl er dyrere, og at de billige alternativene er dårlige og kan føre til større andel skadeskytinger, som representanten Lødemel akkurat redegjorde for. Det saken handler om, er å vurdere disse ulempene opp mot miljøkonsekvensene av å oppheve forbudet mot blyhagl. Det er ingen uenighet om at vi fortsatt bør ha et forbud mot bruk av blyhagl på skytebaner. Det later heller ikke til å være noe uenighet om miljøskadene ved å tillate blyhagl brukt mot fugl i våtmarksområder, elver og innsjøer.

Diskusjonen dreier seg altså om bruk av blyhagl ved jakt på fastmark, der Norges Jeger- og Fiskerforbund mener at spredningen av bly vil være svært liten, og at

det ikke er grunn til å tro at fugler og andre dyr tar opp i seg bly, slik at de får skader eller bringer dette videre til mennesker.

Miljøvernministeren peker på sin side på studier av sjøfugl fra Grønland, påvisning av bly i gulpeboller til norske rovfugler og en undersøkelse utført av Veterinærinstituttet på norske andefugler som bakgrunn for at det begrensede blyhaglforbudet ble utvidet.

Det er viktig at vi anvender prinsippet om føre-var, sånn at vi må være helt sikre på at det ikke har miljøkonsekvenser om vi nå opphever blyforbudet. At andre land har valgt andre løsninger, er etter min mening ikke et avgjørende argument. Det er forskjellige jakttradisjoner. Det er også sånn at de vurderingene som er gjort i Sverige, sjølsagt også er kjent for Miljøverndepartementet.

Jeg vil peke på at miljøvernministeren sier at departementet vil innhente ny kunnskap knyttet til effektene av blyhaglforbudet. Her tror jeg vi har et for dårlig kunnskapsgrunnlag til å kunne fjerne forbudet, men også for så vidt om effektene av et fortsatt forbud, så det er viktig at departementet gjør denne jobben med å innhente ny kunnskap. Så sier ministeren at ny kunnskap vil kunne føre til en ny vurdering fra departementets side. Det mener jeg er en riktig vurdering med tanke på nettopp føre-var-prinsippet, at vi må være sikre på miljøkonsekvensene av å oppheve forbudet.

Erling Sande (Sp) [15:31:39] (leiar for komiteen): For Senterpartiet står forvaltartanken høgt. Naturen er grunnlaget for alt liv og all aktivitet – han gir oss alt frå mat, heim, straum og klede til fritidsopplevingar som jakt og fiske.

For oss er det viktig at vi har eit berekraftig samfunn der miljøpolitikken har eit folkeleg grunnlag, er forståeleg, kunnskapsbasert og skaper engasjement. Ei av sakene som skaper engasjement i delar av landet, er om det framleis skal vere totalforbod mot bruk av blyhagl til jakt.

Eigenskapane til blyhagl som ammunisjon er såpass grundig omtalt før i debatten at eg berre viser til saksordføraren og også representanten Bjørn Lødemel sine innlegg.

Vi i Senterpartiet meiner det er gode grunnar til å vere restriktive med bruk av bly på grunn av dei skadeverknadene det kan ha. Samstundes er det sånn at blyhagl ikkje er like skadeleg uansett kor det blir brukt. Når det gjeld våtmark og skytebane, ser ikkje Senterpartiet nokon grunn til å oppheve forbudet. Opphoping av blyhagl på skytebane og forureiningsskade ved bruk av det i våtmarksområde er tydelege. Når det gjeld andre område, må ein ha ei vurdering av om forbod framleis skal gjelde på grunnlag av kunnskap, og kva for effekt det vil ha å oppheve totalforbudet.

Vi skal ha ei streng og kunnskapsbasert miljølovgiving, men for Senterpartiet handlar det òg om å ha eit lovverk som ikkje er eit symbollovverk. Nettopp derfor bør forbudet når det gjeld område utanfor skytebane og våtmark, opphevast dersom ny kunnskap underbyggjer dette, som m.a. Norges Jeger- og Fiskerforbund hevdar.

Vi er glade for at Miljøverndepartementet vil hente inn meir kunnskap om kva for effektar bruk av bly-

hagl utanfor våtmark og skyteområde har for helse og miljø.

A k h t a r C h a u d h r y hadde her overtatt presidentplassen.

Kjell Ingolf Ropstad (KrF) [15:34:00]: Det har vært flere gode innlegg med mye av det samme budskapet. Det som har vært viktig for Kristelig Folkeparti i saken, er at vi er tydelig på at vi erkjenner at det er forurensningsfare i og ved våtmarksområder. Samtidig må vi veie andre hensyn, når det gjelder over fastmark og over åpen sjø, opp mot hensynet til human jakt.

Det er, som flere har vært inne på, tydelig at det blir flere skadeskytinger med bruk av alternativet til blyhagl. Det er rett og slett ikke gode nok alternativer til blyhagl per dags dato. Denne debatten rundt bruk av blyhagl ved jakt er en kjent debatt, og – som representanten Lødemel var inne på – har vi nå hatt forbudet ganske lenge. Da må vi se på hvordan forbudet har fungert. Etter vårt syn har det ikke fungert optimalt og etter hensikten. Derfor er vi tydelig på at så lenge man ikke har god nok ammunisjon til å få human jakt, mener vi at man kan oppheve forbudet over fast mark og over åpen sjø. Men i merknaden med Høyre – og for så vidt også Fremskrittspartiet – skriver vi klart og tydelig at det betyr «inntil fullgode alternativer er på plass». Dersom det er et godt nok alternativ til blyhagl, er det heller ikke nødvendig å bruke bly. Det er i hvert fall vårt standpunkt.

Det er viktig å presisere at det forslaget som ligger her, kan være med på å sikre, som også representanten Sande var inne på, mer legitimitet knyttet til loven, for da er man tydelig på at det er forbudt der man ikke trenger å bruke bly, nemlig på skytebaner, mens man kan bruke blyhagl over fast mark og over åpen sjø. Jeg trenger ikke dra argumentasjonen noe lenger annet enn å vise til de andre innleggene som har vært holdt.

Jeg er glad for at statsråden er tydelig på at han ønsker å innhente mer kunnskap, og at også komiteen klart og tydelig uttaler at vi ønsker mer kunnskap om miljø- og helseeffektene blyhagl har.

Det er viktig at man veier hensynene opp mot hverandre, og per dags dato mener vi at vi har konkludert og kommet med et godt kompromiss.

Trine Skei Grande (V) [15:36:36]: I forrige debatt hadde man ikke lov til å mene noe ting hvis man ikke var fra Nord-Norge. I denne debatten vil jeg begynne med å orientere om at jeg har jegerprøva, jeg går på jakt, jeg har skutt både med og uten bly, før og etter forbud.

Mitt utgangspunkt er at det er ingen faglig diskusjon om våtmarksområdene. Det er stor enighet, også faglig, om at der kan vi ikke bruke blyhagl. Det er ingen mening i å bruke blyhagl på skytebanen. For det første får man for stor opphopning, men det er heller ikke noe grunnlag for å gjøre det – ut fra at skadeskyting av skyteskiver er et litt begrenset fareområde.

Jeg syns at noen argumenter taler for å oppheve forbudet. Et av dem gjelder skadeskyting, som vi vet at det

blir mer av med den ammunisjonen vi har tilbud om i dag.

Det andre som ingen har tatt opp, men som jeg syns er ganske viktig, handler om jaktkultur og respekt for loven. Det er gjort mye i Norge de siste 30–40 åra for å endre norsk jaktkultur, f.eks. elgjegernes forhold til alkohol og jakt. Jeg har vokst opp i områder der det jaktes mye. Jegerprøva har ført til holdninger til jakt og til våpen. Det er ikke mange år siden vådeskudd var en del av det at høstjakta begynte. Nå skjer det mye sjeldnere. Vi har ennå noen få tilfeller av vådeskudd, men det er mange færre enn tidligere. Det er ikke sånn at Øystein Sundes sang om jakta spilles like ofte, for det er ikke så mange som kjenner seg igjen i den sangen. Jaktkulturen har blitt dramatisk endret i Norge – til det bedre, på mange, mange områder. Men det er fortsatt en liten lomme som handler om at man ikke bøyer seg for forbud man ikke skjønner grunnen til.

En av de lommene som jeg tror undergraver tilliten til norsk jaktlovgivning, er blyforbudet. Jeg tror de aller fleste jegere skjønner forbudet når det gjelder våtmark, sjøl om ikke alle i Fremskrittspartiet skjønner det, men det er veldig mange jegere som ikke skjønner hvorfor forbudet gjelder ellers. Da får man en undergraving av lovverket som vi vedtar her, og for den respekten man skal ha for jaktlovgivninga. Det syns jeg faktisk er ganske viktig. Jeg syns det er viktig at loven vår henger sammen med en logikk som folk som går ute i marka, skjønner.

Jeg er villig til å akseptere at man skal foreta en ordentlig evaluering, og at man tar med de kompetansemiljøene innen jakt som vi faktisk har.

De jaktorganisasjonene vi har i Norge, er ganske ansvarlige og skikkelige, så dem går det an å ha en ordentlig diskusjon med. Det håper jeg miljøvernministeren åpner for.

Når vi i dag stemmer for det som regjeringa har lagt fram, er det fordi vi vil se en sånn evaluering. Men jeg syns det er viktig at vi har en jaktlovgivning som henger sammen med den logikken som folk som går i marka, følger. Det er klart at sånn som lovverket er i dag, er det ikke alle som skjønner de gode grunnene. Da er utfordringa til ministeren å frambringe de gode grunnene, ellers så fjerner vi forbudet.

Statsråd Bård Vegar Solhjell [15:40:46]: Eg har ikkje jegerprøva, men eg kjem til å halde innlegget mitt likevel.

Representantane Skumsvoll, Nesvik, Grimstad, Bredvold, Amundsen og Trældal har foreslått å oppheve forbudet mot blyhagl. Forbudet vart i si tid innført for å beskytte spesielt fuglar og anna dyreliv mot ei av dei mest alvorlege miljøgiftene vi kjenner til.

Bly har mange alvorlege effektar for både menneske og dyr som vert eksponerte, f.eks. kan det gi nedsett intellektuell utvikling hos barn. For dyr og plantar kan bly vere giftig sjølv i små mengder. Bly brytst ikkje ned i naturen og hopar seg opp i næringskjedene. Bly er òg ei miljøgift som vert transportert langt frå utsleppskjeldene. For å setje det i eit internasjonalt perspektiv fører bly framleis til svært store skader på menneske og natur. Sjølv om utsleppa av bly i Noreg er kraftig reduserte, og dei farlegaste kjeldene,

som f.eks. bensin, er stansa, har vi framleis eit internasjonalt ansvar for å redusere utsleppa så mykje som mogleg. På grunn av dei alvorlege eigenskapane til bly er stoffet omfatta av det ambisiøse nasjonale målet om at bruk og utslepp av miljøgifter skal stansast innan 2020. Vi arbeider derfor aktivt for å regulere og avgrense bruk og utslepp av bly både nasjonalt og internasjonalt.

Forbudet mot blyhagl er ein viktig del av det nasjonale arbeidet mot spreiding av bly. Før totalforbudet tredde i kraft, utgjorde bly frå blyhagl om lag 70 pst. av samla utslepp av bly frå kjende kjelder på land i Noreg. Etter at blyhagl vart ulovleg, er utsleppa frå slik ammunisjon nesten borte.

Eg meiner det er gode faglege grunnar for eit totalforbod. Det kjem fram m.a. i konsekvensvurderinga frå 2001 som ligg til grunn for forbudet. På grunn av dei sterke giftige effektane til bly utgjør blyhagl ein betydeleg fare for dyr og fuglar som får det i seg. Fuglar kan få i seg blyhagl ved at dei tar blyhagl i staden for småstein inn i kråsen, der det vert liggjande og forgifte fuglen. Det er vel dokumentert at blyhagl kan utgjere eit problem i våtmarksområde, der bruken kan føre til blyforgifting av ulike fuglar.

Før totalforbudet mot blyhagl tredde i kraft i 2005, hadde vi eit avgrensa forbod. Hensikta var å verne utsette fugleartar ved å forby bruk av blyhagl til den typen jakt som dominerte i våtmarksområde. Fleire funn tydde likevel på at det avgrensa forbudet ikkje var tilstrekkeleg for å verne dei utsette fugleartane frå blyforgifting, f.eks. viste undersøkingar at talet på døde andefuglar ikkje hadde vist nokon klar nedgang etter at forbudet vart innført.

Til grunn for innføringa av totalforbudet ligg òg ei vurdering av at bruk av blyhagl utgjør eit miljøproblem også utanfor våtmarksområde, f.eks. er det påvist blyhagl i gulpeballar til norske rovfuglar. Blyhagl kan utgjere eit problem for bevaring av trua norske rovfuglar som kongeørn. På same måten som våtmarksfuglar kan landlevande fuglar få i seg blyhagl i staden for småstein i kråsen. Eg har også merka meg ein studie frå Grønland som viser at blyinnhaldet i fugl skoten med blyhagl, var uventa høgt, og at blyhagl såleis kan utgjere ei kjelde for bly i diett. Det synest eg er uroande.

Det er viktig å understreke at det i dag finst fleire gode alternativ til blyhagl som ikkje er giftige. Det er òg gjort fleire studiar som viser at det ikkje er ein statistisk sikker forskjell i drepeevne mellom blyhagl og alternativa. Med bakgrunn i dei faglege argumenta som eg har gjennomgått, meiner eg at det ikkje er riktig å endre på forbudet mot blyhagl no. Eg er svært opptatt av at bly ikkje skal sleppast ut i naturen på ein måte som kan skape problem for natur og menneske.

Dersom det skulle framkome ny kunnskap av betyding for forbudet, vil eg sjølvsagt vurdere det grundig. Eg merkar meg at fleire stiller spørsmål ved at forbudet òg gjeld utanfor våtmarksområde og skytebaner. Eg vil derfor sørge for at det vert innhenta ytterlegare kunnskap om effektane av forbudet mot blyhagl utanfor dei områda. I det arbeidet vil vi ha kontakt med Norges Jeger- og Fiskerforbund, som eg òg ser på som ein skikkeleg og ordentleg organisasjon.

Presidenten: Det åpnes for replikkordskifte.

Bjørn Lødemel (H) [15:45:04]: Eg er også jeger, men eg brukar grovare kaliber enn hagl, men det òg er av bly, så det er same utfordringa der.

Elles er det gledeleg å høyre at det her i salen er mange som er innstilte på at ein skal oppheve forbodet mot bly på fast mark og over sjø. Det er berre det at vi må vente på at statsråden skal ta sine vurderingar.

Alternativa til bly i dag er tinn, sink, stål, vismut og tungsten. Det er miljømessige konsekvensar også av desse hagltypane, så spørsmålet til statsråden er: Kan statsråden gje ei vurdering av korleis desse typane haglammunisjon verkar på naturen, i og med at han ikkje er innstilt på å oppheve forbodet mot bruk av bly?

Statsråd Bård Vegar Solhjell [15:45:52]: Eg kan nok ikkje gje ei fullgod vurdering av det på ståande fot, men eg trur at litt av grunnlaget for å sjå nærmare på det, er å vurdere dei spørsmåla som har vore oppe i debatten her, bl.a. alternativa. Eg merka meg f.eks. diskusjonen om drepeevne. Så vidt eg kjenner til, viser i alle fall mange av dei studiane som er gjorde, ingen statistisk sikker eller signifikant forskjell på det, men det er blant dei tinga det er nyttig å gå djupare inn i.

Elles vil eg seie at det er verdt å ha med seg at det på nyheitene i dag har gått ei stor sak som har fått litt merksemd, om nettopp målet om at vi skal fjerne farlege miljøgifter i Noreg innan 2020. Bly er ei av dei miljøgiftene som vi har forplikta oss til å fjerne, og som eg sa i mitt innlegg: 70 pst. av blyutsleppa før forbodet var knytte til jakt.

Bjørn Lødemel (H) [15:46:53]: Eg takkar for svaret.

Eg registrerer òg at statsråden rosar Norges Jeger- og Fiskerforbunds arbeid, og at dei er ein viktig instans i dette, støttar eg fullt ut.

Vi hadde ei sak i salen her for ei tid sidan som gjaldt motorferdsel i utmark. Der skulle statsråden og departementet sende på høyring eit opplegg for å endre lov om motorferdsel i utmark. Vi har ikkje sett noko til det enno.

No er det også snakk om å innhente ny kunnskap. Kanskje statsråden kan fortelje når den nye kunnskapen om blyhagl blir lagt fram og ein eventuelt får ei ny sak om bruk av blyhagl.

Statsråd Bård Vegar Solhjell [15:47:33]: No trur eg vi først skal behandle ferdig denne saka, og så skal vi sjå nærmare på den nye kunnskapen. Eg har dialog med Norges Jeger- og Fiskerforbund om det, og så får vi kome tilbake til det på eit seinare tidspunkt når det er naturleg å sjå på den saka.

Når det gjeld motorferdsel, vil dei spørsmåla verte sende på høyring om relativt kort tid, som tidlegare sagt her i salen.

Torgeir Trældal (FrP) [15:48:07]: Jeg har selv jaktet i over 30 år og startet min jaktkarriere med å bruke bly. Det vi ser nå, etter at man har gått over til vismut og stål, er at det er ekstremt mye mer skadeskyting. Man ser at der man

før felte dyret, klarer man ikke å felle det nå. Det kommer av at blyet er såpass tungt, og da får man en høyere utgangshastighet som gjør at det er et mer drepende skudd. Det gir en bedre avliving av vilt, som vi alle er ute etter. Nå ser vi at vi får stadig mer skadeskyting, og vi får dyrelidelser. Det er også bevist at stål gjør at når man treffer dyrene og bare får noen stålhagl inn i dem, lider de av betennelse over lang tid. Så mitt spørsmål til statsråden er: Betyr ikke dyrelidelsene noe for regjeringen når man nå sier nei til å oppheve forbudet?

Statsråd Bård Vegar Solhjell [15:49:05]: Jo, det gjer det. Det er eit viktig spørsmål som høyrer naturleg med i denne vurderinga. Men som eg har sagt: Dei undersøkingane eg kjenner til, viser ikkje ein statistisk sikker forskjell i drepeevne mellom bly og alternativa. Men eg vil seie at det er eitt av dei områda som det er naturleg å gå litt inn på, for det er jo i sentrum av diskusjonen – om det er ein forskjell som bør vektleggjast, eller om han ikkje er statistisk sikker, sånn at det ikkje er grunn til å vektleggje det. Det er blant dei temaa det er naturleg å sjå på når vi skal hente inn meir kunnskap.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Torgeir Trældal (FrP) [15:50:07]: Jeg vil starte med det jeg startet med i replikkordskiftet – gå litt tilbake til det som gjelder skadeskyting- og rikosjettproblematikken. Jeg har selv vært på jakt der en venn av meg brukte stålhagl inne i et fjellområde og ble truffet av en rikosjett. Det var bare flaks at han berget øynene. Flere ser at det skjer flere uhell på grunn av rikosjetter enn tidligere. Det er også noe man bør ta med seg inn i denne debatten.

I Sverige vurderte man først å gå inn for et totalforbud. Men så foretok man den store evalueringen av bl.a. det som går på dyrevelferd, på avliving, på rikosjetter og på kostnaden for skudd – for ikke å snakke om at 90 pst. av alle jegerne har våpen som er beregnet for blyhagl og ikke for stålhagl, som gjør at man risikerer å få løpsspreng. Det skjer oftere løpsspreng nå enn tidligere fordi man bruker stålhagl, som våpnene faktisk ikke er beregnet for. Så her har man et problem som går på sikkerheten til jegerne.

Bly er godt egnet som haglmateriale. Det er tungt og bløtt, og det kan benyttes i nær sagt alle haglevåpen – i alle typer våpen, vil jeg si. Det kan ikke stål og annet. Det er en viktig forutsetning for human jakt at jegerne benytter seg av våpen og ammunisjon som er egnet for den type jakt de skal bedrive. Det er også viktig at jegerne prøver seg fram til nye typer ammunisjon som er egnet for de artene de skal bruke dem på. Valgfrihet når det gjelder å bruke de best egnede typer skudd, vil være viktig. Det er bevist at med blyhagl får man en bedre og en mer human avlivingsprosess.

Så sier man at med bly vil man få en del spredning. Da vil jeg si til statsråden: Beklager, men jeg går selv på fjellrypejakt. Jeg kan gå 2–3 mil på en dag og skyte fire til ti skudd. Man går kanskje 5–6 kilometer for hver gang man

skyter et skudd til høyre og et skudd til venstre. Man vil aldri få noen problematikk ved det at blyet er skadelig, for slike mengder kommer man ikke til å se. Dette har også svenskene konkluderte med. Derfor bør ikke bruk av blyhagl være forbudt. Jeg mener at det er så store områder at man ikke vil få denne problematikken.

Det iallfall jeg ville ha tenkt hadde jeg vært ministren, som er ute etter å gjøre noe med blyet, er: Vi har et enormt problem i Norge i dag. I 20–30 år – og helt fra 1950 – har alt elnett ligget i blykabler. Da bør man kreve at alle kablene skal tas opp, for der har man blyproblematikk.

Det eneste jeg kan love Stortinget, er at ved et regjerings-skifte vil både Kristelig Folkeparti, Høyre og vi oppheve forbudet. Dermed skal vi få gjort noe med dette.

Torstein Rudihagen (A) [15:53:34]: Til siste talar må eg seie at kva Framstegspartiet vil gjere ved eit regjerings-skifte, står veldig uklart for meg.

Eg må minne om kva som er representantforslaget, nemleg:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å oppheve forbud mot bruk av blyhagl til jakt.»

Det er forslaget. Så kjem det liksom fram her at alle er einige om at denne saka dreier seg om at ein skal ha forbod mot bruk av blyhagl ved jakt på fastmark og over ope vatn. Nei, Framstegspartiet har sagt undervegs her at deira primære standpunkt nettopp er det forslaget dei har teke opp:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å oppheve forbud mot bruk av blyhagl til jakt.»

Dermed er dei uenige med til og med Norges Jeger- og Fiskerforbund, for dei seier heilt klart og tydeleg at etter fem år er det forståing for at ein skal ha eit klart forbod mot bruk av blyhagl på skytebane og på våtmark. Her er det god dokumentasjon. Det dei seier, er at det er vanskelig å få forståing for å ha dette forbodet på fastmark og over ope vatn – dei meiner at her er det ikkje god nok dokumentasjon.

Mitt inntrykk her er at Framstegspartiet skal prøve å ri fleire hestar, at dei no skal framstille det som at dei òg er einige med Høgre og Kristeleg Folkeparti. Det er dei kanskje òg, i og med at dei har dei same merknadene og er saman om eit forslag. Men det faktiske forholdet er at Framstegspartiet har sagt at dei har sitt primære standpunkt, nemleg total oppheving av forbodet mot bruk av blyhagl.

Torgeir Trældal (FrP) [15:55:25]: Jeg tar ordet for bare å svare saksordføreren.

Det er helt korrekt som det står. Vi ønsker at Stortinget ber «regjeringen fremme forslag om å oppheve forbud mot bruk av blyhagl til jakt». Sekundært ber vi «regjeringen fremme forslag om å oppheve forbudet mot bruk av blyhagl ved jakt på fastmark og over åpen sjø». Vi ser at vi ikke klarer å nå igjennom med det førstnevnte forslaget, fordi vi er alene om det.

Så sier man at Norges Jeger- og Fiskerforbund ikke ønsker dette. Det er – med all respekt – ikke rett. Norges Jeger- og Fiskerforbund sier at de ønsker det vi går inn for, men det er nok lettere å få flertall for det sekundære forsla-

get. Derfor går vi for det sekundære. Vi vet at vårt primære forslag kommer til å bli nedstemt – og det er bedre å få det litt bedre enn sånn det er i dag. Så får vi heller i regjering prøve å gjøre den jobben vi skal gjøre – å få de andre til å gå inn for vårt syn.

Torstein Rudihagen (A) [15:56:39]: Eg tek ordet fordi rett skal vere rett. Vi har hatt møte med Norges Jeger- og Fiskerforbund, og eg må berre referere frå det skrivet som dei la fram som sitt syn:

«Fem år etter innføring av et totalforbud er det fremdeles liten forståelse blant jegerne for forbudet. Dette på grunn av manglende faglig dokumentasjon av den reelle faren ved bruk av blyhagl på fastmark og over åpent vann.»

Dei seier vidare:

«På den annen side er det stor forståelse for forbudet mot bruk av blyhagl på skytebanene og i våtmarksområdene, der dokumentasjonen av skadevirkningene har vært god. Vi ser altså en klar sammenheng mellom forståelsen og den faglige grunnlaget.»

Dette synest eg er klar tale: Norges Jeger- og Fiskerforbund er imot å bruke blyhagl på skytebanane og på våtmark.

Presidenten: Representanten Torgeir Trældal har hatt ordet to ganger og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Torgeir Trældal (FrP) [15:57:39]: Det er mulig at det er sagt i enkelte møter, men vi har også hatt møter der vi har fått sagt det som jeg sier nå. Går man inn på facebook, ser man at det ligger tre–fire sider om akkurat dette, og der er det over 100 000 medlemmer. Hvis man leser igjennom dette og ser det som sies der, kan jeg i hvert fall fortelle at jegerne vil én ting: De vil ha totalforbud, men – som de også sier – det sekundære må være å få det bedre enn det er nå.

Det eneste vi kan gjøre, er å prøve å få gjort dette ordentlig – få et totalforbud. Det er det beste. Men vinner vi ikke fram med det beste nå, får vi godta det sekundære. Så får vi ta kampen – Fremskrittspartiet kommer ikke til å gi opp denne kampen.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 7.

Sak nr. 8 [15:58:27]

Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om endringer i vassdragsreguleringsloven, forurensningsloven, genteknologiloven og vannressursloven (Innst. 290 L (2012–2013), jf. Prop. 64 L (2012–2013))

Lars Egeland (SV) [15:59:07] (ordfører for saken): Denne saken gjelder implementering av EUs såkalte miljøsvarsdirektiv, som ble innlemmet i EØS-avtalen i 2009. For noen EU-land har dette direktivet betydd vesentlige lovendringer, men Norge har allerede lovfestet prin-

sippet om at forurenseren skal betale. For oss har det betydning bare mindre lovendringer. Det er en enstemmig komité som innstiller disse lovendringene.

Miljøansvarsdirektivet innfører en hovedregel om et objektivt ansvar som et viktig ledd i forurenseren-skal-betale-prinsippet. Dette er i tråd med nasjonale bestemmelser og krever ingen endringer i forurensningsloven med hensyn til tiltakspålegg.

Komiteen understreker i sine merknader – og det er i tråd med svar fra miljøvernministeren på spørsmål fra komiteen – at det ikke er noen endring med hensyn til forurenserens plikt til å gjennomføre tiltak, selv om forurensningen er tillatt.

Ellers foreslår regjeringa en utvidelse av anmodningsretten og prøvingsadgangen i saker der forvaltningen har unnlatt å pålegge eller gjennomføre tiltak, og det er det også en samlet komité som er enig i.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 8.

Sak nr. 9 [16:00:38]

Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om endringer i friluftslvsloven mv. (Innst. 292 L (2012–2013), jf. Prop. 84 L (2012–2013))

Torstein Rudihagen (A) [16:01:11] (ordfører for saka): I proposisjonen er det ikkje nokon forslag om endring i gjeldande rett. Regjeringa avgjorde ut frå fleire grunnar å slå i hop Direktoratet for naturforvaltning og Klima- og forureiningsdirektoratet til eit nytt direktorat kalla Miljødirektoratet. Grunngevinga for denne samanslåinga er kort referert i proposisjonen. Det medfører da behov for namneendring slik at det blir heitande Miljødirektoratet i friluftslvslova og andre lover. Det er berre ein proposisjon med oppretting av namnebruken, som komiteen samrøystes støttar.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 9.

Sak nr. 10 [16:02:02]

Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om endringer i småbåtloven (bruk av vannscooter) (Innst. 291 L (2012–2013), jf. Prop. 82 L (2012–2013))

Presidenten: Etter ønske fra energi- og miljøkomiteen vil presidenten foreslå at taletiden begrenses til 40 minutter og fordeles med inntil 5 minutter til hvert parti og inntil 5 minutter til medlem av regjeringa.

Videre vil presidenten foreslå at det gis anledning til replikkordskifte på inntil tre replikker med svar etter innlegg fra medlem av regjeringa innanfor den fordelte taletid.

Videre blir det foreslått at de som måtte tegne seg på talarlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Torstein Rudihagen (A) [16:03:08] (ordfører for saka): I proposisjonen blir det foreslege endring i småbåtlova som inneber at det generelle forbodet mot bruk av vass-scooter blir oppheva. Samtidig foreslår departementet at det blir gitt høve til å fastsetje forskrift om nærare reglar for bruk av vass-scooter. Komiteen støttar at forbodet blir oppheva, og komiteens fleirtal støttar òg at det utarbeidast særskilte forskrifter for bruk av vass-scooter. Framstegspartiet og Høgre har eit eige forslag om å likestille vass-scooter med andre småbåtar.

Det er fleire grunnar til at gjeldande regelverk bør endrast. ESA har påpeikt at regelverket ikkje er i samsvar med EØS-avtala. Regelverket i form av forskrift blei endra i 2012, men ESA meiner at desse forskriftene heller ikkje er i samsvar med EØS-avtala om fri bevegelse av varer. I proposisjonen skriv departementet at dei meiner det norske regelverket er innanfor det Noreg med sitt høge vernnivå for miljø og sikkerheit har høve til innanfor EØS-retten, men at regelverket er komplisert, og at det er ei utfordring for kommunen å få gitt forskrifter tilstrekkeleg raskt.

Eg synest at dagens system unekteleg verkar noko komplisert. Kommunane kan i forskrift gjere unntak frå forbodet, såfram ikkje omsynet til miljø eller sikkerheit tilseier noko anna, men kommunane kan ikkje opne for vass-scooterkøyring i område som er skravert i eit vedlegg til regelverket. Vidare forbyr reglane kommunane å opne for vass-scooter i nærare spesifiserte type område der bruk av vass-scooter vil medføre nemneverdig skade eller ulempe for miljø og sikkerheit. Utanfor desse områda har kommunane ei plikt til å opne for vass-scooterkøyring dersom det er søkt om det.

Nå blir det foreslege, som nemnt, at det generelle forbodet blir oppheva, og at det gjennom forskrifter kan innførast forbodssoner rundt land. Det er eit opplegg som m.a. Danmark har innført. Dette synest å vere ei regulering som varetek behovet for vern av miljø og sikkerheit, og samtidig sikrar at reglane er i samsvar med EØS-retten. Område nær land blir ofte nytta intensivt til båtliv, bading og anna friluftsliv, og her er mange hytter og bustader. Det er sjølvstyk eit relevant spørsmål om vass-scooter er forskjellig frå småbåtar. Det er nok slik at vass-scooter kan opplevast annleis og meir plagsamt på grunn av måten dei blir køyrde på.

I proposisjonen er det gjort greie for høyringsrunden om lovforslaget og da òg innspel som har kome til utkastet til nye forskrifter. Det er utvilsamt ei utfordring å finne fram til storleiken på forbodsområdet, reglar for transportkøyring gjennom området, kart over forbodsområda og ikkje minst tilgjenge til desse karta. Det har i høyringsrunden om lovendringa kome nyttige innspel som departementet har teke omsyn til i utarbeidinga av utkast til forskrift.

Komiteen er einig i at det ut frå ei samla vurdering er hensiktsmessig å gjere ei endring i regelverket. Komiteen legg vekt på at ein framleis har eit høgt vernnivå for miljø og sikkerheit, eit ønske om enklare regelverk for brukarar og myndigheiter og større sikkerheit for at regelverket er i samsvar med EØS-retten.

Oskar J. Grimstad (FrP) [16:07:11]: Eg lar meg ofte forundre over viljen og lysta til å styre i detalj, og saka om bruk av vass-scooter er ei slik sak. Det å ville forby diverse køyretøy eller farkostar ser ut til å trigge dei mest ivrige på detaljstyring, då helst i form av forbod. Som eit eksempel på dette kan nemnast forbodet mot Segway, desse elektriske tohjulingane. Det er altså ok med eit framkomstmiddel med to hjul, eit føre og eit bak, men ikkje viss hjula er plasserte på sida av føraren. Bruk av vass-scooter burde faktisk få ei behandling på likefot med småbåtar og bli vurdert på likefot med desse fartøya. Ein kan spørje seg om det er namnet «scooter» som triggar forbodsmafiaen. Det er velkjent at snøscooter har lidt ein skjebne som har stått uavklart i årevis.

Så til teksta i forslaget:

«Departementet kan i forskrift gi nærmere regler for bruk av fartøy som nevnt i første ledd, herunder bestemme at bruk av slike fartøyer av hensyn til miljø eller sikkerhet ikke er tillatt i en bestemt avstand fra land...»

Her legg ein altså opp til å ha eit lovverk som gjer det vanskeleg eller umogleg å bruke vass-scooter gjennom å krevje ein avstand frå land, som i praksis vil fungere som eit forbod. Dette er vi i Framstegspartiet sterkt mot.

Eg viser også til at fleire høringsinstansar, som eksempelvis Arendal havnestyre, ser det som lite formålstenleg å regulere ein bestemt farkosttype særskilt, og anbefaler at det heller utarbeidast nasjonale reglar som på generelt grunnlag regulerer bruk, irekna avgjerder om fart og støy, slik som det gjeld for vanleg båtbruk. Båtmagasinet meiner at vass-scooterar som nytta i dag, skil seg markant frå såkalla jetski, som var utbreitt på det tidspunktet det generelle vass-scooterforbodet blei etablert. Moderne vass-scooterar støyer lite, dei har lite utslepp, og farkostane har òg ein nyttefunksjon. Det blir òg vist til at vass-scooterar lagar lite bølger. Det er med andre ord ingen tungtvegande grunn til dette forbodet som i praksis ligg i Prop. 82 L for 2012–2013 om bruk av vass-scooter. Eg fremjar hermed Framstegspartiet sitt forslag i saka.

Presidenten: Representanten Oskar J. Grimstad har tatt opp det forslaget han refererte til.

Bjørn Lødemel (H) [16:10:00]: Bakgrunnen for denne saka er at ESA har nemnt at det eksisterande lovverket med forbod mot bruk av vass-scooter o.l. mindre motordrevne fartøy er i strid med EØS-avtala, på grunn av at det utgjer ein ulovleg importrestriksjon.

Frå Høgre si side meiner vi at det ikkje er nokon grunn til å forskjellshandsame vass-scooterar i høve til andre motoriserte småbåtar. Vi kan godt forstå at ESA finn dette diskriminerande og meiner at det utgjer ei ulovleg importhindring. Derfor røysta også Høgre imot forbodet mot vass-scooter då det blei innført i 2000.

Høgre er glad for at det generelle forbodet mot bruk av vass-scooter blir oppheva, men vi er usamde i at det er behov for ei eiga forskrift om bruk av vass-scooter.

Usemja i denne saka handlar mest om verkemiddel. Når det gjeld intensjonen både med forbodet og med heime-

len for forskrifta, som regjeringa no foreslår, er vi samde i mykje av det.

Høgre er samd i at vi framleis skal ha eit høgt nivå på vernet av miljø og tryggleik i den norske skjergarden og på innsjøane våre. Det finst ikkje tvil om at uvettig bruk av vass-scooter kan skape både farlege situasjonar og støyplager. Derfor må vi også ha eit regelverk som slår ned på uønskt åtferd.

Etter Høgre si meining skil ikkje bruk av vass-scooter seg frå annan liknande bruk av motoriserte fartøy. Bruk av småbåtar med store utanbordsmotorar skapar i like stor grad farlege situasjonar, og støyplagene knytte til småbåtar kan vere like ille – om ikkje verre – enn støy frå ein vass-scooter.

Høgre meiner derfor at det bør vere eit felles regelverk for alle typar motoriserte farkostar, anten det er båtar eller vass-scooterar, som vernar oss når vi ferdast på sjøen eller badar, og som gjer at vi unngår unødige støyplager.

Det bør vere heimel for kommunane til å avgrense ferdsle med motoriserte fartøy, t.d. nær badeplassar der både småbåtar og vass-scooterar kan vere ein risiko for badande. Men vi har ikkje behov for ein eigen heimel for forskrift for vass-scooter.

Vass-scooterar kan brukast til leik, utfolding og aktivitet på sjøen. Men uvettig bruk av vass-scooter kan også føre til farlege situasjonar både for brukaren og andre trafikantar på sjøen, samt badande, og den kan gje sjenerande støy for andre som er i skjergarden. Det er den uvettige bruken vi må slå ned på.

Eg har ei kjensle av at forbodet mot vass-scooter er ein del av ein generell skepsis frå godt vaksne lovgjevarar mot nye aktivitetsformer som særleg er populære blant ungdom. For ei tid tilbake blei det her i denne salen peika på dei unødige restriksjonane vi har når det gjeld nye aktivitetar på fjellet, slik som t.d. kiting. Den gongen lova dåverande miljøvernminister at departementet skulle gå igjennom regelverket. Det blei nok kanskje gjort, men forbodet mot desse aktivitetane er likevel oppretthalde.

Vi ser det også i mitt eige heimfylke, Sogn og Fjordane, at ei gamaldags bestemming mot motorferdsle i utmark stansar eit spennande prøveprosjekt med bruk av beltevogner for å transportere turistar til fjells i Balestrand.

Vi har også forbod mot bruk av Segway, sjølv om det er blitt ein stadig meir populær aktivitet i andre land, og noko vi kan more oss med når vi er turistar i andre europeiske byar.

Forbodet mot vass-scooter, og forslaget no om ein eigen heimel for forskrift for framleis å kunne forby vass-scooter, føyer seg inn i eit bilete der aktivitetar som er nye og moderne, blir sett på som farlege.

Ja, hadde den same haldninga vore gjeldande i tidlegare tider, hadde det kanskje vore eit eige forbod mot bruk av motorsykkel i vegtrafikklova også.

For å sikre at vi alle kan nyte livet i skjergarden og på innsjøane våre i fred og ro og utan risiko på grunn av uvettig køyring med motoriserte farkostar, er det behov for eit strengt regelverk. Men det er åtferda som skal regulerast – ikkje typen farkost.

Derfor fremjar Høgre forslag om å be regjeringa frem-

je endringar i småbåtlova som betyr at vass-scooterar blir handsama på line med andre småbåtar.

Lars Egeland (SV) [16:14:23]: Stortinget vedtok altså i 2000 et forbud mot bruk av vannscooter og lignende fartøy, og formålet var å verne allmennheten langs kysten for støy og forurensning, samt å unngå skader på dyre- og planteliv.

I ettertid har EFTAs overvåkingsorgan, ESA, anført at det innebar en ulovlig importrestriksjon. Miljøverndepartementet har da valgt å endre forbudet mot vannscooter, slik at man heller får en regulering av bruken. Men formålet – og det er viktig! – er det samme som i 2000, nemlig å verne allmennheten mot støy og forurensning.

Jeg har hatt møter med vannscooterentusiastene, og jeg er kjent med at det har skjedd endringer når det gjelder vannscooter de siste årene, både med hensyn til støy og forurensning, men for så vidt også med nyttebruk. Noe av begrunnelsen for forbudet i 2000 var jo at vannscootere ikke hadde noe nytteformål. De var egentlig bare egnet til støyende rekreasjonskjøring som vi helst vil unngå helt tett inn langs kysten, langs strendene, slik reglene nå vil gjelde. Slik sett kan det argumenteres slik Høyre og Fremskrittspartiet gjør med at vannscootere burde behandles på linje med andre småbåtar. Det ville etter min mening gjøre at vi kanskje fikk behov for en helt ny gjennomgang av regler for bruk av småbåtar med tilsvarende støy, fart og forurensning. At det finnes RIB-er eller andre båtar som bråker og går like fort som vannscootere, er altså ikke et argument for å tillate vannscooter. Det må i så fall være et argument for å lage restriksjoner også for andre båtar, for vi ønsker ikke mer støy eller forurensning. Jeg ser heller ikke da behovet for å introdusere nye fartøyer som vil medføre slik støy og forurensning.

Så vil jeg peke på at lovendringen altså omhandler vannscootere og liknende mindre fartøyer. Klassifiseringen av hvilke fartøyer som faller inn under de nye reguleringene, skal foretas av Sjøfartsdirektoratet. Til nå har definisjonen vært at sitter du inni den, er det båt. Sitter du oppå den, er det scooter. De definisjonene vil sannsynligvis gli inn i hverandre, og jeg tror at Sjøfartsdirektoratet har et utfordrende arbeid, og jeg tror ikke at politikerne bør gå inn i de tekniske spesifikasjonene, men holde seg til det som var formålet for lovendringen i 2000, nemlig å beskytte allmennheten mot støy og forurensning – et formål som har fått overveldende støtte i høringsrunden.

Erling Sande (Sp) [16:17:30] (leiar i komiteen): Eg skal vere kort. Senterpartiet støttar dei endringane som regjeringa foreslår her i dag. Det kan, som saksordførar Rudihaugen seier, lagast til ein debatt om definisjonsskiljet mellom vass-scooter og fritidsbåt, og Senterpartiet er einig i at det her kan vere nyttig å ha eit skilje. For nettopp som Rudihaugen sa, blir dette opplevd forskjellig ut frå korleis desse fartøya blir køyrde. Så er det også sånn i visse delar av landet at det ein vil definere som fritidsbåtar, kanskje i langt større grad blir nytta til nyttekjøring enn rekreasjonskøring, mens vass-scooter i all hovudsak vil vere knytt til rekreasjonskøring.

Så må eg seie at for Senterpartiet er dette døme på eit område der vi meiner dei beste løysingane ville vere utforma kommunalt gjennom plan, og der ein kunne ta omsyn til at støy og forureining blir ulikt sett på ut frå kvar i landet ein er. Det ville gitt rom for eit regelverk som hadde legitimitet, og kunne då skape nødvendige og gode debattar lokalt ut frå det som var lokale ynskje og lokale behov.

Eg merka meg at Framstegspartiet viser til reguleringslyst, og då synest eg jo det er eit paradoks at årsaka til at vi har denne saka i salen i dag, er den EØS-avtala som Framstegspartiet sikra fleirtal for, og som på endå eit område viser seg å gripe inn i kvardagen til norske innbyggjarar på eit detaljregulerande vis. Sjølv om det i dette tilfellet er snakk om å oppheve eit forbod, er det eit eksempel på korleis dette systemet grip inn i kvardagen og norsk politikk på eit område der vi kanskje ikkje hadde føresett at det ville ha noko å bety.

Statsråd Bård Vegar Solhjell [16:19:54]: Proposisjonen gjeld forslag om å endre småbåtlova, slik at bruk av vass-skuterar vert tillate utanfor definerte belte langs kysten. Forbodsbeltet og nærmare detaljregulering vil verte fastsett i forskrift før sommaren. Forslag til forskrift er sendt på høyring. I høyringa er det foreslått eit belte på 400 m frå land i sjø, og 500 m frå land i ferskvatn. Det er foreslått at ein skal køyre i låg fart gjennom forbodsbeltet for å kome ut til opne område. Køyring vert heller ikkje tillate i eller nær verneområde, og det vil framleis vere tillate med båttrafikk i dei belta.

Årsaka til at vass-skuterar er særskilt regulerte og er foreslått særskilt regulerte, skuldast m.a. omsynet til miljø, tryggleik og støy. Dei fleste vass-skuterar har eigenskapar som tilseier særskilt regulering. Dei har rask akselerasjon og høg toppfart og kan køyrast i høg fart òg i grunne farvatn.

Miljøomsynet er òg viktig. Strandnære område er viktige for mykje dyre- og fugleliv, og køyring av vass-skuter i høg fart i slike område kan ha eit særleg skadepotensial.

Så er det omsynet til tryggleik. Hastighet og manøvreringseigenskapane kan gi større ulukkesrisiko enn dei fleste vanlege båtar. Ulukkesstatistikk frå andre land der vass-skuter er utbreidd, tilseier ein høgare ulukkesrisiko. Statistikk frå USA frå 2011, t.d., tilseier at vass-skuterar står for ca. 19 pst. av alle ulukker, sjølv om dei berre utgjer ca. 10 pst. av farkostane.

Så er det spørsmålet om støy. Strandområda vert mykje brukte til friluftsliv. Vass-skuterstøy vert ofte opplevd som meir plagsamt enn vanleg båtstøy. Det er først og fremst på grunn av måten vass-skuterar ofte vert køyrde på, med høg fart, høg akselerasjon, krappe vendingar og hopp.

Eg trur det er bra at vi no får eit etablert regelverk på plass, og eg er glad for at det er tilslutning for det i Stortinget.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Oskar J. Grimstad (FrP) [16:21:57]: Eg må seie at eg undrar meg litt over argumenta som kjem på bordet her med tanke på beskrivinga av vass-skuter. Statsrådens eiga

beskriving av vass-skuter er ganske lik det ein kan finne i ei beskriving av ein småbåt med stor utanbords motor – rask akselerasjon og på alle måtar lik det som gjeld ein vass-skuter. Det er òg slik at dette er ein ungdomsaktivitet, og vi ser på mange måtar det som representanten Lødemel var inne på, aktivitetar som ungdom gjerne er med på, og gjerne ungdom som har all grunn til å kome seg ut og rive seg laus frå både spel og pc, som aktiviserer seg på denne måten. Så høyrer vi representantar frå regjeringa som seier at det ikkje er så stort behov for å regulere med unntak av at det er måten det blir køyrt på som er problemet. Det kan jo ikkje vere ei samla vurdering knytt til at det er måten det blir køyrt på, som gjer at ein konkluderer som ein gjer.

Statsråd Bård Vegar Solhjell [16:23:03]: Eg er ein varm tilhengjar av ungdomsaktivitetar – dei utandørs, og spel og pc er ikkje så dumt det heller. Det er ikkje det, eg trur vi er litt på eit blindspor dersom vi no trur at det er det dette dreiar seg om. Det er ei vurdering av dei ganske ulike forholda som eg gjekk gjennom – miljø, støy, friluftsliv, tryggleikssyn og omsynet til naturen og naturområda – som har gjort det. Så må eg berre leggje til grunn i debatten at det vi no gjer, er at vi i dag har eit forbod, og etter ein prosess liberaliserer vi det no og opnar for langt meir omfattande bruk av vass-skuter i Noreg, men med ganske strenge reguleringar som t.d. liknar på dei nabolandet vårt, Danmark, har. Det er der vi no faktisk er.

Bjørn Lødemel (H) [16:24:08]: Dette er ei liknande sak som vi har hatt før her i salen: Det er restriksjonspartiet SV som står fram i lag med resten av regjeringa. Vi ser her ein mistillit til folk flest med tanke på korleis dei kan bruke eit fartøy som ein vass-skuter. Vi ser òg mistillit til at kommunane skal vere i stand til å regulere dette innanfor dei ønske og dei hensikter ein har i kvar kommune.

Mitt spørsmål til statsråden er: Kvifor trur ikkje statsråden at kommunane sjølve er i stand til å føreta dei vurderingane som statsråden her ønskjer å fastleggje gjennom forskrifter? Kvifor trur ikkje statsråden at kommunane sjølve er i stand til å ta desse vurderingane?

Statsråd Bård Vegar Solhjell [16:24:57]: Eg trur det er fornuftig å ha eit felles regelverk. No får vi eit langt meir liberalt regelverk enn det vi har hatt. Vi har hatt eit generelt forbod, no opnar vi for omfattande køyring, men innanfor rammer som tek omsyn til miljø, friluftsliv og andre forhold. Eg trur det er lettare å praktisere eit regelverk som er likt overalt rundt omkring i Noreg, enn eit som varierer. Derfor trur eg det er ei rimeleg og fornuftig ordning vi no legg opp til.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Henning Skumsvoll (FrP) [16:25:49]: Dagens debatt dreier seg om at politikere, departement og tjenestemenn på alle nivåer skal ha rett til å detaljstyre alt som kan beskrives som fritidssysler, kanskje til og med fritidssysler

som mange mennesker i vårt land setter svært stor pris på.

Når vi i dag diskuterer bruk av vannscooter, er det veldig lett å trekke fram en annen gjenganger som årlig behandles i Stortinget, nemlig lokalpolitikernes rett til selv å bestemme hvem som skal kjøre og hvor det skal kjøres med snøscooter på snø. Denne retten kan ikke den sittende regjering gi fra seg til lokalpolitikerne.

Hva er så en vannscooter? Fantasien trenger ikke være særlig utviklet for å se at dette er et motordrevet utstyr som til all forveksling er lik småbåter. Vannscooter larmer en god del, men det gjør også mange andre redskaper og utstyr som jeg kan komme på i farten. Hva med små båter med påhengsmotorer? Disse bråker også mye og kan nok være til irritasjon for noen som ønsker stillhet. Skal eller burde regjeringen også forby all rekreasjonskjøring med småbåter?

For å komme til min hytte som er lovlig bygget innenfor 100-metersgrensen til strandplanloven, må jeg benytte min 12 fots Pioner med påhengsmotor. Denne motoren bråker mye, og jeg kunne i løpet av en time kommet til hytta uten å bruke båt. Burde ikke også jeg bli nektet dette luksusstyret på grunn av larmen?

Heldigvis har små og store båter med påhengsmotorer vært i bruk så lenge at denne bruken nok vil fortsette i all fremtid. Vannscootere bråker, men det gjør også motorsager og vindmøller. Motorsager kan stoppes og flyttes, men hva med vindmøllene? Norge har ca. 28 000 km strandlinje. Her burde det være mulig å dyrke både båt- og vannscooterlivet til fritid og i yrkesøyemed, uten at det ødelegger for andre.

Endringer i småbåtloven er et steg i riktig retning, og regjeringen skal ha ros for dette. Det betenkelige er at regjeringen likevel har funnet det nødvendig å innføre visse restriksjoner i § 40. Det er vanskelig for Fremskrittspartiet å se at det var nødvendig å innføre disse restriksjonene.

Fremskrittspartiet har sammen med Høyre foreslått endringer, slik at all scooterkjøring blir lik båtkjøring.

Hele forslaget fra regjeringen likner på et byråkratisk forslag som det er vanskelig å forstå for andre enn byråkrater.

Lars Egeland (SV) [16:29:04]: Før representanten Skumsvoll nevnte snøscooterdebatten, satt jeg også og tenkte på den. For det sterkeste argumentet i snøscooterdebatten er når folk nordfra sier: I Oslofjorden kan dere kjøre som dere vil med småbåter, mens vi ikke skal få kjøre snøscooter.

Den viktigste saken for Høyre og Fremskrittspartiet er å sørge for at en nå skal få rett til å kunne forurense og bråke enda mer med båt i f.eks. Oslofjord-området.

Jeg reagerer på at frihetsbegrepet brukes her, som om frihet stort sett alltid handler om å få lov til å bråke og kjøre fort, mens det som jo er realiteten, er at flertallet av folk, allmennheten, ønsker fred og ro og mindre bråk langs kysten – ikke mer. Derfor har vi fått stor tilslutning til denne endringen, som ikke forbyr vannscooter, men som regulerer bruken.

Her er det vi som tar til orde for frihet for de mange,

mens Høyre og Fremskrittspartiet snakker om friheten for de få til å kunne kjøre fort og plage andre med sine rekreasjonskjøringsformål.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 10.

Sak nr. 11 [16:30:35]

Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om samtykke til tiltredelse av den internasjonale Hongkong-konvensjonen om sikker og miljømessig forsvarlig gjenvinning av skip av 15. mai 2009 (Innst. 293 S (2012–2013), jf. Prop. 73 S (2012–2013))

Nikolai Astrup (H) [16:30:57] (ordfører for saken): Det er fristende å kommentere forrige debatt, hvor det jo kunne høres ut som om det var uenighet om opphevelsen av forbudet mot vannscooter – men det er det jo ikke. Det er det bred enighet om i denne sal.

Jeg skal snakke om andre typer fartøy – noe større fartøy. Dette dreier seg om samtykke til tiltredelse av den internasjonale Hongkong-konvensjonen om sikker og miljømessig forsvarlig gjenvinning av skip, som en samlet komité slutter seg til, og anbefaler Stortinget å ratifisere. Det er viktig fordi Norge i dag er verdens femte største shippingnasjon, målt i verdi. Derfor har vi et særlig ansvar for et velfungerende regelverk, som bidrar til strengere miljøkrav og bedre arbeidsforhold ved resirkulering av skip. Dette er ikke minst viktig fordi vi vet at en større andel av flåten vil bli skrapet de neste årene, som en følge av stadig nye miljø- og sikkerhetskrav fra bl.a. IMO, EU og USA. Denne trenden aktualiserer Hongkong-konvensjonen ytterligere.

Det er en samlet komité som stiller seg bak denne konvensjonen, og det er også en samlet komité som bemerker at det er spesielt at det har tatt fire år for regjeringen å få denne konvensjonen til Stortinget. Konvensjonen ble fremforhandlet den 15. mai 2009, og regjeringen skriver i proposisjonen at det er

«ønskelig at Norge bidrar til konvensjonens ikrafttredelse ved å tiltre så snart som mulig».

Likevel har det tatt fire år før proposisjonen fant veien til Stortinget. Komiteen er derfor enig om at det nå er viktig at Norge bidrar til at så mange land som mulig ratifiserer denne konvensjonen, slik at den kan tre i kraft så raskt som mulig. Det vil kreve at 15 land, som til sammen representerer 40 pst. av bruttotonnasjen i verdens handelsflåte og 3 pst. av resirkuleringskapasiteten, ratifiserer konvensjonen for at den skal tre i kraft.

Det er dessverre langt igjen, og derfor hviler det et ansvar på Norge for å bidra til at så mange land som mulig gjør nettopp dette.

Statsråd Bård Vegar Solhjell [16:33:59]: Stortinget er i dag bedt om å gi samtykke til tiltreding av den internasjonale Hongkong-konvensjonen om sikker og miljømessig forsvarlig gjenvinning av skip, av 15. mai 2009.

Noreg foreslo allereie i 1999, som første land i verda,

eit bindande rammeverk i regi av IMO, som gjeld skipsgjenvinning. Bakgrunnen var dei store utfordringane gjenvinning av skip skapar for både det ytre miljøet og for arbeidsmiljøet. Skipsgjenvinning, slik det går føre seg i store skipsgjenvinningsnasjonar som India, Kina, Bangladesh og Pakistan, er prega av høg risiko for svært alvorlege arbeidsulykker og øydeleggjande påverknad av hav- og strandmiljøa i området rundt anlegga.

Målet med konvensjonen er å førebyggje, redusere og, så langt som praktisk mogleg, eliminere arbeidsulykker og uønskt innverknad på helse og miljø, som følgje av oppbygging. Konvensjonen inneheld bindande krav til skip og skipsgjenvinningsverkstader, og det vert sett miljøkrav gjennom heile skipets livssyklus, inkludert krav til verkstadene.

Konvensjonen stiller krav til at det skal verte utarbeidd oversikt over farlege stoff som finst i materiale og materialkomponentar om bord i skip, slik at dei kan verte handtert på forsvarleg måte når skipet seinare skal gjennvinnast. Enkelte farlege stoff vil òg verte forbode til bruk i skip. Det gjeld nyinstallering av materiale som inneheld asbest, ozonreduserande stoff, og nyinstalleringar av materiale som inneheld poliklorerte bifinyl.

Skip skal kunne verte hogd opp ved verkstader som er i samsvar med konvensjonen, og som har utarbeidd ein plan over korleis arbeidet skal gjerast for å sikre ei sikker og miljømessig forsvarleg gjenvinning. Konvensjonen set krav til autorisasjon av skipshoggingsverkstader med heimel i m.a. reglar om førebygging av skadeverknader på menneske og miljø, sikker og miljømessig forsvarleg handtering av farlege stoff, opplæring, kriseberedskap og -tiltak, rapportering osv.

Konvensjonen vil først og fremst vere viktig internasjonalt, då gjenvinning av skip som går føre seg i Noreg, er avgrensa. Fleire av dei stoffa som vil verte forbode, som asbest og ozonreduserande stoff, er allereie forbode i Noreg.

Tiltreding av konvensjonen krev ikkje lovendring. Krav til skipsgjenvinning er allereie dekt gjennom løyve gitt i forureiningslova, mens arbeidsmiljølova dekkjer konvensjonens krav knytt til tilsyn med arbeidsmiljø. Konvensjonens krav til skip som ikkje allereie er dekt av nasjonal lovgiving, som krev at det er utarbeidd oversikt over farlege stoff om bord i skip og kvar det finst, kan verte gjennomførte i forskrift gitt med heimel i lov om skipssikkerheit av 16. februar 2007.

På grunn av årlege utgifter av ein viss storleik, krev tiltreding av konvensjonen Stortingets samtykke, med heimel i Grunnlova § 26, andre ledd. Kravstilling og tilsyn med verksemder som driv med skipsgjenvinning, vil krevje 15 vekeverk for Klima- og forureiningsdirektoratet. Sjøfartsdirektoratet vil trenge 1–2 nye årsverk for å kontrollere at nye og eksisterande skip utarbeider innhaldsliste over farleg materiale om bord i skip, sakshandsaming av dispensasjonssøknader og klagesakshandsaming. Utgiftene til gjennomføring av konvensjonen vil verte dekt innanfor Miljøverndepartementets eksisterande budsjettammer.

For industrien i Noreg vil tiltredinga av konvensjonen først og fremst innebere kostnader for reiar og operatør, på

grunn av utarbeiding og vedlikehold av innholdsliste over farlege skip.

Så vil eg leggje til at det internasjonalt likevel kan vere ein svært viktig konvensjon, men at det er langt fram før han er endeleg ratifisert. Det er riktig, som det vart sagt her, at det må 15 land til, som til saman er 40 pst. av brutto-tonnasjen. Noreg er først, eller blant dei første landa, men det er viktig at vi i så stor grad som mogleg jobbar for at det vert etterlevd internasjonalt, òg fram til ratifikasjon, og bidreg til at andre land ratifiserer avtalen så raskt som mogleg, så han kan tre i kraft fullt ut.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Nikolai Astrup (H) [16:37:58]: Det er altså en samlet komité som har stilt seg bak kritikken av at det har tatt fire år fra denne konvensjonen ble fremforhandlet i 2009, til regjeringen har sendt en proposisjon til Stortinget.

Når regjeringen selv skriver i proposisjonen at det er viktig at konvensjonen ratifiseres så raskt som overhodet mulig, hvorfor har det da tatt fire år for regjeringen å utarbeide en proposisjon på seks sider?

Statsråd Bård Vegar Solhjell [16:38:31]: Eg kan ikkje svare for korfor det har tatt fire år.

Men så vidt eg veit, er vi fortsatt det første landet som faktisk ratifiserer, så den effekten vi først og fremst vil ha nå framover, er å bidra til at det kan kome raskt på plass, og vise at eitt land går føre. Det er fleire andre land som òg nå er heilt i løypa – omtrent samtidig med oss på det.

Men eg har ikkje oversyn over det fulle arbeidet i dei åra.

Nikolai Astrup (H) [16:39:12]: Vi er enige om viktigheten av denne konvensjonen, og vi er enige om hvor viktig det også er at Norge er en pådriver for å sette nye standarder og miljøkrav, og ikke minst standarder til arbeidsforhold for dem som driver med resirkulering av skip, primært i Bangladesh og andre utviklingsland.

Men hvis Norge er opptatt av at dette er viktig, noe jeg håper vi er – vi har vært en pådriver i forhandlingene, så det tyder jo på at vi mener det – hvorfor har vi ikke da gått foran med et godt eksempel, og ratifisert denne konvensjonen for lenge siden? Det er ingen grunn til at man skulle vente fire år med å gjøre nettopp dette. Da kunne vi også tatt en lederrolle internasjonalt ved å oppmuntre og gå foran som et godt eksempel, og sørge for at flere andre land kommer etter. For det er riktig som statsråden sier, at vi er blant de første som gjør dette – dessverre – når vi vet hvor mye tonnasje som skal skrapes de nærmeste årene.

Statsråd Bård Vegar Solhjell [16:40:14]: Som eg svarte, veit eg ikkje kvifor det har teke fire år å gjennomføre det i Noreg. Men eg vil i all, kva skal eg kalle det, venskapelegheit kanskje spørje representanten Astrup om det verkeleg er det som har hans merksemd i dag, etter at Noreg for det første foreslo det som første land i 1999 og så ratifiserer som det første landet – eller som eitt av dei første landa, det er enkelte andre land som er i den same

prosessen no – for det andre for lenge sidan sjølv begynte å etterleve, slik at det neppe vil ha betydning for opphogging her i landet, og for det tredje har ei næring som er veldig langt framme, og som har teke skritt for faktisk å etterleve avtalen, sjølv om det ikkje er ein ratifisert avtale internasjonalt.

Eg kjem gjerne tilbake igjen for å diskutere kva som skjedde i løpet av dei åra, men biletet er at Noreg sidan 1999 har vore leiande her internasjonalt, er først ute no og kjem til å fortsetje med å vere det, fordi vi er avhengige av å få med 14 andre land til å ratifisere avtalen før han faktisk tek til å gjelde.

Nikolai Astrup (H) [16:41:17]: Statsrådets forgjenger har skrevet en bok som heter «Politikk er å ville». Jeg vil kanskje si at politikk er å gjennomføre.

Det er veldig bra at Norge har gått foran og bidratt til å forhandle frem en konvensjon, og at vi har tatt initiativ. Samtidig må det være viktig – det må vel statsråden være enig i – at vi viser hvor viktig denne konvensjonen er ved å ratifisere den raskt. Det at regjeringen har brukt fire år, viser at det kanskje ikke er så viktig for regjeringen. Hvilket signal sender man da til andre land som vurderer om de skal ratifisere denne konvensjonen?

Statsråd Bård Vegar Solhjell [16:41:52]: Tvert imot: Vi ratifiserer som første land i verda, og vi foreslo det i 1999 som første land i verda. Vi har drive det fram internasjonalt gjennom heile den perioden. Vi fortset med å jobbe med andre land, og vi har utfordra og fått med oss vår eiga næring til langt på veg å følgje opp krava internasjonalt. Det er nettopp å gjennomføre viktige internasjonale reglar.

Så er utfordringa at i Noreg vil ikkje dette betre tilstanden før vi har alle vilkåra intakte. Det vi kan bidra mest med, er, punkt 1: å få andre land med på å ratifisere og punkt 2: å få næringa til å følgje det som ligg i konvensjonen, sjølv om han ikkje er ratifisert. Det er på det daglege arbeidet det er viktig å ha gjennomføringskraft, for det er faktisk det som gjev oss resultat.

Eg synest – for å vere heilt ærleg – at Høgre skulle prøve å glede seg hakket meir over det, etter at 14 års arbeid med å få konvensjonen på plass no fører til ratifikasjon, og saman med oss jobbe for at vi får 14 andre land med oss, slik at han kan ta til å gjelde.

Nikolai Astrup (H) [16:43:09]: Som jeg har sagt flere ganger, er det prisverdig at Norge har tatt et initiativ internasjonalt, at vi har vært en pådriver i forhandlingene for å få på plass bedre regler for både miljø og sikkerhet når det gjelder resirkulering av skip. Det er det ingen tvil om.

Formålet med denne utvekslingen er jo ikke at vi skal være enig i alt, men faktisk at vi skal belyse de tingene vi ikke er enige om. Er det noe næringen selv har etterlyst, er det jo at Stortinget faktisk kunne gått foran og ratifisert denne avtalen mye tidligere. Rederiforbundet har flere ganger tatt opp denne saken med departementet og spurt hvorfor saken ikke er kommet til Stortinget. Likevel har det tatt fire år. Mitt enkle spørsmål er hvorfor det har tatt

fire år. Det merker jeg meg at statsråden ennå ikke har klart å svare på.

Statsråd Bård Vegar Solhjell [16:43:56]: Mitt enkle svar gav eg i det første svaret, at eg ikkje har svaret her og no. Men eg kan gjerne kome tilbake med det.

Eg har merka meg at representanten har brukt fire replikkar på å gjenta eit spørsmål der han fekk det svaret at eg ikkje hadde svaret over bordet på det første spørsmålet. Det tyder på eit heilt anna behov enn å få merksemd på internasjonal skipsfart og opphogging av skip; at han først og fremst har eit behov for å gjenta at han synest det burde ha kome noko tidlegare, og at han heller ikkje no er oppteken av å glede seg over kva vi har fått til, eller – viktigare, av å diskutere korleis vi skal få 14 andre land med på det, og korleis vi skal få internasjonal skipsfartsnæring til faktisk å etterleve konvensjonen før han vert sett i verk.

Det er slik at det kan gå ganske mange år før vi har dei 15 landa på plass. Det vil vere utruleg viktig for mange menneske rundt omkring i verda dersom vi kan få næringa med på det. Eg har allereie ein god dialog med bl.a. Rederiforbundet om det, og eg vil vere oppteken av òg å dra Stortinget og andre parti med i det arbeidet. Det kan ha stor betydning i åra som kjem.

Harald T. Nesvik (FrP) [16:45:13]: Jeg har et par konkrete spørsmål til statsråden.

De første spørsmålene er: Hvilket arbeid har man i dag gjort fra Norges side for å få andre land til å ratifisere avtalen? I og med at vi selv brukte fire år på det: Hvor lenge skal de andre landene bruke for å få det på plass?.

Statsråden har sagt flere ganger her at det gikk 14 år fra man tok dette initiativet til man fikk konvensjonen på plass. Nei, det gjorde det ikke. Det tok ti år før man fikk konvensjonen på plass, fra 1999 til 2009. Men Norge har valgt å bruke fire år på å legge saken fram for Stortinget.

Meg bekjent er statsråden den ansvarlige statsråd for dette. Da er det for enkelt for statsråden å si at dette vet han ikke. Men det skal bli interessant på et senere tidspunkt å høre statsrådens grunn for at man har brukt fire år på å skrive seks sider.

Som sagt er mitt konkrete spørsmål til statsråden følgende: Hva har man gjort overfor andre land for å få dem til å ratifisere avtalen, selv om vi selv ikke har gjort noe som helst?

Statsråd Bård Vegar Solhjell [16:46:19]: Vi har i dag vedteke dette i Stortinget – dvs. vi kjem med stor sannsynlegheit til å vedta det etterpå. Vi har tett dialog med ei rekkje land om det. Det vi ser er hovudutfordringa, er at mange land held igjen, vegrar seg for å ratifisere. Det kan liggje langt fram i tid å få nok land med på det. Enkelte land, bl.a. Frankrike, meiner eg, ligg langt framme – er omtrent på same stad i løypa som oss. Men det er ingen tvil om at det vil krevje at vi jamleg fortset med å ha kontakt med andre lands myndigheiter om det, og at vi fortset dialogen gjennom næringane, for det er ganske mange land som har næringar som er opptekne av å få på plass konvensjonen og regelverket, slik den norske næringa er.

Presidenten: Replikordskiftet er avsluttet.

Lars Egeland (SV) [16:47:26]: Siden debatten ble litt annerledes enn jeg hadde tenkt, med det store fokuset på at det har tatt tid å ratifisere avtalen, føler jeg egentlig et behov for å si at Norge var veldig tidlig ute med å varsle at vi ville ratifisere. Det er kanskje det viktigste, for det at vi sannsynligvis ratifiserer avtalen i dag, gjør dessverre ingen forskjell før 14 andre land også har ratifisert. Så det er arbeidet for å få andre til å ratifisere som vil være det viktige, og Norge har lenge varslet at vi skulle ratifisere. Meg bekjent er de retningslinjene som IMO jobber med når det gjelder konvensjonen, fortsatt ikke ferdige, så slik sett hadde det ikke hatt stor betydning om vi hadde ratifisert tidligere.

Ellers synes jeg det er gledelig at vi gjør det. Det er viktig, som saksordføreren sa, fordi Norge er verdens femte største skipsfartsnasjon. Og Rederiforbundet har gjort en stor og god jobb på dette området, etter at Greenpeace faktisk tok opp saken først, i 1998. Men det er også en annen grunn, og det er at Norge er på andre plass etter Hellas på en verstingliste blant EU/EØS-land som det landet som sender flest skip til opphugging på strender i Sør-Asia. Og hvis vi greier å få 14 land til å ratifisere denne avtalen, vil det bli slutt på en slik mulighet.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 11.

Sak nr. 12 [16:49:06]

Innstilling fra næringskomiteen om endringer i statsbudsjettet for 2013 under Nærings- og handelsdepartementet (Cermaq ASA – statlig deltakelse i fortrinnsrettsemisjon) (Innst. 284 S (2012–2013), jf. Prop. 119 S (2012–2013))

Presidenten: Etter ønske fra næringskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden begrenses til 40 minutter og fordeles med inntil 5 minutter til hvert parti og inntil 5 minutter til medlem av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det gis anledning til replikkordskifte på inntil tre replikker med svar etter innlegg fra medlem av regjeringen innenfor den fordelte taletid.

Videre blir det foreslått at de som måtte tegne seg på tallerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Terje Aasland (A) [16:50:09] (komiteens leder og ordfører for saken): Da komiteen fikk denne saken til behandling, var det en sak som en gjerne skulle ha raskt igjennom i Stortinget. Det mener jeg komiteen har klart.

La meg starte med å si takk til komiteen og alle involverte for å ha behandlet saken raskt, og at vi forhåpentligvis kan fatte et enstemmig vedtak i tilknytning til behovene her i dag. Det som er saken, er at det nå foreslås en statlig deltakelse i en fortrinnsrettsemisjon i Cermaq, hvorav statens andel utgjør om lag 700 mill. kr av en total pott på

1,6 mrd. kr. Samtidig er det i denne saken antydning at statens eierandeler i Cermaq reduseres ned mot 40 pst. Denne fortrinnsrettede emisjonen skal dels finansiere oppkjøpet av Copeinca, dels benyttes til å opprettholde solid finansiell kapasitet til å understøtte selskapets kredittverdighet og for å sikre finansiell fleksibilitet til fortsatt lønnsom vekst.

Når det gjelder Copeinca, er dette en av de største fiske- og fiskeoljeproducentene i Peru, som igjen er de viktigste innsatsfaktorene i fiskefôr som Cermaq produserer. Jeg vil understreke at Cermaqs styre mener at et kjøp av Copeinca er et strategisk viktig grep for å oppnå sikrere tilgang til kritiske råvarer samt muligheter for å bedre drift og lønnsomhet. Stortinget har tidligere når det gjelder andre selskaper behandlet tilsvarende typer saker, hvor en får større kontroll over helheten i sin produksjon, noe som kan vise seg å være en styrke. Styret mener også videre at kjøpet vil styrke Cermaqs strategiske posisjon og gi sikrere tilgang til en mer integrert verdikjede.

Det er også grunn til å peke på at styret i Cermaq har anslått betydelige synergieffekter i tilknytning til oppkjøpet, og at de mener at disse bør kunne realiseres i løpet av få år. Dette understøttes også gjennom de vurderinger som departementet har avgitt til komiteen, og i utgangspunktet burde saken være forholdsvis enkel. Cermaq er et internasjonalt fiskeoppdretts- og fiskefôrkonsern – notert på Oslo Børs – og de har hovedkontor i Oslo. De har aktiviteter i de store lakseoppdrettsregionene i verden.

I eierskapsmeldingen slår vi fast at målet med statens eierskap i Cermaq er å bidra til utviklingen av et viktig miljø for oppdrett, fôr og forskning på fôr i Norge og internasjonalt. Likeledes slås det veldig tydelig fast av en samstemt komité at selskapet skal være en vesentlig aktør i videreutviklingen av norsk oppdrettsnæring. Slik sett burde den strategiske tilnærmingen nå til transaksjonen vedrørende Copeinca være oppfyllende i forhold til statens målsettinger med selskapet.

Så har det skjedd at transaksjonen også har fått betydelig oppmerksomhet. Det skyldes bl.a. at Marine Harvest har varslet at de vil legge inn bud på aksjene i Cermaq, forutsatt at man ikke gjennomfører transaksjonen mot Copeinca. Så langt i prosessen er det vurdert at budet kanskje ikke har tilfredsstillende karakter, og det er heller ikke vår oppgave konkret i denne saken å vurdere dette forholdet direkte, men vurdere det som styret og regjeringen foreslår overfor Stortinget i tilknytning til Cermaq. Så langt virker det som å være riktige vurderinger for selskapet.

Jeg er derfor glad for at en samlet komité slutter seg til at man gir fullmakt til å delta på denne fortrinnsrettede emisjonen, og jeg tror at det er et viktig og riktig grunnlag som nå legges for Cermaqs videre utvikling og posisjon.

Til slutt mener jeg bestemt at det er riktig også å nevne, siden det har vært framme i det offentlige rom i tilknytning til saken, at visse vurderinger har blitt gjort om selskapet og Copeincas samfunnsansvar – det er vurdert i saken. Ifølge det som er lagt fram for komiteen, har Cermaq gjort risikovurderinger på området bærekraft og samfunnsansvar, bl.a. med bistand fra en internasjonalt anerkjent bærekraftsrådgiver. Selskapet mener at det som har kommet fram knyttet til samfunnsansvar, er håndterbart. Jeg vil der-

for bare understreke at det er særdeles viktig at selskapets styre og regjeringen i sin løpende dialog med selskapet følger opp dette svært viktige punktet om samfunnsansvar og også når det gjelder selskapets videre renommé.

Harald T. Nesvik (FrP) [16:55:35]: Jeg skal i så stor grad som mulig forsøke å forholde meg til det saken dreier seg om, og det denne saken gjelder, men jeg kommer helt sikkert til gradvis å skli utover sidelinjen og ta med det som har skjedd i prosessen fram til nå.

Denne saken dreier seg ikke om hvorvidt man skal kjøpe Copeinca eller ikke. Den saken vi har på bordet, dreier seg om hvorvidt Stortinget gir sin tilslutning til at staten skal være med i sin del av emisjonen, slik at eventuelt styret og generalforsamlingen kan foreta sine beslutninger om oppkjøp av Copeinca. Det beløper seg til 700 mill. kr på den norske statens side, all den tid at vi har en eierandel på 43,5 pst. Denne eierandelen vil da bli redusert til ca. 40 pst. gjennom den oppgjørsformen som ligger til grunn for det tilbudet man ønsker å gi når det gjelder Copeinca.

Så er det mye som kan skje i prosessen framover. Selv om vi sier ja i dag til å være med på denne emisjonen, kan det være at andre eiere utover dem som vi har oversikt over i selve saken, kan si nei til å være med på en emisjon, noe som faktisk kan stanse Copeinca-kjøpet. Så må vi være klar over at selv om staten i dag sier ja og Folketrygdfondet sier ja, kan det fortsatt kan bli et nei. Det er en vurdering som foretas av de enkelte eierne.

Jeg tror nok at for Cermaqs del, dersom saken blir slik at de går videre, kan Copeinca være en positiv sak for selskapet.

Når komiteens leder snakker om den vurderingen som ble gjort i forbindelse med kjøp av Copeinca, er ifølge den finansielle rådgivningen som Fondsfinans ASA har gjort for staten, Copeinca-aksjen rimelig, det er altså en såkalt «fair price», knyttet til den aksjen. Det er den vurderingen som er foretatt. Vi har ikke fått tilgang til annen informasjon enn den som ligger der.

Fremskrittspartiet mener faktisk – og det sa vi allerede i eierskapsmeldingen som vi behandlet i denne salen for et par år siden – at Cermaq var et av de selskapene man kunne selge seg ut av. Derfor har Fremskrittspartiet foreslått det i innstillingen, og jeg tar hermed opp det forslaget. Det er knyttet til at vi ønsker å gi regjeringen en fullmakt til å selge statens aksjer i Cermaq ASA når man finner det riktig. Det er ikke akkurat pengene man trenger i denne saken, men det er rett og slett å finne en industriell aktør som kan drive selskapet videre framover på en annen måte enn det en gjør fra myndighetenes side.

Dette bringer meg selvfølgelig over på det som i sluttfasen, da vi behandlet saken i komiteen, gjorde denne saken litt vanskeligere, nemlig at det ble fremmet et varsel om et mulig bud på selskapet Cermaq fra Marine Harvest. I den forbindelse sendte komiteen et brev til statsråden, der man bl.a. ba om en vurdering av det budet som var framkommet i tilknytning til proposisjonen. Statsråden svarer der at Nærings- og handelsdepartementet vil vurdere det potensielle tilbudet på vanlig måte. Det foreligger ikke forhold per i dag som innebærer at departe-

mentet endrer de vurderinger som er lagt til grunn i Prop. 119 S.

Jeg regner med at statsråden kommer inn på disse tingene i sitt innlegg, for her er det åpenbart en del vi ønsker svar på.

Min utfordring er selvfølgelig også knyttet til Cermaq ASA og vurderingen når det gjelder pris, for prisene på disse selskapene varierer sterkt nærmest fra dag til dag, og staten sitter som sagt med 43,54 pst. – det er vel det vi totalt eier – i selskapet. Som sagt, Fremskrittspartiet mener at vi ikke har behov for å eie dette selskapet, og har fremmet forslag om at vi kan selge det.

Det er klart at dette selskapet er i konkurranse med mange private aktører ute i markedet. Men samtidig skal vi som eiere opptre ansvarlig, vi skal sikre at verdiene i dette selskapet oppbevares. Det er det som er begrunnelsen for at Fremskrittspartiet stemmer for emisjonen, så sant de andre eierne også er med på emisjon for kjøp av Copeinca. På den måten har vi bidratt til å opptre forretningsmessig i selskapet, og det skal vi som eier.

Presidenten: Representanten Harald T. Nesvik har tatt opp det forslaget han refererte til.

Svein Flåtten (H) [17:01:08]: Saken er «forholdsvis enkel», sier komiteens leder. Ja, for oss som lenge har ment at man burde selge selskapet, og som mente det i forbindelse med eierskapsmeldingen, er det nok ikke så enkelt. Egentlig er en samlet komité til slutt enig om noe som en del av oss er uenige om i bunn og grunn, og det er litt av problemet ved denne saken. Så her må man prøve å skille mellom hva som er forretningsførsel, hva som er prosedyrer, og hva som er Stortingets oppgave, og Stortingets oppgave er å bidra til ansvarlige prosedyrer i eierskapsbehandling. Det er helt sentralt.

Vi har vært for å selge selskapet av flere årsaker, men særlig fordi virksomheten innebærer at staten har en dobbeltrolle med hensyn til reguleringer, med hensyn til konsesjonskrav, med hensyn til tilsynsmyndighet, mikset med et stort eierskap. Det har vi ment er uheldig, særlig når det også er et kategori 1-selskap, som har bare forretningsmessige formål.

Så kan man gjerne gå inn i Marine Harvest-problematikken – de to foregående talerne har for så vidt gjort det. Det har også komiteens leder gjort. Slik jeg oppfattet ham, mente han at det ene budet kanskje var bedre enn det andre. Det mener ikke Høyre noen ting om i det hele tatt. Vi forholder oss til det vi har hørt og fått skriftlig. Vi ser at Fondsfinans tok noen forbehold. Dem har vi fått svar på, og utover det har ikke vi noen formening om at det ene er bedre enn det andre. Det viktige er i en så vidt komplisert sak å prøve å holde prosedyrene fra hverandre.

Så har jeg lyst til å si at nå må prosessen gå sin gang, etter at innstillingen er vedtatt. Det betyr at selskapets organer skal behandle dette videre. Da er det viktig å minne om statens eierstyringsprinsipper, bl.a. at aksjonærer skal likebehandles. Nå er det ikke noe her som tyder på at man ikke har blitt likt behandlet, men når staten er en betydelig eier, går det også frem av prinsippene at man skal opptre på

en slik måte at man har tillit i markedene og har tillit hos offentligheten. Jeg tror at denne saken er et typisk eksempel på det. Jeg tror at statsråden, og også regjeringen, må ha en veldig stor grad av oppmerksomhet på den videre behandlingen i generalforsamlingen og det som der skjer. Det vil være svært uheldig hvis vi kommer opp i situasjoner som viser at man i hvert fall burde ha unngått å skape en situasjon og skape et bilde av at det er uklarthet i styringen. Det er selvsagt helt i orden at aksjonærer er uenige – ja. Men det er noe med premissene og grunnlaget man er enig eller uenig i, og jeg må si at det ville selvsagt vært enklere for Stortinget å få en sak på et tidligere tidspunkt. Jeg forstår at Marine Harvest som en stor aktør nå er interessert. Hvis de hadde vært interessert tidligere, ville det vært mye enklere å ta stilling til dette, i stedet for disse innspillene som kommer mens vi behandler saken. Det hadde også vært en mulighet for regjeringen å operere med en fulltregningsgaranti og på den måten senket den offentlige eierandelen i selskapet hvis man hadde villet. Men jeg oppfatter at man har ønsket å beholde den eierandelen som har vært, og ikke gå noe særlig under 40 pst.

Jeg minner igjen på at statens styringsprinsipper i den videre behandlingen blir helt sentrale, og dem vil vi passe på fra Stortingets side.

M a r i t N y b a k k hadde her overtatt presidentplassen.

Alf Egil Holmelid (SV) [17:06:33]: Cermaq er eit av verdas leiande havbruksselskap, og staten eig 43 pst. av aksjane i selskapet. Styret i Cermaq har kunngjort at dei har til hensikt å kjøpe seg opp i Copeinca ASA. Som del av dette vil dei gjennomføre ein fortrinnsrettsemisjon på 1,6 mrd. kr.

Regjeringa foreslår at staten stemmer for den foreslåtte emisjonen som styret går inn for. Det er i tråd med dei prinsippa som ligg til grunn for staten sitt eigarskap.

Copeinca er produsent av fiskemjøl og fiskeolje, som er viktige råvarer for produksjon av laksefôr. I eigarskapsmeldinga er Cermaq plassert i kategorien for selskap der staten har forretningsmessige mål. Selskapet har til formål å drive fiskefôrproduksjon, fiskeoppdrett, havbruk og anna verksemd som har naturleg samanheng med dette. Selskapet skal ha ei aktiv rolle knytt til forskning og utvikling i marin sektor og oppdrettsnæringa, og det er eit forretningsområde som staten har funne det fornuftig å vere inne i, sidan det er ein viktig sektor i norsk næringsliv.

Styret i Cermaq peiker på at kjøp av Copeinca er strategisk viktig for den vidare utviklinga av selskapet. Nærings- og handelsdepartementet har engasjert eit eksternt byrå som meiner at prisen på aksjane er rimelege, eller, som andre har vore inne på her, går under det profesjonelle omgrepet «fair price».

Så er det også eit anna forhold som det kan vere grunn til å nemne her, og det er at Cermaq har orientert departementet om at selskapet har gjort risikovurderingar på området berekraft og samfunnsansvar, og at dei har fått hjelp av anerkjende eksterne aktørar til dette. Det er, som saksordføraren var inne på, rimeleg å kommentere, sidan det

også har vore ein del av mediedebatten noko tidlegere enn akkurat i denne samanhengen. Det er ein bransje der det er mange utfordringar knytte til miljømessig berekraft og samfunnsansvar. Det er derfor naturleg å vise til eigarskapsmeldinga, der det blir lagt vekt på at statleg eigde selskap skal vere i fremste rekkje når det gjeld miljøtiltak i sin bransje.

Vidare seier eigarskapsmeldinga at statleg eigde selskap skal vere leiande innanfor arbeidet med samfunnsansvar på sine område. Selskap med internasjonal verksemd skal knyttast til FN's Global Compact, og ILOs åtte kjernekonvensjonar skal leggast til grunn for verksemda i selskapa.

SV forventar at Cermaq legg desse føringane i eigarskapsmeldinga til grunn for det vidare arbeidet. Det er strategisk viktig for selskapet.

Irene Lange Nordahl (Sp) [17:10:02]: Styret i Cermaq offentliggjorde 5. april at det har til hensikt å kjøpe seg opp i Copeinca ASA og som et ledd i dette å gjennomføre en fortrinnsrettsemisjon på 1,6 mrd. kr.

Copeinca er en stor produsent av fiskemel og fiskeolje, som er kritiske råvarer for produksjon av laksefôr. Cermaq har i dag ingen egen produksjon av dette og dekker behovet sitt gjennom kjøp i det åpne markedet.

Senterpartiet støtter regjeringens vurdering i den foreslåtte fortrinnsrettsemisjonen i Cermaq. I dette ligger også en aksept for at statens eierandel reduseres fra 43,5 pst. ned mot 40 pst.

Jeg viser også til Næringsdepartementets vurdering av at Cermaqs oppkjøp av Copeinca er godt strategisk og forretningsmessig begrunnet, og at det er strategisk og forretningsmessig fornuftig av staten å delta i den foreslåtte emisjonen. Dette vil innebære en investering på ca. 700 mill. kr.

En statlig eierandel i Cermaq på mer enn en tredjedel sikrer staten negativ kontroll med beslutninger som krever to tredels flertall. En utvanning fra dagens nivå til 40 pst. endrer dermed ikke de formelle muligheter staten i dag har for slik kontroll over disse viktige avgjørelsene, herunder flytting av hovedkontor, utvidelse av aksjekapital og vedtektsendringer.

Cermaqs virksomhet er i hovedsak oppdrett av laks og ørret og produksjon av fôr til de samme artene. Etter den planlagte overtakelsen av Copeinca legger Cermaq opp til å etablere Copeinca som en ny forretningsenhet for fiskemel og fiskeolje, med virksomhet i Peru. Når Senterpartiet støtter regjeringen i denne saken, er et viktig argument for oss at Cermaq vil dra nytte av den betydelige kompetansen og erfaringen i begge organisasjonene med hensyn til å forbedre ytelsen og kvaliteten på ulike fiskemel og fiskeoljer.

Vi har merket oss at Cermaqs styre mener at et kjøp av Copeinca er et strategisk viktig grep for å oppnå sikrere tilgang til kritiske råvarer samt sikre drift og lønnsomhet, og videre at kjøpet vil styrke Cermaqs strategiske posisjon og gi sikrere tilgang til en mer integrert verdikjede. Styret i Cermaq har anslått betydelige synergieffekter av oppkjøpet, og mener at disse bør kunne realiseres i løpet av få år.

Steinar Reiten (KrF) [17:12:35]: Kristelig Folkeparti har i alle år vært tilhenger av en blandingsøkonomi der statlig eierskap i norsk næringsliv er et viktig instrument for å sikre god samfunnsutvikling. For å innta en generell holdning til et så viktig næringspolitisk spørsmål som statlig eierskap og graden av et slikt eierskap kreves det både fra oss og andre partier en kvalifisert begrunnelse.

I eierskapsmeldingen lister regjeringen opp flere begrunnelser for statlig eierskap som Kristelig Folkeparti kan stille seg bak:

- Staten skal være en profesjonell og langsiktig eier som bidrar til selskapenes lønnsomhet og industrielle utvikling, og dermed til avkastning på statlige investeringer.
- Statlig eierskap skal brukes som et virkemiddel for å løse relevante samfunnsoppgaver.
- Statlig eierskap skal sikre at norske nøkkelbedrifter forblir på norske hender under norsk ledelse.
- Statlig eierskap skal hindre utflagging av viktig spisskompetanse.

Alt dette er viktige og gode begrunnelser for et aktivt statlig eierskap, selv om vi i Kristelig Folkeparti på generelt grunnlag ser et handlingsrom for en viss reduksjon i det statlige engasjementet på eiersiden i norsk næringsliv.

Likevel er det én begrunnelse for aktivt statlig eierskap, som også ble nevnt i eierskapsmeldingen, som er spesielt viktig for oss i Kristelig Folkeparti. I forvaltningen av investeringer på over 600 mrd. kr skal staten utøve samfunnsansvar, dvs. at staten som medeier skal stille klare forventninger til hvordan bedrifter med statlig finansiering av eierskap opptrer i markedet. Det gjelder her til lands, og det gjelder i den grad staten har eierandeler i selskaper som har interesser eller er lokalisert i andre land.

Jeg vil her vise til komitéinnstillingen fra næringskomiteen da eierskapsmeldingen ble behandlet 9. juni 2011. Der heter det i kapitlet om regjeringens forventninger til og oppfølging av selskapenes samfunnsansvar:

Regjeringen forventer at:

- «Selskaper med internasjonal virksomhet knytter seg til FN's Global Compact, og at selskaper med internasjonal leverandørkjede vurderer det samme.»
- (...)
- «Selskaper med internasjonal virksomhet eller internasjonal leverandørkjede legger ILOs åtte kjernekonvensjoner til grunn for sin virksomhet.»

Kristelig Folkeparti har ved gjentatte anledninger understreket det samfunnsansvaret staten har som eier. Det er også en viktig grunn til at vi gir vår tilslutning til aksjeemisjonen som skal gi Cermaq ASA mulighet til å kjøpe opp Copeinca ASA. Begge disse selskapene opererer i en næring der miljøutfordringer og hard beskatning av fiskearter som råstoff for fiskefôr er sentrale problemstillinger. Vi har ikke noe problem med å se de rent forretningsmessige fordelene ved transaksjonen, der Cermaq skaffer seg kontroll over en av verdens største produsenter av fiskeolje og fiskemel.

For oss er det likevel et svært viktig argument for å støtte statens deltakelse i fortrinnsrettsemisjonen at fortsatt

statlig medeierskap i Cermaq også gir mulighet til å utøve aktivt og ansvarlig eierskap. Som medeier skal staten gi styringssignaler når det gjelder ressursuttak, forebyggende miljøarbeid og en ansvarlig arbeidsgiverpolitikk for selskapets ansatte i land med helt andre forhold i arbeidslivet enn det vi er vant med.

Vi konstaterer samtidig med en viss bekymring at beslutningsgrunnlaget kunne ha vært bedre i denne saken. I prosessen har Marine Harvest varslet at de vil legge inn et bud på Cermaq ASA, uten at departementet har foretatt en ekstern vurdering av innholdet i budet.

Vi registrerer også at Fondsfinans ASA er blitt engasjert av departementet som finansiell rådgiver, og at de mener at prisen Cermaq skal betale for aksjene, er rimelig, med forbehold om at informasjonen fra selskapet er riktig. Samtidig har Fondsfinans understreket at det knytter seg vesentlig usikkerhet til framtidige kvoter av fiskeråstoff, med tilhørende volum- og prisutsikter for fiskemel og -olje. Fondsfinans har også påpekt usikkerhet om nivået på driftskostnader, skatter, avgifter, investeringer og synergieffekter i forbindelse med oppkjøpet av Copeinca.

Kristelig Folkeparti mener det er uheldig at Stortinget skal fatte vedtak i denne saken på et så vidt usikkert grunnlag. Vi mener at departementet burde ha vurdert disse usikkerhetsmomentene nærmere i merknadene til saken.

Med disse kommentarene vil Kristelig Folkeparti gi sin tilslutning til at staten deltar i en fortrinnsrettsemisjon som gjør det mulig for Cermaq ASA å kjøpe seg opp i Copeinca ASA. Vi er innforstått med at transaksjonen nå vil medføre at statens eierandel i Cermaq ASA blir redusert til minimum 40 pst., slik at staten fortsatt har negativ eierkontroll i saker som krever mer enn et tredjedels flertall. Vi er videre innforstått med at det blir gjort nødvendige endringer i statsbudsjettet for å finansiere statens andel av emisjonen.

Trine Skei Grande (V) [17:17:34]: Venstre har det samme standpunktet som vi i og for seg har hatt i forbindelse med alle eierskapsmeldinger, i hvert fall de to siste, når det gjelder offentlig eierskap: Det firmaet vi i dag snakker om, Cermaq, burde ikke vært en del av det som det er en viktig offentlig oppgave å eie. Det er viktig at det offentlige er aktiv eier og bidrar på områder der det er viktig å delta med sitt eierskap. Når det gjelder Cermaq, mener vi det er uryddig av staten å være både eier og en så viktig reguleringsmyndighet på samme område. Derfor har vi ment at vi bør selge oss ned i dette firmaet så fort som mulig.

Når vi leser saka, virker det som om regjeringas motivasjon knyttet til dagens utvidelse handler om å beholde det statlige eierskapet også for lang tid framover. Og sjøl om man får en mindre eierandel i Cermaq, betyr dette at man øker statens andel på Oslo Børs med 700 mill. kr. Staten eier veldig mye av Oslo Børs og vil med denne utvidelsen eie enda mer. Det mener Venstre er i feil retning.

Det man også går inn og gjør, er å kjøpe et selskap som flere ganger har blitt bøtelagt for overfiske. Det mener vi stiller store miljøpolitiske spørsmål, og jeg er også usikker på om det er slike selskaper som man skal bidra til oppkjøp av fra denne salen.

Vi ser også at det fins interessenter som ønsker å kjøpe

Cermaq i dag. Noen av dem er også deleiere, og mange av disse deleierne er også kritiske til denne utvidelsen.

I sum er dette en sak som er preget av stor usikkerhet. Vi er veldig usikre på om dette er fornuftig strategisk. Vi er veldig usikre på om dette er fornuftig miljømessig. Og vi mener det er et skritt direkte i feil retning når det gjelder salg og offentlig eierskap både på Oslo Børs og innenfor hvilke firmaer vi bør være aktive i.

Vi er også veldig usikre på om dette er riktig forvaltning av vår felles formue. Det man i realiteten gjør, er å flytte 700 mill. kr fra oljefondet og oljefondets avkastning inn i dette.

Vi kommer til å følge det vi prinsipielt har ment tidligere, sjølsagt, og stemmer for forslag nr. 1, men vi kommer også til å stemme imot utvidelsen og det forslaget til vedtak som ligger i saken.

Statsråd Trond Giske [17:20:42]: La meg først få takke saksordføreren og komiteen for en grundig og rask behandling.

Styret i Cermaq offentliggjorde 5. april at de har til hensikt å kjøpe aksjene i Copeinca ASA. For å finansiere kjøpet er staten bedt om å delta i en fortrinnsrettet emisjon i Cermaq og å stemme for en rettet emisjon i Cermaq for å betale en del av Copeinca-aksjene med Cermaq-aksjer. Dette er saker på ordinær generalforsamling 21. mai.

Gjennom den proposisjonen som i dag er til behandling, bes det om at Nærings- og handelsdepartementet gis fullmakt til å bruke ca. 700 mill. kr for å delta proratarisk i en kapitalutvidelse på 1,6 mrd. kr i Cermaq.

Copeinca ASA er en stor produsent av fiskemel og fiskeolje som er kritiske råvarer for produksjon av fiskefôr. Cermaq har i dag ingen egen produksjon av fiskemel og fiskeolje, og styret mener kjøpet er viktig for å oppnå en sikrere tilgang til disse råvarene. Fiskeolje og omega 3 generelt forventes å bli en mer knapp ressurs, og produksjonen til Copeinca vil kunne dekke en betydelig del av Cermaqs behov for fiskeolje og fiskemel.

Etter kjøpet av Copeinca vil Cermaq være et integrert proteinselskap med en verdikjede som dekker fangst av anchoveta, produksjon av fiskeolje og fiskemel, produksjon av fiskefôr, fiskeoppdrett, salg og distribusjon.

Det er regjeringens vurdering at oppkjøpet av Copeinca er godt strategisk og forretningsmessig begrunnet, og at Cermaq med dette vil styrke sin strategiske posisjon. En slik transaksjon vil alltid innebære en viss risiko, og ulike risikofaktorer er beskrevet i proposisjonen. Etter selskapets vurdering innebærer ikke et slikt oppkjøp en uforholdsmessig høy risiko, verken omdømmemessig, operasjonelt eller finansielt.

Nærings- og handelsdepartementet har engasjert Fondsfinans som finansiell rådgiver. Fondsfinans har avgitt en såkalt «fairness opinion», eller rimelighetsvurdering, hvor de konkluderer med at prisen Cermaq har avtalt for kjøp av aksjene i Copeinca, er rimelig, eller såkalt «fair», og at det er rasjonelt for staten å investere i Cermaq gjennom deltakelse i emisjonen. De ulike risikofaktorene er hensyntatt i Fondsfinans' verdivurdering. Cermaq vurderer risikoen som håndterbar. Dette gjelder bl.a. risi-

ko knyttet til bærekraft og samfunnsansvar, hvor Cermaq mener at de med sin kompetanse kan bidra til å styrke håndteringen av disse spørsmålene. Dette er også noe departementet legger vekt på i oppfølging av selskap med statlig eierskap, og det vil vi fortsette med.

Når det gjelder det budet på Cermaq som Marine Harvest 30. april varslet på visse betingelser, vurderer jeg det som positivt at en sentral aktør viser interesse. Det foreligger per i dag ikke et formelt bud, men departementet har likevel gjort en vurdering av Marine Harvests kunngjøring.

Som jeg ga uttrykk for i brev til næringskomiteen 3. mai, er det vår foreløpige vurdering at et bud på 105 kr per aksje ikke reflekterer Cermaqs underliggende verdier og for en type transaksjon som foreslått. Dette er også vår endelige vurdering.

En annen betingelse er at aksjonærene i Cermaq velger å ikke gjennomføre Copeinca-transaksjonen. Mitt utgangspunkt er som kjent at det vil være forretningsmessig fornuftig av staten som aksjonær i Cermaq å stemme for å delta i emisjonen. Det vil legge vil rette for et styrket Cermaq som også i fremtiden kan delta aktivt i videre konsolidering i bransjen.

Skulle emisjonen derimot ikke bli vedtatt, blir det ingen kapitalutvidelse i selskapet og dermed heller ingen bruk av statens midler.

Slik jeg ser det, har det per i dag ikke kommet fram nye vesentlige opplysninger som skulle endre på forutsetningene i proposisjonen som er lagt fram eller i konklusjonen på den. Regjeringen mener derfor at det er riktig at staten deltar proratarisk i den foreslåtte kapitalutvidelsen hvor statens andel vil være ca. 700 mill. kr, og ber om at Nærings- og handelsdepartementet gis fullmakt til å delta i fortrinnsrettsemisjonen.

Jeg er glad for at det ser ut til å bli et bredt flertall.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Harald T. Nesvik (FrP) [17:25:23]: Det var statsråden selv som brakte opp i sitt innlegg det varslede mulige budet – jeg tror vi får kalle det det – til 105 kr per aksje, som man i hvert fall har sett gjengitt i en pressemelding. Statsråden sa i sitt innlegg at dette var noe som var vurdert i departementet, og at man ikke fant det godt nok. Da det budet ble framlagt, var det 22 pst. over dagens sluttkurs til selskapet den dagen.

Mitt spørsmål til statsråden er i første rekke bare for at vi skal sørge for at vi har et godt grunnlag for de budene som kommer. Dersom det blir framlagt et konkret bud på statens aksje, vil statsråden sørge for at man får en ekstern vurdering, enten gjennom Fondsfinans eller noen andre, som vurderer disse tingene, slik at vi kan fatte en beslutning på slikt grunnlag?

Statsråd Trond Giske [17:26:26]: Det er vår tanke at hvis vi får en formell situasjon, vil vi bruke også ekstern kompetanse til å vurdere både pris og andre spørsmål rundt en slik transaksjon som vil være relevant. Det gjør vi ofte, også hvis det ikke er formelle bud. Vi bruker den kompetansen som er best egnet til det. Det er ikke alt vi

har innad, selv om vi har styrket vår eierskapsavdeling betraktelig. Dette er den type vurderinger vi vil bruke ekstern konsulenthjelp til å få vurdert.

Frank Bakke-Jensen (H) [17:27:18]: Næringskomiteen har for tiden til behandling Meld. St. 22 for 2012–2013 som har den visjonen at Norge skal bli verdens fremste sjømatnasjon. I den meldingen beskriver man sjømatsektoren som en global næring som også består av ganske mange store, robuste selskap. Jeg tror ikke det er noen som er uenig i at hvis vi skal nå visjonen, blir det viktig at vi på norske hender har store, robuste selskap.

I eierskapsmeldingen som ble behandlet i 2011, kan vi lese om selskapet Cermaq. I målformuleringen fra staten skriver man at staten er opptatt av at selskapet er en vesentlig aktør i videreutviklingen av norsk oppdrettsnæring. Mitt spørsmål til statsråden handler ikke så mye om Cermaq. Men hvis vi ser bort fra Copeinca og oppkjøpet, vil et oppkjøp fra Marine Harvest f.eks. av Cermaq etter statsrådens mening være med på å oppfylle formålet med at man bruker selskapet til å videreutvikle norsk oppdrettsnæring?

Statsråd Trond Giske [17:28:21]: Vi har plassert Cermaq i det som heter kategori 1-selskap, det vil si at vårt formål med eierskapet er kommersielt, og målet med forvaltningen er å maksimere de verdiene som ligger i selskapet. Det er selvsagt et bakenforliggende formål med alt statlig eierskap at det skal bidra til god verdiskaping, arbeidsplasser og næringsutvikling også her hjemme. Det var litt rart å høre fra Venstre, som var veldig prinsipiell på at vi ikke kan eie et område hvor vi også regulerer. Jeg tror f.eks. Statoil er et område som er velregulert, men hvor vi har statlig eierskap.

Om det er hensiktsmessig for verdiene i selskapet, og også for norsk utvikling av oppdrettsnæringen, at Marine Harvest skulle gjennomføre en transaksjon som er luftet i media, må vi ta stilling til hvis et slikt konkret bud kommer. Det vil jeg ikke spekulere rundt i Stortinget. Vi skal vurdere det på en seriøs og ordentlig måte.

Frank Bakke-Jensen (H) [17:29:30]: Det kan kanskje være vanskelig å behandle en slik konkret case, men for å løse litt på det: I og med at man har brukt den målformuleringen om at staten er opptatt av at selskapet er en vesentlig aktør i videreutviklingen av norsk oppdrettsnæring, så er den ikke bare underordnet – den betyr vel noe, formoder jeg.

Ser da statsråden andre konstellasjoner eller andre muligheter der man kan bruke selskapet Cermaq for å videreutvikle norsk oppdrettsnæring? Og da ser jeg det i lys av den stortingsmeldingen som nå foreligger, der man har en ganske ambisiøs og potent visjon om at vi skal bli verdens fremste sjømatnasjon. Og som jeg sa: Veldig mange er nok enig med meg i at vi da trenger robuste, store, tunge aktører på norske hender.

Statsråd Trond Giske [17:30:24]: For det første mener jeg jo at Cermaq allerede i dag bidrar til å utvikle norsk oppdrettsnæring, og jeg mener at det Copeinca-kjøp

pet som vi har til diskusjon her i dag, bidrar til en slik styrking, også ved at Cermaq da blir et bedre integrert selskap i de ulike leddene i kjeden. Og jeg mener at Cermaq skal fortsette å være det, både om de inngår i ulike industrielle, strukturelle løsninger, og om de fortsetter som et eget selskap.

Vi har jo flere store selskaper – Marine Harvest er det klart største i Norge, men man har Lerøy, SalMar og mange andre – som bidrar hver eneste dag til ny innovasjon, teknologiutvikling, god drift, miljøløsninger osv., og Cermaq skal være ett av disse selskapene. Det gjør de i dag, og det skal de gjøre i framtiden. De skal drives på et forretningsmessig grunnlag, og vi skal ta stilling til framtiden for dem også på det grunnlaget.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.

De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Terje Aasland (A) [17:31:48]: Jeg synes debatten for så vidt har vært grei. Den har også avklart de ulike partienes posisjoner. Jeg har bare et par små kommentarer til representanten Flåtten. Han omtalte det slik at jeg sa at saken er enkel. Det var ikke det jeg sa. Jeg sa at saken i utgangspunktet burde vært enkel, men at budet fra Marine Harvest gjorde at man fikk andre elementer inn i saken som en selvfølgelig har reflektert over. Likeledes at jeg sa at det ene budet er bedre enn det andre. Nei, det sa jeg heller ikke, jeg sa at det er ikke noe vi konkret skal vurdere i forbindelse med denne behandlingen.

Men så dukker det opp en interessant sak nå til slutt i replikkordskiftet mellom statsråden og representanten Frank Bakke-Jensen. For det kunne tilsynelatende høres ut som om Høyres representant mente at Cermaq kunne ha en betydelig posisjon med hensyn til å utvikle videre oppdrett og havbruk i Norge. Det er da jeg blir litt forundret når de uten forbehold foreslår å selge Cermaq, uten å vurdere hvilken betydning det får for utviklingen innenfor norsk havbruksnæring. Det synes jeg er litt underlig. Det viser den prinsipielle inngangen til Høyre til det statlige eierskapet, om at det er om å gjøre å selge uten å vurdere hvilke konsekvenser det får for en videre utvikling av norsk oppdrettsnæring – som en samlet komité sluttet seg til i eierskapsmeldingen, da vi behandlet den for veldig kort tid siden. For der skriver vi tydelig:

«Komiteen viser til at staten er opptatt av at selskapet er en vesentlig aktør i videreutviklingen av norsk oppdrettsnæring.»

Med det mener selvfølgelig komiteen at Cermaq skal være det. Men når en da uten noen forbehold velger å gå inn for å selge selskapet, å avhende selskapet, er det også en veldig tydelig understreking av Høyres inngang til eierskap i denne saken: at det er om å gjøre å selge, uten å se på konsekvensene for utvikling av norsk oppdrettsnæring.

Harald T. Nesvik (FrP) [17:34:16]: Helt innledningsvis vil jeg bare takke statsråden for den avklaringen han nettopp kom med, som er en viktig avklaring, nemlig at man dersom det skulle komme et bud, får en ekstern vur-

dering av det budet, slik at man fjerner all usikkerhet rundt den prosessen. Det synes jeg er svært viktig, og det var veldig bra at statsråden i sitt svar på mitt spørsmål var veldig konkret på at det ville finne sted om et sånt bud dukket opp.

Jeg vil også presisere at det vi gjør i dag, er at vi sier ja til emisjon ut fra vår andel i selskapet. Det er det vi behandler – dersom man oppnår tilstrekkelig støtte blant selskapets aksjonærer for å foreta en slik emisjon. Det er det som ligger på bordet, og det er det vi gir vår tilslutning til i dag.

Så en liten sak knyttet til komiteens leders lille passiar med Høyre. Jeg er helt sikker på at Frank Bakke-Jensen kommer til å forsvare seg selv, men vi er med i samme merknad, derfor vil jeg drive litt høytlesning for komiteens leder. Det kan være veldig greit når han kommer med den uttalelsen han gjør, for dette dreier seg faktisk om hvorfor man ønsker å selge. Det gjorde man rede for allerede i eierskapsmeldingen; vi påpekte allerede den gangen at man ville gi regjeringen fullmakt til å selge seg ned. I innstillingen står følgende:

«Disse medlemmer er imidlertid av den oppfatning at et salg av aksjene i Cermaq ASA skal skje på et tidspunkt der det fremkommer et bud som fremstår som godt både for staten som aksjonær og for Cermaq som selskap. Staten skal til enhver tid opptre som en profesjonell eier som alltid skal ha selskapets og aksjonærens interesse i fokus.»

Dette er viktig, for jeg er helt sikker på at dersom man kan finne andre industrielle eiere til et selskap som Cermaq, vil det kunne gi et enda mer robust selskap, og i tillegg videreføre selskapet med den kompetanse som en der måtte inneha. Det er ikke slik at staten alltid er den beste eieren, men staten kan også være eier inntil det tidspunkt man finner andre aktører som kan bidra.

Så det er ikke nødvendigvis slik at man absolutt skal selge selskapet, men dersom tiden er riktig, dersom aksjonærene ønsker det – øvrige aksjonærer – og dersom det kan være i selskapets interesse å få inn også andre eiere, da ønsker Fremskrittspartiet å ha den muligheten åpen, og ønsker å gi regjeringen den fullmakten.

Frank Bakke-Jensen (H) [17:37:29]: Det var næringskomiteens leder, representanten Aasland, som ga meg muligheten til å påpeke en liten forskjell, og det er jeg takknemlig for. Høyre har et veldig bevisst forhold til eierskap. Mens næringskomiteens leder viser at han har et forholdsvis bevisstløst forhold til det, er det for Høyre viktig å poengtere at man skal eie noe, men man skal vite hvorfor man eier det, og man skal ha et mål med eierskapet.

I eierskapsmeldingen begrunner vi hvorfor vi ville selge selskapet Cermaq. Staten har en stor tilsynsrolle, en stor forvalterrolle, i forhold til en næring som oppdrettsnæringen – en næring som vi har varslet at vi skal bruke for å bli verdens fremste sjømatnasjon. I sjømatmeldingen behandler vi tall der verdiskapingen skal øke med seksgangen for sjømatnæringen fram til 2050. Vi skal altså bli en formidabel aktør. Da mener vi i Høyre at det er viktig at staten har et bevisst forhold til det med eierskap. Det

er også det som gjør at jeg stiller spørsmål til statsråden om man har forholdt seg til målformuleringen i eierskapsmeldingen når man har vurdert den saken vi behandler i dag:

«Staten er opptatt av at selskapet er en vesentlig aktør i videreutviklingen av norsk oppdrettsnæring.»

For Høyre blir det da viktig at når vi eier, skal vi være en profesjonell eier, og staten skal framstå som en god eier. Vi har begrunnet salget av Cermaq med at vi ser det som uheldig at staten har en slik dobbeltrolle. Det blir uklart når man skal være tilsyn og ha forvaltermyndighet samtidig som man skal være en stor, dominant eier.

Så det er ikke sånn som næringskomiteens leder prøver å stemple oss som her, at vi springer ut og roper selg, selg så snart vi har muligheten til det. Nei, tvert imot har vi et veldig bevisst forhold til at staten som eier skal framstå som profesjonell eier – et veldig bevisst forhold til det.

Svein Flåtten (H) [17:40:01]: Jeg synes komiteens leder skulle være fornøyd med hvordan han på en god måte har fått igjennom saken, med god støtte fra komiteen hele veien, istedenfor å bruke ettermiddagen til ordkløveri om hva som egentlig er de forskjellige partiers hensikt. Det er helt riktig at vi har en merknad i forbindelse med eierskapsmeldingen, om hva som er tilstanden i Cermaq. Vi argumenterer i den påfølgende spalten for hvorfor vi mener man bør selge selskapet. Det er vi som er prinsipielle i denne saken. Vi står ved det vi sa i forbindelse med eierskapsmeldingen, vi har gode begrunnelser for å mene at man bør selge selskapet.

Så har vi gode begrunnelser for hvorfor man skal være prinsipielle og formelle når det dukker opp saker i selskaper der man trenger Stortingets tilslutning, f.eks. til denne emisjonen som det ikke er spesielle grunner til å gå imot. Men å bruke anledningen til å snakke om Høyres generelle eierskapspolitikk og at vi vil selge ned både det ene og det andre – jeg vet jo at dette er et yndlingstema for våre ærede motstandere i Arbeiderpartiet – hører ikke til saken. Vi har finsiktet våre prinsipper i denne saken. Derfor støtter vi regjeringen i dette, istedenfor å buldre frem og si: Selg det hele. Vi forvalter det ansvaret vi har for å være eier, helt ute i enden av selskapet. Det at vi sier i forbindelse med eierskapsmeldingen, at staten er en vesentlig aktør, betyr jo ikke at den skal være det, da hadde vi skrevet det.

Statsråd Trond Giske [17:42:15]: Jeg er i hvert fall som statsråd glad for at konklusjonen har bred tilslutning, selv om man hvis man bare hadde hørt debatten her, kunne vært litt i tvil om hva konklusjonen egentlig var. Men innstillingen er i hvert fall soleklar, og det er bra.

Jeg reagerer litt på argumentasjonen om statlig eierskap. Det var jo ikke Terje Aasland som brakte dette opp. Det står faktisk en ganske lang merknad fra Høyre og Fremskrittspartiet i innstillingen, der de drøfter eierskapet rundt Cermaq. Siden vi debatterer innstillingen, er det ikke rart om kanskje den delen av innstillingen også blir debattert. Når man sier at man har en prinsipiell tilnærming, og man mener at staten ikke bør eie der man har regulatorisk myndighet, blir konsekvensen av den logikken

at det er veldig mange sentrale statlige selskaper som må selges.

En av de mest regulerte områdene vi har i norsk næringsliv, er olje- og gassektoren. Der eier vi et stort oljeselskap, Statoil, med 67 pst. Hvis prinsippet er at vi ikke kan eie der vi regulerer, må Statoil selges. Telenor, Norges nest største selskap, er også innenfor et område som er regulert. En har lisenser for telekommunikasjon i konkurranse med andre selskaper. Det er staten som deler dem ut, og det er mange andre beslutninger som påvirker det selskapet. Da må Telenor selges ut. Statkraft driver absolutt på et område der det er mye offentlig engasjement og mange regler. Det er et viktig selskap for Norge. Logikken må være at det selges ut. Hydro, som driver på et område der en også er avhengig av store kraftkontrakter – et meget regulert område som påvirkes av offentlige beslutninger – må selges ut. I dette politiske førvalgs-kampklimaet – der Høyre sitter så stille i båten at man omtrent ikke merker at det er en båt og at man er på gyngende grunn – er det ikke rart at man prøver å late som om man ikke er imot statlig eierskap, for dette statlige eierskapet har ganske bred støtte, ikke minst fordi det er et økonomisk godt, og at det sikrer norsk hovedkontor og norske inntekter, mange grunnrenteforhold og annet. Staten er en stor eier. Vi eier nå 4 000 mrd. kr og mer enn det i utenlandske selskaper, eiendommer og obligasjoner. Et salg av norske selskaper vil bare føre til at vi må kjøpe oss mer opp i de utenlandske og eie mindre her hjemme.

Men det som var fint med både Svein Flåtten's innlegg og Frank Bakke-Jensens prinsipielle tilnærminger, var at jeg følte at vi fikk litt ordentlig Høyre-politikk for en gangs skyld – hva man egentlig mener om det statlige eierskapet. Det er det godt å ha med seg når vi skal bestemme Norges retning videre den 9. september.

Terje Aasland (A) [17:45:26]: Når en peker på noe som kan virke litt usammenhengende, i hvert fall i Høyres retorikk – og muligens også politikk – blir en av representanten Flåtten beskyldt for å «buldre fram». Jeg ville vel ikke oppfattet at jeg i mitt forrige innlegg på noen måte buldret fram. Jeg påpekte bare at representanten Frank Bakke-Jensen var litt opptatt av det som står veldig tydelig i eierskapsmeldingen og også i innstillingen fra komiteen, nemlig at staten er

«opptatt av at selskapet er en vesentlig aktør i videreutviklingen av norsk oppdrettsnæring».

Så lurte jeg på hvilke avklaringer, hvilke tanker, de i denne forbindelse hadde om det i tilknytning til Cermaq, når de er med på et forslag der en på prinsipielt grunnlag – mer eller mindre – ønsker å selge selskapet. Så er jeg selvfølgelig klar over at Høyre også hadde den posisjonen i tilknytning til eierskapsmeldingen – det er formelt riktig. Men så vil jeg bare understreke at også flertallet her, som ikke nå velger å peke på salg som løsning, også veldig tydelig i den saken vi behandler, har sitt på det tørre med hensyn til et formelt riktig grunnlag. For saken om utvidelsen av Cermaq mot Copeinca som vi behandler, er med på å understøtte statens formål med selskapet. Der er det vitterlig sånn at formålet med statens eierskap er å bidra til ut-

vikling av et viktig miljø for oppdrett, fôr og forskning på fôr i Norge og internasjonalt. En kan vel ikke si noe annet enn at den saken vi faktisk behandler i dag, er med på å understøtte akkurat det. Så kan det være ulike oppfatninger av den industrielle veien for Cermaq. Det skal jeg ikke gå inn på her nå.

Samtidig avviser vi altså ikke vurderinger i tilknytning til Cermaqs framtidige posisjon når det gjelder hvilken betydning de kan ha, bl.a. for å oppnå formålet som ligger i eierskapsmeldingen. Men det er litt underlig at hver gang en tar opp Høyres iver etter å privatisere, blir man omtalt som å «buldre fram».

Presidenten: Svein Flåtten har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Svein Flåtten (H) [17:48:04]: Det var ikke egentlig komiteens leder jeg karakteriserte, men han må gjerne få lov til å ta til seg fornærmelser hvis det er det han ønsker.

Jeg tar bare ordet helt kort for å videreføre den diskusjonen som har vært om dette med kontroll, tilsyn, reguleringsmyndighet, samtidig med at man er statlig eier. Det er én vesentlig forskjell mellom alle eksemplene til statsråden og komiteens leder, og det er at dette er et selskap i kategori 1. Hvis statsråden har noen flere som er tilsvarende, der staten også er reguleringsmyndighet, vil jeg gjerne se dem. Jeg tror Cermaq er helt spesiell i denne sammenhengen, og det er også i en veldig spesiell næring.

Frank Bakke-Jensen (H) [17:49:17]: Det blir forholdsvis kort.

Vi har av og til disse eierskapsdiskusjonene, og vi får til stadighet oppramsinger om at vi da må selge oss ut i alle. Det er ikke riktig, det er ikke Høyres innstilling at vi skal selge oss ut av alt. Det er som Flåtten helt korrekt sier: Vi har et bevisst forhold til hva slags type selskap det er. Det er også litt merkelig at statsråden i disse diskusjonene der vi hevder at det faktisk kan finnes prinsipielle grunner for å se på hva slags roller man har og om staten skal ha både tilsyn og dominerende – stort – eierskap, eller om man bør kikke på det, veldig ofte kommer springende med Statens pensjonsfond utland.

Det er faktisk sånn at i alle fall for de aksjene vi eier i utlandet, springer ikke staten inn med noe tilsyn eller med noen forvalter. Der er det ikke noen dobbeltrolle. Der er staten ute og eier, ganske enkelt, så da er det ikke veldig problematisk.

Men det er enkelte ganger grunn til å stille spørsmål ved om staten skal være både en dominerende eier og ha tilsyns- og forvaltningsmyndighet. Det er det vi har stilt spørsmål ved, og for dette selskapet har vi vurdert det sånn at det ikke er gunstig. Da skal vi en gang, sier vi, selge det. Men som det er sagt tidligere i innlegget, når vi eier nå, skal vi framstå som seriøse eiere og profesjonelle eiere. Derfor har vi i full fusjon gått inn for regjeringens opplegg.

Presidenten: Representanten Harald T. Nesvik har hatt

ordet to ganger og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Harald T. Nesvik (FrP) [17:51:04]: Bare rent oppklaringsmessig: I forbindelse med Meld. St. 13 for 2010–2011 var det statsråden selv som gjennom den meldingen kategoriserte selskap. Ut fra det lagde næringskomiteen en innstilling, Innst. 392 S for 2010–2011. I den forbindelse kan man gå inn og se på hva Fremskrittspartiet og andre partier har ment om hvert enkelt selskap. Det er nettopp i kategori 1-selskap Cermaq befinner seg, og det var i den forbindelse at man foreslo å gi regjeringen fullmakt til å selge seg ned når man mente tidspunktet kunne være riktig både av hensyn til aksjonærene og selskapet.

Hvis man lurer på hva opposisjonen mener om hvert enkelt selskap, kan statsråden gå inn og lese innstillingen til sin egen stortingsmelding.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 12.

Etter at det var ringt til votering, uttalte

presidenten: Stortinget skal votere over sakene på dagens kart.

I sak nr. 1 foreligger det ikke noe voteringstema.

Votering i sak nr. 2

Komiteen hadde innstilt:

Stortinget samtykker i ratifikasjon av valgfri protokoll av 18. desember 2002 til FN-konvensjonen av 10. desember 1984 mot tortur og annen grusom, umenneskelig eller nedverdiggende behandling eller straff.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig vedtatt.

Votering i sak nr. 3

Presidenten: Under debatten har Borghild Tenden satt fram et forslag på vegne av Venstre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge til rette for igangsettelsen av en uavhengig og helhetlig gjennomgang av Norges engasjement i Afghanistan.»

Det voteres alternativt mellom dette forslaget og komiteens innstilling.

Komiteen hadde innstilt:

Dokument 8:29 S (2012–2013) – representantforslag fra stortingsrepresentantene Borghild Tenden og Trine Skei Grande om en helhetlig gjennomgang av Norges engasjement i Afghanistan – vedlegges protokollen.

Votering:

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Venstre ble innstillingen bifalt med 92 stemmer mot 1 stemme.

(Voteringsutskrift kl. 18.00.37)

Presidenten: I sakene nr. 4 og 5 foreligger det ikke noe voteringstema.

Votering i sak nr. 6

Presidenten: Under debatten er det satt fram to forslag. Det er

- forslag nr. 1, fra Kjell Ingolf Ropstad på vegne av Kristelig Folkeparti
 - forslag nr. 2, fra Trine Skei Grande på vegne av Venstre
- Det voteres først over forslag nr. 2, fra Venstre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om varig vern mot petroleumsaktivitet av havområdene utenfor Lofoten, Vesterålen og Senja, inkludert hele Nordland VI, Nordland VII og Troms II.»

Votering:

Forslaget fra Venstre ble med 95 stemmer mot 1 stemme ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 18.02.10)

Komiteen hadde innstilt:

Dokument 8:35 S (2012–2013) – representantforslag fra stortingsrepresentantene Trine Skei Grande og Borg-hild Tenden om varig vern av havområdene utenfor Lofoten, Vesterålen og Senja – bifalles ikke.

Presidenten: Det voteres alternativt mellom komiteens innstilling og forslag nr. 1, fra Kristelig Folkeparti, som lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om opprettelse av petroleumsfrie soner i havområdene utenfor Lofoten, Vesterålen og Senja.»

Presidenten antar at Venstre støtter forslaget subsidiært.

Votering:

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Kristelig Folkeparti ble innstillingen bifalt med 91 mot 7 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 18.02.58)

Votering i sak nr. 7

Presidenten: Under debatten er det satt fram i alt to forslag. Det er

- forslag nr. 1, fra Oskar J. Grimstad på vegne av Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti
- forslag nr. 2, fra Oskar J. Grimstad på vegne av Fremskrittspartiet.

Det voteres først over forslag nr. 2, fra Fremskrittspartiet.

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å oppheve forbud mot bruk av blyhagl til jakt.»

Votering:

Forslaget fra Fremskrittspartiet ble med 73 mot 25 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 18.03.37)

Komiteen hadde innstilt:

Dokument 8:42 S (2012–2013) – representantforslag fra stortingsrepresentantene Oskar J. Grimstad, Per-Willy Amundsen, Henning Skumsvoll, Harald T. Nesvik, Per Roar Bredvold og Torgeir Trældal om å oppheve forbud mot bruk av blyhagl til jakt – vedlegges protokollen.

Presidenten: Det voteres alternativt mellom innstillingen og forslag nr. 1, fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti, som lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å oppheve forbudet mot bruk av blyhagl ved jakt på fastmark og over åpen sjø.»

Votering:

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti ble innstillingen bifalt med 53 mot 45 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 18.04.26)

Votering i sak nr. 8

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre slikt vedtak til

l o v

om endringer i vassdragsreguleringsloven, forurensningsloven, genteknologiloven og vannressursloven

I

I lov 14. desember 1917 nr. 17 om vassdragsreguleringer oppheves § 12 nr. 21 første ledd annet punktum.

II

I lov 13. mars 1981 nr. 6 om vern mot forurensninger og om avfall gjøres følgende endringer:

§ 76 nytt femte ledd skal lyde:

Krav etter paragrafen her foreldes 5 år etter den dag da tiltakene ble gjennomført. Dersom den ansvarlige ikke var kjent da tiltakene ble gjennomført, foreldes kravet 5 år etter den dagen da fordringshaveren fikk eller burde ha skaffet seg nødvendig kunnskap om den ansvarlige. Har forurensningsmyndigheten truffet vedtak om krav på refusjon, løper fristen fra tidspunktet da endelig vedtak ble truffet. Kravet foreldes likevel senest 30 år etter at tiltakene ble gjennomført. For øvrig gjelder reglene i foreldelsesloven så langt de passer.

Ny § 84 skal lyde:

§ 84 (anmodning om å gjennomføre tiltak mot betydelige miljøskader eller overhengende fare for slike)

Enhver kan anmode forurensningsmyndigheten om å treffe tiltak etter § 7.

Forurensningsmyndigheten har plikt til å vurdere en anmodning som er fremsatt av en fysisk eller juridisk person, som berøres eller ventes å bli berørt av betydelig miljøskade, eller som har tilstrekkelig interesse i saken. Anmodningen må underbygges med opplysninger som sannsynliggjør at det foreligger betydelig miljøskade i vann eller på land eller overhengende fare for slik skade.

Forurensningsmyndighetens avgjørelse på grunnlag av anmodning som nevnt i annet ledd er enkeltvedtak også dersom pålegg ikke gis.

§ 85 første ledd skal lyde:

Forvaltningsloven gjelder med de særlige bestemmelser som er gitt i loven her.

III

I lov 2. april 1993 nr. 38 om framstilling og bruk av genmodifiserte organismer m.m. gjøres følgende endringer:

§ 10 sjette ledd skal lyde:

Det kreves ikke godkjenning for omsetning av et produkt som er godkjent for omsetning i et annet EØS-land etter reglene fastsatt i EØS-avtalen vedlegg XX punkt 25d (rådsdirektiv 2001/18/EF). Myndighetene etter loven her kan likevel forby eller begrense omsetningen dersom den etter deres syn medfører risiko for helse eller miljø, eller omsetningen for øvrig er i strid med denne lovs formål.

§ 21 nytt tredje ledd skal lyde:

Krav etter paragrafen her foreldes 5 år etter den dag da tiltakene ble gjennomført. Dersom den ansvarlige ikke var kjent da tiltakene ble gjennomført, foreldes kravet 5 år etter den dagen da tilsynsmyndigheten fikk eller burde ha skaffet seg nødvendig kunnskap om den ansvarlige. Har tilsynsmyndigheten truffet vedtak om krav på refusjon, løper fristen fra tidspunktet da endelig vedtak ble truffet. Kravet foreldes likevel senest 30 år etter at tiltakene ble gjennomført. For øvrig gjelder reglene i foreldelsesloven så langt de passer.

Ny § 21 a skal lyde:

§ 21 a (Anmodning om å gjennomføre tiltak)

Enhver kan anmode tilsynsmyndigheten om å gi pålegg eller treffe tiltak etter §§ 20 til 21. Tilsynsmyndigheten har plikt til å vurdere en anmodning som er fremsatt av en fysisk eller juridisk person, som berøres eller ventes å bli berørt av helse- eller miljømessige skadevirkninger, eller som har tilstrekkelig interesse i saken. Anmodningen må underbygges med opplysninger som sannsynliggjør at det foreligger helse- eller miljømessige skadevirkninger eller overhengende fare for slike.

Tilsynsmyndighetens avgjørelse på grunnlag av anmodning som nevnt i første ledd annet punktum er enkeltvedtak også dersom pålegg ikke gis.

IV

I lov 24. november 2000 nr. 82 om vassdrag og grunnvann gjøres følgende endringer:

§ 59 tredje nytt ledd skal lyde:

Vassdragsmyndigheten har plikt til å vurdere en anmodning om iverksettelse av tiltak ved betydelig miljøskade i vann som omfattes av EØS-avtalen vedlegg XX punkt 1 i (Europaparlaments- og rådsdirektiv 2004/35/EF), når anmodningen er fremsatt av en fysisk eller juridisk person som berøres eller ventes å bli berørt av skaden, eller som har tilstrekkelig interesse i saken. Anmodningen må underbygges med opplysninger som sannsynliggjør at det foreligger betydelig miljøskade.

Nåværende tredje ledd blir nytt femte ledd.

§ 59 nytt fjerde ledd skal lyde:

Vassdragsmyndighetens avgjørelse på grunnlag av anmodning som nevnt i tredje ledd er enkeltvedtak også dersom pålegg ikke gis.

§ 61 tredje ledd skal lyde:

Det kan ved enkeltvedtak bestemmes at utgiftene til iverksettingen skal dekkes av den ansvarlige. Vedtaket er tvangsgrunnlag for utlegg.

§ 61 nytt fjerde ledd skal lyde:

Har vassdragsmyndigheten truffet vedtak med krav på refusjon etter tredje ledd, løper foreldelsesfristen for kravet fra tidspunktet da endelig vedtak ble truffet. Vassdragsmyndighetens krav om dekning av utgifter knyttet til betydelig miljøskade som nevnt i § 59 tredje ledd, eller knyttet til overhengende fare for slik skade, foreldes 5 år etter tidspunktet for endelig vedtak, men likevel senest 30 år etter at tiltakene var gjennomført. Øvrige krav etter tredje ledd foreldes senest 10 år etter at tiltakene var gjennomført. For øvrig gjelder reglene i foreldelsesloven så langt de passer.

V

Loven trer i kraft straks.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Det voteres over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli satt opp til andre gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

Votering i sak nr. 9

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre slikt vedtak til

Lov
om endringer i friluftsløven mv.

I

I følgende bestemmelser skal uttrykket «Direktoratet for naturforvaltning» endres til «Miljødirektoratet»:

1. lov 28. juni 1957 nr. 16 om friluftslivet § 24 annet ledd tredje punktum
2. lov 29. mai 1981 nr. 38 om jakt og fangst av vilt § 4 første ledd nr. 2
3. lov 15. mai 1992 nr. 47 om laksefisk og innlandsfisk mv. § 6 første ledd bokstav b og § 31 første ledd
4. lov 5. juni 2009 nr. nr 35 om naturområder i Oslo og nærliggende kommuner § 3 første ledd annet punktum og § 16 første ledd annet punktum
5. lov 19. juni 2009 nr. 100 om forvaltning av naturens mangfold § 62 tredje ledd

II

I lov 13. mars 1981 nr. 6 om vern mot forurensning og om avfall skal i § 81 første ledd bokstav a og § 85 annet ledd første og annet punktum uttrykket «Statens forurensningstilsyn» endres til «Miljødirektoratet».

III

Loven trer i kraft 1. juli 2013.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Det voteres over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli satt opp til andre gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

Votering i sak nr. 10

Presidenten: Til denne saken er det satt fram ett forslag, fra Oskar J. Grimstad på vegne av Fremskrittspartiet og Høyre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme endringer i småbåtloven (lov 26. juni 1998 nr. 47 om fritids- og småbåter) som innebærer at vannscootere behandles på linje med andre småbåter.»

Presidenten: Det voteres alternativt mellom dette forslaget og komiteens innstilling.

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre slikt vedtak til

Lov
om endringer i småbåtloven (bruk av vannscooter)

I

I lov 26. juni 1998 nr. 47 om fritids- og småbåter (småbåtloven) gjøres følgende endringer:

Lovens tittel skal lyde:

Lov 26. juni 1998 nr. 47 om fritids- og småbåter (småbåtloven)

§ 40 skal lyde:

§ 40. *Bruk av vannscootere og liknende mindre fartøyer*

Denne bestemmelsen gjelder vannscooter og liknende motordrevne mindre fartøyer som er konstruert for å føre personer, og som etter alminnelig språkbruk ikke kan betegnes som båter. Sjøfartsdirektoratet avgjør i tvilstilfeller om fartøyer av en viss type omfattes av første ledd.

Departementet kan i forskrift gi nærmere regler for bruk av fartøyer som nevnt i første ledd, herunder bestemme at bruk av slike fartøyer av hensyn til miljø eller sikkerhet ikke er tillatt i en bestemt avstand fra land, i verneområder og i en bestemt avstand fra verneområder. Departementet kan bestemme at det for avgrensede områder likevel er tillatt med organisert vannscooterkjøring i forbindelse med trening og konkurranse innenfor forbudsområder fastsatt i medhold av første punktum.

I særlige tilfelle der hensynet til natur, næring, sikkerhet eller støy tilsier det, kan departementet i forskrift forby eller begrense bruk av fartøyer som nevnt i første ledd i andre områder enn de som er nevnt i tredje ledd første punktum. Departementets myndighet etter tredje ledd annet punktum og fjerde ledd kan delegeres til kommunen.

Uten hinder av *bestemmelser i forskrift gitt i medhold av tredje og fjerde ledd* er bruk av fartøy som nevnt i første ledd tillatt i forbindelse med:

- politi-, rednings- og ambulansetjeneste, samt oppsyns- og tilsynstjeneste etablert med hjemmel i lov,
- Forsvarets øvelser, forflytninger og transporter, og
- marinarkeologiske og andre vitenskapelige undersøkelser.

Kongen kan i forskrift gjøre unntak fra *bestemmelser i forskrift gitt i medhold av tredje og fjerde ledd* for bruk av fartøy som nevnt i *første ledd* til andre transportformål.

§ 40a skal lyde:

§ 40a. *Straff*

Den som forsettlig eller uaktsomt overtrer bestemmelsene i § 40 tredje eller fjerde ledd eller bestemmelser i forskrift fastslått med hjemmel i § 40 tredje eller fjerde ledd eller medvirker til dette, straffes med bøter.

II

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer.

V o t e r i n g :

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Fremskrittspartiet og Høyre ble innstillingen bifalt med 59 mot 39 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 18.06.21)

Presidenten: Det votes over lovens overskrift og loven i sin helhet.

V o t e r i n g :

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli satt opp til andre gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

Votering i sak nr. 11

Komiteen hadde innstilt:

Stortinget samtykker i tiltredelse av den internasjonale Hongkong-konvensjonen om sikker og miljømessig forsvarlig gjenvinning av skip av 15. mai 2009.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 12

Presidenten: Under debatten er det satt fram ett forslag, fra Harald T. Nesvik på vegne av Fremskrittspartiet og Høyre. Forslaget lyder:

«Stortinget gir regjeringen fullmakt til å selge statens aksjer i Cermaq ASA.»

Presidenten antar at Venstre også skal stemme for det forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Fremskrittspartiet og Høyre ble med 57 mot 40 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 18.07.35)

Komiteen hadde innstilt:

I statsbudsjettet for 2013 gjøres følgende endringer:

Kap.	Post	Formål	Kroner
U t g i f t e r			
950	96	Forvaltning av statlig eierskap Aksjer, bevilges med	700 000 000

Presidenten: Venstre har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g s t a v l e n e viste at det var avgitt 87 stemmer mot 1 stemme.

(Voteringsutskrift kl. 18.08.07)

Presidenten: Vi bør ta den voteringen en gang til. Her var det mange som ikke stemte.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble bifalt med 96 stemmer mot 1 stemme.

(Voteringsutskrift kl. 18.08.47)

Sak nr. 13 [18:09:26]

Referat

1. (386) Innberetning fra valgkomiteen om endring i de faste komiteers sammensetning (Innberetning 6 (2012–2013))
Enst.: Vedlegges protokollen.
2. (387) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kjell Ingolf Ropstad, Nikolai Astrup og Borghild Tenden om tiltak for å redusere nasjonale utslipp av klimagasser (Dokument 8:132 S (2012–2013))
3. (388) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Siri A. Meling, Nikolai Astrup og Bjørn Lødemel om tiltak for bedre utnyttelse av vannkraftressursene (Dokument 8:133 S (2012–2013))
4. (389) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Bjørn Lødemel, Elisabeth Aspaker, Olemic Thommessen, Svein Harberg og Siri A. Meling om å leggje til rette for å prøve ut ulike modellar for grunneigarstyrt forvaltning av verneområde eller område som vert vurdert verna (Dokument 8:134 S (2012–2013))
Enst.: Nr. 2, 3 og 4 sendes energi- og miljøkomiteen.
5. (390) Riksrevisjonens melding om verksemda i 2012 (Dokument 2 (2012–2013))
6. (391) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Anders Anundsen, Per Olaf Lundteigen, Marit Nybakk, Per-Kristian Foss, Hallgeir H. Langeland, Geir Jørgen Bekkevold og Trine Skei Grande om endring i § 4 første ledd i lov om kontroll med etterrettings-, overvåkings- og sikkerhetstjeneste (EOS-utvalgets innsynsrett) (Dokument 8:130 L (2012–2013))
7. (392) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Anders Anundsen, Per Olaf Lundteigen, Martin Kolberg, Hallgeir H. Langeland, Geir Jørgen Bekkevold og Trine Skei Grande om endring i § 12 annet ledd i lov om Stortingets ombudsmann for forvaltningen (særskilt melding til Stortinget) (Dokument 8:135 L (2012–2013))
Enst.: Nr. 5, 6 og 7 sendes kontroll- og konstitusjonskomiteen.
8. (393) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Steinar Reiten og Hans Olav Syversen om overoppyllelse av EU-regelverk som svekker næringslivets konkurransevne og ideelle organisasjoners virksomhet (Dokument 8:131 S (2012–2013))
Enst.: Sendes næringskomiteen.

Presidenten: Dermed er dagens kart ferdigbehandlet. Forlanger noen ordet før møtet heves?

– Møtet er hevet.

Møtet hevet kl. 18.11.
